

vlaams
instituut
voor
wetenschappelijk
en
technologisch
aspectenonderzoek

BIJLAGE

**GENETISCH
GEWIJZIGD
VOEDSEL IN
VLAANDEREN.**

SOCIALE KAART.

viWTA SAMENLEVING &
TECHNOLOGIE

**GENETISCH GEWIJZIGD
VOEDSEL IN VLAANDEREN.**

RETROSPECTIEVE TRENDANALYSE
VAN HET MAATSCHAPPELIJK DEBAT.

RAPPORT NR. 1 BIS
SOCIALE KAART

INHOUDSTAFEL

1. TECHNOLOGIE ONDERZOEKERS & ONTWIKKELAARS

1.1. Onderzoeksinstituten

- VIB – Vlaams Interuniversitair Instituut voor Biotechnologie
- Vito – Vlaams Instituut voor Technologisch Onderzoek
- STV – Innovatie & Arbeid

1.2. Universiteiten & Hogescholen

1.2.1. KaHO

- CBOK - Chemisch en Biochemisch Onderzoekscentrum

1.2.2. KULAK

- IRC - Interdisciplinair Onderzoekscentrum

1.2.3. VUB

Faculteit Biologische Wetenschappen :

- IMDO
- Afdeling Plantengenetica
- Labo voor Celgenetica
- Afdeling Genetische Virologie

Faculteit Scheikunde :

- CHIS

Faculteit Geneeskunde :

- Eenheid Menselijke Ecologie

1.2.4. KU Leuven

Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen :

Departement Levensmiddelen en Microbiële Technologie

- Labo voor Levensmiddelentechnologie
- Labo voor Levensmiddelen microbiologie
- Labo voor Industriële Microbiologie en Biochemie
- Labo voor Levensmiddelenchemie

Departement Toegepaste Plantwetenschappen

- Labo voor Fytopathologie en Plantbescherming
- Centrum voor Microbiële en Plantengenetica
- Labo voor Plantenteelt
- Labo voor Tropische Plantenteelt

Departement Agrotechniek & -economie

- Centrum voor Landbouw- en Milieueconomie
- CABME - Centrum voor Agrarische, bio- en milieu-ethiek

Department Dierproductie

- LoGT – Labo voor Gentechnologie

Faculteit Rechten :

- CIR - Centrum voor Intellectuele Rechten

Faculteit Wetenschappen :

Departement Biologie

- Labo voor Plantenfysiologie

1.2.5. RUG

Faculteit Diergeneeskunde :

- Labo voor Dierlijke genetica

Faculteit Politieke & Sociale Wetenschappen :

- CDO - Centrum voor Duurzame Ontwikkeling

Faculteit Letteren & Wijsbegeerte :

- Afdeling Milieufilosofie en bio-ethiek

Faculteit Rechten :

- Centrum voor Milieurecht

Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen :

Vakgroep Landbouweconomie

- Afdeling Landbouweconomie, landbouwpolitiek en Rurale milieu-economie

- Agro-marketing

- Landbouweconomie voor Ontwikkelingslanden

Vakgroep Plantaardige Productie

- Afdeling Plantenteelt en -veredeling

- Tuinbouwplantenteelt en plantenbiotechnologie

- Herbologie

- Tropische en subtropische landbouw en etnobotanie

Vakgroep Gewasbescherming

- Afdeling Agrozoölogie

- Afdeling Fytopathologie

Vakgroep Biochemie

- Labo voor Microbiële Ecologie en Technologie

- Labo voor Industriële Microbiologie

Vakgroep Levensmiddelentechnologie en voeding

- Labo voor Levensmiddelentechnologie en -proceskunde

- Labo Levensmiddelenchemie & -analyse

Vakgroep Organische Chemie

- Aroma

- Synthetische Organische Chemie en Natuurproducten

Vakgroep Dierproductie

- Prebiotica in de Varkensvoeding

Vakgroep Moleculaire Biotechnologie

- Toegepaste Moleculaire Genetica

- Immunologie en biotechnologie van de dierlijke cel

- IPBO – Instituut voor Plantenbiotechnologie voor Ontwikkelingslanden

1.2.6. UA

Faculteit Wetenschappen :

Departement Biologie

- Labo voor Plantenbiochemie en -fysiologie

- Labo voor Plantenmorfologie

Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen :

Vakgroep Milieu, Technologie en Technologiemanagement

- STEM

1.3. Industrie

1.3.1. Biotechnologische koepels

- BelgoBiotech

- EuropaBio

- Belgian Biotechnologies Association

- GIMV e.a.

1.3.2. Chemische en Pharmaceutische koepels

- AVGI - Geneesmiddelenindustrie
- Fedichem – Federatie Chemische Industrie
- Phytofar
- Bioplus

2. TECHNOLOGIE REGULATOREN

2.1. Federale Overheid

- Ministerie voor Economische Zaken
- Ministerie voor Middenstand en Landbouw
- Ministerie voor Volksgezondheid
- WIV/SBB
- Raadgevend Comité voor Bio-Ethiek
- Ministerie voor Buitenlandse Zaken
- DGIS

2.2. Vlaamse Gemeenschap

- Departement WIM
- Administratie Wetenschap en Technologie
- Administratie Technologie en Innovatie
- IWT
- Departement Volksgezondheid
- Departement Economie en Landbouw
- Administratie Economie
- Administratie Land- en Tuinbouw
- Departement LIN
- AMINAL
- Instituut voor Natuurbehoud

3. TECHNOLOGIE GEBRUIKERS

3.1. Voedings- & distributie-industrie

- BELGAPOM

- FEVIA

- VLAM

- SUBEL

- VBT

- VDV

- FEDIS

- NAREDI

- FEDAGRIM

- FRANA

3.2. Landbouworganisaties

- ABS - Algemeen Boerensyndicaat

- AVBS

- Belgische Boerenbond

- BFO – Belgische Fruittelers Organisatie

- CAG – Centrum voor Agrarische Geschiedenis

- CBB

- Tabakssyndicaat

- VAC – Vlaams Agrarisch Centrum

- VILT – Vlaams Informatiecentrum Land- en Tuinbouw

- VRV – Vlaamse Rundvee Vereniging

4. TECHNOLOGIE COMMENTATOREN

4.1. Bio-landbouw

- Biogarantie vzw _____
- BLIK vzw _____
- Ecocert _____
- BELBIOR _____
- BIOFORUM _____
- PCBT – Proefcentrum Biologische Land- en Tuinbouw _____
- BLIVO _____
- PROBILA _____
- Nog bio-landbouw _____

4.2. Groene Economie

- Triodos bank _____
- Ethibel _____
- Imagine _____

4.3. Dierenwelzijn

- GAIA _____
- EVA _____

4.4. Verbruikersorganisaties

- OIVO _____
- Test-Aankoop _____
- Platform Veilig Voedsel _____
- DG Sanco _____
- Verbruikersateltje _____
- Nice _____

4.5. Vormingsorganisaties

- Elcker-ik

- BGJG

- SVV

- KAV

4.6. Vakbonden

- ABVV

- ACLVB

- ACV

- ACW

- Nog werknemersorganisaties

4.7. Derde wereldbeweging

- 11.11.11

- VODO

- COPROGRAM

- Broederlijk Delen

- Damiaanactie

- ATOL

- Fair Trade Organisation

- Solidariteitsfonds

- OXFAM

- KWIA

- WERVEL

- Vredeseilanden

- Nog derdewereldorganisaties

4.8. Milieu- en Natuurbeweging

- Bond Beter Leefmilieu

- Greenpeace België

- JNM

- VELT

- Forum Natuur en Landbouw

- Nature et Progrès

- PAN

- Vita Vitalis

- Nog milieubeweging

4.9. Vredesbeweging

- For mother earth

- Pax Christi e.a.

1. TECHNOLOGIE ONDERZOEKERS & ONTWIKKELAARS

VIB

Vlaams Interuniversitair Instituut voor Biotechnologie

Contact:

VIB			
Rijvisschestraat 120	B-9052 Gent	Belgium	
tel: +32 9 244 66 11	fax: +32 9 244 66 10	info@vib.be	http://www.vib.be

Werking:

VIB heeft 3 kernactiviteiten:

- ondersteunen en verder ontwikkelen van strategisch fundamenteel onderzoek
- een actief patent en licentiebeleid voeren, opdat nieuwe ontdekkingen een start kunnen zijn tot industriële activiteit
- wetenschappelijke informatie verstrekken over al wat te maken heeft met 'life sciences'

VIB heeft 3 grote doelstellingen:

- onderzoek van academische kwaliteit
- het valoriseren van de onderzoeksresultaten, bijv. door licenties voor ontdekkingen te verkopen of zelf mee bedrijven op te starten
- het stimuleren van goed gestructureerde publieke dialoog over biotechnologie

Het onlangs opgerichte en aan het Vlaams Parlement verbonden VIWTA vervult momenteel de belangrijkste opdrachten verbonden met deze laatste doelstelling.

Details organisatie:

VIB is een biotech onderzoeksinstituut opgericht op 5 april 1995, door de Vlaamse Regering, officieel op het initiatief van minister Luc Van den Brande. Biotechnologie werd gezien als een sleuteltechnologie voor

Vlaanderen en de autoriteiten ondersteunen de aanwezigheid van Vlaanderen op dit terrein door de oprichting en mede-financiering van de VIB.

VIB is een onderzoeksinstituut dat meer dan 720 onderzoekers en technici bundelt die zich bezig houden met gentechnologie onderzoek op verscheidene terreinen, zoals menselijke gezondheid en plantengenetica. VIB overkoepelt 9 universitaire onderzoeksteams. Het instituut is een nauwe samenwerking tussen het VIB hoofdkwartier in Zwijnaarde (Gent) en de Vlaamse Universiteiten Antwerpen (UA), Brussel (VUB), Gent (RUG) and Leuven (KULeuven).

Activiteiten omtrent GGO's:

Het VIB beheert een Technology Assessment Onderzoeksluik waarin 7 onderzoeksprojecten door diverse Vlaamse Universiteiten worden uitgevoerd over maatschappelijke aspecten van biotechnologie. De coördinatie berust bij René Custers (zie voor details het jaarverslag).

Het VIB organiseert wetenschapscommunicatie over biotechnologie via de uitgave van brochures, boeken, het inrichten van tentoonstellingen, het deelnemen aan informatie- en debatavonden. Deze opdracht wordt gecoördineerd door Dr. Ann Van Gysel (zie voor details het jaarverslag).

VIB heeft als onderzoeksinstituut banden met universiteiten en biotech onderzoekers.

VIB heeft vanuit het licentiebeleid banden met vele biotech bedrijven. Sommigen daarvan zijn ondergebracht in VIB eigen gebouwen, in Flanders Biotechnology Valley in Zwijnaarde.

VIB heeft vanuit z'n korte historie als debatcentrum voor biotechnologie en de daartoe ontplooiden initiatieven contacten opgebouwd met organisaties en mensen die belangen, zorgen of interesse hebben voor biotechnologie en meer specifiek omtrent menselijke en plantengenetica.

Contact:

Vito		
Boeretang 200	B-2400 MOL	België
Tel.: + 32 14 33 55 11	Fax: + 32 14 33 55 99	vito@vito.be
Vito - Milieutoxicologie		Greet Schoeters
Tel.: + 32 14 33 52 00	Fax: + 32 14 58 26 57	greet.schoeters@vito.be

Werking:

Vito is een onafhankelijke onderzoeksinstituting die ten behoeve van overheid, industrie en KMO's duurzame technologische ontwikkeling stimuleert met gespecialiseerde diensten en met R&D in de domeinen energie, leefmilieu en materialen. In alle projecten staan in principe het vrijwaren van het leefmilieu en het bevorderen van het duurzaam gebruik van energie en grondstoffen centraal, omdat Vito vindt dat iedereen - ook zij die na ons komen - recht heeft op een gezonde leefomgeving.

Een van de onderzoeksdomeinen van het VITO is Milieutoxicologie. In het onderzoeksdomein Milieutoxicologie onderzoekt Vito de risico's van chemische producten en van milieuvuiling voor de mens, de planten en de dieren. De studies in dit domein zijn gebaseerd op de nieuwste moleculaire en technologische ontwikkelingen, onder meer in-vitrotechnologie, maar omvatten ook standaardtests die onder strikte kwaliteitsvoorwaarden (Good laboratory practices of GLP) worden uitgevoerd.

Milieutoxicologie bestaat uit 3 projectgroepen:

- Productevaluatie
- Milieu en gezondheid
- Biotechnologie

Details organisatie:

Focus op projectgroep Biotechnologie.

De projectgroep Biotechnologie steunt bedrijven en overheden bij het ontwikkelen van nieuwe producten en technologieën door onderzoek te voeren naar de impact op de mens en het milieu. Vito biedt gespecialiseerde kennis in ecotoxicologie, fysiologie, biochemie, celbiologie en moleculaire biologie, die de basis vormen voor tal van oplossingen bij productontwikkeling en veiligheidsstudies. Gespecialiseerde technieken, zoals celweek, Polymerase chain reacties (PCR), flow cytometrie en celsortering (FACS), luminometrie en fluorometrie, worden hierbij ingeschakeld.

Deze groep deed onder meer biotech-onderzoek op het terrein van gezondheidszorg, in-vitroscreening, humane celstructuren, kwaliteitsbewaking van water en voedingsindustrie. Dit laatste betrof:

- Biologische detectiesystemen voor specifieke schadelijke stofgroepen worden geconstrueerd, gevalideerd en praktische toepassingen worden uitgewerkt. Enkele voorbeelden zijn de detectie van dioxine in zuivelproducten en de detectie van genotoxische stoffen in voedingswaren.
- De komeetttest kan gebruikt worden om na te gaan of voedingswaren zoals kruiden, groenten, kippenvlees, enz. al dan niet radioactief bestraald zijn.

Bijlage – VITO

Detectie van bestraalde voedingswaren met behulp van de komeetttest

Voedingswaren worden vaak bestraald met hoge dosissen ioniserende stralen om ze te vrijwaren van contaminatie, waardoor de houdbaarheid verhoogd wordt. Het bestralen van voedsel is in sommige landen verboden, in andere toegestaan, maar dient steeds controleerbaar te zijn. In het verleden werden verschillende technieken toegepast om na te gaan of voedingswaren al dan niet bestraald werden. Deze technieken zijn echter arbeidsintensief en duur en komen daarom niet in aanmerking voor routineonderzoek. Met de introductie van de zogenaamde komeetttest, weliswaar voor heel andere doeleinden, werd ook de detectie van bestraalde voedingswaren in de meeste gevallen mogelijk. In de komeetttest wordt DNA na denaturatie aan

een gelelektroforese onderworpen zodat "DNA-kometen" ontstaan. De lengte en de inhoud van de komeetstaart geeft de graad van DNA-beschadiging weer. De komeettest is dus in de eerste plaats nuttig voor de detectie van DNA-beschadigende stoffen of voor doeleinden van genetische biomonitoring. Aangezien ioniserende straling DNA-beschadigend is en hoge dosissen tot zeer belangrijke DNA-schade leidt, volstaat het om de komeettest toe te passen voor de detectie van bestraalde voedingswaren. Hier zal immers zeer ernstige DNA-schade optreden, terwijl dat in niet-bestraalde voedingswaren veel minder het geval is. Het is dus heel eenvoudig het onderscheid te maken tussen bestraald en niet-bestraald voedsel. Vito toonde aan dat de komeettest inderdaad nuttig kan zijn voor de detectie van bestraling van onder meer diverse kruiden (b.v. koriander, paprika en komijnzaad), kip, kikkerbiljetjes, ... Aangezien de komeettest een snelle en goedkope test is, is er ongetwijfeld ook voor stralingsdetectie een toekomst voor deze test weggelegd. Alleen voedingswaren die vooraf gekookt worden (b.v. garnalen) kunnen niet met de komeettest bestudeerd worden aangezien koken het DNA vernietigt.

STV – Innovatie en Arbeid

De STV-Innovatie en Arbeid verricht praktijk- en beleidsgericht onderzoek voor de Vlaamse werkgeversorganisaties en vakbonden, ze verspreidt de resultaten in fabrieken, kantoren en instellingen. STV is in de eerste plaats een onderzoeksinstelling maar gebruikt de resultaten van haar onderzoeken ook voor vorming. Men beschikt over een informatie- en documentatiecentrum.

Het brede onderzoeksdomein van STV heet 'Innovatie en Arbeid'. Binnen dit domein wordt onderzoek verricht over thema's zoals: teamwerk, opleidingsstrategieën, informatietechnologie en nieuwe telecom-toepassingen, integrale kwaliteitszorg, organisatiestress, netwerken, toeleveren en uitbesteden, efficiënte product vernieuwing, overheidsadministratie en zakelijke dienstverlening.

STV

Wetstraat 34-36 1040 Brussel tel 02/ 209.01.11 fax 02/ 217.70.08
stv@serv.be www.serv.be

Chemisch en Biochemisch Onderzoekscentrum, Gent**Contact:**

CBOK, biotechnologie groep KaHo Sint Lieven
Campus Rabot, Gebroeders Desmetstraat 1, B-9000 GENT
Tel: +32 (0)9 265 86 13 Fax: +32 (0)9 225 62 69
e-mail : guido.aerts@kahosl.be (hoofd afdeling biochemie)
e-mail : annemie.debuck@kahosl.be (enzymtechnologie)
e-mail : joris.hoozee@kahosl.be (fermentatietechnologie)
web: www.cbok.be

Werking:

Het CBOK (Chemisch en Biochemisch Onderzoekscentrum KaHo, v.z.w.) is het researchbedrijf van het Departement Industrieel Ingenieur van de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven op campus Rabot te Gent en verricht taken van maatschappelijke dienstverlening en projectmatig wetenschappelijk onderzoek op het gebied van chemische, biochemische en microbiologische analyse en op het gebied van werktuigbouwkunde. Het CBOK legt zich toe op het stimuleren van de wetenschappelijke ontwikkeling van zijn medewerkers en op het ontwikkelen van de ondernemingsgeest bij het superviserende academisch personeel.

Details organisatie:

Het campusbedrijf begon in 1991 als een eenmanslaboratorium voor brouwtechnologie en biochemische analyse en groeide al snel uit tot een middelgroot onderzoekscentrum voor toegepaste wetenschappen en technologie.

Vandaag coördineert het bedrijf alle toegepaste onderzoeksactiviteiten in de hiervoor genoemde afdelingen van de hogeschool. De voornaamste doelstellingen van het CBOK. zijn het bevorderen van nieuwe onder-

zoeksprojecten en het aanbieden van accommodatie en logistiek. Verder heeft de vzw tot doel het coördineren en beheren van alle activiteiten op het gebied van onderzoek en ontwikkeling alsook van alle economische activiteiten. Het CBOK vormt een industriële omgeving binnenin de hogeschool, wat aan het onderwijzend personeel en de onderzoeksteams de mogelijkheid geeft om de meest geavanceerde kennis en toepassingen in hun specifieke gebied te ontwikkelen en te handhaven en in de praktijk om te zetten.

R&D

Binnen CBOK is er een afdeling 'Biotechnologie' die werkt op onderzoeksprojecten in volgende domeinen:

- Brouwerij
- Fermentatietechnologie
- Vleestechnologie
- Microbiologie
- Enzymtechnologie :
 - o Isolatie en karakterisatie van NSP's
 - o Karakterisatie van industriële NSP-ase (glycanase) preparaten
 - o Optimalisatie van enzymcocktails i.f.v. de substraten
 - o Onderzoek naar de efficiëntie van NSP-asen tijdens het productieproces in de zetmeelindustrie
 - o Evaluatie van fytase activiteiten in industriële preparaten, in voeder-additieven (supplementen) en in voeders
 - o Optimale methodiek voor bepaling van de lipoxygenase activiteit in plantaardig materiaal (o.a. granen)
 - o Onderzoek naar een efficiënte remming van oxygenasen tijdens de processing van levensmiddelen (o.a. bier)
 - o Evaluatie van off-flavours en textuurveranderingen, met inbegrip van remediëring

Interdisciplinary Research Centre KULAK, Kortrijk**Contact:**

IRC KULAK (K.U.LEUVEN CAMPUS KORTRIJK)

Sabbelaan 53 8500 KORTRIJK

Voorzitter: Prof. Dr. Hans Deckmyn

Tel: 32-56-24 64 22 Fax: 32-56-24 69 97

E-mail: Hans.Deckmyn@kulak.ac.be Secretariaat: Sigrid Vanryckeghem

Tel: 32-56-24 64 13 Fax: 32-56-24 69 97

E-mail: Sigrid.Vanryckeghem@kulak.ac.be

web : <http://www.kulak.ac.be/irc>

Werking:

Het Interdisciplinair Research Centrum (IRC) groepeert binnen de KULAK het onderzoek in het domein van de fysische, biologische en medische wetenschappen.

Het belangrijkste doel van het IRC is up-to-date onderzoek uit te voeren. Door de jaren heen hebben ze een deskundigheid opgebouwd in bepaalde domeinen, vooral op het gebied van fundamentele natuurwetenschappen. Voornamelijk toegespitst op topics die relevant zijn voor de industrie en de gezondheidszorg.

IRC ook nauw betrokken bij het onderwijs. Het IRC biedt niet alleen een opleiding aan doctoraatsstudenten, maar ook studenten uit de kandidaturen maken regelmatig gebruik van de labo-infrastructuur. Zo kunnen ze vroeg in hun wetenschappelijke carrière kennis te maken met onderzoek op hoog niveau.

Door middel van uitgebreide samenwerkingscontracten die ze afgesloten hebben met talrijke instituten en bedrijven werd eveneens een waardevol netwerk van wetenschappelijke dienstverlening uitgebouwd.

Het 'Incubatie en Innovatie Centrum' op de KULAK-campus, een modern hoogtechnologisch gebouw vol labs voor de academie, haar spin-offs e.a. geïnteresseerden, dat vrij recent werd opgericht, wordt o.a. aan het IRC ter beschikking gesteld.

Details organisatie:

Werken zoals zovele academische onderzoekscentra maar zijdelings met biotechnologie, en dan nog amper met het oog op plantenbiotechnologie of landbouw.

Algemeen :

- Endocrinology, secreting systems, diabetology
- Mathematics (general subjects)
- Biochemistry, Metabolism (general subjects)
- Biotechnology

Lopende Onderzoekstopics :

Topic 1	Onderzoek naar de mechanismen van verzadiging en eetlustremming
Topic 2	Schorpioenen leren ons over ontsteking en pijn
Topic 3	Tussen bloeden en stollen: een delicaat evenwicht
Topic 4	Ultrakleine ijzeroxide deeltjes voor biotechnologisch en biomedisch gebruik
Topic 5	Studie van de hitteweerstandigheid van enzymen door genetische manipulatie
Topic 6	Alpha-lactalbumine: een eiwit ontstaan tijdens de evolutionaire ontwikkeling van de zoogdieren
Topic 7	De biologie van paddestoelenkweek
Topic 8	Lithotripsie of het einde van een steentijdperk
Topic 9	Niet-destructieve kwaliteitscontrole van hoogwaardige producten door geluidstrillingen optisch te meten
Topic 10	Luisteren naar het "geluid" van metalen platen

Contact:

Industrial Microbiology, Fermentation Technology and Downstream Processing

Faculteit Wetenschappen

Vrije Universiteit Brussel

Pleinlaan, 2 1050 BRUSSEL

Tel. : +32 (0)2 6293245 Fax : +32 (0)2 6293248

e-mail : ldvuyst@vub.ac.be (diensthoofd)

e-mail : Conny.Stockmans@vub.ac.be (secretariaat)

web: <http://imol.vub.ac.be/IMDO/>

Werking:

Details organisatie:

Kernwoorden: microbial processes , industrial microbiology , microbial biotechnology , environmental microbiology , bioprocess engineering , biochemical technology , food microbiology , exopolysaccharides , bacteriocins , lactic acid bacteria , food industry , modellisation , biochemical processes , downstream processing , fermentation technology

ENVIRONMENTAL BIOTECHNOLOGY

o.a. onderzoek bepaalde proteïnen in resistentie tegen vervuiling 'zware' metalen

FUNCTIONAL FOODS

o.a. 'Recombinant Dairy Starters'

o.a. gg bacteriën fermentaties laten veroorzaken die melkkwaliteit verhogen.

Contact:

Afdeling Plantengenetica

Faculteit Wetenschappen

Vrije Universiteit Brussel

Pleinlaan, 2 1050 BRUSSEL

Tel. : +32-2-359 02 51 Fax : +32-2-358 45 47

e-mail: Geert.Angenon@vub.ac.be (diensthoofd)

Contact:

Laboratory of Cell Genetics

Pleinlaan 2 1050 Brussels

Prof. Dr. M. Kirsch-Volders (diensthoofd)

tel. 32-2-629 34 23 fax. 32-2-629 27 59

Email: mkirschv@vub.ac.be

Werking:

Onderzoeksdomeinen :

- Genotoxicity and cell survival in relation to cancer risk (Prof.Dr. M. Kirsch-Volders)
- Genes and development (Prof. Dr. L. Leys)
- Animal Physiology and insects (Prof. Dr. ir. G. Smagghe)

AFDELING GENETISCHE VIROLOGIE

Vakgroep Biologie, Brussel

Contact:

Afdeling Genetische Virologie

Vakgroep Biologie, Faculteit Wetenschappen, VUB

Pleinlaan 2 1050 Brussels

Tel: +32-2-358.21.94 Fax: +32-2-359.02.31

Diensthooft: Prof. Dr. Jean-Pierre Hernalsteens

Contactpersoon Genetica: Dr. Henri De Greve hdegreve@vub.ac.be

Secretariaat : Mrs. Francine Deboeck : fdeboeck@vub.ac.be

Werking:

Details organisatie:

Kernwoorden: *Agrobacterium tumefaciens*, *Petunia hybrida*, *Arabidopsis thaliana*, transgenic plants, random gene fusions, gene tagging, leaf development, transposable elements, *Escherichia coli*, *Salmonella typhimurium*, *Salmonella enteritidis*, fimbriae, virulence genes, vaccines.

Contact:

CHIS
Vakgroep Scheikunde, Faculteit Wetenschappen
Vrije Universiteit Brussel
Pleinlaan, 2 1050 BRUSSELS

Werking:

Details organisatie:

Groep rond dhr. H Verelst (e-mail : hverelst@vub.ac.be ; gsm: 0495/267382)

Tel: +32-2-6293249

Fax: +32-2-6293248

Kernwoorden: treatment of waste , environmental research , chemical waste , waste water , tipping sites , packaging , pollutants

Groep rond dhr. Gino Baron (e-mail : gvbaron@vub.ac.be)

Tel. : +32 (0)2 6293246

Fax : +32 (0)2 6293248

Kernwoorden: bioreactors , fungi , pollutants , packaging , modelling , mass spectrometry , gasification , gas separation , gas cleaning , fluidisation , environmental research , energy , combustion , chemical waste , chemical engineering , catalysis , biomass , adsorption , recycling of waste , waste water , zeolites , zeolite , treatment of waste , tipping sites , separation

Contact:

Eenheid Menselijke Ecologie
Sociaal Medische Wetenschappen
Faculteit Geneeskunde, VUB
Campus Jette - VUB
Laarbeeklaan 103 1090 Jette
Tel: 02-477 42 88 Fax: 02-477 49 64
e-mail: gronsse@meko.vub.ac.be (secretariaat)
e-mail : lhens@vub.ac.be (dhr. Luc Hens, diensthoofd)

Werking:

Het onderzoek van de Vakgroep Menselijke Ecologie richt zich vooral op interdisciplinaire instrumenten voor milieubeheer. In het verleden lag het accent vooral op milieueffectrapportage (MER), milieuzorgsystemen (MZS) en levenscyclusanalyse (LCA). De laatste jaren is de focus van het onderzoek verschoven naar milieu & gezondheid en verschillende aspecten van duurzame ontwikkeling.

De Vakgroep Menselijke Ecologie is ook actief op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Er lopen samenwerkingsprojecten met o.a. Vietnam, Bolivia, Ghana en andere landen in de West-Afrikaanse regio. De Vakgroep neemt ook deel in verschillende internationale onderwijs- en onderzoeksnetwerken

Bijlage MEKO – artikel Luc Hens

'EERLIJK VOEDSEL' ALS ALTERNATIEF

Luc Hens (NoordZuid Cahier, maart 2000)

Tegen de achtergrond van een toenemende kritiek op GMO-ontwikkelingen onderzoekt deze bijdrage mogelijke alternatieven.

In een eerste deel wordt de houding van verschillende kerndoelgroepen tegenover de GMO-evolutie beschreven. Hieruit komt een beeld naar voren dat vooral gekenmerkt is door grote heterogeniteit. Het positieve beeld dat de GMO-industrie en haar wetenschappers ophangt, wordt sterk gesteund door de overheid. Sociale wetenschappers laten een meer kritisch geluid horen en milieu- en ontwikkelings-NGO's evolueren naar een steeds meer uitgesproken afwijzende houding. Dit beeld vindt men ook terug in ontwikkelingslanden. Brazilië wordt als voorbeeld naar voren gehaald. Men wordt daar geconfronteerd met een snel evoluerende GMO-industrie, een zelfverzekerde en stimulerende overheid, indicaties van risicodelokalisatie en een niet geïnformeerde en weifelende bevolking.

In de "weg vooruit" houdt deze bijdrage een pleidooi voor meer en indringende educatie die niet alleen basisinformatie levert, maar ook leidt tot betrokkenheid, kennis en actie. Daar wordt ingegaan op de vraag in welke mate "eerlijk voedsel" een constructief antwoord is op de GMO-kritiek. "Eerlijk voedsel" houdt zowel componenten in van sociale als van milieukwaliteit en wordt geflankeerd door beleidsbegrippen als chemische hygiëne en het voorzichtigheidsbeginsel. Daarnaast zal een beweging naar "eerlijk voedsel" ook meer democratische initiatieven en een ethiek van het 'samen delen' en het 'genoeg' noodzaken.

GMO's en duurzame ontwikkeling

Er worden door NGO's en basisbewegingen nogal wat vragen gesteld bij het uiterst positieve beeld dat de recombinant-DNA-industrie, de wetenschappers die in deze sector werken en de vaak sterk flankerende overheid ophangen over de mogelijkheden om met deze nieuwe methoden honger te bestrijden, milieuproblemen op te lossen of betere geneesmiddelen te maken. De argumenten die worden aangehaald zijn verschillend van aard, inhoud en overtuigingskracht:

- aangetoonde en aantoonbare risico's van GMO-ontwikkelingen neemt men niet ernstig; de klassieke risicoanalyse is gekenmerkt door te grote wetenschappelijke onzekerheid en voldoet daardoor steeds minder;

- men stelt het maatschappelijk belang van deze nieuwe ontwikkeling, ook in een kennismaatschappij, steeds vaker in vraag. Dit heeft wel eens te maken met de (gedeeltelijk) valse argumenten die de verdedigers van de technologie hanteren: GMO's gaan regionale voedseltekorten niet oplossen en dragen evenmin wezenlijk bij tot voedselzekerheid; GMO's worden niet gebruikt om de hoge pesticidendruk op de ecosystemen te verlichten, maar maken integendeel deel uit van systemen die de totale pesticidenlast verhogen, enzovoort.

Maar veel meer nog heeft de kritische maatschappelijke houding te maken met de vraag hoe deze ontwikkelingen wel constructief kunnen bijdragen tot duurzame ontwikkeling. Een kernprobleem voor de geloofwaardigheid van GMO-ontwikkelingen is dat het antwoord op deze vraag steeds vager en minder duidelijk wordt.

Daardoor komt de vraag naar de alternatieven op de voorgrond. Hoe zet men in een globaliserende context, waarvan de nieuwe GMO-technieken deel uitmaken, een landbouwsysteem op de sporen dat meer aandacht opbrengt voor de mens, de aarde, de volgende generaties, de gezondheid, de levenskwaliteit? Deze bijdrage analyseert geselecteerde elementen van de mogelijke antwoorden op deze vraag. Men gaat eerst na welke de basiskenmerken en de problemen zijn van de ontwikkeling waarvoor men alternatieven moet bieden. Aan de hand van enkele voorbeelden, wordt vervolgens nagegaan langs welke lijnen de ombuigsystemen zich aandienen.

Een opgedrongen ontwikkeling

Naarmate de discussie over de GMO-toepassingen vordert, vraagt men zich af wie de belanghebbenden bij deze ontwikkelingen zijn.

De boeren zijn geen vragende partij, want de nieuwe technologie vergroot de afhankelijkheid van de toeleveringssector. Steeds meer landen zien hun landbouwsector evolueren in een richting die het milieu niet of alvast minder aantast, die sociaal rechtvaardiger is en die vooral door meer diversificatie van functies is gekenmerkt. GMO's zoals zaden met het terminatorgen hebben daarin geen essentiële plaats.

De consumenten zijn geen vragende partij, want zij zijn de miskende risico's in de agro-industrie grondig beu. Op hormonen in vlees en gekke koeien reageren ze door minder vlees te kopen. Dioxines en PCB's in eieren en kippen beantwoordt men door schuivend stemgedrag. Hoewel de consumentengroep van biologisch geteelde groenten beperkt is, neemt ze snel toe. Niemand vraagt naar zo goed als smaakloze Floor Sawr tomaten, zelfs wanneer die langer houdbaar zijn. Weinig consumenten wachten op zaad met meer olie, of op melk met recombinant bovine groeihormoon (bovine somatotropine). Deze producten hebben geen voordeel voor de gezondheid en beantwoorden evenmin aan een sociale nood. De vraag naar "eerlijk" kwalitatief hoogstaand voedsel, dat zowel een biologisch als maatschappelijk correct aspect heeft, neemt toe. Er zijn geen consumentenorganisaties waargenomen die een oplossing bepleiten waarvan genetisch gewijzigd voedsel een wezenlijk onderdeel uitmaakt.

De verdedigers van de milieubelangen komen van een kale reis terug. Tien jaar geleden nog hoopten ze dat GMO's belangrijke milieuproblemen zouden kunnen terugdringen of oplossen. Nu stellen ze vast dat transgene Bt aardappelen het foute antwoord bieden op de pestcontrole van de coloradokever en dat het intellectueel nochtans aantrekkelijke mechanisme voorzien in de biodiversiteitsconventie, niet werkt. Bij milieuorganisaties groeit de scepsis en begint het aanvoelen te overwegen dat het gebruik van GMO's zonder maatschappelijke en milieucorrecties naar een "armageddon van de biotechnologie" (Knear, 1999) leidt. Wetenschappers, als groep, nemen een veel meer hybride houding aan. Zij die zich met hun onderzoek in de nieuwe ontwikkelingen hebben ingeschreven zijn de best gedocumenteerde en sterkste verdedigers van deze ontwikkeling. Nochtans is bij herhaling gebleken dat wanneer deze reductionisten hun technologische laboratoriumomgeving verlaten om zich op het terrein van de maatschappelijke discussie te begeven, zij meteen ook hun objectiviteit achterwege laten. Niet zelden laten ze zich dan verleiden tot uitspraken die alleen maar aantonen dat het enthousiasme voor de nieuwe technieken slechtziend tot blind maakt voor de eventuele gevaren, en zelfs kan stimuleren tot geheimhouding. Het paradigma dat ze zo succesvol in hun laboratorium hanteren, is ontoereikend voor een opbouwende maatschappelijke discussie. Daarnaast is er de toenemende kritiek van vooral onderzoekers uit de sociale wetenschappen. Vooral wanneer het gaat over toepassingen van GMO's (en veel minder over fundamenteel genetisch onderzoek) stelt men binnen het veld van de wetenschap een groeiende diversiteit aan opinies en een verminderde consensus vast.

De industrie die investeert in de ontwikkeling van deze GMO's is, alvast in het openbaar, evenwel een één-
duidelig positieve mening toegedaan. GMO's zijn niets anders dan een actuele benadering van selectieme-
chanismen in de landbouw die we nu meer dan 5000 jaar toepassen; mogelijke risico's zijn naar best vermo-
gen onder controle; de nieuwe toepassingen komen als geroepen om grote maatschappelijke problemen het
hoofd te bieden; de vrije markteconomie biedt deze nieuwe dienst aan tot algehele voldoening van consu-
menten, werknemers en aandeelhouders. Maar tegelijk werkt deze industrie in grote stilte en met geheim-
houding aan veruit de meeste ontwikkelingen. Ze weigert informatie over GMO's op de labels van de pro-
ducten die ze slijt en gooit belangrijke sommen aan tegen grootschalige propaganda die een politiek en
sociaal aanvaardbaar klimaat voor de ontwikkelingen en de producten moet garanderen. De kern van deze
activiteit is geconcentreerd in een beperkt aantal bedrijven die zowel de genetisch veranderde planten als
dieren controleren. Dit roept niet onmiddellijk het beeld van een open, maar eerder van een totalitair
gecontroleerde markt op.

De GMO-industrie wordt in geïndustrialiseerde landen sterk geflankeerd door een overheid die in deze ont-
wikkelingen vooral een sterke component van de kennismaatschappij ziet. Dit geldt ondermeer voor de
Europese Unie. Het onderzoeksgeld dat de Unie ter beschikking stelt moet het de lidstaten mogelijk maken
hun marktpositie te verbeteren ten opzichte van de sterke competitie uit Noord-Amerika en ook steeds meer
uit Azië en Australië. In Vlaanderen is het beleid erop gericht om de recombinant DNA-industrie, als belang-
rijke component van de derde industriële revolutie, geen strobreed in de weg te leggen. Toelatingen voor
proeven worden vlot verschaft, controle op laboratoria en op veldproeven is minimaal tot afwezig, deelna-
me aan de internationale discussie diplomatisch-terughoudend, de stimulering van een maatschappelijke
discussie niet bestaande.

Het maatschappelijk plaatje rond de GMO's vindt men terug op dezelfde kwalitatieve manier, maar geken-
merkt door een grotere variatie in ontwikkelingslanden. In landen als Argentinië en Mexico neemt het are-
aal van met GMO's bebouwde gronden snel toe. Voor China schat men dat tijdens de eerste jaren van de
21ste eeuw een derde van het basisvoedsel rijst genetisch gewijzigd zal zijn. Dit zijn evenwel slechts de
resultaten van een (deels) lokale onderzoeksactiviteit. Gedurende de periode van juni 1996 tot september

1999 stonden de Braziliaanse autoriteiten meer dan 600 veldproeven met transgene organismen toe. Hoewel de Braziliaanse overheid ervan uitgaat over een uitstekend controlesysteem op deze activiteiten te beschikken willen waarnemers daaraan twijfelen. Een beperkte toelatingsraad met alleen reductionistische wetenschappers uit de fundamenteel wetenschappelijke disciplines, garandeert wellicht niet de gewenste reikwijdte en diepgang om gemiddeld 200 veldproeven per jaar grondig te beoordelen en te controleren. Bovendien weerspiegelt dit cijfer ook een herlokalisatie van veldproeven vanuit landen waar de nodige vergunningen steeds moeilijker te bekomen zijn. Bij dit cijfer moet men ook de niet toegelaten veldproeven rekenen, waarvan vooral in het noorden van Brazilië het bestaan werd aangetoond. Hun aantal wordt minstens even groot als dit van de toegestane proeven geschat (Lemos de Freitas, 1999).

Deze snelle evolutie en het optimisme van de overheid die meent de zaak onder controle te hebben contrasteren fel met de reële situatie bij de bevolking. In 1998 voerde het "National Technical Biosafety Committee – CTNBio" een pilootstudie uit om te peilen naar de perceptie van de GMO-biotechnologie bij het brede publiek in drie belangrijke steden in het zuiden. Hieruit bleek ondermeer dat:

- 47% van de stedelingen nog nooit had gehoord over biotechnologie;
- slechts 3% geloofde dat het toezicht van de Braziliaanse overheid op de biotechnologische ontwikkelingen efficiënt is.

Deze resultaten zijn symptomatisch voor een land waar de GMO-industrie sterk opzet, de overheid van meer zelfvertrouwen blijkt geeft dan ze objectief kan onderbouwen, de milieu- en ontwikkelingsorganisaties uiterst kritisch tot negatief staan tegenover de ontwikkelingen en de wetenschappers een steeds grotere diversiteit in mening vertonen.

De weg vooruit. Een pleidooi voor "eerlijk voedsel"

Blijkbaar hebben de meeste maatschappelijke groepen niet alleen niet gevraagd om de huidige GMO-evolutie, maar groeit de diversiteit in opinies en worden, naarmate het debat voortduurt, vooral de negatieve kanten van deze ontwikkeling duidelijker. Daardoor klinkt de vraag naar mogelijke alternatieven steeds luider. Hoe kunnen we begrippen als duurzaam omgaan met de aarde, respect opbrengen voor biodiversiteit,

een maatschappelijk wenselijke evolutie voor burens en consumenten, inbouwen in de voedselproductie van de toekomst ?

Omtrent GMO's lijkt een belangrijke educatieve demarche essentieel. Zeker in ontwikkelingslanden die zich in deze nieuwe technologische evolutie inschrijven is er een manifest gebrek aan zelfs de meest elementaire basisinformatie. Deze basiskennis moet bijdragen tot een bewustwording van de problematiek. In vele geïndustrialiseerde landen als België komt dit proces op gang. Zo vroegen in augustus 1999 Oxfam, Velt, Wervel en de Vogelbescherming aandacht voor veldproeven van GMO's in Vlaanderen. "De Standaard" (Van Dooren, 1999) opende een discussieforum over de problematiek, nadat een maand eerder Le Monde Diplomatique (Dufour, 1999) in een hoofdartikel aandacht vroeg voor GMO's onder de titel "Les savants fous de l'agro-alimentaire".

Met deze bewustmakingsactiviteiten maakt men de weg vrij voor meer doelgerichte acties. In landen als Groot-Brittannië, IJsland, Nederland en Duitsland waar de GMO- discussie reeds verder gevorderd is, heeft men de eerste GMO-vrije winkel- en distributieketens zien ontstaan. De Zuid-Braziliaanse deelstaat Minas Gerais verklaarde zich GMO-vrij. Dit betekent niet alleen dat er geen GMO-veldproeven gebeuren maar ook dat nergens GMO-voedsel te koop is.

Het is evenwel de vraag of deze spontane, gedecentraliseerde acties in de beste Ghandiaanse traditie, die door de NGO's wordt gehuldigd, zullen volstaan om het tij te doen keren in een GMO-wereld die gedreven wordt door te veel belovende vooruitzichten om ondanks wetenschappelijke onzekerheid over de risico's en verregaande verschillen in meningen van deskundigen, zich naar het voorzichtigheidsprincipe te schikken. Het lijkt de moeite om naast de kritische houding tegenover de toepassing van GMO's bij de voedselproductie ook een pleidooi te ontwikkelen voor "eerlijk voedsel".

"Eerlijk voedsel" vindt niet alleen zijn oorsprong in de negatieve ervaringen van consumenten met hormonen behandelde koeien, antibiotica etende varkens, kippen gekweekt in onwaardige omstandigheden, met zware metalen verontreinigde mosselen, gekke koeien en met dioxine en PCB's gecontamineerde eieren en

mayonaise. "Eerlijk voedsel" heeft vooral een positieve conotatie die zich zowel in een wetenschappelijk als een maatschappelijke context situeert. Wetenschappelijk betekent het een voedselproductie die meer rekening houdt met milieueisen: de gronden niet uitput of overbevoert, lage inputs van water, energie, pesticiden en meststoffen, zonder voedingsvreemde contaminanten, gekweekt met waardebesef ten aanzien van plant en dier. Bij "eerlijk voedsel" zijn dit belangrijke ijkmaten van de kwaliteitsbeoordeling naast de traditioneel gebruikte parameters. Het is interessant te noteren dat in vele ontwikkelingslanden deze kwaliteitscriteria nog aanwezig zijn, zij het dat ze met de snel om zich heen grijpende aanleg van bijvoorbeeld crutaceeënboerderijen en niet-seizoengebonden ananasoogsten snel dreigen te verdwijnen.

"Eerlijk voedsel" heeft ook een sociale dimensie. Het gaat over voedselproductie die een duurzame landbouw op lange termijn garandeert, over een redelijk inkomen voor de landbouwer, over een distributieketen die zo kort mogelijk is en betrouwbaar tegen de achtergrond van de vermelde kwaliteitskenmerken, over het beantwoorden aan de vraag van een geïnformeerde en bewuste consument.

"Eerlijk voedsel" past ook in een kader van flankerende maatregelen, die niet alleen hierop van toepassing zijn. "Chemische hygiëne" is er één van. In snel tempo voegen we artificiële, door de mens gemaakte stoffen aan het milieu toe. In België beschikken we over meer dan 400 verschillende toegelaten stoffen om een paar duizend combinaties van commerciële pesticiden op de markt aan te bieden. Dit is evident veel meer dan men nodig heeft om efficiënt pesten te bestrijden, het milieu en de gezondheid te vrijwaren. Vooral sinds de Tweede Wereldoorlog laten we in een hoog tempo nieuwe scheikundige stoffen in het milieu vrij, waarvan zeer vele een beperkt tot vrijwel onbestaand maatschappelijk nut hebben. Het is aantoonbaar dat we door een meer restrictieve houding een belangrijk voordeel voor gezondheid en milieu kunnen realiseren. Het instellen van een "chemische hygiëne" kan wellicht in evenveel gezondheidsvoordeel uitmonden als het invoeren van de "microbiële hygiëne" nu meer dan 100 jaar geleden.

Een tweede flankerende maatregel betreft het vestigen van beleidsbeslissingen op het "voorzichtigheidsprincipe". Wanneer het gaat over GMO's bevindt men zich in een discussie die gekenmerkt wordt door grote wetenschappelijke onzekerheid bij het voorspellen van zowel de ecologische als de maatschappelijke

risico's. Bovendien is het een ontwikkeling die dreigt ernstige en onomkeerbare schade aan het milieu toe te brengen. Daardoor voldoet men aan alle voorwaarden om het voorzichtigheidsprincipe toe te passen wat, vrij vertaald, inhoudt dat men handelt overeenkomstig de slechtst denkbare situatie. Deze houding wordt sterk tegengewerkt door de propaganda van de GMO-industrie daarin bijgestaan door de wetenschappers die in de toepassing van deze technologie betrokken zijn.

Besluit

Biotechnologie is een nieuwe stap in de industrialisering van de landbouw en de voedselproductie. Het is vooral een stap die vanuit de GMO-industrie en de onmiddellijk betrokken wetenschappers, daarbij geflankeerd door een stimulerende overheid aantrekkelijker en risicolozer wordt voorgesteld dan hij in werkelijkheid is. Deze werkelijkheid is ondermeer gekenmerkt door onvolledig begrepen, maar bestaande risico's, een niet bestaand maatschappelijk afwegingskader en een groeiend GMO misbruik in ontwikkelingslanden.

Het verdient aanbeveling om na te gaan in welke mate het concept "eerlijke voeding" geen alternatief biedt voor de huidige "agro-industrie". Dit concept verwijst naar kwalitatief hoogstaand voedsel, geproduceerd en verdeeld met respect voor mens en milieu in Noord en Zuid. Deze evolutie kan worden begeleid door een overheid die, eerder dan zich aangetrokken te voelen tot biotechnologische avonturen van een futuristische, globale kennismaatschappij, zich laat leiden door principes als chemische hygiëne en het voorzichtigheidsbeginsel.

Een dergelijke evolutie vereist wellicht echter méér. Men moet de bereidheid hebben om de GMO-kennis in handen van een tiental bedrijven en de daarmee gepaard gaande gecentraliseerde en gecommandeerde economie te vervangen door een wijd gamma van gedecentraliseerde, democratische en economische initiatieven. Men moet de bereidheid hebben om de ethiek van de competitie te vervangen door de ethiek van het samen delen. En men moet de bereidheid hebben om het kwaliteitsarme altijd meer, te vervangen door een kwaliteitsvolle maatschappij en wereldbeeld van het voldoende.

Referenties

- ABRATES (1999). Posição de Sector Sementeiro Frente aos Organismos Geneticamente Modificados (OGMs). XI Congresso Brasileiro de Sementes. <http://www.mct.gov.br/ctnbiotec/midia/midia02.htm> (26 Oct 1999).
- Dufour F. (1999). Les savants fous de l'agro-alimentaire. Le Monde Diplomatique, Juillet 1999.
- Knear B. (1999). Farmageddon. Food and the Culture of Biotechnology. New Society Publishers, Gabriola Island, Canada.
- Lemos de Freitas J.F. (1999). Genetically modified organisms in the Brazilian context. Paper Human Ecology course. Human Ecology Department, VUB, Brussels, Belgium.
- Tripp R. (1999). The debate on Genetically Modified Organisms: relevance for the South Overseas Development Institute, London, UK. <http://www.oneworld.org/odi/index.htm> (09 Nov 1999).
- Van Dooren P. (1999). Gentechnologen moeten dringend het plein op. De Standaard, 10, 19 aug 1999.

Contact:

Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen

K.U.LEUVEN

Kasteelpark Arenberg 20 B - 3001 Leuven

tel: 016/32 16 21, 016/32 16 19, 016/32 10 10 fax: 016/32 19 99

website: www.agr.kuleuven.ac.be

Werking:

Binnen de faculteit Landbouwkundige en toegepaste biologische wetenschappen van de K.U.Leuven wordt ten dele gewerkt rond 'biotechnologie'.

Een groot deel van het academisch onderzoek omtrent biotechnologie in Vlaanderen vindt plaats aan de KUL.

Onderwijs

De faculteit Landbouwkundige en toegepaste biologische wetenschappen verzorgt de academische opleiding van bio-ingenieurs. Na twee gemeenschappelijke kandidaturen kiest de student voor één van de hieronder opgesomde diplomarichtingen:

- bio-ingenieur in de landbouwkunde
- bio-ingenieur in het land- en bosbeheer
- bio-ingenieur in de milieutechnologie
- bio-ingenieur in de scheikunde
- bio-ingenieur in de cel- en genbiotechnologie

Hoewel deze laatste diplomarichting zich specifiek richt op biotechnologie, genieten ook de studenten van de andere vier diplomarichtingen een basisopleiding in dit domein. Immers, in het derde jaar (eerste ingenieursjaar) volgen alle studenten het vak 'algemene genetica' met bijhorend practicum. Daarnaast worden in verschillende diplomarichtingen, nog één of meerdere vakken gedoceerd, die verband houden met de specialisatierichting en met genetica.

Voorbeelden hiervan zijn o.a.

- In-vitroteelt en –behandeling van planten en plantenweefsels (major fytotechnie)
- Toegepaste genetica van de huisdieren (major veeteelt)
- Microbiële genetica (major industriële microbiologie)

De faculteit is medeorganisator van de voortgezette opleiding 'aanvullende opleiding in de cellulaire biotechnologie' (3e cyclusonderwijs).

Contact:

Departement Levensmiddelen en microbiële technologie

K.U.LEUVEN

Kasteelpark Arenberg 23

3001 HEVERLEE

Werking:

Details organisatie:

LABO VOOR LEVENSMIDDELENTECHNOLOGIE

Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen

Dpartement Levensmiddelen en microbiële technologie

K.U.LEUVEN

Kasteelpark Arenberg 23

3001 HEVERLEE

Tel. : +32 (0)16 321572

Fax : +32 (0)16 321960

e-mail : marc.hendrickx@agr.kuleuven.ac.be (diensthoofd, prof)

Kernwoorden: high electric field pulses , high pressure , thermal processing , cooling , food preservation ,
food processing , food related enzymes , food quality

LABO VOOR LEVENSMIDDELENMICROBIOLOGIE

Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen

Dpartement Levensmiddelen en microbiële technologie

Kasteelpark Arenberg 23

B-3001 HEVERLEE

Tel. : +32 16 321578 of +32 16 321585 Fax : +32 16 321960

e-mail : chris.michiels@agr.kuleuven.ac (diensthoofd, prof)

Kernwoorden: food safety , food preservation , microbial inactivation , resistance mechanisms , stress response , food spoilage

LABO VOOR INDUSTRIELE MICROBIOLOGIE & BIOCHEMIE

Kasteelpark Arenberg 23

3001 HEVERLEE

Tel. : +32 16 321585 Fax : +32 (0)16 321997

e-mail : Kristel.Bernaerts@cit.kuleuven.ac.be

Kernwoorden: bioprocess control , environmental biotechnology , mathematical modelling , food fermentation , bioreactorslogy , biodegradation

LABO VOOR LEVENSMIDDELENCHEMIE

Kasteelpark Arenberg 23

3001 HEVERLEE

Tel: +32 16 321581 of +32 16 321634 Fax: +32 16 321997

e-mail : Jan.Delcour@agr.kuleuven.ac.be (diensthoofd, prof)

detail : van de 4 opgesomde labs binnen dit departement, is deze waarschijnlijk het minst actief met biotechnologie.

Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen, Leuven

Contact:

Departement Toegepaste plantwetenschappen
Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen
Katholieke Universiteit Leuven
Kasteelpark Arenberg 30
B-3001 Heverlee

Verdere onderverdeling is bondig gehouden. KUL-site biedt zelf heel goede fiches met onderzoeksactiviteiten binnen dit departement, dus die links zijn hier overgenomen. Zie onder.

Werking:

Details organisatie:

Labo voor Fytopathologie en Plantbescherming

Willem De Croylaan 42

B-3001 Heverlee

Tel: +32-16-322379 Fax: +32-16-322976

e-mail : Willy.Peumans@agr.kuleuven.ac.be (prof)

e-mail: Lut.Ooms@agr.kuleuven.ac.be (secretaresse)

web : <http://www.agr.kuleuven.ac.be/dtp/fyt/labolpf.htm>

Groep rond prof. Willy Peumans en dr.ir. Els Van Damme (fiche)

Centrum voor Microbiële en Plantengenetica

Kasteelpark Arenberg 20

B-3001 Heverlee

Tel: ++ 32 (0)16 32.16.31 Fax: ++ 32 (0)16 32.19.66

e-mail: anita.vermassen@agr.kuleuven.ac.be (secretaresse)

web : <http://www.agr.kuleuven.ac.be/dtp/cmpg/CMPG.html>

detail: o.a. Jos Vanderleyden schreef mee aan ggo advies van VRWB ; deeltijds prof Willem Broekaert werkt bij CropDesign

Groep rond prof. Jos Vanderleyden en prof. August Van Gool (fiche)

Groep rond prof. Bruno Cammue en prof. Willem Broekaert (fiche)

Groep rond prof. René De Mot (fiche)

Labo voor Plantenteelt

de Croylaan 42

B-3001 Heverlee

Tel: +32 16 322661 of +32 16 322446

Fax: +32 16 322966

e-mail: Maurice.DeProft@agr.kuleuven.ac.be (diensthoofd, prof)

e-mail: Maria.Gysemberg@agr.kuleuven.ac.be (secretaresse)

Labo voor Tropische Plantenteelt

Kasteelpark Arenberg 13

B-3001 Heverlee

Tel : +32 16 321420 of +32 16 321421

Fax: +32 16 321993

e-mail : Rony.Swennen@agr.kuleuven.ac.be (diensthoofd, prof)

e-mail : Dirk.DeWaele@agr.kuleuven.ac.be (prof)

e-mail : Edwige.Andre@agr.kuleuven.ac.be (secretaresse)

web : <http://www.agr.kuleuven.ac.be/dtp/tro/home.htm>

detail : o.a. bezig met ontwikkeling van gg bananen die landbouw in derde wereld ten goede moeten komen

Groep rond prof. Rony Swennen (fiche)

Fruitteeltcentrum KUL

Willem de Croylaan 42/2

B-3001 Leuven

Tel : +32 (0)16/32.24.46

Fax: + 32 (0)16/32.29.66

e-mail : Paula.Bosmans@agr.kuleuven.ac.be (secretariaat)

e-mail: Johan.Keulemans@agr.kuleuven.ac.be (diensthoofd, prof)

web : <http://www.agr.kuleuven.ac.be/dtp/fruit/fruhomen.htm>

kernwoorden : apple , biotechnology , breeding , disease resistance , fruit tree , genetic transformation ,

haploid induction , self-incompatibility

Groep rond prof. Johan Keulemans (fiche)

Contact:

Centrum voor Landbouw en Milieueconomie

Departement Agrotechniek en –economie

Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen, KUL

Willem De Croylaan 42 3001 Leuven

Tel: +32 16 321616 of +32 16 321614 Fax : +32 16 321996

e-mail : Eric.Tollens@agr.kuleuven.ac.be (diensthoofd, prof)

(deskundigheid: "agricultural and food marketing, agricultural economics in developing countries")

e-mail : Erik.Mathijs@agr.kuleuven.ac.be (prof)

(deskundigheid: "sustainable agriculture and natural resource economics, agricultural and food policy")

web : <http://www.agr.kuleuven.ac.be/aeeclo/clohome.htm>

o.a. Noël Devisch van de Belgische Boerenbond is deeltijds prof binnen deze groep landbouweconomie

Werking:

Groep rond prof. Eric Tollens (fiche)

Details organisatie:

Departement Agrotechniek en -economie is onderverdeeld in volgende labs:

- agrarische bouwkunde
- landbouwwerktuigkunde
- statistiek en proeftechniek

- naoogsttechnologie
- landbouw- en milieueconomie

Eric Tollens heeft deskundigheid in landbouw en economie, en plaats van biotechnologische landbouw daarin.

Erik Tollens is promotor van een VIB-Onderzoeksproject in het Technology Assessment luik. Het gaat om een toekomstmodellering van de economische impact van biotechnologie in de landbouw: Micro- en macro-economische analyse van de economische voordelen en kosten van biotechnologische toepassingen.

Onderzoeker is Matti Demont.

Contact:

CABME

Afdeling binnen Interfacultair Centrum Wetenschap, Techniek en Ethiek

Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen, KUL

Kasteelpark Arenberg 30 B-3001 Heverlee

Tel: +32 16 329665 Fax: +32 16 321994

e-mail : Eddy.Decuypere@agr.kuleuven.ac.be (diensthoofd, prof, 'immunologie van huisdieren')

e-mail : Raoul.Weiler@agr.kuleuven.ac.be (prof ; gsm: 075351694)

e-mail : Jo.DeTavernier@theo.kuleuven.ac.be (prof, moraaltheoloog)

Web: <http://www.kuleuven.ac.be/cabme>**Werking:**

Dit Centrum houdt zich onder andere bezig met de vraag: 'mag alles wat kan in de biotechnologie' en dit vanuit een Christelijke, ethische invalshoek.

"De ontwikkeling van de (bio)techniek, de evolutie van de voedsel- voorziening en de grenzen van de ecologische draagkracht van de aarde plaatsen ons voor nieuwe maatschappelijke vragen. Het Centrum wil aan de hand van wetenschappelijke, ethische en filosofische reflectie deze uitdagingen analyseren, oorzaken aanduiden en inhaken op het maatschappelijk debat. Hierbij ligt de nadruk in hoofdzaak op het onderzoek naar de relatie tussen mens, dier en milieu met het oog op een milieu- en diervriendelijker samenleving, een sociaal rechtvaardige en ecologisch duurzame toekomst. Het Centrum wil daarom functioneren als een interdisciplinair vormings- en informatiecentrum voor allen die bekommerd zijn om ecologisch- ethische problemen en voor wie verder wil denken over aspecten van een ingenieursethiek."

Details organisatie:

"Op vraag van oud-rector Dillemans wordt door de Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen en binnen de structuur van het Overlegcentrum voor Christelijke Ethiek (K.U.Leuven) in 1996-97 een nieuw centrum opgericht: het Centrum voor Agrarische Bio- en Milieu-Ethiek, kortweg het CABME. Het centrum vervoegt reeds bestaande centra zoals het Centrum voor Bio-medische Ethiek en Recht, het Centrum voor Economie en Recht en de interfacultaire werkgroep Mens en Ethiek. Het CABME krijgt een interdisciplinaire dimensie zodat de ethisch-filosofische reflectie voldoende toegepast is en aansluiting vindt bij een positief-wetenschappelijke en empirische benadering. Daarom wordt het CABME gehuisvest in de Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen."

Activiteiten omtrent GGO's:

"Vanuit het Cabme wordt op heden intensief gewerkt aan drie lopende onderzoeksprojecten: over de intensieve veehouderij als moreel probleem, over de maatschappelijke en ethische discussie over genetische modificatie bij plant en dier en over xenotransplantatie en ethische criteria." Zie bijlage.

Met enige regelmaat lezingen omtrent landbouw & ethiek : o.a. lezing door ir. Jacques Van Outryve, landbouwjournalist, op donderdag 16 maart 2000 om 11.30u. in aula G01, Celestijnenlaan 200, Heverlee : De Europese WTO-discussie omtrent plantenbiotechnologie

Raoul Weiler is co-auteur van MIRA-T-rapport, thema ggo's.

Banden met:

Ook bij CABME: landbouwjournalist Jacques van Outryve, die is o.a. lid van Belgische Boerenbond en CD&V

CABME geeft op website zelfs een link naar dierenrechtenorganisatie GAIA.

Bijlage CABME

GENETISCHE MODIFICATIE BIJ PLANT EN DIER

Gelet op de noodzaak van meer voedselzekerheid in de hoofdzakelijk zuidelijk gelegen landen in ontwikkeling en de trend van meer voedselveiligheid en van specifieke voedingsgewoontes (bio-producten, specifieke kwaliteit, gemakvoeding, nieuwe voedingsmiddelen en voedingsingrediënten - 'novel food', nieuwe voedermiddelen - 'novel feed') en hernieuwbare grondstoffen in de vooral noordelijk gelegen geïndustrialiseerde en welvarende landen enerzijds en de absolute noodzaak van een meer duurzame landbouw- en voedselproductie anderzijds wordt nagegaan in hoeverre nieuwe technologieën zoals biotechnologie en meer bepaald genetische wijziging of modificatie van planten en dieren al dan niet een maatschappelijke bijdrage kunnen leveren.

'Genetische modificatie' is een discipline van de biotechnologie die vanuit verschillende oogpunten maatschappelijk omstreden is. De argumenten zijn velerlei en van zeer uiteenlopende aard. Zij kunnen complementair, echter ook tegenstrijdig zijn op het vlak van voedselveiligheid, milieu en biodiversiteit, economische afhankelijkheid, eerlijke handel, landbouwproductiemethode, gebruik van hernieuwbare grondstoffen, recht op vrije keuze van producent en consument, bescherming van uitvindingen (octrooirecht) enzovoort. Op al deze fronten zijn bovendien verschillende actiegroepen (NGO's) actief. Zij richten zich vaak op slechts een enkel deelaspect van de problematiek.

Ook het beleid en de wetgeving terzake kent bijgevolg zeer verschillende invalshoeken, is versnipperd en kan ook tegenstrijdig zijn. Bovendien zijn alle beleidsniveau's (regionaal, nationaal, Europees en internationaal) bij de problematiek betrokken en is de opdeling van bevoegdheden van de bestaande (internationale) instellingen en overeenkomsten (protocols) niet van dien aard om meer duidelijkheid in het debat te brengen en een gestroomlijnd beleid te voeren. De bestaande instellingen en protocols zijn in het leven geroepen toen van een dergelijke moderne en veelomvattende problematiek nog geen sprake was. Vandaar die versnippering. Op verschillende internationale en nationale fora spelen zich dezelfde discussies af door andere vertegenwoordigers en met vaak andere argumenten. Terwijl de internationale gemeenschap zich dit bewust wordt en het debat probeert te stroomlijnen staat de wetenschap niet stil en vindt het bedrijfsleven, dat geen of veel minder hinder ondervindt van versnippering, steeds nieuwe en meer verfijnde toepassingen uit waarvoor het toelating wenst te bekomen om hen uit te testen en op de markt te brengen. De kloof tus-

sen bedrijfsleven, landbouw- en voedselproducenten, overheid en maatschappij is dan ook zo groot geworden dat een sereen debat niet tot stand (meer) komt door gebrek aan overzicht, duidelijke definities en afbakening van een problematiek die betrekking heeft op een technologie die steeds dieper ingrijpt in het leven zelf.

De bedoeling van de studie is dan ook om op wetenschappelijk gefundeerde wijze de verschillende ethische bekommernissen te inventariseren en hun invloed op de verschillende beleidsniveau's te kwantificeren.

Aan de grondslag van de sociale, economische en ecologische bekommernissen met het oog op duurzame ontwikkeling liggen immers meerdere en zeer verschillende bio-ethische opties.

Indachtig dat genetische modificatie ook een van de belangrijkste discussiepunten is in de onderhandelingen in het kader van de Wereldhandelsorganisatie (WTO - SPS-akkoord en TRIPS) waar meer dan 130 landen aan deelnemen, zowel uit Noord als uit Zuid, met verschillende bekommernissen en prioriteiten ('voedselzekerheid' versus 'voedselveiligheid') en verschillende voedingstrends en -gewoontes ('voedsel om te overleven' versus 'voedsel als bron van geluk en gezondheid') wil de studie de problematiek dan ook in haar wereldcontext plaatsen. De regionale gevoeligheden en culturele verschillen, maar ook de verschillen in prioriteit, wegen immers sterk op het politieke debat dat vandaag wordt gevoerd. Meteen moet de studie een wetenschappelijk gefundeerde evaluatie kunnen maken van de slaagkansen van deze nieuwe technologie waarbij duidelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen de verschillende toepassingen ervan. De toetssteen is het concept van 'duurzame ontwikkeling' dat wereldwijd ingang heeft gevonden en waaraan ook de toekomstige landbouwproductie en de voedselprocessing zal moeten voldoen. Hierbij worden ook in het kader van 'duurzame ontwikkeling' toepassingen bekeken in de non-voedingssector: landbouwgewassen (bio-productie) die worden gebruikt als of verwerkt tot hernieuwbare (energie)grondstoffen of voor de productie van bio-chemicals.

Bij de toepassing van de bedoelde nieuwe technologie op landbouwhuisdieren gaat het onder meer om de aanmaak van specifieke producten voor de farmacie of organen met het oog op xenotransplantatie. Het gebruik van deze technieken op dieren moet ook afgewogen worden tegenover biotechnologische ontwikkelingen in de menselijke geneeskunde die dezelfde toepassingen als doelstelling hebben.

Voor meer informatie: Jacques.VanOutryve@agr.kuleuven.ac.be

Promotor: Johan.DeTavernier@agr.kuleuven.ac.be

**Departement Dierproductie Faculteit Landbouwkundige
en Toegepaste Biologische Wetenschappen, Leuven**

Contact:

Labo voor Gentechnologie

Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen, KUL

Kasteelpark Arenberg 20

B-3001 Leuven

tel. 016/32 96 67

fax. 016/32 19 65

e-mail : Guido.Volckaert@agr.kuleuven.ac.be (diensthoofd)

web : <http://www.agr.kuleuven.ac.be/dp/logt>

Werking:

Kernwoorden : plant molecular biology , transgenic plants , antifungal proteins , biotechnology , genetically engineered microorganisms , nitrogen fixation , microbial genetics

Details organisatie:

"Onderzoek van het Laboratorium voor Gentechnologie (LoGT) gebeurt in het domein van de gen- en genomexploratie. Het is gericht enerzijds naar de ontwikkeling en optimalisatie van methodologie voor de studie van genen en genomen, anderzijds naar toepassing ervan bij structuur-functieanalyse, eiwit-eiwitin-teracties, exploratie van genetische diversiteit en variatie, en DNA-vaccinatie. Basistechnieken zijn ondermeer DNA-klonering, sequentie-analyse, gerichte mutagenese, expressie- en expositiesystemen, en bio-informatische analyse. Doelwitorganismen hierbij zijn zowel van microbiële, plantaardige als dierlijke aard. Het genomonderzoek het LoGT steunt op drie decennia expertise in DNA-sequentie-analyse en ruim twee

decennia in kloneringstechnologie. Het LoGT stond mee aan de wieg (in 1988) van het allereerste genomproject, een EU-initiatief voor de opheldering van de structuur van chromosoom 3 van bakkersgist, waarmee tevens de weg geëffend werd (en industriële interesse en geloofwaardigheid gewekt) voor verdere grootschalige genomsequencing. Het LoGT was een majeure partner in diverse van de daaropvolgende internationale projecten (- verdere afwerking van het totale 16 chromosomen-tellende gistgenoom, *Schizosaccharomyces pombe*, *Leishmania major*, *Arabidopsis thaliana* of zandraket, enz. -). Met de beëindiging van laatstgenoemd project zal in november-december e.k. het eerste volledige plantengenoom bekend zijn.

Gradueel verlegde het LoGT hierbij zijn accent van de systematische sequencing, met steeds snellere en grootschaliger analysemogelijkheden (automatisatie en robotisatie), naar specialisatie op problematische gebieden, met name die gebieden waar niemand, inclusief de grote sequencing-centra, blijf mee wisten. Onze expertise is hiermee uniek geworden, en steeds weer worden wij, vanuit centra wereldwijd, aangezocht voor het oplossen van deze probleemgebieden. Het zijn zeer vaak gebieden waar complexe herhalingen liggen, of waar het enzyme dat bij sequentie-analyse gebruikt wordt, niet doorheen geraakt. Voorbeelden hiervan kregen we van Washington University, Cold Spring Harbor Laboratory, TIGR, CPRO-Wageningen, GATC-Konstanz, enz. Als de genomsequenties van gist en zandraket nagenoeg "gap"-loos zijn, d.w.z. geen openingen meer bevatten die met de standaardtechnieken niet oplosbaar blijken, is dit hoofdzakelijk aan het Laboratorium voor Gentechnologie van de K.U.Leuven te danken.

Naast genomsequencing spitst ander onderzoekswerk van het laboratorium zich toe op de functionele ontrefeling van de gensequenties die in genomprojecten geïdentificeerd worden, op het maken van temperatuur-gevoelige genproducten ("moleculaire schakelaars"), op de karakterisatie van het tarwegenoem en de moleculaire diversiteit van tarwevariateiten en andere planten, op DNA vaccinatie van kalkoenen, enz."

Bijlage LoGT

"Het Arabidopsis thaliana genoom volledig in sequentie gebracht":

115,4 miljoen baseparen in de vijf DNA's (in vijf chromosomen) zijn in volgorde gebracht. Deze verwezenlijking werd vorige week internationaal bekend gemaakt in persconferenties en in het vaktijdschrift Nature. Aan dit reuzenproject namen 6 internationale (gelegenheids)consortia deel, 3 Amerikaanse, 2 Europese en een Japans. Twee Vlaamse laboratoria hoorden hierbij: het Laboratorium voor Plantengenetica van de R.U.G. en het Laboratorium voor Gentechnologie (LoGT) van de K.U.Leuven. Samen zorgden zij voor 1,5 tot 2 % van het totaal van de sequenties, hetgeen, alle verhoudingen qua aantal laboratoria en omvang van de deelnemende landen in acht genomen, een zeer ruim aandeel is.

Bijzonder aan deze realisatie is het feit dat we nu voor het eerst beschikken over een continue genoomsequentie van een multicellulair organisme, want eerdere meldingen van de genoomsequenties van multicellulaire wezens (een aaltje, de fruitvlieg, de mens) zaten nog vol "gaten" en zijn nog steeds eerder ruwe proefdrukken dan afgewerkte ketens. Het is het Laboratorium voor Gentechnologie geweest, dat met zijn bijzondere expertise in het ontrafelen van "problematische" DNA-gebieden, gezorgd heeft voor deze finale afwerking. Het betrof meer dan twintig dergelijke gaten die dienden ingevuld te worden, en meer dan zestig gebieden waar rechtstreekse verificatie op het genoom nodig was om tegenstrijdige resultaten uit te klaren.

Met deze afgewerkte sequentie ligt niet alleen de weg open naar de functionele analyse van de meer dan 25.000 genen van dit organisme, maar kunnen nu ook basisaspecten van genoom- en chromosoomopbouw en -regulatie nader onderzocht worden.

Arabidopsis thaliana is een wijdverspreid onkruid, zandraket genoemd, dat een gemeenschappelijke voorouder heeft met het meer bekende herderstasje. In vergelijking met andere planten heeft het een klein genoom. Voor onderzoeksdoeleinden is dit een nuttige eigenschap, evenals zijn snelle groei en kleine omvang. Dit genoom zal zonder twijfel de leidraad zijn in het genoomonderzoek van andere planten, waaronder in eerste instantie de talrijke landbouwgewassen.

Contact:

Centre for Intellectual Property Rights

Huis "Eygen Heerd"

Minderbroederstraat 5, 3000 Leuven

Tel. : (+32) 16 - 32 37 32 Fax. : (+32) 16 - 32 37 30

e-mail : frank.gotzen@law.kuleuven.ac.be of frank.gotzen@kubrusse.ac.be (directeur CIR)

e-mail : willy.geysen@rec.kuleuven.ac.be (voorzitter CIR)

e-mail : geertrui.vanoverwalle@law.kuleuven.ac.be (expert octrooien en biotechnologie)

web : <http://www.law.kuleuven.ac.be/cir/index.html>

Werking:

Dit Centrum streeft ernaar, betere inzichten te krijgen in nieuwe en evoluerende deelgebieden in het uitgebreide domein van de intellectuele rechten (bv. biotechnologische vindingen) en in de algemene problematiek van onder andere het octrooirecht en het merkenrecht.

- Stimuleren van wetenschappelijk onderzoek
- Reeks boeken gepubliceerd, o.a. ook over octrooi en biotechnologie
- Conferenties organiseren
- Consultancy voor bedrijfjes over patentwetgeving

Details organisatie:

Opggericht in 1988, door rechtenfaculteiten van KUL en Katholieke Universiteit Brussel (KUB). "This Centre was founded in response to an increasing need felt by scientists, lawyers, technologists and companies. The object was, and still is, to gain a profound knowledge in patent, trade mark, design and copyright law.

More in particular the CIR wishes to gain a better insight into new and evolving areas of intellectual property law (such as the protection of software, semi-conductor products and biotechnological inventions, standardisation and technology transfers) and the general problems of patents, trade marks, designs and copyright. "

O.a. erg interessant op de site: FAQ's over 'Wat is een octrooi?'

Activiteiten omtrent GGO's:

O.a. enkele boeken :

- Octrooieerbaarheid van plantenbiotechnologische uitvindingen - Patentability of Plant Biotechnological Inventions, G. VAN OVERWALLE, 1996.

- Octrooirecht, ethiek en biotechnologie - Patent Law, Ethics and Biotechnology - Droits des brevets, éthique et biotechnologie, G. VAN OVERWALLE (ed.), 1998.

- Octrooirecht en geneesmiddelen, G. VAN OVERWALLE (ed.), 2000.

O.a. enkele congressen :

Octrooirecht, Ethiek en Biotechnologie - Patent Law, Ethics and Biotechnology - Droit des Brevets, Ethique et Biotechnologie (Brussels - 29 April 1997)

Departement Biologie Faculteit Wetenschappen, Leuven

Contact:

Afdeling Fysiologie van Planten en Micro-organismen

Departement Biologie, Faculteit Wetenschappen, KUL

Kasteelpark Arenberg 31 B-3001 Heverlee

Tel : +32 16 321507 of +32 16 321500 Fax : +32 16 321979

e-mail : Jan.Geuns@bio.kuleuven.ac.be (diensthoofd labo plantenfysiologie)

e-mail Johan.Thevelein@bio.kuleuven.ac.be (diensthoofd labo celbiologie)

web : <http://cwisdb.cc.kuleuven.ac.be/onderzoek/T/groep221813.htm>

Werking:

Kernwoorden : genetic engineering , inulin , yeast , signal transduction , organogenesis , nutrient-sensing , growth control , fructans

Onderverdeeld in :

- labo plantenfysiologie

- labo moleculaire celbiologie

labo ontwikkelingsbiologie (niet zo relevant)

Faculteit Diergeneeskunde, Gent**Contact:**

Labo voor Dierlijke genetica

Vakgroep diervoeding, dierlijke genetica, veeuitbating en ethologie

Faculteit Diergeneeskunde

Hoofd van de onderzoekseenheid : Prof. Dr. A. Van Zeveren; Prof. Dr. L. Peelman

Adres : Heidestraat 19, 9820 Merelbeke

Tel.: +32 (0)9/264.78.00 ; 264.78.03 Fax.: +32 (0)9/264.78.49

Email: Alex.Vanzeveren@rug.ac.be ; Luc.Peelman@rug.ac.be

URL: <http://allserv.rug.ac.be/~mavpouck/>

O.a. bezig met kwaliteitscontrole rundvlees via DNA-merkers.

Werking:

Onderzoeksdomeinen

→ Identificatie van huisdieren en ouderschapscontrole met behulp van DNA merkers en klassieke bloed-merkersystemen.

→ Erfelijke aandoeningen bij landbouw- en gezelschapsdieren

→ Erfelijke grondslag van productiekenmerken bij landbouwhuisdieren

→ Trefwoorden : moleculaire genetica, genenmapping, DNA, veeteelt, selectie

Perspectieven

- Kandidaatgenen voor vlees- en karkaskwaliteit bij varkens
- Kandidaatgenen voor vlees- en karkaskwaliteit bij runderen
- Relatie tussen geboortegewicht, geboorteproblemen en jeugdgroei bij vleesvee

SNPs en DNA chips

Centrum voor Duurzame Ontwikkeling Faculteit Pol & Soc, Gent**Contact:**

Hoofd van de onderzoekseenheid: Bernard Mazijn

Poel 16, B-9000 Gent

Tel: 09/264.82.10

Fax: 09/264.83.90

e-mail: cdo@rug.ac.be

Website: <http://cdonet.rug.ac.be/>

Misschien niet direct actief omtrent biotechnologie, maar wel omtrent derde wereld en duurzame ontwikkeling.

Werking:

Het Centrum voor Duurzame Ontwikkeling heeft tot doel op een multidisciplinaire wijze duurzame ontwikkeling als beleidskader verder uit te bouwen. De werking is gericht op onderzoek naar en ondersteuning van rationele besluitvorming en doelmatigheid van beleidsinstrumenten, in functie van langetermijndoelstellingen, in een geïntegreerd perspectief met maximale aandacht voor participatie en communicatie.

In de multidisciplinaire aanpak dienen ondermeer volgende vijf hoofdlijnen aanwezig te zijn : ecologische, sociale, economische, institutionele en ethische facetten.

De belangrijkste onderzoekslijnen zijn:

→ Duurzame ontwikkeling op elk beleidsniveau, met bijzondere aandacht voor indicatoren

Milieugebruiksruimte, voorraadbeheer en grondstoffen

→ Product- en procesevaluatie

→ Mobiliteit en verkeersveiligheid

Ontwikkelingssamenwerking en duurzame ontwikkeling in de Derde Wereld

Fac. Letteren en Wijsbegeerte, Gent

Contact:

Afdeling Milieufilosofie en Bio-Ethiek

Fac. Letteren en Wijsbegeerte

Universiteit Gent

Blandijnberg 2 9000 GENT

Tel. : +32 (0)9 2643982 Fax : +32 (0)9 2644187

e-mail : Hugo.VanDenEnden@rug.ac.be (bio-ethiek)

e-mail : Sigrid.Sterckx@rug.ac.be (experte patent en biotechnologie)

e-mail : Johan.Braeckman@rug.ac.be (bio-ethiek ; o.a. boek over 'klonen')

e-mail : Danny.DeWaele@rug.ac.be (bio-ethiek ; o.a. onderzoeksprojecten over ggo's & ethiek)

e-mail : Paul.Gimeno@rug.ac.be (milieufilosofie)

Werking:

Kernwoorden : agricultural products , environmental philosophy , environmental ethics , octrooiwetgeving

Details organisatie:

o.a. ook prof. Koen Raes daaraan verbonden, ondervoorzitter Vlaamse Gezondheidsraad, waar één van de 5 ggo-adviezen is geformuleerd.

Activiteiten omtrent GGO's: Sigrid Sterckx actief als panellid in tal van biotechnologie debatten.

Van haar ook publicaties omtrent 'Biotechnologie, octrooien en ethiek'.Waele staan online op

<http://aivwww.rug.ac.be/Onderzoeksbeleid/techno2002/NL/LW/I-LW01V08.htm>

Faculteit Rechten, Gent**Contact:**

Centrum voor Milieurecht

Faculteit Rechten

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. Dr. L. LAVRYSEN

Adres: Universiteitstraat 4, B-9000 Gent, België

Tel.: +32-(0)9-264.69.27 Fax: +32-(0)9-264.69.90

Email: Luc.Lavrysen@rug.ac.be

URL: http://www.law.rug.ac.be/burger/web_vakgroep/Milieurecht/Home/Index.htm

Biotechnologie en milieu, biotechnologie en toekomstige aansprakelijkheid bij milieuschade : misschien hebben zij hierover wat te melden.

Werking:

Onderzoeksdomeinen

- De instrumenten van het milieubeleid en de systematisering en codificatie van het milieurecht
- Aansprakelijkheid voor milieuschade
- Juridische aspecten van de bodemsanering
- De ontwikkeling van het nationaal en Europees milieurecht
- Juridische aspecten van het natuurbehoud en de landschapszorg
- Juridische aspecten van de ruimtelijke ordening en stedenbouw en het grondbeleid
- Zelfregulering in het milieurecht
- Organisatie van opleidingsprogramma's en studiedagen
- Analyse van de rechtspraak inzake leefmilieu

Perspectieven

Het voortzetten van het wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot het milieurecht en de algemene milieuproblematiek en meer in het bijzonder over:

- De instrumenten van het milieubeleid en de systematisering en codificatie van het milieurecht
- Aansprakelijkheid voor milieuschade
- Juridische aspecten van de bodemsanering
- De ontwikkeling van het nationaal en Europees milieurecht
- Juridische aspecten van het natuurbehoud en de landschapszorg
- Juridische aspecten van de ruimtelijke ordening en stedenbouw en het grondbeleid
- Zelfregulering in het milieurecht
- Organisatie van opleidingsprogramma's en studiedagen
- Analyse van de rechtspraak inzake leefmilieu

Contact:

Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen

Universiteit Gent

Blandijn 2 9000 Gent

Naast de KUL is vooral de RUG op academisch niveau actief met biotechnologie. RUG heeft ook banden met het VIB, niet ver ervandaan gevestigd.

Werking:

Details organisatie:

Binnen de faculteit zijn volgende vakgroepen relevant :

Vakgroep Landbouweconomie

Vakgroep Plantaardige productie

Vakgroep Gewasbescherming

Vakgroep Biochemische en microbiële technologie

Vakgroep Levensmiddelentechnologie en Voeding

Vakgroep Toegepaste Ecologie en Milieubiologie

Vakgroep Dierlijke Productie

Vakgroep Moleculaire Biotechnologie

De interessantste afdelingen van die afdeling staan in de komende pagina's geficheerd.

AFDELING LANDBOUWECONOMIE,
LANDBOUWPOLITIEK EN RURALE MILIEU-
ECONOMIE VAKGROEP LANDBOUWECONOMIE RUG

Contact:

Landbouweconomie, Landbouwpolitiek en RURALE Milieu-economie
Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. L. Martens, Prof. G. Van Huylenbroeck
Adres: Coupure Links 653, B-9000 Gent, België
Tel: +32 (0)9 264 59 25 Fax: +32 (0)9 264 62 46
Email: Laurent.Martens@rug.ac.be, Guido.Vanhuylenbroeck@rug.ac.be (profs)

Werking:

Onderzoeksdomeinen

Het onderzoek op het gebied van de algemene landbouweconomie, landbouwpolitiek en rurale milieueconomie bestudeert vooral de relaties en interactie tussen het landbouwbedrijf en de externe omgeving. Hierbij wordt aandacht besteed aan de invloed van het beleid, met in de eerste plaats het Europees landbouwbeleid, de bedrijfseconomische en structurele gevolgen van de regelgeving op het vlak van milieu en ruimtelijke ordening, de mogelijkheden tot diversificatie in de landbouwsector, het plattelandsbeleid en plattelandsontwikkeling. Verder wordt aandacht besteed aan de financierings- en opvolgingsproblematiek in land- en tuinbouw, de agrarische bedrijfseconomie en aan de mogelijkheden tot herstructurering van de land- en tuinbouwsector. Hierbij wordt gebruik gemaakt van econometrische en operationele onderzoekstechnieken (logit/probit analyse, LP, multicriteria-analyse, ...), maar ook van kwalitatieve onderzoeksmethoden. Naast het onderzoek met betrekking tot de Belgische problematiek, worden ook een aantal buitenlandse doctorandi in hun onderzoek begeleid. Het betreft meestal onderzoek naar de relatie tussen het gevoerde (landbouw)beleid en de ontwikkeling van de agrarische sector in hun land.

Perspectieven

Bovenvermeld onderzoek krijgt verder gestalte waarbij meer en meer aandacht wordt besteed aan mogelijkheden om de landbouw te vergoeden voor zijn bijdrage aan landschap en rurale ontwikkeling, aan de invloed van transactiekosten en aan de multifunctionaliteit van landbouw.

Dit wordt o.m. geconcretiseerd in een aantal projecten betreffende landschaps- en plattelandsbeheer, biologische landbouw, reductie van het pesticidengebruik, diversificatie en nieuwe commercialisatiemogelijkheden, de ontwikkeling van de tuinbouw, enz.

Vakgroep Landbouweconomie, Gent**Contact:**

Agro-marketing

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. J. Viaene

Adres: Coupure links 653, B-9000 Gent, België

Tel: +32 (0)9 264 59 44

Fax: +32 (0)9 264 62 46

Email: Jacques.Viaene@rug.ac.be, Wim.Verbeke@rug.ac.be, Xavier.Gellynck@rug.ac.be

Interessante kijk op ontwikkeling landbouw en voedingsindustrie.

Werking:**Onderzoeksdomeinen**

Het agro-marketing onderzoek handelt over diverse marketingproblemen in de land- en tuinbouw en dit zowel in België, de Europese Unie als andere landen. Het onderzoeksdomein omvat een drietal richtingen, namelijk prijsanalyse, consumentengedrag en agri-business structuren. Verder is er ook onderzoek in de landbouweconomie en -sociologie.

De prijsanalyse is toegespitst op de opbouw van vraag- en aanbodmodellen met het doel de prijsontwikkelingen voor landbouwproducten en voedingsmiddelen te verklaren en te voorspellen. Vooral voor varkens, braadkip en eieren worden de onderscheiden prijspatronen onderzocht en verklaard om op die basis de verwachte prijs op korte termijn te bepalen.

Uitgaande van uitgebreid vraagonderzoek op basis van enerzijds consumenten-enquêtes en anderzijds secundaire gegevens is naderhand meer specifiek gewerkt op de recente ontwikkelingen in de consumptie en het consumentengedrag tegenover landbouwproducten en voedingsmiddelen. Beslissingsprocessen van

consumenten en invloedsfactoren hierop worden onderzocht. Hierbij wordt specifiek aandacht besteed aan de impact van informatie en communicatie op de houding en het gedrag van consumenten. Het onderzoek over agri-business structuren omvat een viertal domeinen. Een eerste domein is onderzoek naar de ontwikkeling van de voedingsnijverheid tegen de achtergrond van de Europese eenheidsmarkt. Ten tweede wordt de ketenbenadering van producent tot consument toegepast voor onderzoek naar een verhoging van de efficiëntie van handelskanalen en verbetering van de informatiedoorstroming. Ten derde wordt werk geleverd over de rechtstreekse verkoop van land- en tuinbouwproducten vanaf producent tot consument. Ten vierde wordt de efficiëntie van communicatie voor land- en tuinbouwproducten onderzocht. Op het vlak van landbouweconomie en -sociologie sluiten de onderwerpen goed aan bij de huidige problematiek in de Vlaamse landbouw: economie van dierziektebestrijding, gevolgen van GATT/WHO, landbouw en milieu en toekomst van de Vlaamse landbouw.

Perspectieven

Toekomstig onderzoek is hoofdzakelijk geconcentreerd op een voortzetting en verdere uitbouw van de onderzoeksdomeinen die heden reeds als prioriteiten naar voor geschoven worden. Een aantal ontwikkelingen krijgen evenwel speciale aandacht. De accenten die in de toekomst sterker benadrukt zullen worden, hebben betrekking op een aantal nieuwe dimensies waarmee de landbouw en de agribusiness geconfronteerd worden. Het betreft vooral ontwikkelingen langs de vraagzijde (afnemers en consumenten) die in toenemende mate het uitzicht en de werking van agro-voedingsketens gaan bepalen. Verder gaat de aandacht gaan in toenemende mate uit naar de agribusiness tegen de achtergrond van de Europese en wereldwijde dimensie, onder andere via de uitbouw van internationale onderzoeksnetwerken, de impact van het landbouwbeleid (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en GATT/WHO) op diverse agribusiness sectoren en het toenemend belang van de relatie tussen landbouw en milieu en de gerelateerde socio-economische impact.

Activiteiten omtrent GGO's:

Prof. Viaene is promotor van een onderzoek in het Technology Assessment onderzoeksluik van het VIB met als titel: 'Consumentenhouding ten aanzien van genetisch gewijzigd voedsel en ontwikkeling van doelgerichte communicatie.' Onderzoekster op het project is Annelies Verdurme

Vakgroep Landbouweconomie, Gent

Contact:

Landbouweconomie Toegepast op de Ontwikkelingslanden

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. L. D'Haese

Adres: Coupure Links 653, B-9000 Gent, België

Tel: +32 (0)9 264 61 80 Fax: +32 (0)9 264 62 46

Email: Luc.Dhaese@rug.ac.be

Werking:

Onderzoeksdomeinen

Het onderzoeksterrein van de landbouweconomie toegepast op de ontwikkelingslanden richt zich vooral op Centraal-Afrika en Zuidelijk Afrika (Burundi, Rwanda, Zaïre, Zuid-Afrika en Zambia). Daarbij worden de landbouwproductiesystemen onderzocht en wordt er vooral gewerkt op de relatie tussen deze productiesystemen en de nutritionele situatie van de bevolking. Verder wordt gewerkt aan de optimalisatie van de productiesystemen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van lineaire programmeringsmodellen met meervoudige doelstellingen en de analyse van de risicofactor voor de bedrijven.

Recentelijk werden de onderzoeksprogramma's in Zuidelijk Afrika verder uitgebouwd. Naast universitaire samenwerking voor het ontwikkelen van nieuwe cursussen en curricula, richt het onderzoek zich vooral op de socio-economische rol die landbouw kan hebben in ontwikkeling. Onder andere wordt geanalyseerd hoe commercialisatie van één afzonderlijke teelt (oa. mango, suikerriet, wol) het inkomen van gezinnen kan verhogen. Ook wordt er gekeken naar de rol van landbouw in ontwikkeling van een dorp of streek. Een lopend onderzoeksprogramma bijvoorbeeld richt zich op de analyse van socio-economische mogelijkheden van schapenhouderij voor wolproductie, voor ontwikkeling van een dorpsgemeenschap in Zuid-Afrika. Er wordt tevens veel aandacht geschonken aan de rol van landbouw voor het verbeteren van de voedingstoestand op

gezins-, dorps- of streeksniveau, waarbij getracht wordt strategieën te ontwikkelen voor het bekomen van een voedselzekere toestand van de bevolking.

Perspectieven

→ Onderzoek in het kader van de Interuniversitaire samenwerking met betrekking tot de ontwikkelingslanden.

→ Onderzoek met betrekking tot de studie van landbouwsystemen in de derde wereld met speciale aandacht voor kleinschalige landbouw in Sub-Sahara Afrika om tot zinvolle strategieën te komen ter verbetering van de situatie in een ruraal milieu.

Vakgroep Plantaardige Productie, Gent**Contact:**

Plantenteelt en Plantenveredeling

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. dr. ir. D. Reheul

Adres: Coupure Links 653, B-9000 Gent, België

Tel: +32 (0)9 264 60 96 Fax: +32 (0)9 264 62 24

Email: dirk.reheul@rug.ac.be (diensthoofd, prof)

Werking:

Onderzoeksdomeinen

Het onderzoek spitst zich toe op volgende domeinen:

1. Plantenveredeling : veredeling van mais (*Zea mays* L.) en veldbonen (*Vicia faba* L.); maatschappelijke acceptatie van transgene plantenrassen
2. Vruchtwisselingsystemen: wisselbouw versus monoculturen
3. Fytotechnisch en ecologisch onderzoek aan grasland en groenvoedergewassen
4. Bedrijfssystemenonderzoek: beheerslandbouw, akkerranden, beheer en management van extensief grasland
5. Restoratie van gedegradeerde aride steppen in Zuid-Tunesië

Ecologische imperatieven zijn prioritair doorheen alle onderzoek, zowel op macro- als op microniveau. De integratie van verschillende studiedomeinen onder één noemer is de voornaamste krachtlijn doorheen de onderzoeksthema's en dit alles in functie van het ontwikkelen van duurzame landbouwsystemen.

Perspectieven

- De afdeling streeft ernaar om de bestaande onderzoeksthema's te versterken en nog meer dan voorheen te integreren, letterlijk tot het opbouwen van onderzoek aan geïntegreerde landbouwsystemen (openlucht tuinbouw inbegrepen), inclusief ecologische (biologische) landbouw. Daarbij hoort het overstijgen van de huidige agronomische inzichten en het verbreden van land- en tuinbouwkundige activiteiten. Streefdoel : duurzame landbouwsystemen.
- Octrooien
- Kwekersrecht van grasrassen.

Activiteiten omtrent GGO's:

Prof. Dirk Reheul is externe expert en adviseur voor de Bioveiligheidsraad.

Vakgroep Plantaardige Productie : Lydia Bollemé, co-auteur MIRA-T 2001 ; Isabelle Degrieck, co-auteur MIRA-T 2000

Vakgroep Plantaardige productie, Gent

Contact:

Tuinbouwplantenteelt en Plantenbiotechnologie

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. P. Debergh

Adres: Coupure links 653, B-9000 Gent, België

Tel: +32 (0)9 264 60 70 Fax: +32 (0)9 264 62 25

Email: Pierre.Debergh@rug.ac.be

Werking:

Onderzoeksdomeinen

Het laboratorium heeft zich de voorbije vijftientig jaar ontwikkeld tot één van de leidinggevende centra in de wereld in het domein van de in vitro cultuur van planten. Het onderzoek heeft hoofdzakelijk betrekking op het beter begrijpen van de verschillende processen die zich afspelen in een weefselteeltsysteem, ten einde beter te kunnen ingrijpen in de verschillende processen die het systeem sturen. Biotechnologisch onderzoek in dit verband behelst micropropagatie, in vitro bevruchting en genetische transformatie. Daarnaast specialiseert het onderzoek zich in de fysiologie van sierplanten en groentegewassen.

Krachtlijnen in dit onderzoek zijn in hoge mate multidisciplinair, onder andere:

- Genetische en epigenetische mechanismen in fysiologische plantprocessen: bloemkleur, bloeiregulatie, "essential derived varieties", ...
- Ontwikkeling van technieken voor de detectie van DNA-methylatieverschillen tussen clonale individuen en plantorganen (azalea, bamboe, Spathiphyllum).

- Fysiologie van in vitro vermeerderde planten tijdens de afhardingsfase (artichok, ananas, Prunus).
- Emissie van vluchtige componenten bij planten onder stress.
- In vitro veredeling (ovulen-, antheren- en pollencultuur).
- Plantenhormonen: hormonale werking van biociden.
- Groei- en bloeiregulatie van siergewassen d.m.v. licht en temperatuur als alternatief voor chemische groeiregulatoren.
- Optimalisatie van cryopreservatie en in stand houden van de genenbank bij azalea.

Perspectieven

Dezelfde onderzoeksthema's blijven centraal staan. Naast de reeds uitgebouwde analytische technieken zullen de diverse onderzoeksthema's eveneens biotechnologisch benaderd worden (micro-injectie, cryopreservatie, DNA-methylatie-detectie).

Banden met:

CLO (gezamenlijk artikel met dhr. E. Van Bockstaele & M. De Loose, die eigenlijk ook bij de RUG horen)

Vakgroep Plantaardige productie, Gent

Contact:

Herbologie - Centrum voor Onkruidonderzoek

tuinbouwgewassen. Recent werd een nieuw "multi-crop" veldscreeningssysteem voor een betrouwbare beoordeling van adjuvants voor herbiciden ontwikkeld.

→ Herbicideresistentie bij onkruiden. Bij onkruiden in graangewassen en in boomkwekerijgewassen werden biotypen met resistentie t.a.v. herbiciden die uiteenlopende werkingsswijzen (remmers van het enzym ACCase, fotosysteem I en fotosysteem II) vertegenwoordigen, gedetecteerd en

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. R. Bulcke

Adres: Coupure links 653, B-9000 Gent, België

Tel: +32 (0)9 264 60 98 Fax: +32 (0)9 264 62 24

Email: robert.bulcke@rug.ac.be

Werking:

Onderzoeksdomeinen

Om de hoofddoelstelling van de onderzoekseenheid, namelijk de "Ontwikkeling van een efficiënter, economischer en milieuvriendelijker onkruidbeheersing in land- en tuinbouwgewassen" te realiseren, worden volgende prioriteiten voorzien:

→ Ontwikkeling van economisch en ecologisch aanvaardbare onkruidbestrijdingstechnieken in land- en gekarakteriseerd. In veldproeven werden systemen voor de beheersing van herbicideresistente *Alopecurus myosuroides* ontwikkeld.

→ Gedrag van herbiciden in de bodem en in tuinbouwsubstraten. In langdurige proeven in fruitaanplantingen werd voor het eerst versnelde afbraak bij het herbicide isoxaben vastgesteld. In substraten typisch voor de containercultuur van sierplanten werd de mobiliteit van dit herbicide bepaald.

Perspectieven

- Bij de ontwikkeling van een efficiënter en milieuvriendelijker onkruidbestrijding in land- en tuinbouw staat de reductie van het gebruik van scheikundige onkruidbestrijdingsmiddelen in land- en tuinbouwgewassen centraal: dosisverlaging; gebruik van herbiciden met zeer hoge biologische activiteit; introductie van herbicideresistente rassen (transgene en andere); niet-chemische technieken (mulching met plantaardige vezels).

- Resistentie ten aanzien van herbiciden bij onkruiden. De studie van resistentie ten aanzien van herbiciden werkzaam door remming van het enzym ACCase staat hierbij centraal. In fruitaanplantingen en maïs worden diverse systemen voor resistentiemanagement vergeleken onder veldomstandigheden.

- Biologisch en chemisch onderzoek naar het gedrag (verblijfs- en werkingsduur; mobiliteit) in de bodem van herbiciden werkzaam resp. door remming van HPPD en PROTOX: invloed van bodemtextuur; pH, toedieningstijdstip en plaatsing van het herbicide.

In modelsystemen in fruitaanplantingen en maïs worden de factoren die leiden tot opbouw en afbouw van het verschijnsel "versnelde afbraak" van bepaalde herbiciden bestudeerd.

Vakgroep Plantaardige productie, Gent

Contact:

Tropische en subtropische landbouw en etnobotanie

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. Dr. ir. Patrick Van Damme

Adres: Coupure Links 653, B-9000 Gent, België

Tel: +32 (0)9 264 60 87 Fax: +32 (0)9 264 62 41

Email: patrick.vandamme@rug.ac.be

URL: <http://allserv.rug.ac.be/~xschelde/>

Werking:

Onderzoeksdomeinen

Onderzoek naar teeltsystemen, teelttechnieken en aangepaste variëteiten en soorten, in tropen en subtropen (Afrika, Azië en Zuid-Amerika). Fundamenteel en toegepast onderzoek over stressfysiologie (zout, droogte). Bijzondere aandacht voor semi-ariëde gebieden. Etnobotanisch onderzoek met bijzondere aandacht voor voedselplanten en medicinale planten. Nieuwe teeltontwikkeling (domesticatie, specifieke teeltproblemen, ...)

Onderwijs, onderzoek en dienstverlening ook rond plattelandsontwikkeling, vegetatiebeheer, milieu, en projectontwikkeling voor ontwikkelingslanden in samenwerking met NGO's en (inter)nationale onderzoeks-, ontwikkelings- en op productie gerichte instellingen.

Projecten (uitgevoerd en lopende) in Namibië, Marokko, Togo, Senegal, Benin, Middellandse Zeegebied, Sri Lanka, Ecuador, Boliviaë, Cuba en Filipijnen.

Perspectieven

Verdere ontwikkeling van de prioritaire onderzoeksgebieden. Consolidatie van onderzoeksprojecten in het buitenland (Ecuador, Bolivia, Marokko, Middellandse Zeegebied), en verhoogde samenwerking met NGO's, inclusief koepels van NGO's en ontwikkelingsintervenianten in binnen- en buitenland. Structurele samenwerking opzetten en verstevigen met grotere onderzoeksgroepen in binnen- en buitenland met het oog op een blijvende, intense samenwerking. Dienstverlening voor NGO's, bilaterale- en UN-organisaties.

Vakgroep Gewasbescherming, Gent**Contact:**

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. L. Tirry, Prof. P. De Clercq

Adres: Coupure Links 653, B-9000 Gent, België

Tel: + 32 (0)9 264 61 52 Fax: + 32 (0)9 264 62 39

Email: Luc.Tirry@rug.ac.be / Patrick.Declercq@rug.ac.be

URL: <http://allserv.rug.ac.be/~padclerc/> (Podisus Online)

URL: <http://allserv.rug.ac.be/~padclerc/FAIR/> (Artificial diets for natural enemies)

Werking:

Onderzoeksdomeinen

Het onderzoek spitst zich toe op de geïntegreerde bestrijding van insecten, mijten en nematoden.

Volgende items worden bestudeerd:

- Geïntegreerde bestrijding van insecten en mijten in kasgroenten
- Geleide bestrijding (waarschuwingssystemen) in de vollegrondsgroenteteelt
- Biologische bestrijding van insecten en mijten
- Ontwikkeling van kweekmethoden en kunstmatige voedingsbodems voor roofinsecten
- Kwaliteitscontrole van gekweekte nuttige insecten en mijten
- Toxicologie en werkingwijze van nieuwe selectieve insecticiden en acariciden
- Uittesten van neveneffecten van pesticiden op nuttige organismen (ecotoxicologie)
- Evaluatie van hulpstoffen bij insecticiden en acariciden
- Fysiologisch onderzoek naar ecdyson en ecdyson-agonisten bij insecten
- Geïntegreerde bestrijding van plantenparasitaire nematoden in akkerbouwgewassen, vollegrondsgroenten en boomkwekerij

Perspectieven

In de toekomst zal het onderzoek zich blijven toespitsen op de geïntegreerde en biologische bestrijding van insecten, mijten en nematoden. Nieuwe bestrijdingstechnieken (bv. entomopathogene schimmels, insect-resistente transgene planten, semiochemicaliën) zullen geëvalueerd worden op hun bruikbaarheid binnen geïntegreerde bestrijdingsprogramma's.

Vakgroep Gewasbescherming, Gent**Contact:**

Fytopathologie

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. Monica Höfte

Adres: Coupure Links 653, B-9000 Gent, België

Tel: +32 (0)9 264 60 18

Fax: +32 (0)9 264 62 38

Email: Monica.Hofte@rug.ac.be

URL: <http://allserv.rug.ac.be/~kraudena/labwebpage/labowebpage.htm>

Werking:

Onderzoeksdomeinen

Het onderzoek is divers, maar is toch vooral toegespitst op de geïntegreerde bestrijding van plantpathogene micro-organismen, met de nadruk op resistentiemechanismen in de plant en biologische bestrijding.

Volgende items worden in dit verband bestudeerd:

- Bestrijding van *Botrytis cinerea* in tomaat via geïnduceerde resistentie met behulp van fluorescerende pseudomonaden
- Artificiële hypersensitiviteitsreactie: ontwerp en gebruik bij de ontwikkeling van ziekteresistentie in *Brassica napus* L.
- Biologische bestrijding van *Pythium myriotylum* in cocoyam
- Ontwikkelen van een biotoets voor de screening van rozencultivars en rozenspecies op resistentie tegen echte meeldauw en sterroetdauw
- Mechanismen betrokken bij de biologische bestrijding van na-oogst ziekten (postharvest diseases)
- Rol van plantenhormonen (waaronder salicylzuur en abscisinezuur) in de ziekteafweer in tomaat tegen

necrotrofe en biotrofe pathogenen

→ Bestrijding van *Verticillium* verwelking bij bloemkool en aardbei met behulp van Brassica-oogstresten en antagonistische micro-organismen

→ Het gebruik van synthetische en biologische adjuvants voor de bestrijding van plantpathogene micro-organismen

→ Recent werd er ook onderzoek opgestart naar de screening van rijstvariëteiten op ziekteresistentie tegen de belangrijkste rijstpathogenen waaronder *Magnaporthe grisea*.

Daarnaast wordt er nog onderzoek verricht over de volgende onderwerpen:

→ Afbraak van chloorhoudende herbiciden via rhizoremediatie

→ Ontwikkeling van een transformatie systeem voor plant pathogenen die tot de Oomyceten behoren zoals *Pythium* en *Phytophthora*.

Perspectieven

Thema's belangrijk voor het debat over GGO's zijn de geïnduceerde resistentie in planten, de rol van plantenhormonen in de ziekteafweer en de biologische bestrijding van plantenziekten.

Onderzoek in verband met rijstpathogenen en in verband met adjuvants zal verder worden uitgebreid.

Vakgroep Biochemische en microbiële technologie, Gent

Contact:

Laboratorium voor Microbiële Ecologie en Technologie

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. dr. ir. Willy Verstraete

Adres: Coupure Links 653, B-9000 Gent, België

Tel: +32 (0)9 264 59 76 Fax: +32 (0)9 264 62 48

Email: Willy.Verstraete@rug.ac.be URL: <http://welcome.to/labmet>

Werking:

kernwoorden: LabMET, moleculair-genetisch vingerafdrukken, milieubiotechnologie, plant- en bodem-microbiologie, gastro-intestinale microbiologie en hygiëne

Onderzoeksdomeinen

I. FUNDAMENTEEL ONDERZOEK

Binnen het meer fundamenteel gerichte onderzoek kunnen twee onderzoeksdomeinen onderscheiden worden. Een eerste project onderzoekt de rol die uitwisseling van genetisch materiaal tussen micro-organismen in het milieu speelt in de evolutie en verspreiding van genen die coderen voor afbraak van vervuilende stoffen in het milieu. Het werk is toegespitst op moeilijk afbreekbare gechloreerde herbiciden en verwante verbindingen. Een tweede onderzoeksdomein is de karakterisering van gemengde microbiële gemeenschappen met behulp van snelle en betrouwbare 'fingerprint' methodes. Zowel metabolische als moleculair-genetische vingerafdrukken zoals denaturerende gradiënt gel electroforese (DGGE) van ribosomaal RNA genen, geven een idee van verschuivingen in de microbiële biodiversiteit in bodem, water, fecaal materiaal, etc. zonder dat de cellen moeten gekweekt worden.

II. TOEGEPAST ONDERZOEK

Verschillende onderwerpen worden bestudeerd , meestal in nauwe samenwerking met industriële partners zoals Aquafin, Avecom, Biotim, Electrabel, Epas, Messer, Organic Waste Systems, Sidmar, Silt, Soils, Procter & Gamble.

Perspectieven

De gemeenschappelijke noemer van de activiteiten is en blijft de studie van biotechnologische processen van gemengde microbiële culturen. De drie grote onderzoeksdomeinen blijven belangrijk binnen het laboratorium, maar er zal meer nadruk gelegd worden op de gastrointestinale microbiologie. Ook het belang van de moleculaire analyses van microbiële gemeenschappen binnen de drie domeinen zal verder toenemen.

Activiteiten omtrent GGO's:

Toegepast Onderzoek :

A. Milieubiotechnologie

A.1. Biodegradatie van moeilijk afbreekbare chemicaliën: Er wordt gewerkt aan versnelde biologische afbraak van verbindingen zoals nieuwe sekwestranten (EDDS) en stoffen met oestrogene werking, zoals residu's van alkylfenoxy-ethoxylaten, PCB's en analogen, afbraakproducten van pesticiden. Deze pseudo-oestrogene stoffen vormen een bedreiging voor het reproductief stelsel van hogere dieren en de mens. De afbraak van het intermediair nonylfenol wordt onderzocht.

A.2. Productie van drink- en proceswater: Recent onderzoek wijst uit dat door middel van ferro ijzer en ook ferraat ijzer ionen een mogelijke ontsmetting van potentieel schadelijke micro-organismen kan worden bekomen. Ook andere desinfectantia die niet schadelijk zijn voor de gebruiker worden onderzocht, om aldus te worden ingezet in de aanmaak van drinkwater of proceswater. Er wordt verwacht dat er zich in de komende jaren een groeiend tekort aan water zal voordoen. Daarom worden nieuwe technologieën ontwikkeld om gezuiverd afvalwater te hergebruiken.

A.3. Behandeling van vaste afvalstoffen: De verzameling en verwerking van GFT biedt een aantal uitdagingen. Vooreerst is er de ontwikkeling van geur in de opslagbakken. Tevens zijn er bij de verwerking diverse aspecten vatbaar voor optimalisatie. Er is onderzoek lopend naar methodes om de putrefactie tijdens de ophaling te beperken door een chemisch-biologisch droogproces. Thermofiele droge anaërobe omzetting van organisch afval, het DRANCO proces, werd ontwikkeld aan dit laboratorium en bijkomende nieuwe processen worden op punt gesteld. Bijvoorbeeld wordt onderzocht of door middel van anaërobe voorbehandeling kan worden bijgedragen tot de minimale emissie van dioxines bij het navolgend verbranden van dit vuil.

A.4. Biologische afvalwaterzuivering: Bij de aërobe biologische afvalwaterzuivering wordt veel ongewenst spuislib geproduceerd. Er wordt onderzocht in welke mate deze nevenstroom kan worden beperkt: door middel van membraantechnieken, en door het openbreken van de cellen met behulp van ozon. Een actief slib systeem is één van de meest gebruikte technologieën om afvalwater aëroob te behandelen. Toch zijn er nog tal van problemen die onopgelost zijn, zoals de problematiek van licht slib, veroorzaakt door ongebalanceerde groei van verschillende micro-organismen, nl. de filamenteuze bacteriën. Onderzoek is gericht op het sturen van de microbiële gemeenschap (o.a. door toedienen van basisnutriënten, zoals in Nutriflok, ontwikkeld aan het laboratorium) en het volgen van de slibbezinking m.b.v. een on-line sensor, settlometer. Het on-line meten van de toxiciteit van influenten is zeer belangrijk ten einde ernstige verstoringen van de microbiële omzettingsprocessen te voorkomen. Sensoren zoals RODTOX en NITROX (in samenwerking met Prof. Van Rollegem (BIOMATH)) werden ontwikkeld aan het laboratorium. In anaërobe biologische afvalwaterzuivering is granulatie van het slib het grootste probleem dat nog niet volledig beheerst wordt. Onderzoek naar optimale korrelvorming wordt verder gezet, met speciale interesse in het toevoegen van additieven om dit proces te verbeteren.

A.5. Luchtzuivering: Voor het meten van de microbiologische kwaliteit van de lucht zijn diverse methodes beschikbaar. Voor het opsporen van complexe chemische verontreinigingen is een FOX apparaat in gebruik; dit laatste laat toe geurpatronen snel en betrouwbaar te meten. Ten aanzien van de uitstoot van SO₂ gasen bestaat er een biologische methode met name het uitwassen van de zwavel dioxyde en het navolgend reduceren ervan tot sulfide met een finale terugwinning van dit laatste als zwavelpoeder. Er wordt zowel op

labo- als op pilotschaal onderzoek gedaan naar de technische en economische haalbaarheid van dit procédé.

A.6. Behandeling van bodems en sedimenten: Het gemeenschappelijk thema is het ontwerp van technieken die de aanwezige polluenten niet langer bio-beschikbaar maken. Hierbij wordt vooral gebruik gemaakt van natuurlijke producten zoals eiwitten en hoogwaardige compost. Specifiek wordt gewerkt aan de sanering van met TNT vervuilde gronden alsook aan de ontwikkeling van een bio-liner voor het afdichten van baggerslib-storten.

A.7. Opsporen en remediëren van biologische corrosie van staal en beton: Micro-organismen kunnen worden aansprakelijk gesteld voor belangrijke schade aangericht aan metaal en beton constructies onder bepaalde voorwaarden. Er wordt onderzocht hoe die processen verlopen en hoe ze kunnen voorkomen worden op basis van een betere kennis van de causale organismen.

B. Plant- en bodem-microbiologie

B.1. Onderzoek naar verwijdering van pesticiden. Het is noodzakelijk om de pesticiden te bestuderen in het kader van de relevante Europese Wetgeving. Hierbij wordt vooral nagegaan wat de effecten van de bestrijdingsmiddelen zijn op niet-doelsoorten in de bodem. Ook wordt gezocht naar methodes om pesticiden gericht te neutraliseren onder meer door het binden op de bodemhumus. Het concept van rhizoremediatie is hierbij van betekenis.

B.2. Gezien de nieuwe interesse in de aanmaak van hoogwaardige gft-compost wordt bijzondere aandacht besteed aan het produceren en opwaarderen van gft-compost.

Banden met:

Aquafin, Avecom, Biotim, Electrabel, Epas, Messer, Organic Waste Systems, Sidmar, Silt, Soils, Procter & Gamble

Vakgroep Biochemische en microbiële technologie, Gent

Contact:

Industriële Microbiologie en Biokatalyse

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. dr. ir. E. Vandamme

Adres: Coupure links 653, B-9000 Gent, België

Tel: +32 (0)9 264 60 27 Fax: +32 (0)9 264 62 31

Email: Erick.Vandamme@rug.ac.be

Werking:

Onderzoeksdomeinen

In het Laboratorium voor Industriële Microbiologie en Biokatalyse spitst het onderzoek zich toe op fermentatieprocessen voor fijnchemicaliën en speciale enzymen: zowel de microbiologie, biochemie, moleculaire genetica, recombinant DNA-technologie als fermentatietechnologie komen aan bod.

Screening naar nieuwe nuttige micro-organismen (bacteriën, gisten, schimmels), het ophelderen van biosynthesewegen van primaire en secundaire metabolieten en bioactieve peptiden, de studie van metabolische regulatiemechanismen, de isolatie en klonering van genen, parameterstudie van fermentatieprocessen met mutant- en recombinant-stammen, bioproduct- en enzymzuivering en karakterisering worden er courant uitgevoerd.

Recente onderzoeksprojecten behelzen:

- Productie en karakterisering van gist-exopolysachariden (EPS).
- Productie en karakterisering van *Gluconobacter dextran* dextrinase.
- Metabolische "engineering" en karakterisering van recombinant DNA - *E.coli* stammen.
- Ongewone enzymen en pathways voor de gerichte modificatie van koolwaterstoffen en vetzuren.

- Screening, karakterisering en toepassing van nieuwe microbiële thermostabiele amylasen.
- Microbiële/Enzymatische hydrolyse van specifieke plantenpolysachariden.
- Studie van enzymen die microbiële exopolysachariden hydrolyseren tot zeldzame suikers (bv. L-fucose): screening, productie en karakterisering.
- Microbiële synthese van osmolieten.
- Microbiële/Enzymatische in vitro co-enzymregeneratie.
- Synthese en hydrolyse van enantiopure epoxiden via biokatalyse.
- Enzymatische modificatie van fosfolipiden.

Alle voorgenoemde processen hebben betrekking op nuttige producten, die de chemie of de landbouw niet of niet zo efficiënt kan opleveren, of die een nieuwe nuttige functie vervullen op het gebied van de voeding van mens of dier, de farmacie, de chemie en de technologie; ze worden bereid via een gecontroleerd / gestuurd fermentatieproces, vertrekkend van hernieuwbare grondstoffen uit de agro- en agro-industriële sector ('groene chemie').

Perspectieven

De industriële microbiologie bestrijkt het onderzoek naar en de toepassing van (potentieel) industriële processen, gesteund op de metabolische activiteit van nuttige bacteriën, gisten en schimmels. Historische voorbeelden zijn bier, wijn en penicilline. Heden kan een brede waaier van nuttige producten met toepassing in de voeding, veevoeding, gezondheidszorg, milieu- en fijnchemie via industriële fermentatieprocessen aangemaakt worden op basis van hernieuwbare agrosubstraten zoals zetmeel, suikers, melasse, enz. Geregeld worden nog nieuwe microbiële metabolieten of bio-activiteiten opgespoord via 'intelligente screening' (ingenieuze selectie) procedures, die nieuwe nuttige micro-organismen en onvermoede - maar uiterst nuttige - stoffen opleveren: bijvoorbeeld biopesticiden, antiwormmiddelen, biosmaakstoffen, biokleurstoffen, bioplastics, enzymremmers, nieuwe antibiotica en farmaca, industriële enzymen, vitamines, speciale suikers, D- of L- aminozuren, enz. Ontwikkeling van dergelijke fermentatieprocessen is gesteund op geïntegreerde kennis van microbiologie, biochemie, genetica, recombinant DNA-technieken en bioprocestechnologie.

In de biokatalyse streeft men ernaar chemische reacties met behulp van (vooral) microbiële enzymen als biokatalysatoren uit te voeren: deze reacties zijn zeer specifiek, milieu- en energievriendelijk en verlopen meestal met een hoger rendement dan de overeenkomstige organische chemische synthese.

Voor de synthese van hoogwaardige (chirale) fijnchemicaliën lijkt de biokatalyse veelbelovend. De vereiste enzymen, al of niet in geïmmobiliseerde (cel)vorm, worden dan weer uitsluitend via hogergenoemde fermentatieprocessen geproduceerd.

Vakgroep Levensmiddelentechnologie en Voeding , Gent

Contact:

Laboratorium voor Levensmiddelentechnologie en -proceskunde

Hoofd van de onderzoekseenheid : Prof.dr.ir. Koen Dewettinck

Adres : Coupure Links, 653, B-9000 Gent

Tel.: 09 264 61 65

Fax.: 09 264 62 18

Email : koen.dewettinck@rug.ac.be

Werking:

Onderzoeksdomeinen

De onderzoeksgroep stelt zich als doel de fenomenen te bestuderen die optreden bij de omzetting van landbouwgrondstoffen tot levensmiddelen. Levensmiddelentechnologie legt hierbij de nadruk op het product en behandelt zowel micro- als macroscopische verschijnselen. Levensmiddelenproceskunde staat voor de kwantitatieve studie van eenheidsoperaties aangewend bij de productie van levensmiddelen.

Betreffende Levensmiddelentechnologie wordt het onderzoek zowel gefocuseerd op multicomponent-modelsystemen als op reële systemen met een ingewikkelde structuur. Meer specifiek worden vooral de volgende aspecten bestudeerd: componentinteracties en microstructuurvorming, de kinetiek van fasetransities zoals vetkristallisatie en eiwitdenaturatie, het effect van eenheidsoperaties op de microstructuurvorming en de relatie microstructuur-productkwaliteit.

Wat betreft Levensmiddelenproceskunde staat de wisselwerking tussen het proces en het bioproduct met zijn fysische, chemische en biochemische eigenschappen centraal. Meer specifiek worden voornamelijk volgende processen bestudeerd: (i) luchtdrogen ingesloten het functionaliseren van poeders in een wervelbed (micro-encapsulatie en agglomeratie), (ii) continue warmtebehandeling van vloeibare producten met uiteenlopende

viscositeit ingesloten de aseptische afvulling, (iii) technologie van oliën en vetten, (iv) homogenisatie en (v) hoge isostatische druk.

De fondsenwerving voor het onderzoek gebeurt op verschillende niveaus: RUG (BOF), IWT (STWW), FWO-Vlaanderen, DWTC, EC.

Perspectieven

Op vlak van Levensmiddelentechnologie zal verder getracht worden de microstructurele opbouw van voedingsmiddelen te ontrafelen. Twee deeldomeinen zullen hierbij verder ontwikkeld worden: (i) de functionaliteit van eiwitten en koolhydraten inclusief de interacties tussen beide in éénfasige en meéfasige systemen; (ii) het kristallisatiegedrag van vetten welke aan de basis ligt van microstructurele en texturele eigenschappen van (vetrijke) producten. Tevens zal aandacht worden besteed aan de opzuivering en aanrijking van nutritioneel hoogwaardige (minor)componenten zoals melkvetglobule-membraancomponenten.

Op vlak van Levensmiddelenproceskunde zullen inspanningen geleverd worden inzake het toepassen van Computational Fluid Dynamics bij het modelleren van eenheidsoperaties zoals wervelbedsystemen. Verder zal getracht worden de invloed van éénheidsoperaties op de detecteerbaarheid van Genetisch Gemodificeerde Organismen (GGO's) te achterhalen.

Vakgroep Levensmiddelen-technologie en Voeding, Gent

Contact:

Laboratorium voor Levensmiddelenchemie en -Analyse

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. Dr. ir. A. Huyghebaert

Adres: Coupure Links 653, B-9000 Gent

Tel.: 09 264 6162 Fax.: 09 264 62 18

Email: andre.huyghebaert@rug.ac.be

Werking:

Onderzoeksdomeinen

Een eerste belangrijk domein is gesitueerd in het onderzoek naar de samenstelling van het levensmiddel, de landbouwgrondstof of het tussenproduct. Niet enkel de kwantificering van de major componenten (water, eiwit, vet, koolhydraten en as) is hierbij van belang, maar ook de samenstelling van elk van deze fracties. In dit verband kan bijvoorbeeld verwezen worden naar de aminozuur-, peptide- en eiwitsamenstelling, het vetzuurpatroon, de mono- en disaccharidesamenstelling ed. Verder is de analyse van de minorcomponenten van groot belang. Deze zijn onder meer de vitaminen, de onverzeepbare fractie van lipiden (sterolen o.a.), contaminanten en additieven. Het is dan ook evident dat er voortdurend inspanningen worden geleverd om de gebruikte analyse methodieken te verfijnen en gevoeliger te maken.

Een tweede onderzoekspijler richt zich tot het bestuderen en kwantificeren van de chemische, biochemische en fysicochemische processen gedurende de omzetting van landbouwgrondstoffen in levensmiddelen. Hierbij worden enkele voorbeelden ter illustratie gegeven: oxidatie- en hydrolyse processen, bruinkleuringsreacties, aromavorming ed. Onder deze pijler dient ook het onderzoek naar de functionaliteit van levensmiddeleningrediënten gesitueerd worden.

Voortspruitend uit bovengenoemde onderzoeksdomeinen, kunnen de resultaten gebruikt worden in afgeleid toegepast onderzoek. Enerzijds wordt namelijk het onderzoek naar de nutritionele waarde van levensmiddelen ondersteund. Hierbij is het logisch dat de onderzoeksgroep deelneemt aan het samenstellen van de NUBEL voedingsmiddelentabel.

Verder kunnen de data toegepast worden in beoordelen van de voedselveiligheid. Hierbij kan de analyse van enkele belangrijke voorbeelden illustriërend vermeld worden : mycotoxinen, transvetzuren, migratieresidu's uit verpakkingsmaterialen, PAKS, ed.

Een derde belangrijk afgeleid onderzoek is de sensorische analyse van levensmiddelen, waarbij de aanwezigheid van smaakcomponenten enerzijds maar tevens de structuur van het levensmiddel belangrijk is.

De fondsenwerving voor het onderzoek gebeurt op verschillende niveaus : RUG, IWT, DWTC, EC, FWO-Vlaanderen

Perspectieven

Het is vanzelfsprekend dat de analytiek naar verschillende levensmiddelencomponenten verder zal worden uitgebreid. Enerzijds zal de bestaande chromatografische analyse verder uitgebouwd worden. Daarnaast zal evenwel ook ruime aandacht besteed worden aan het toepassen van immunologische technieken en andere biosensoren. Deze laatste technieken dienen gezien te worden in verband met het toenemende belang van de snelle analyse methodes. Het is evident dat mogelijks nieuwe analyse methodieken op hun bruikbaarheid zullen geëvalueerd worden.

Naast een verdere uitbouw van de bestaande onderzoeksdomeinen, wordt tevens geopteerd om de onderzoeksresultaten toe te passen om een antwoord te formuleren op het steeds belangrijker wordende authenticiteits vraagstuk. Hierbij kan gedacht worden aan nieuwe technieken zoals DNA en proteïne analyse. In het kader van de voedselveiligheid wordt een doorgedreven kwantitatieve interpretatie van de analyse data van steeds groter belang te worden in het bepalen van het risico dat verbonden is aan de aanwezigheid van ongewenste chemicaliën in levensmiddelen. Het spreekt dan ook voor zich dat de nodige inspanningen zullen worden geleverd om ook deze vorm van toegepast onderzoek verder uit te bouwen. Dit zal onder meer gebeuren door bijzondere aandacht te besteden aan de analytiek van allergenen in levensmiddelen.

Andere aandachtspunten situeren zich op het onderzoek naar chemische indicatoren voor voedselhoudbaarheid en de applicatie van technologieën om de chemische houdbaarheid van levensmiddelen te verbeteren.

Vakgroep Organische Chemie , Gent**Contact:**

Aroma

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. dr. ir. N. De Kimpe

Adres: Coupure Links 653, B-9000 Gent, België

Tel: +32 (0) 9 264 59 64

Fax: +32 (0) 9 264 62 43

Werking:

Onderzoeksdomeinen

In het laboratorium van aroma's wordt vooral onderzoek verricht naar de microbiële productie van natuurlijke aromachemicaliën, de zgn. "bioflavours". Daarnaast worden alle aspecten van geur, aroma en flavour van essentiële oliën, voedingsmiddelen en dranken onderzocht.

Het eerste grote thema van dit onderzoek behelst:

- de microbiële productie van natuurlijke flavours m.b.v. micro-organismen, bv. de productie van Maillard flavours door bacteriën,
- productie van "blue cheese flavours" (natuurlijk roquefort aroma) door schimmels a.d.h. van de bio-conversie van vetzuren tot methylketonen door *Penicillium roquefortii* en *Aspergillus niger*,
- bioconversie van terpenen door schimmels als bron van nieuwe aromachemicaliën: bv. biotransformatie van linalool tot linalooloxiden en van van limoneen tot alpha-terpineol.

Het tweede luik behelst de analyse van flavours:

- analyse van essentiële oliën,

- analyse van de vluchtige flavour verbindingen en aroma's in spirits (jenever, whisky, brandy),
- gebruik van Solid Phase Micro-extraction voor analyse van flavours in wijn.

Gezien de groeiende bezorgdheid van consumenten voor de veiligheid van voedingsmiddelen en de toenemende interesse in natuurlijke aroma's ter vervanging van synthetische, is het belangrijkste onderzoeksthema nog steeds de microbiële productie van natuurlijke flavours. Naast fundamenteel wetenschappelijk onderzoek is ook dienstverlening voor industriële partners, voornamelijk in de voedingssector, een belangrijke taak binnen de onderzoeksgroep. Problemen worden opgelost i.v.m. geurafwijkingen (off-flavours), de aromasamenstelling van alcoholische dranken zoals jenever, whisky e.a. spirits wordt geanalyseerd en de invloed van procesparameters op de kwaliteit ervan wordt bestudeerd.

Perspectieven

Vele processen waarbij voedingsmiddelen gemanipuleerd worden, zoals vroegtijdige oogst, langdurige opslag, fysische behandelingen (koken, bakken), bereiding in de microgolf, enz... kunnen een verlies van aroma en vluchtige geurstoffen teweegbrengen. Deze natuurlijke flavours dienen vervolgens weer toegevoegd te worden aan de voedingsmiddelen. De flavour markt is omvangrijk en bedraagt bijna 25% van de totale markt van voedingsadditieven. In de jaren 90 bedroeg de omzet in de VS 675 miljoen US\$ en in Europa 376 miljoen US\$. Die groeiende markt voor het toedienen van aroma's aan voedingswaren vereist nieuwe strategieën voor de bereiding van die aromachemiëliën. Aangezien de consument steeds meer 'natuurlijke flavours' wil in plaats van 'synthetische aroma's' en de vraag naar natuurlijke voedingsproducten ook constant toeneemt, wordt ook steeds meer onderzoek verricht naar de productie van natuurlijke aromachemiëliën. Zo zijn in de VS meer dan 65% van de commerciële voedingsaroma's gemerkt als 'natuurlijk' en deze trend zet zich nog voort. In Duitsland zijn zelfs reeds meer dan 70% van alle voedingsflavours van natuurlijke oorsprong.

De bereiding van natuurlijke flavours en aroma's door micro-organismen is een onderzoeksterrein dat nog relatief jong is maar zeer sterk aan belang wint. Dit valt ook af te leiden uit het stijgend aantal publicaties rond dit thema. De microbiële productie van zgn. "bioflavours" is nog steeds het belangrijkste onderzoeksthema aan het laboratorium voor aroma's en verwacht wordt dat dit onderzoek alleen maar verder zal uitgebreid worden.

De dienstverlening naar de voedingssector toe sluit nauw aan bij het bovenvermeld fundamenteel onderzoek en zal ook nog toenemen. Typische probleemstellingen zijn het opsporen en identificeren van afwijkende geuren in voedingsstalen (off-flavours), bepaling van de kwaliteit van alcoholische dranken (spirits, wijn) en soft drinks, en het meten van de invloed van verpakking op de organoleptische kwaliteit van voedingswaren.

Vakgroep Organische Chemie, Gent**Contact:**

Synthetische Organische Chemie en Natuurproducten

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. N. De Kimpe

Adres: Coupure Links 653, B-9000 Gent, België

Tel: +32 (0)9 264 59 51 Fax: +32 (0)9 264 62 43

Email: norbert.dekimpe@rug.ac.be

Werking:**Onderzoeksdomeinen**

De onderzoeksgroep beoogt de ontwikkeling van nieuwe syntheses van fysiologisch actieve verbindingen met de nadruk op daaraan verbonden agrochemische of farmaceutische toepassingen. De voornaamste interesse gaat uit naar stikstofverbindingen en heterocyclische verbindingen aangezien deze omnipresent zijn in de huidige gebruikte agrochemicaliën en farmaca. Voornaamste doelstellingen situeren zich op het vlak van de

fungiciden, herbiciden, insecticiden, acaraciden, plantengroei-regulators, insect-antifeedants, insect-repellents, aromaverbindingen van brood en rijst, encapsulaties van aromaverbindingen, biotransformaties van natuurlijke grondstoffen tot aromacomponenten, ontrafelen van vormingsmechanismen van aromaverbindingen, alkaloiden van planten en dieren, feromonen, pyranonaftochinon antibiotica, natuurlijk voorkomende coumarinen, niet-proteïenogene aminozuren en organofosforverbindingen. De talrijke nieuwe synthetische verbindingen worden gescreend naar agrochemische activiteiten. Bovendien worden veelzijdige structuurbevestigingen verricht van fysiologisch actieve natuurproducten, geïsoleerd uit medicinale planten.

Perspectieven

Door de doelgerichte synthese van agrochemicaliën, natuurproducten en aromaverbindingen komt een heel gamma potentieel fysiologisch actieve verbindingen binnen het bereik, zodanig dat een inschakeling in het toegepast wetenschappelijk onderzoek mogelijk wordt. Het toekomstperspectief richt zich naar de ontwikkeling van zogenaamde 'leads' in het agrochemisch onderzoek, een fundamentele schakel in de ontwikkeling van nieuwe, betrouwbare en veilige agrochemicaliën.

ONDERZOEK OVER PREBIOTICA IN DE VARKENSVOEDING

RUG

Vakgroep Dierproductie, Gent

Contact:

Onderzoek over prebiotica in de varkensvoeding

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. Dr. J. Decuypere

Adres: Proefhoevestraat 10, B-9090 Melle, België

Tel: +32 (0)9 264 90 02 Fax: +32 (0)9 264 90 99

Email: jaak.decuypere@rug.ac.be

Werking:

Onderzoeksdomeinen

Onder druk van de consument en milieu-gebonden factoren wordt, met het oog op een duurzame dierlijke productie, gezocht naar welzijn- en groeibevorderende middelen die de klassiek gebruikte nutritionele antibiotica (chemische groeibevorderaars) kunnen vervangen. Daarom wordt momenteel onderzoek verricht over het gebruik van zogenaamde biologische groeibevorderaars, met name de probiotica, enzymen en niet-verteerbare oligosacchariden (NDO's). De laatste categorie was voornamelijk het onderwerp van opzoekingen in verband met humane voeding. Deze stoffen worden prebiotica of ook nog BRM's (biological response modifiers) genoemd. In tegenstelling met het onderzoek in verband met de humane voeding waar het gunstig aspect van NDO's gerelateerd wordt aan effecten ter hoogte van de dikke darm, zijn wij van oordeel dat bij gebruik van deze stoffen in de varkensvoeding voornamelijk het aspect van hun invloed op de processen in de dunne darm moet onderzocht worden.

Het uit te voeren onderzoeksproject berust op een aantal concepten die gedurende de vele jaren van onderzoek in verband met het werkingsmechanisme van darm-actieve additieven in de varkensvoeding aan de Vakgroep voor Dierlijke Productie tot stand zijn gekomen. Deze concepten houden rechtstreeks verband met

resp. de microbiële flora van het verteringsstelsel bij varkens, de rol van voedingsvezel als een volwaardig nutriënt, de groeibevordering door antimicrobiële additieven en de darmflora als immunomodulator. Het onderzoek stelt zich tot doel het verwerven van een betere kennis en inzicht hoe deze concepten met elkaar verweven en geïntegreerd zijn. Een eerste stap daarbij is met bepaalde NDO's (BRM's) in de voeding op directe wijze of door manipulatie van de microflora strategieën te ontwikkelen in verband met antigeen presentatie ter hoogte van de dunne darmmucosa en daaruit voortvloeiende cytokines reactie, zodat een optimale interactie tussen de flora en gastheer gecreëerd wordt, met als gevolg een uitstekende gezondheid (conditie) en betere productieprestaties. Er wordt tevens getracht de diversiteit van de darmflora beter te bepalen, door gebruik te maken van de nieuwere moleculair-genetische technieken (16S rDNA en TGGE), en de resultaten te vergelijken met de klassieke teltechnieken. In dit project wordt eveneens veel aandacht besteed aan de functionaliteit van de mucosa in de dunne darm, dit door bepalen van mitotische en apoptotische index, en door bepaling van de belangrijkheid van sommige celtypes in het darmepitheel (intra-epitheliale lymfocyten, slijmvormende cellen).

Perspectieven

Als het toevoegen van NDO's aan het voeder van biggen en vleesvarkens inderdaad bijdraagt tot een betere gezondheid, minder uitval ten gevolge van diarree of groeistilstand, en een betere voederconversie, dan kan het gebruik van nutritionele antibiotica afgebouwd en uitgesloten worden. Studies uitgevoerd in Japan zijn in dit verband hoopgevend. Verder is het noodzakelijk dat de bruikbaarheid van de verschillende NDO's verder onderzocht wordt met betrekking tot de verbetering van de varkenshouderij voor wat betreft de gevoelige belasting van het milieu. Men kan verwachten dat, door het voeren van NDO's, er een verschuiving optreedt in de N-excretie van het dier, met name de N-uitscheiding met de faeces verhoogt ten nadele van de urinaire excretie wat veel minder milieubelastend is: verminderde ammoniak-emissie en tragere mineralisatie. Van sommige NDO's (oligofructose, inuline) is bekend dat zij de absorptie van bepaalde mineralen (calcium, magnesium, ijzer) uit de darm stimuleren, waardoor de excretie van deze elementen naar het milieu vermindert. In de vakliteratuur zijn de beschikbare resultaten in verband met het gebruik in de varkensvoeding schaars en ook niet altijd in overeenstemming met elkaar, wat een verder onderzoek over het gebruik van NDO's onder Europese omstandigheden zeker kan verantwoorden.

Vakgroep Moleculaire Biotechnologie, Gent**Contact:**

Toegepaste Moleculaire Genetica

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. G. Gheysen

Adres: Coupure links 653, B-9000 Gent, België

Tel: +32 (0)9 264 58 88 Fax: +32 (0)9 264 62 24

Email: lighe@gengenp.rug.ac.be

URL: <http://biochema.rug.ac.be>

Werking:

Onderzoeksdomeinen

1. Sedentaire plantenparasitaire nematoden zijn economisch belangrijk omdat ze opbrengst en kwaliteitsverliezen veroorzaken in vele landbouwgewassen. Deze parasieten hebben een zeer intieme relatie met hun gastheerplant. Ze dwingen de plantenwortels om specifieke voedingscellen te vormen, die noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling en reproductie van de nematoden.

Ons onderzoek heeft als voornaamste doel om de moleculaire signalen te ontrafelen die door de nematode geproduceerd worden en de veranderingen in de wortelcellen veroorzaken en om de ontwikkeling van de voedingscellen beter te begrijpen. Tot voor kort lag de nadruk op het identificeren van plantengenen die geïnduceerd worden in de vroege stadia van de nematodeninfectie,

nu komen specifiek de volgende deelaspecten meer aan bod:

- Gedetailleerd onderzoek van de relatie tussen celcyclus regulatie en de inductie van voedingscellen, aangezien DNA synthese en mitose betrokken zijn bij de ontwikkeling van voedingscellen.
- De analyse van secreties uit de nematode faryngeale klieren en hun rol in het infectieproces.
- De ontwikkeling van strategieën voor de productie van planten die resistent zijn tegen nematodeninfecties.

2. Een ander onderzoeksluik in deze eenheid gebruikt DNA-analyse technieken voor genotypische karakterisatie van species en populaties en voor de ontwikkeling van moleculaire merkers in plantenveredeling.

3. Tevens loopt er een project voor de ontwikkeling van genetische transformatie bij bamboe.

Perspectieven

1. Verschillende strategieën worden ontwikkeld om de nematodensignalen of de plantenceldifferentiatie te blokkeren en aldus de infectie te stoppen. Een aantal plantengenen die geïnduceerd zijn in de nematode voedingscellen werden reeds geïdentificeerd en gekarakteriseerd. Het specifiek uitschakelen van deze genen in de voedingscellen zou kunnen leiden tot het blokkeren van de ontwikkeling van deze cellen. Een reeks plantenpromotoren met hoge specificiteit voor de voedingscellen is nu voorhanden, en wordt enerzijds verder gekarakteriseerd, en anderzijds gebruikt in strategieën voor de productie van nematodenresistente planten.

2. DNA-technologie is een efficiënte manier om genotypes te karakteriseren en eigenschappen te volgen in een veredelingsprogramma. De technologie is universeel en kan dus om op het even welk species toegepast worden. Veredeling via kruising is momenteel niet mogelijk bij bamboe, genetische modificatie is een alternatieve manier om positieve eigenschappen in een bamboesoort te introduceren.

Vakgroep Moleculaire Biotechnologie, Gent

Contact:

Immunologie & biotechnologie van de dierlijke cel

Hoofd van de onderzoekseenheid: Daisy Vanrompay

Adres: Coupure Links 653, 9000 Gent

Tel.: 09/2645968 Fax.: 09/2646219

Email: Daisy.Vanrompay@rug.ac.be

Werking:

Onderzoeksdomeinen

Het onderzoek richt zich voornamelijk op *Chlamydia psittaci* infecties bij pluimvee. *Chlamydia psittaci* is een obligaat intracellulaire bacterie die een ademhalingsinfectie veroorzaakt bij pluimvee en in het bijzonder bij kalkoenen en eenden. Chlamydiosis is een zoonose, met andere woorden ook de mens kan geïnfecteerd worden door contact met besmet pluimvee. *Chlamydia psittaci* infecties veroorzaken aanzienlijke economische verliezen in de kalkoensector te wijten aan sterfte van zieke dieren, eilegdaling, afkeuring van karkassen aan de slachtlijn en meerkosten ten gevolge van antibioticum gebruik. Het onderzoek richt zich voornamelijk op de ontwikkeling van moleculaire diagnostische technieken en op de ontwikkeling van een *Chlamydia psittaci* DNA vaccin. Verder worden de cellulaire en moleculaire interactiemechanismen tussen de bacterie en de gastheercel onderzocht.

Vakgroep Moleculaire Biotechnologie, Gent

Contact:

Instituut voor Plantenbiotechnologie voor Ontwikkelingslanden (IPBO)

Hoofd van de onderzoekseenheid: Prof. Dr. Dominique Van Der Straeten

Adres: K.L. Ledeganckstraat 35 - 9000 Gent

Tel.: 09 / 264 51 85 Fax.: 09 / 264 53 33

Email: dostr@gengenp.rug.ac.be

e-mail : Godelieve.Gheysen@rug.ac.be

Web : <http://www.ipbo.rug.ac.be>

Werking:

Onderzoeksdomeinen :

1. Technologie transfer : partners uit derde wereldlanden in contact brengen met hooggekwalificeerde instituten en laboratoria op vlak van biotechnologie. Technologie transfer laat derde wereldlanden toe op termijn een onafhankelijke en competitieve positie te verwerven op het vlak van biotechnologisch onderzoek. Door op deze manier in aanraking te komen met de derde wereldproblematiek kunnen hooggekwalificeerde westerse partners gestimuleerd worden om hierin meer te investeren.
2. Training en opleiding van doctoraatstudenten en postdocs
3. Onderzoek : focus op het verhogen van de nutritionele waarde van voedingsgewassen

Perspectieven

Het uitbouwen van een onderzoeksgroep met als centraal thema het verhogen van nutritionele waarde van gewassen, relevant voor de ontwikkelingslanden.

Details organisatie:

Op 13 juni 2000 werd het Instituut voor Plantenbiotechnologie voor Ontwikkelingslanden (IPBO) opgericht onder impuls van Em. Prof. Marc Van Montagu.

Departement Biologie Faculteit Wetenschappen, Antwerpen

Contact:

Laboratory of Plant Biochemistry and Plant Physiology

University of Antwerp (UIA)

Department of Biology

Universiteitsplein 1

B-2610 Antwerpen

Tel.: +32(0)3 820 22 66 Fax.: +32(0)3 820 22 71

General email: bify@uia.ua.ac.be

web : <http://www.uia.ac.be/bio/bify/>

Diensthofd Biochemie: Harry Van Onckelen

tel. 03-820 22 67

e-mail hvo@uia.ua.ac.be

Diensthofd Plantenfysiologie: R. Caubergs

tel 03-218 04 21

e-mail: caubergs@ruca.ua.ac.be

Werking:

Biochemie :

Het onderzoek structureert zich rond de rol van plantenhormonen bij ontwikkelings-processen van hogere planten met volgende deelaspecten:

→ plantengroei-regulatoren in normale -, mutant - en genetisch gemodificeerde planten.

→ rol van plantenhormonen bij plant-microob interacties.

→ rol van plantenhormonen bij het doorlopen van de celcyclus.

Plantenfysiologie :

Op moleculair, cellulair en organismaal niveau worden de reacties bestudeerd van planten op hun omgeving. Daarbij ligt de nadruk op de reacties en verdediging tegen stresscondities, zowel van biotische (pathogenen) als abiotische (ozon, temperatuur stress, UV) oorsprong. Antioxidatieve mechanismen worden bestudeerd waarin o.a. ascorbinezuur (vitamine C) en actieve zuurstofradicalen een rol spelen., ecosysteemonderzoek en paleobiologie

Activiteiten omtrent GGO's:

Prof.R.Caubergs is hoofdredacteur van het tijdschrift MENS (Milieu-Educatie, Natuur & Samenleving, www.2mens.com). Hierin verschijnen regelmatig bijdragen over biotechnologie.

Contact:

Plantenmorphologie

Lab of Plant Physiology and Morphology (C0.24)

University of Antwerp (UIA)

Department of Biology

Universiteitsplein 1 B-2610 Wilrijk (Antwerpen) Belgium

Tel: +32-(0)3-820.22.58 Fax: +32-(0)3-820.22.71

General E-mail: fymo@uia.ua.ac.be

Diensthooft: J-P. Verbelen

tel. 03-820 22 77

e-mail: verbelen@uia.ua.ac.be

<<http://www.uia.ac.be/bio/fymo/>>

Werking:

Onderzoeksdomeinen

→ De reactie van de plantencel op planteigen en externe prikkels.

→ De ontwikkeling van zowel hele planten als protoplasten en geïsoleerde cellen wordt celbiologisch benaderd: van DNA duplicatie over cytoskelet-modelering tot apoplastarchitectuur.

Technieken: electronen-, licht- en confocale microscopie, micro-injectie, flow-cytometrie, in vitro cultuur.

Studiecentrum voor Technologie, Energie en Milieu

Vakgroep Milieu, technologieën Technologiemanagement, Antwerpen

Contact:

STEM _ Studiecentrum voor Technologie, Energie & Milieu

Vakgroep Milieu, Technologie en Technologiemanagement

Aviel Verbruggen (voorzitter)

Linda Teunkens (secretariaat; linda.teunkens@ua.ac.be)

Kleine Kauwenberg 12 B_2000 Antwerpen

tel.: +32_3_220.49.00 fax.: +32_3_220.49.01

<http://extranet.ufsia.ac.be/MTT/STEM/index.htm>

Werking:

Universitair onderzoekscentrum dat wetenschappelijke kennis ten dienste stelt van duurzame ontwikkeling.

Binnen het centrum zijn er twee onderzoeksgroepen, die elk op een ander aspect van duurzame ontwikkeling werken.

Eén meer economisch georiënteerde onderzoeksgroep legt zich toe op cijfermatige analyses omtrent energieverbruik, vervuilende emissies, klimaatverandering enz. en formuleert van daaruit aanbevelingen voor beleid. Duurzame ontwikkeling vanuit het oogpunt van al dan niet hernieuwbare hulpbronnen van de aarde.

Een andere eerder sociaalwetenschappelijke onderzoeksgroep legt zich toe op sociologische analyses omtrent beleidsprocessen, moderne technologieën en ermee samenhangende milieu- & gezondheidsrisico's.

Duurzame ontwikkeling vanuit het oogpunt van voorzorgsbeginsel en participatieve democratie.

Details:

Opgericht in 1990.

Aanvankelijk louter gespecialiseerd in de economische modellering van o.a. energieverbruik en afvalproductie.

Binnen STEM is sinds 1999 een Technology Assessment cluster gegroeid. Binnen deze cluster hebben enkele mensen, vnl. Lieve Goorden en Joke Vandenabeele, gewerkt op onderzoeksprojecten met betrekking tot participatie aan besluitvorming over biotechnologie en ggo's.

Activiteiten omtrent GGO's:

Recent afgewerkt: een projecttekst in het kader van het maatschappelijk programma van de VIB, over het biotechnologiedebat in Vlaanderen. Enkele workshops in het kader van dit project.

Enkele publicaties over biotechnologie en debat.

Banden met:

Betreffende GGO's o.a. met VIB als recent opdrachtgever. Door projectonderzoek, interviews, professionele historie van enkele medewerkers contacten met het grootste deel van de professioneel betrokkenen bij de biotechnologieproblematiek in Vlaanderen.

Contact:

BelgoBiotech
Dirk CARREZ
Secretaris-generaal
Maria Louizasquare 49 B-1000 Brussel
tel. 02-238.97.88 fax 02-231.13.01
belgobiotech@fedichem.be
<http://www.belgobiotech.be>

Werking:

De voornaamste opdrachten van BelgoBiotech zijn:

- de wetgeving, reglementen en normen op het gebied van de biotechnologie opvolgen;
- het verlenen van de gewenste informatie aan bedrijven en het verspreiden van gegevens over de sector;
- de standpunten van de sector bij de overheid en het publiek bekendmaken.

Het actieterrein van BelgoBiotech ligt voornamelijk in de volgende gebieden:

- veiligheid;
- bescherming van het leefmilieu;
- juridische bescherming van biotechnologische uitvindingen;
- het op de markt brengen van biotechnologische producten;
- wetenschappelijke informatie.

Details organisatie:

BelgoBiotech werd in 1992 opgericht als beroepssectie binnen Fedichem ((Federatie van de Chemische Industrie van België, <http://www.fedichem.be>) en groepeert zowel ondernemingen die lid zijn van Fedichem als geassocieerde leden die biotechnologische technieken aanwenden.

BelgoBiotech werkt in nauwe multidisciplinaire samenwerking met de departementen van Fedichem en met haar andere professionele en regionale secties, alsook met andere beroeps- en wetenschappelijke organisaties op Europees, federaal en regionaal niveau. Zo is BelgoBiotech onder andere lid van EuropaBio.

Thema's en standpunten:

De biotechnologie industrie erkent dat van haar verwacht wordt dat zij via dialoog ijvert voor een beter begrip van de ethische vragen die met de moderne biotechnologie verband houden. Deze vragen gaan zowel over culturele en religieuze aspecten, als over de invloed op het milieu en gezondheid, en het efficiënt functioneren van de wet- en regelgeving. Daarom heeft BelgoBiotech een ethische code opgemaakt, volledig gebaseerd op de ethische grondbeginselen gedefinieerd door EuropaBio, waarop haar leden ingeschreven hebben.

Activiteiten omtrent GGO's:

Koepelorganisatie voor Belgische Biotechnologiebedrijven.

R&D, in- en uitvoer en verkoop.

Samen met Fedichem uitgever van lespakket Biotechnologie (aanwezig op STEM)

Samen met AVGI auteur van commentaar bij nakende omzetting EU-biotechnologierichtlijn (zie bijlage bij AVGI)

In de persoon van Dirk Carrez allomtegenwoordig : lector MIRA-T-rapport 2001, hoofdstuk ggo's ; stemgerechtigd lid van FRDO – aldus meegeschreven aan meerdere van hun biotechnologie adviezen, actief in publieksdebatten over GGO's, denkt mee na over een goede debatvoorwaarden.

Officieel vertegenwoordigd:

Subsector Fedichem

Federale Raad Duurzame Ontwikkeling

Banden met:

Europabio en andere beroeps- en wetenschappelijke organisaties op Europees, federaal en regionaal niveau.

Ruimere chemische industrie (via Fedichem).

Biotech-bedrijven (aangesloten bij BelgoBiotech).

Leden

Aventis CropScience	Warcoing www.cropscience.aventis.com
Aveve Group	www.aveve.be
Beldem (Puratos)	www.beldem.com
Biosource Europe	www.biosource.com
Biotech Tools	
Citrique Belge	www.roche-vitamins.com
CropDesign	www.cropdesign.com
Cerestar	www.cerestar.com ◀/A ▶
Eurogenetics	www.eurogenetics.be
Eurogentec	www.eurogentec.com
Galactic	www.lactic.com
Genencor International	www.genencor.com
GSK Biologicals	www.gsk.com
Innogenetics	www.innogenetics.com
Janssen Pharmaceutica	www.janssenpharmaceutica.be
Monsanto Europe	www.monsanto.com

Novo Nordisk Pharma	www.novonordisk.com
Serono	www.serono.com
Solvay Peptisyntha	www.peptisyntha.com
Syngenta	www.syngenta.com
UCB Bioproducts	www.ucb-bioproducts.com
Warcoing	www.cosucra.com

Bijlage 1 – BelgoBiotech

Ethische code

Hoe meer kennis, hoe meer twijfel *Goethe*

Deze ethische code is volledig gebaseerd op de ethische grondbeginselen gedefinieerd door EuropaBio. De code vormt de basis van de relaties die BelgoBiotech onderhoudt met de consumenten, patiënten en landbouwers, politici en wetgevers, de media en ook alle organisaties die meer willen weten over de ethische waarden die onze industrie als uitgangspunt neemt. Alle leden van BelgoBiotech verbinden zich er dan ook toe deze ethische code te respecteren.

Algemene principes

- Wij verbinden ons ertoe de mogelijkheden die de biotechnologie biedt te gebruiken voor de verbetering van de kwaliteit van het leven.
- Wij geven voorrang aan gezondheid, veiligheid en bescherming van het leefmilieu bij onderzoek en ontwikkeling, fabricage en distributie van onze producten en diensten.
- Wij ontwikkelen en gebruiken biotechnologie met absoluut respect voor de menselijke waardigheid en de mensenrechten.
- Wij verstrekken op een evenwichtige manier informatie over biotechnologie en de producten en diensten die eruit resulteren. Hierbij gaat de aandacht zowel naar de voordelen als naar de risico's.
- Wij gaan de dialoog aan met eenieder die vragen heeft over ethische en maatschappelijke gevolgen van

biotechnologie.

→ Wij behandelen dieren met respect en beperken waar mogelijk het gebruik van proefdieren in onderzoekswerk. Overdreven leed van dieren gebruikt bij onderzoek en/of bij onze andere activiteiten wordt vermeden en over het welzijn van de dieren wordt zorgvuldig gewaakt.

→ Wij steunen het behoud van de biologische diversiteit.

→ Wij verzetten ons tegen het gebruik van biotechnologie voor de aanmaak van wapentuig en ontwikkelen noch produceren biologische wapens.

→ Wij steunen uitwisseling van biotechnologische kennis tussen geïndustrialiseerde landen en ontwikkelingslanden. De culturele eigenheid van elk land moet daarbij worden gerespecteerd.

Gezondheidszorg

→ Zowel bij onderzoek en ontwikkeling als bij de behandeling van patiënten respecteren wij de ethische gedragscode van het medisch corps dat diagnoses stelt en ziekten behandelt, dat onze producten voorschrijft, verstrekt en gebruikt, of gebruikmaakt van onze diensten.

→ Wij steunen de bescherming van de vertrouwelijkheid van medische informatie, inclusief de genetische informatie.

→ Wij verzetten ons tegen het gebruik of het openbaar maken van medische informatie, tenzij de betrokkene zijn toestemming heeft gegeven, na terdege te zijn geïnformeerd. Dit verzet geldt ook voor gebruik of publicatie van medische informatie die tot intolerantie of stigmatisering zou kunnen leiden. Binnen het domein van onze verantwoordelijkheid gaan wij na of alle individuen die deelnemen aan onderzoek, genetische tests of een medische behandeling ondergaan, hiertoe eerst hun toestemming geven, na terdege te zijn geïnformeerd. Wanneer de betrokkenen hun toestemming niet kunnen geven, verkrijgt men deze via hun wettelijke vertegenwoordigers, in overeenstemming met de vigerende wettelijke regeling.

→ Wij gebruiken noch steunen het gebruik van kloontechnieken om menselijke wezens te reproduceren.

→ Wij zijn gekant tegen het gebruik van kiembaan-gentherapie bij de mens.

→ Wij zijn voorstander van de toegankelijkheid van adviesorganen voor genetische tests.

Landbouw, voedsel en leefmilieu

- Wij steunen kwaliteitsverbetering van landbouw- en voedselproducten, met de bedoeling het voedseltekort in de wereld te verhelpen en mens en dier een betere voeding te geven.
- Wij bevorderen een efficiënte, milieuvriendelijke landbouw en steunen de biotechnologische ontwikkeling, die landbouwers méér kansen biedt op verbetering en bescherming van hun oogsten en op een beter gebruik van natuurlijke hulpbronnen.
- Wij steunen heldere informatie over biotechnologische producten zodat de consument bewust kan beslissen wat hij wel en niet wil.
- Wij staan achter de ontwikkeling van biologische zuivering van afvalstoffen en minder milieubelastende processen in de industrie en openbare nutsbedrijven dank zij de moderne biotechnologie.

Bijlage 2 – BelgoBiotech

12/04/2002

De biotechnologie industrie veroordeelt met klem de vernieling van GGO proefvelden in België BelgoBiotech, de beroepssectie binnen Fedichem die de belangrijkste Belgische biotechnologiebedrijven vertegenwoordigt, heeft met verbijstering kennis genomen van de vernieling van een GGO-proefveld in Vlaanderen.

De proefvelden zijn nochtans toegelaten binnen een wettelijk kader en volgens gekende en transparante procedures, zowel op Europees als op nationaal niveau.

Veldproeven hebben juist als doel om in de experimentele fase wetenschappelijk correcte antwoorden te leveren op gerechtvaardigde vragen betreffende GGO's. Voor allen die gehecht zijn aan een wetenschappelijke en transparante aanpak binnen een Rechtstaat is de vernieling van deze proefvelden dan ook totaal ontoelaatbaar.

Daarbij moet vermeld worden dat de Adviesraad voor Bioveiligheid - zich baserend op de adviezen van een wetenschappelijk comité, dat onafhankelijk is van de industrie - een gunstig maar voorwaardelijk advies heeft gegeven voor alle dossiers betreffende experimentele GGO-proefvelden, en dit volledig conform de wetgeving en de Europese richtlijnen.

De overheid heeft eveneens nagegaan of deze projecten in geen enkel geval schade kunnen berokkenen

aan "bio-landbouwers", en de burgemeesters van deze gemeenten werden hierover ingelicht.

De Dienst Bioveiligheid en Biotechnologie die het secretariaat verzekert van de Raad heeft alle informatie over deze projecten verspreid op zijn website vanaf de aanvang van de procedure.

Alle waarnemers zijn van oordeel dat deze daad van milieuvandalisme – de derde in twee jaar tijd ! – totaal in strijd is met het correct toepassen van het voorzorgsprincipe, dat als eerste stap juist een wetenschappelijke evaluatie omvat.

Inlichtingen:

Dirk Carrez – tel 02/238.98.47 – e-mail: dcarrez@fedichem.be

EUROPABIO

European Association for Bioindustries

Contact:

EuropaBio

Avenue de l'Armée 6

1040 Brussels Belgium

Tel : (+32.2) 735.03.13 Fax : (+32.2) 735.49.60

E-mail : mail@europabio.org

<http://www.europabio.org>

Werking:

EuropaBio's missie is het promoten en innoveren van de de biotechnologie-industrie in Europa. Werkt als lobbygroep in op de politieke instituties van de EU. Ze gaan de dialoog aan met de Europese instituties en proberen zo bij te dragen aan het opstellen van wetgeving die coherent is voor de bioindustrie. EuropaBio zorgt voor een stabiele biotech-informatiestroom naar het Europees Parlement, de Europese Commissie en Raad van Ministers. EuropaBio's eerste focus is de EU, maar vanwege het globale karakter van de industrie, vertegenwoordigen ze hun leden (bedrijven) ook in wereldwijde fora.

Details organisatie:

EuropaBio vertegenwoordigt zo'n 40 leden/bedrijven die wereldwijd actief zijn, alsook 18 nationale biotechnology koepelorganisaties en enkele wetenschappelijke instellingen. Via die koepels vertegenwoordigt EuropaBio in totaal zo'n 1000 ondernemingen die betrokken zijn in onderzoek, ontwikkelen, testen, aanmaken of commercialiseren van biotech-toepassingen. De ondernemingen die lid zijn van EuropaBio zijn actief op volgende terreinen: menselijke geneeskunde, diergeneeskunde, diagnostiek, bio-informatica, chemicaliën, gewasbescher-

ming, landbouw, voedsel en milieu producten. Het belangrijkste wat al die leden gemeenschappelijk hebben is het gebruik van de techniek biotechnologie in onderzoek, ontwikkeling of productie.

EuropaBio's raad van bestuur is opgemaakt uit vertegenwoordigers van de leden. Verder zijn er bestuurlijke raden voor de belangrijkste segmenten van EuropaBio: industrie, geneeskunde en landbouw.

De kernactiviteit van EuropaBio vindt plaats in de werkgroepen. Hieronder een lijst:

European Parliament 626 working group

Agri-Food Sub Board

Biosafety Protocol working group

Codex Alimentarius working group

Coordination working group

Emerging Enterprise WG

Ethics working group

FFTL Food Feed Traceability Labelling (PBU) working group

Forum for European Biotechnology Coordination (FEBC)

Gene therapy working group

Healthcare Sub Board working group

Industrial Biotechnology Sub Board working group

Intellectual Property working group

Liability working group

National Associations Council

Orphan drugs working group

Plant Biotechnology Unit (PBU)

SME Project

TAG – Technical Advisory Group (PBU)

Thema's en standpunten:

Algemeen:

- EuropaBio steunt louter verantwoord gebruik van biotechnologie, om zeker te zijn dat z'n potentieel ten volle gebruikt wordt ten voordele van mensen en hun omgeving
- EuropaBio staat achter een open, geïnformeerde dialoog met alle stakeholders over ethische, sociale en economische aspecten van biotechnologie en z'n toepassingen
- EuropaBio wil vrije en open markten en het verwijderen van hindernissen voor competitie met andere wereld-regio's

Kernboodschappen, Ethische code, Recent nieuws en standpunten: zie bijlage.

Activiteiten omtrent GGO's:

Europese koepelorganisatie van biotechnologie bedrijven en organisaties.

R&D, in- en uitvoer, handel.

Banden met:

- Biotech-bedrijven (leden) en nationale biotech-organisaties.
- EU-instituten.
- via de verschillende nationale organisaties ook in continue dialoog met beleidsmakers en stakeholders op nationaal niveau.
- specifieke aandacht voor regering van EU-lidstaten die zich voorbereiden op EU-voorzitterschap

Bijlage 1 EuropaBio - Key messages

BENEFITS OF BIOTECHNOLOGY

Biotechnology is one of the most exciting new sectors to emerge in recent years, offering new ways to treat and prevent disease and holding the promise of better and cleaner industrial processes as well as enabling a more sustainable agriculture to emerge.

In human health, the benefits of biotechnology are evident and the prospects are bright. Solutions for diseases

which so far have been incurable will in great part be due to the revolution that biotechnology brings.

In agriculture, biotechnology offers considerably higher yields and provides alternatives to the use of pesticides. Genetically modified fruit and vegetables can offer higher nutritional value, better taste, longer conservation, all to the benefit of the consumer.

To fight malnutrition in large parts of the developing world and to feed an ever-growing population, biotechnology offers a safe, abundant and high quality food supply through a sustainable use of the world's resources.

Biotechnology is bringing cleaner and greener processes to the manufacture of detergents and the cleaning up of environmental waste. Other biotech applications hold the promise of one day replacing carbon fuels with bio-fuels made from biomass.

New products and new applications emerge every day in biotechnology and we are confident that our sector has a major contribution to make in finding new solutions to old problems.

ETHICAL BEHAVIOUR

EuropaBio's Core Ethical Values Charter is a pledge of responsible behaviour.

We believe that the swift and steady development of science and technology calls for rapid identification and clarification of the ethical aspects of this development.

We want to anticipate and explore the impact of change and to discuss its effects with the scientific community, the public and their elected representatives.

The Advisory Group on Ethics (AGE) composed of outstanding independent scholars and researchers provides us with critical advice.

SAFETY

The well-being of humans and animals, and the quality of our environment are the major concerns of any civilised society. They are fully shared by all of EuropaBio's member companies.

We support authorisation procedures for genetically modified organisms based on rigorous and science-based safety assessments that are coherent, transparent and predictable.

We believe that both the scientific community and the industry should invest enough time and energy to work together with the public on addressing their concerns.

EUROPE CAN TAKE THE LEAD

Scientific, technological and entrepreneurial skills are there and equity can be attracted: the future for European biotechnology will be bright if public acceptance can be won and if the regulatory framework provides a stable, coherent, transparent and predictable environment which fosters its development.

Bijlage 2 – EuropaBio

OCTOBER 1998 ETHICAL VALUES

EuropaBio, the European Association for BioIndustries, represents 40 companies operating world wide and 13 national associations (speaking on behalf of several hundred small and medium-sized enterprises) involved in the research, development, testing, manufacturing, marketing, sales and distribution of biotechnology products and services in the fields of healthcare, agriculture, food and the environment.

The biotechnology industry recognises its responsibility to encourage, through dialogue, better mutual understanding of ethical concerns. These concerns include any cultural or religious aspects, related to biotechnology, possible environmental impact, and the adequacy of regulations. These Core Ethical Values are addressed to consumers, patients, the agricultural community, politicians, legislators, the media, organisations and others who wish to know about the key ethical values that underpin our work. All members of EuropaBio share these Core Ethical Values. Since biotechnology is innovative and rapidly developing, these Core Ethical Values may be modified over time to address new issues and new insights that arise in the future.

General principles

- We are committed to realising the potential of biotechnology to improve the quality of human life.
- We give priority to health, safety, and environmental protection when undertaking the research, development, manufacture and distribution of our products and services.
- We develop and use biotechnology with full respect for human dignity and human rights.
- We communicate and share information about biotechnology and its derived products and services in a balanced manner, stating both benefits and risks.
- We engage in a dialogue with those concerned about ethical and societal implications of biotechnology.

→ We treat animals in a respectful manner and, when at all possible, we limit their use in research. Any disproportionate suffering to animals involved in our research and/or other parts of our work is avoided and the highest standards of well-being are maintained.

→ We support the conservation of biological diversity.

→ We oppose the use of biotechnology to make any weapons and will not develop or produce biological weapons.

Healthcare

→ We respect the codes of ethics of the healthcare professionals who diagnose and treat disease, and who prescribe, dispense, and use our products or make use of our services whether in research, development or patient care.

→ We support the protection of the confidentiality of medical information, which includes genetic information.

→ We oppose the use or disclosure of medical information, without informed consent, or any use or disclosure which could lead to allow intolerance or stigmatisation.

→ We ensure, within our responsibilities, that the informed consent of all individuals participating in our research programmes, taking genetic tests or undergoing medical treatment is obtained.

→ When individuals are unable to give their consent, it is obtained from their legal representatives according to current legislative requirements.

→ We do not use or support the use of cloning technologies to reproduce human beings.

→ We do not support human germ line gene therapy.

→ We support the accessibility of counselling for genetic testing.

Agriculture, Food and Environment

→ We support improvements in the quality of food and agricultural products, in order to enhance the world's food supply and thereby human and animal nutrition.

→ We promote efficient and sustainable agriculture and support new biotechnological developments, which offer additional opportunities for farmers to protect or improve their crops and to use natural resources more effectively.

- We support transparent product information to promote informed consumer choice.
 - We support the development of bioremediation and cleaner industrial and municipal processes through biotechnology.
 - All members of EuropaBio voluntarily adhere to these Core Ethical Values. Member companies shall not represent any position as being that of EuropaBio unless that position has been approved by the Board of EuropaBio.
- Member companies also recognise EuropaBio's responsibility to consider deviations by its members from these Core Ethical Values and to recommend appropriate responses after a reasonable due process

Bijlage 3 – EuropaBio

Joint press release by Ministry of Flanders and EuropaBio

Biotechnology is more than drugs and crops ...

Brussels, 17 April 2002. In this 'EU Green Week' (15-19 April 2002) attention is turned to environmental protection and sustainable development. Industry can make an important contribution to achieving these goals. That is why the Ministry of Flanders is holding a major conference next month on the Industrial Applications of Biotechnology. EuropaBio is proud to be a main sponsor of this event.

From May 16-17 in Antwerp, Belgium, the Ministry of Flanders will run the first ever conference on industrial biotech – coined white biotech by the industry – to demonstrate how biotech can create greener and cleaner industrial processes, leaving a smaller environmental footprint behind. The event brings together industry, scientists and policy makers.

Industrial biotech uses microorganisms like moulds, yeasts or bacteria to produce efficient and eco-friendly products such as enzymes. "For example, washing powders that use enzymes remove stains using less energy and water, while biofuels, like ethanol, have great potential to replace fossil fuels," says Hugo Schepens,

Secretary General of EuropaBio, the European Association of Bioindustries who are co-sponsoring the event.

Last year, the OECD Task Force on Biotechnology for Sustainable Industrial Development demonstrated that clean process biotechnologies have already been introduced in many industrial sectors when they examined more than 20 case studies.

These include: chemicals and pharmaceuticals, pulp and paper, textiles and leather, food and feed, metals and minerals, and energy.

The Antwerp event aims to encourage policy and decision makers to play a positive role in promoting the responsible use of efficient biotechnologies in building environmentally sustainable processes and industries. The conference is being organised by the Ministry of Flanders, together with industry and science partners from Europe and the US.

As part of Europe's contribution to sustainable development the European Commission also intends to develop an action plan to promote clean technologies that can boost economies and protect the environment.

Bijlage 4 – EuropaBio

STATEMENT

Parliament to vote on two GM Regulations this week

Brussels, 1st July 2002 - During the plenary vote in Strasbourg this week, MEPs are due to vote on two proposed Regulations – GM food and feed (Scheele report) and GM labelling and traceability (Trakatellis report)

If the majority of MEPs vote with the hard line greens, the new rules could eliminate consumer choice, reduce options for sustainable agriculture in Europe, and disrupt trade with third countries. These are the issues at stake.

Yes to realistic allowances for traces of GM found in home-grown crops (Adventitious presence)

Guaranteeing 100% purity of agricultural commodities is practically impossible. Traditional purity thresholds are established to account for the unavoidable presence (adventitious presence) of different foreign materials. GM material, too, can be unintentionally present in small levels in non GM crops. If a product has more than 1% GM material, the European Commission's proposal requires it to be labelled. This is a very restrictive threshold compared to existing purity requirements. For example, thresholds of 5% have been agreed for non-organic material in products that may be still labelled as organic. Yet, some MEPs wish to lower the threshold to 0.5% or less, which would be incompatible with agricultural practices in the EU and around the world. Legislators must consider an allowance that can be realistically achieved.

No to zero tolerance

Hardliners want zero tolerance for traces of GM present in imported crops. All commercially grown GM crops outside Europe have received a clean bill of health on environmental and public health grounds. The EU's de facto moratorium on GM crops means that very few have been approved in Europe. Yet the EU is dependent on imports in many sectors. For example the EU imported 4.8 million tonnes of corn gluten feed and 14.3 million tonnes of soyabeans in 1999/2000. The EU's soyabean self sufficiency is estimated by the European Commission to vary between 6 and 10% . Legislation should permit the presence of trace amounts of GM products from the EU's trading partners, as long as the health and environmental safety of the GM has been approved by the exporting country using a regulatory system that meets EU standards. The legislation must also recognise that small traces of approved GMs will occur in seeds for cultivation and provide a legal recognition for thresholds.

Yes to labelling of derived products based on detectability

Industry supports labelling that provides consumers with choice and can be verified by testing. Today, all foods and food ingredients that contain GM material must be labelled. Now, the European Commission wants to extend this labelling to all products derived from GMOs even if they do not contain GM material any more. This would mean the labelling of products like sugar and oils where it is impossible to detect whether these come from GM crops, traditional crops or organic crops. Such products are physically and chemically identical.

Some MEPs also wish to label meat, milk, and eggs from animals fed GM grain. However, if labelling claims cannot be proven or controlled through independent analysis, consumer choice is not guaranteed. Industry supports labelling based on the presence of detectable GM material.

Yes to tracing GM foods for safety, no to paper trails

Tracing products is a key part of food safety standards and is a well established practice in the EU. Community legislation already insists on product traceability: no company can put food or feed on the market without being able to recall it immediately. Additional and incremental traceability requirements imposed only on GM foods or feed have no basis in protection of health or the environment and do not add anything to the safety of the final product that is not already covered by the new European food law.

GMs sustainable credentials

The introduction of GM technology is a strategically important technology which offers eco-friendly farming practices and higher incomes for farmers through improved plant varieties, less crop losses and less spraying. A recent analysis, by Dr. Phipps from the University of Reading, estimated that if 50% of the maize, oil seed rape, sugar beet and cotton grown in the EU were GM varieties, there would be a reduction of 7.5 million ha sprayed, saving 20.5 million litres of diesel and approximately 73,000 tonnes less carbon dioxide released into the atmosphere.

GM technology is the fastest growing technology ever adopted by farmers: 5.5 million farmers around the world are now growing many different types of crops and varieties of crops that have built-in resistance to pests, insects and weed killer. In the developing world, the FAO, OECD, UNDP all agree that GM technologies are important for agricultural development. GM can boost incomes as it reduces crop losses in a more environmentally sustainable way.

In last year's Eurobarometer, 85.8% of Europeans thought that GM should be allowed if scientifically proven to be harmless. The European Commission, after 15 years of research stated that because of the more stringent rules for GM, GM is as least as safe as conventional products.

EuropaBio urges MEPs to support amendments that permit the continued development of appropriate GM crops in order to meet the common goal of sustainable agricultural production in Europe.

Strasbourg contacts:

Simon Barber, Director Plant Biotechnology Unit, EuropaBio

Mobile: +32 476 44 24 20

Bernd Halling, Public Affairs Manager, EuropaBio

Mobile: +32 476 84 79 53

Brussels contact:

Adeline Farrelly, Communications Manager, EuropaBio

Tel: +32 2 739 1174 (Direct) Mobile: +32 475 93 17 24

e-mail: a.farrelly@europabio.org website: <http://www.europabio.org>

Bijlage 5 – EuropaBio

Press release

European Parliament Vote is a Disappointment for Green Biotechnology

Brussels, 3rd July 2002 - During the plenary vote in Strasbourg today, MEPs confirmed the unimplementable positions of the Environment Committee on two proposed Regulations – GM Food and Feed (Scheele report) and GM Labelling and Traceability (Trakatellis report).

The majority of MEPs followed the position of the PSE rapporteur Mrs Scheele and the Green Party on Food/Feed and Traceability/Labelling that will discriminate against the new technology, reduce consumer choice, disrupt trade with third countries, while adding nothing to safety.

Simon Barber, of EuropaBio considers that "The arbitrary reduction to a 0.5% threshold instead of 1% as proposed by the Commission is unrealistic." Cross pollination in the farming environment and some mixing in the

storage, distribution and processing stages will be inevitable, so these low levels are impossible to achieve.

Parliament further failed to recognise that "adventitiously present" trace levels of GM products assessed as safe by European Scientific Committees, and approved and commercialised in third countries, might be adventitiously present in seed and commodity in the EU. Because of the de facto moratorium, the approval process in the EU has stopped, while the rest of the world evaluates, authorises, and cultivates new products that are bringing significant environmental and economic benefits.

Parliament also decided to add another layer of red tape by voting for amendments that undermines the "one door one key" approach proposed by the Commission. Such a procedure would provide excellence in safety assessment and a uniform and transparent Community procedure for all applications – a regulatory base that would provide a higher level of confidence for European citizens.

The plenary supported the Commission's proposal to label GM derived products that are identical to their non-GM counterparts. Since no DNA or novel protein of GMO origin is present in these groups of products, no scientific verification is possible and the system will be open to fraud.

"The ability of Green Biotech to contribute to the goal of Europe becoming the world's most competitive knowledge-based economy, as set out in the "Life Sciences and Biotechnology Action Plan" is now in question. It is crucial that the Council of Ministers act to ensure that there is a future for green biotechnology in Europe." said Barber.

Strasbourg contacts:

Simon Barber, Director Plant Biotechnology Unit, EuropaBio

Mobile: +32 476 44 24 20

Bernd Halling, Public Affairs Manager, EuropaBio

Mobile: +32 476 84 79 53

Contact:

BBA

Alain Scarco, voorzitter (UCB Bioproducts)

Jean-Claude Havaux, ondervoorzitter (Zentech)

Paul J. Appermont, ondervoorzitter (Innogenetics)

Jacques Viseur, Secretaris-Generaal

Louizalaan 490 B9 B-1050 Brussels

Tel.: +32 2 646 05 64 Fax.: +32 2 640 37 59

<http://www.bba-bio.be>

Werking:

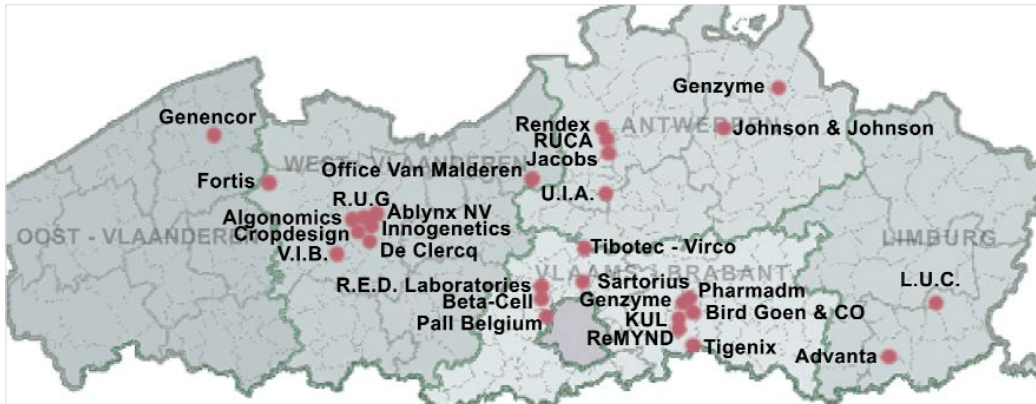
BBA is een vzw die biotechnologische krachten en expertise in België bindt, om biotechnologische ontwikkeling te promoten en actief z'n leden in België en buitenland te vertegenwoordigen.

BBA helpt de aangesloten bedrijven, onderzoekinstellingen en laboratoria hun competitiviteit te versterken door ze toegang te geven tot de meest recente informatie en door ondersteunende acties ten voordele van onderzoek en investering in België.

Deze associatie is ook actief voor een coherente en biotechnologie-ondersteunende wetgeving.

Uitgave nieuwsbrief en jaarlijks rapport 'Biotech in Belgium'. Organiseren van congressen.

Kaartje met links naar aangesloten leden:

Onderverdeeld in een aantal werkgroepen:

Competitiveness and European policies for biotech

Ethical issues

Intellectual property rights (IPR)

Job opportunities and research fellowship

Regulatory issues

Thema's en standpunten:

BBA is voorstander van een beter begrip en ruimere aanvaarding van de voordelen van biotechnologische toepassingen door het publiek.

Banden met:

Aangesloten bedrijven

Universitaire Laboratoria - EuropaBio - FEDICHEM - IWT - VIB - Overheid België (o.a. WIV-SBB is aangesloten)

en EU

Bijlage - BBA

Proceedings of the first "Belgian-Danish Forum for Innovation in Biotechnology"

Brussels - 29 May 2002

The first "Belgian-Danish Forum for Innovation in Biotechnology" has been organised in Brussels, in connection with H.M. Queen Margrethe II and H.R.H. Prince Henrik of Denmark's official visit to Belgium 28 - 30 May 2002 hosted by H.M. King Albert II and H.M. Queen Paola of Belgium.

Belgium and Denmark are both small countries within the European Union, who in comparison to their sizes have substantial activities within the biotechnology sector.

28 Danish Companies and 106 Belgian Companies and Institutions participated in the meeting.

Keynote lectures were been given in the morning session of the first day (29 May 2002), presenting the recent developments in the biotech sector in both countries and the european policies for Life Sciences and Biotechnology.

More than 250 "one-to-one" business meetings have been organized in the afternoon, with possibilities for companies to make presentations in four thematic work-groups: healthcare/pharma; agrofood, environment, and financing biotech.

The second day (30 May 2002) has been devoted to the organization of visits of companies and Biotechnology Research Centers.

Finally the meeting has ended with the speeches of H.R.H. Prince Henrik of Denmark's and Belgian Minister of Economy, Charles Picqué who stressed the importance of the biotech sector to a knowledge based economy in Europe and the commitment of Belgium and Denmark in strengthening mutual links and cooperation in this sector, in the perspective of the future European Research Area and the 6th E.U. Framework Programme.

Nog meer industrie

GIMV – Biotech Fonds Vlaanderen

De GIMV is sinds haar introductie op de beurs van Brussel op 26 juni 1997 een portefeullemaatschappij onder toezicht van de Beurscommissie en de Commissie voor Bank- en Financiewezen. Ze is een onafhankelijke, marktconforme investeringsmaatschappij die wil inspelen op de opportuniteiten die zich voordoen in de markt van het risicodragend kapitaal. Ze gaat hierbij uit van een langetermijnperspectief.

Ze ligt aan de basis van tegemoetkomingen inzake groeikapitaal, venture capital, Biotech Fonds Vlaanderen en Buy-outs.

Het Biotech Fonds heeft als doel de biotechnologie te stimuleren door risicokapitaal te voorzien voor reeds bestaande, beginnende of zich in Vlaanderen relociserende biotechnologiebedrijven. Het soort projecten dat in aanmerking komt voor financiering:

- de opbouw van een nieuwe biotechnologie onderneming in Vlaanderen
- ontwikkeling van biotechnologische producten door Vlaamse ondernemingen
- het aantrekken van buitenlandse biotechnologiebedrijven die zich activiteiten willen ontplooiën in Vlaanderen met o.a. de Europese markt op het oog

Het fonds profileert zich als een financiële partner (minderheidsparticipatie), direct of indirect onder syndicaat van andere voorzieners van risicokapitaal.

GIMV - Investeringsmaatschappij voor Vlaanderen ◀

Karel Oomstraat 37 2018 Antwerpen

tel 03/290 21 00 - fax : 03/290 21 05

E-Mail : AlainP@gimv.be

internet : <http://www.gimv.be>

BMB – Benelux Merkenbureau

Organisatie voor bescherming van industriële eigendommen, opgericht ten gevolge van ontstaan Benelux.

BMB

Postbus 90404

NL-2509 LK DE Haag

Bordewijklaan 15 NL-2591 XR Den Haag

tel. : +31/70/349 11 11 fax : +31/70/347 57 08

e-mail : info@bmb-bbm.org

<http://www.bmb-bbm.org>

BBA – BELGIAN BIOTECHNOLOGIES ASSOCIATION

Contact:

BBA

Alain Scarco, voorzitter (UCB Bioproducts)

Jean-Claude Havaux, ondervoorzitter (Zentech)

Paul J. Appermont, ondervoorzitter (Innogenetics)

Jacques Viseur, Secretaris-Generaal

Louizalaan 490 B9 B-1050 Brussels

Tel.: +32 2 646 05 64 - Fax.: +32 2 640 37 59

<http://www.bba-bio.be>

Werking:

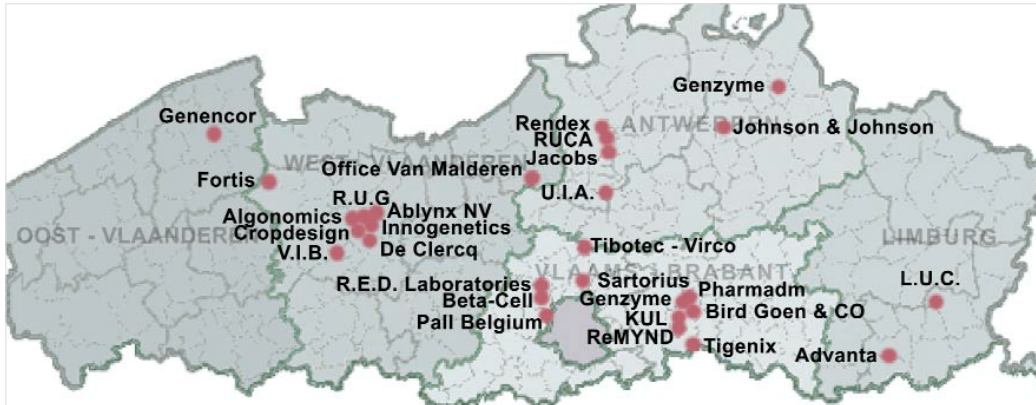
BBA is een vzw die biotechnologische krachten en expertise in België bindt, om biotechnologische ontwikkeling te promoten en actief z'n leden in België en buitenland te vertegenwoordigen.

BBA helpt de aangesloten bedrijven, onderzoeksinstituten en laboratoria hun competitiviteit te versterken door ze toegang te geven tot de meest recente informatie en door ondersteunende acties ten voordele van onderzoek en investering in België.

Deze associatie is ook actief voor een coherente en biotechnologie-ondersteunende wetgeving.

Uitgave nieuwsbrief en jaarlijks rapport 'Biotech in Belgium'. Organiseren van congressen.

Kaartje met links naar aangesloten leden:

AVGI

Algemeen Verbond van de Geneesmiddelenindustrie

Contact:

AVGI

Walter Peeters

Maria-Louizasquare 49 B-1000 Brussel

Tel: 02/238.99.76 Fax: 02/321.11.64

info@agim-avgi.be

<http://www.agim-avbi.be>

Vaak zijn het dezelfde bedrijven die in andere afdelingen met biotechnologische gewasveredeling en chemische bestrijdingsmiddelen bezig zijn. Het lijkt daarom aangewezen om naar de biotech-standpunten van deze vertegenwoordigende organisaties te peilen. De ideeën van deze bedrijven en organisaties ivm bijv. Europese octrooiwetgeving zijn toepasbaar op zowel vindingen betreffende geneesmiddelen als vindingen betreffende genetisch gemodificeerde gewassen.

Werking:

Als vertegenwoordiger van de farmaceutische industrie in België verstrekt de Belgische Vereniging van de Geneesmiddelenindustrie -Afdeling Diergeneeskunde, informatie over deze sector en licht zij de standpunten van de farmaceutische bedrijven toe.

Als beroepsorganisatie van de farmaceutische industrie treedt de AVGI op als officiële vertegenwoordiger van de sector op alle overleg- en dialoogniveaus met de overheid.

De AVGI groepeert momenteel 142 ondernemingen (o.a. AstraZeneca, Aventis, Bayer, GlaxoSmithKline, Innogenetics, Janssens Pharmaceutica, Novartis, Pfizer, Pharmacia...). Deze ondernemingen onder AVGI hebben gemeenschappelijk dat ze zich bezig houden met de ontwikkeling, in- en uitvoer en verkoop van

- geneesmiddelen voor humaan gebruik
- geneesmiddelen voor diergeneeskundig gebruik
- in vitro diagnostiek

Details organisatie:

De AVGI werd in 1966 opgericht binnen de Federatie van de Chemische Industrie van België (Fedichem – zie elders) als specifieke vertegenwoordigingsstructuur van de farmaceutische industrie in België.

Als dusdanig verstrekt de vzw AVGI informatie over de geneesmiddelenindustrie in België en over het geneesmiddel. Zij belicht zowel de economische inbreng van de sector als de bijdrage van het geneesmiddel tot de volksgezondheid. Door haar informatie tracht zij ook een beter inzicht te verschaffen in de moeilijkheden waarmee de farmaceutische industrie kampt en in de oplossingen die de sector voorstelt.

Thema's en standpunten:

O.a. officieel standpunt AVGI betreffende EU-richtlijn betreffende octrooiwetgeving op biotechnologische vindingen. (Volledig standpunt zie bijlage)

Activiteiten omtrent GGO's:

Koepel voor bedrijven actief in R&D en verhandelen van zowel biotech-geneesmiddelen als genetisch gemodificeerde gewassen.

Ondersteunen van biotechnologie in al z'n toepassingen.

Officieel vertegenwoordigd:

Fedichem en VBO - Europese koepelorganisaties chemie en pharmaceutica

Banden met:

Fedichem en BelgoBiotech - Chemische industrie, farmaceutische industrie – zowel Belgisch als internationaal.

Patiëntenorganisaties - Drukkingsgroep bij Vlaamse, Belgische en Europese overheid.

Bijlage 1 – AVGI

De andere verenigingen van de farmaceutische industrie in België

Naast de overkoepelende vereniging AVGI bestaan er in België verschillende verenigingen en samenwerkingsverbanden van farmaceutische bedrijven. Deze worden ter volledigheid kort beschreven.

Pharaxbel (<http://www.pharaxbel.be>) groepeert 10 farmaceutische bedrijven die in België een industriële vestiging hebben, aan onderzoek doen, nieuwe innovatieve geneesmiddelen ontwikkelen, ze produceren en vanuit België een belangrijke export realiseren. Zij vertegenwoordigen om en bij de 70% van de tewerkstelling in de farmaceutische industrie in België. Het betreft hier o.a. weerom AstraZeneca, GlaxoSmithKline, Bayer, Pfizer en Pharmacia... maar daarnaast ook Alcon, Baxter en Solvay – deze laatsten geen lid van de AVGI.

Vereniging van Internationale Laboratoria voor Onderzoek en Industrie van Medicamenten (LIM). Deze groepering telt een dertigtal internationale farmaceutische onderzoeksbedrijven. Als toekomstgerichte denktank binnen de AVGI startte de LIM in 1997 de actie "De patiënt staat centraal". Bedoeling van de campagne was een aanzet te geven tot een breed maatschappelijk debat over de toekomst van de gezondheidszorg. Begin 1999 organiseerde de LIM vervolgens een topontmoeting van de voornaamste actoren en de beste vakspecialisten uit de gezondheidszorg: de Belgian Health Summit.

Het Centrum voor Interfarmaceutische diensten in België (CIB). Deze vzw zag het licht op initiatief van meerdere farmaceutische bedrijven die vaststelden dat ze geconfronteerd werden met gelijkaardige marketing- en managementproblemen. Zij besloten zich te verenigen en een reflectie- en actiecentrum op te richten. Het doel van het CIB is het voorstellen van nuttige diensten met een goede prijs-kwaliteitsverhouding, het verkrijgen van betrouwbare diensten en het laten respecteren van de ethische regels van de farmaceutische industrie door de dienstenleveranciers. Het CIB telt een tachtigtal leden.

Centraal Medisch Fichensysteem (CMF). Het CMF groepeert 61 bedrijven. De leden zijn fabrikanten, invoerders of concessiehouders van farmaceutische producten, en in het algemeen alle natuurlijke of rechtspersonen van wie de activiteit in het medisch-farmaceutisch domein valt en die in het kader van het maatschappelijk doel aan het CMF of aan zijn leden diensten verleend hebben of dit zouden kunnen doen. Het CMF heeft als doel de

studie, de vorming en de ontwikkeling van fichensystemen in het medisch-farmaceutisch domein in België en het Groothertogdom Luxemburg.

Bijlage 2 - AVGI

Vernieuwde AVGI houdt zich klaar voor de uitdagingen van de 21ste eeuw

Brussel, 28 juni 2002 - Tijdens een Algemene Vergadering kozen de leden van de AVGI (Algemene Vereniging van de Geneesmiddelenindustrie) voor een duidelijke missie van de vereniging met helder geformuleerde objectieven en voor een wijziging van de ledenstructuur. Tegelijkertijd verkozen ze een nieuwe Raad van Bestuur en een nieuwe Voorzitter en een nieuwe Ondervoorzitter."

De missie van de AVGI luidt als volgt: "Het bevorderen van betere gezondheidszorg door therapeutische innovatie in het domein van de geneesmiddelen voor humaan gebruik."

Onder therapeutische innovatie verstaat de AVGI alle inspanningen die farmaceutische researchbedrijven doen om ziekten te voorkomen en/of te genezen, om het lijden veroorzaakt door een ziekte te verminderen en om de levensduur te verlengen, en dit steeds met het welzijn van de patiënt voor ogen.

Het is de rol van de AVGI om een gunstig bedrijfsklimaat te creëren om de researchbedrijven aan te moedigen. De AVGI verdedigt ook het belang van patenten en aanvullende beschermingscertificaten voor nieuwe moleculen, producten, toedieningsvormen, ontwikkelingsmethodes enz. Zonder de bescherming door patenten is er immers geen innovatie mogelijk.

Geneesmiddelen voor humaan gebruik kunnen zowel geneesmiddelen zijn die enkel op voorschrift verkrijgbaar zijn als vrij verkrijgbare geneesmiddelen en vaccins. De vernieuwde AVGI geeft de prioriteit aan humane geneesmiddelen, zonder echter het innovatieve potentieel van producenten van diergeneesmiddelen of in vitro diagnostica in vraag te stellen.

Om deze missie te kunnen realiseren heeft de vernieuwde AVGI vier langetermijnobjectieven geformuleerd:

- het belang van therapeutische innovatie van geneesmiddelen bij alle partners in de gezondheidszorg (overheid, patiënten, mutualiteiten,...) benadrukken;
- een gunstig bedrijfsklimaat voor innovatie creëren;

- de impact op de beleidsmakers versterken;
- het imago van de farmaceutische researchindustrie verbeteren;

en dit door het stellen van de volgende prioriteiten:

- het opzetten van samenwerkingsverbanden met de partners in de gezondheidszorg;
- het leveren van een actieve bijdrage in discussies om het gezondheidszorgsysteem te verbeteren (o.a. op het vlak van budgetten);
- het creëren van een kader waarin de toegevoegde waarde van geneesmiddelen voor humaan gebruik geëvalueerd kan worden;
- het aantonen van de toegevoegde waarde van de researchbedrijven;
- het promoten van farmaceutisch Onderzoek en Ontwikkeling in het algemeen en in België in het bijzonder;
- het ondernemen van de nodige actie om de strategische positie tegenover andere segmenten te kunnen handhaven (biotech- en generiekenbedrijven);
- het ontwikkelen van een aanpak om de beroepsethiek te versterken.

Een andere verandering in de vernieuwde AVGI situeert zich op het niveau van de ledenstructuur. Waar de AVGI tot nu toe enkel werkende leden kende, bestaan er vanaf nu twee soorten leden: werkende leden en toetredende leden. Tot de werkende leden kunnen de humane geneesmiddelenbedrijven behoren die een vestiging hebben in België en die actief zijn in preklinisch en klinisch onderzoek en die 10% van hun omzet herinvesteren in Onderzoek en Ontwikkeling. Als toetredend lid kunnen de andere geneesmiddelenbedrijven toegelaten worden die bv. actief zijn in het domein van diergeneesmiddelen of in vitro diagnostica.

Naar aanleiding van deze hervormingen werden een nieuwe Raad van Bestuur die op haar beurt een nieuwe Voorzitter en een nieuwe Ondervoorzitter verkozen heeft.

De AVGI heeft het genoegen hen aan u voor te stellen: dhr. Luc Vermeesch (UCB Pharma), Voorzitter en dhr. Peter Guenter (Sanofi-Synthélabo), Ondervoorzitter.

De leden van de nieuwe Raad van Bestuur :

→ Dhr. Gaëtan Crucke (AHP Pharma)

→ Dhr. Guido Hoogewijs (AstraZeneca)

→ Dhr. Luc Bosmans (Aventis Pharma)

→ Dhr. Stefan Oelrich (Bayer)

→ Dhr. Gordon Coutts (Eli Lilly Benelux)

→ Dhr. Frank Pieters (GlaxoSmithKline)

→ Dhr. Marc Van Steenberghe (Janssen-Cilag)

→ Dhr. Luk Hertin (Norgine)

→ Dhr. Stephan Korte (Novartis Pharma)

→ Dhr. Özer Baysal (Pfizer)

→ Dhr. Luc Vierstraete (Roche)

→ Dhr. Peter Guenter (Sanofi-Synthélabo)

→ Dhr. Axel Cruls (Servier)

→ Dhr. Paul De Souter (Therabel Pharma)

→ Dhr. Luc Vermeesch (UCB Pharma)

Informatie:

Tel. : 02-238 99 76 - e-mail : info@agim-avgj.be - site : www.agim-avgj.be

Bijlage 3 – AVGI

Omzetting in Belgisch recht van de Europese richtlijn 98/44/EG betreffende de rechtsbescherming van biotechnologische uitvindingen

Op de politieke agenda van de federale regering staat momenteel een wetsvoorstel over de omzetting van de richtlijn 98/44/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de rechtsbescherming van biotechnologische uitvindingen. De bedoeling van de richtlijn is het nationale octrooirecht op sommige specifieke punten aan te passen of aan te vullen – en dit op een wijze die uniform is in alle lidstaten van de Europese Unie - zodat biotechnologische uitvindingen van octrooibescherming kunnen genieten zoals andere uitvindingen.

BelgoBiotech, de sectie biotechnologie binnen Fediche, en AVGI, de Algemene Vereniging van de Geneesmiddelenindustrie, zouden als vertegenwoordigers van de biotechnologische en farmaceutische industrie - en rechtstreeks betrokken partijen in deze discussie - volgende punten willen benadrukken:

1. Octrooien zijn een zeer belangrijk instrument, niet enkel voor de industrie maar voor de hele maatschappij. De stand van de techniek zoals we die vandaag kennen, zou nooit bereikt zijn mochten er geen octrooi- geweest zijn. Hoe kan men van iemand

verwachten dat hij tijd, geld en moeite investeert om te proberen de stand van de techniek te verbeteren als een ander die deze investering niet gedaan heeft, de resultaten van de investering – de uitvinding - probleemloos kan kopiëren. Via het octrooi maakt de uitvinder zijn uitvinding kenbaar zodat derden er kennis van kunnen nemen maar krijgt hij tegelijkertijd de mogelijkheid om gedurende een beperkte tijd te verhinderen dat derden zijn uitvinding voor een commerciële toepassing gebruiken zonder zijn toestemming.

2. Octrooien worden veelal foutief voorgesteld als een positief recht, als een toelating om iets te doen. Dit is niet juist: octrooien zijn een negatief recht. Men kan enkel tijdelijk verhinderen dat derden de uitvinding voor commerciële doeleinden (gebruik voor experimentele doeleinden is toegelaten) gebruiken. Het is niet omdat men een octrooi bezit, dat men de uitvinding daarom mag gebruiken. De overheid kan steeds, ondanks het octrooi, de toepassing van een uitvinding om allerlei redenen, o.m. ethische redenen, verbieden.

3. Sommigen beweren dat het wetsvoorstel zal moeten gestemd worden zonder dat er een publiek debat heeft plaats gevonden. Niets is minder waar ! Het wetsvoorstel betreft de omzetting van een Europese richtlijn, tot stand gekomen na een debat dat 10 jaar heeft geduurd! Het eerste voorstel dateert immers van 1988 en werd door het Europees Parlement verworpen. Vervolgens werd een nieuw voorstel ingediend dat uiteindelijk – na lange discussies binnen het Europees Parlement en de Raad van Ministers, en waar alle partijen ruim de kans hebben gehad hun argumenten naar voren te brengen - is uitgemond in de richtlijn 98/44/EG. Men hoeft er maar de verslagen en de stapels ingediende amendementen op na te lezen om zich ervan te vergewissen hoe geanimeerd het debat is geweest.

Het komt er nu op aan deze richtlijn – die op een democratische wijze tot stand gekomen is – in het nationale recht om te zetten. Het Europees verdrag zegt duidelijk dat de lidstaten bij een richtlijn de keuze hebben omtrent de wijze waarop ze de richtlijn in hun nationale recht opnemen maar niet wat betreft het te bereiken resultaat. Als België een wet aanneemt die op meerdere punten afwijkt van de richtlijn – wat blijkbaar de bedoeling is van de huidige minister van Economische Zaken – dan komt ze niet tegemoet aan haar Europese verplichtingen. Ze doet immers precies het tegenovergestelde van wat de bedoeling is van een richtlijn: ervoor zorgen dat we komen tot een geharmoniseerde wetgeving binnen alle lidstaten.

4. Ook al neemt België uiteindelijk een wet aan die afwijkt van de tekst van de richtlijn, dan nog zullen de Belgische rechtbanken het bestaan van de richtlijn niet kunnen ontkennen. Ze moeten de nationale wet interpreteren in het licht van de tekst en de finaliteit van de richtlijn. Het gemeenschapsrecht – waartoe de richtlijn behoort – primeert boven het nationale recht: de rechtbanken zullen dus voorrang moeten geven aan de richtlijn boven de nationale wet.

Meer nog, de meeste octrooien die in België van toepassing zijn, worden verleend door het Europees octrooibureau te München krachtens het Europees octrooiverdrag van 1973. Het Europees octrooibureau heeft de artikelen 2 tot en met 6 van de richtlijn onverkort en ongewijzigd opgenomen in zijn reglement (regel 23ter tot 23sexies) als "un moyen complémentaire d'interprétation". Het zal dus de bepalingen van de richtlijn toepassen, ook voor de octrooien die in België van toepassing zullen zijn, ongeacht de afwijkende bepalingen in de Belgische wet.

Wil men de naleving van de afwijkende bepalingen van de Belgische wet afdwingen, dan zal men achteraf voor een Belgische rechtbank een vordering moeten indienen om het octrooi, voor wat zijn toepassing in België betreft, nietig te laten verklaren. Maar ook hier zal de nationale rechtbank de voorrang van het internationaal verdrag op de Belgische wet moeten constateren. Het creëren van een niet-conforme wet zal dus enkel leiden tot onnodige juridische problemen voor de Belgische rechtsonderhorigen.

5. Last but not least is er de ethische dimensie. Deze is uiteraard belangrijk. Mag er in herinnering gebracht worden dat het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek in zijn advies n°5 van 9 februari 1998 inzake de juridische bescherming van biotechnologische uitvindingen gesteld heeft "dat het niet a priori onethisch is om een octrooi te verlenen van uitvindingen die gebruik maken van biologisch materiaal met inbegrip van elementen van menselijke oorsprong"?

In verband met deze ethische dimensie zijn er twee thema's die in het bijzonder voor discussie zorgen, nl. de problematiek omtrent de "informed consent" en de mogelijke octrooiering van sequenties of partiële sequenties van menselijke genen.

De "informed consent" betreft het feit dat een uitvinding kan tot stand komen op basis van biologisch materiaal afkomstig van een persoon en de vraag of deze persoon erin toegestemd heeft dat het biologisch materiaal dat hij afstaat de basis kan vormen voor een uitvinding waarop een octrooi zal genomen worden.

Het is evident dat men niet zomaar bij een persoon biologisch materiaal kan wegnemen zonder diens toestemming. Maar de problematiek is veel ruimer dan dit en vergt een genuanceerde aanpak. De vraag stelt zich of de octrooiwetgeving de meest geëigende plaats is om deze problematiek te regelen. Wij willen er de nadruk op leggen dat de industrie hierbij op dezelfde lijn zit als het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek dat in punt 2 van zijn advies n° 12 van 10 januari 2000 inzake de juridische bescherming van biotechnologische uitvindingen, schrijft: "In de mate het zinvol is om wettelijke regelingen uit te werken vindt het Raadgevend Comité dat elementen zoals vermeld in het vroegere amendement 76 van het Europees Parlement en de overwegingen 26, 27 en 56 van de richtlijn, beter worden opgenomen in een algemene wetgeving die de beschermingregelt van patiënten en proefpersonen".

Vaak wordt gesuggereerd dat de richtlijn onduidelijk is wat betreft de mogelijkheid uitvindingen gebaseerd op gensequenties te octrooieren, waarbij wordt verwezen naar artikel 5 van de richtlijn. Dit is echter onterecht. In verband met de mogelijke octrooiering van sequenties of partiële sequenties van genen (en de daarachter liggende problematiek van het onderscheid tussen uitvinding en ontdekking), is de richtlijn meer dan duidelijk (en

het werd op 3 juli jl. nog eens verduidelijkt door de Europese Commissie zelf: zie http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/en/intprop/indprop/2k-39.htm : "Het menselijk lichaam in de verschillende stadia van zijn vorming en zijn ontwikkeling, alsmede de loutere ontdekking van één van de delen ervan, met inbegrip van een sequentie of een partiële sequentie van een gen, zijn niet octrooieerbaar" (art. 5, 1.). Voor sequenties van menselijke genen op zich kunnen dus geen octrooien verkregen worden.

Daarentegen, "een deel van het menselijk lichaam dat werd geïsoleerd of dat anderszins door een technische werkwijze werd verkregen, met inbegrip van een sequentie of een partiële sequentie van een gen, is vatbaar voor octrooiering, zelfs indien de structuur van dat deel identiek is aan die van een natuurlijk deel" (art. 5, 2.). Dit wil zeggen dat als een gen uit zijn natuurlijke omgeving gehaald werd via een technische ingreep waardoor het beschikbaar wordt voor een specifieke industriële toepassing, het wel vatbaar wordt voor octrooiering. Dit is niet meer dan het toepassen op biotechnologie van principes die voor andere technologieën al lang van toepassing zijn. Uiteraard moet ook voldaan zijn aan de andere voorwaarden om een octrooi te kunnen bekomen, nl. de uitvinding moet nieuw zijn, moet inventief zijn (de uitvinderswerkzaamheid), en moet leiden tot een industriële toepassing. Over dit laatste zegt de richtlijn dat een octrooi enkel kan verleend worden indien de octrooiaanvraag expliciet de functie en de industriële toepassing van het gen vermeldt.

In functie van het bovenstaande vragen wij de Belgische overheid dan ook dat zij de richtlijn ongewijzigd in Belgisch recht omzet.

Dirk Carrez, secretaris-generaal van Belgo-Biotech.

Herman Van Eeckhout, directeur bij de AVGI.

FEDICHEM

Federatie van de Chemische Industrie van België

Contact:

Fedichem

Maria-Louizasquare 49 1000 Brussel

Tel: 02/238.97.11 Fax: 02/231.13.01

info@fedichem.be

<http://www.fedichem.be>

Werking:

Fedichem vertegenwoordigt en verdedigt de chemische sector van ons land. De chemiesector omvat in België de volgende activiteiten:

- organische en anorganische basischemie en meststoffen
- parachemie: verven, vernissen, drukinkten, stopverven, houtbeschermingsmiddelen; geneesmiddelen voor mens en dier; vetten en oliën, zepen, detergenten, cosmetica, parfumerie-, toilet- en hygiëneproducten; diverse producten voor de industrie en de land- en tuinbouw
- kunststof- en rubberverwerking en -productie
- biotechnologie
- recuperatie, behandeling en recyclage van afval
- chemisch ingenieurswezen
- laboratoria voor onderzoek, testen en analyse.

Fedichem onderhoudt een constante dialoog met alle geledingen van de maatschappij en betoont een aanhoudende belangstelling voor al de gewettigde bezorgdheden die deze uitdrukt, om de chemische nijverheid beter te doen aanvaarden en haar nut te doen erkennen.

Details organisatie:

Fedichem groepeert in totaal ongeveer 800 ondernemingen, onderverdeeld in een 15-tal beroepssecties.

Deze secties nemen de vertegenwoordiging waar van die beroepsbelangen die eigen zijn aan hun industrie-tak.

De subsectoren zijn:

ABA	Algemene Belgische Aërosol Vereniging
ABIFOS	Belgische Vereniging van de Fosfaatmeststoffenindustrie
AVGI	Algemene Vereniging van de Geneesmiddelenindustrie
BelgoBiotech	
BelgoChlor	
Bioplus	Belgische Vereniging van de Industrie van de Biociden
BKCH	Belgische Kamer van Chemiehandel
BVR	Belgische Vereniging van de Rubberindustrie
BVSI	Belgische Vereniging van de Stikstofproductenindustrie
DETIC	Belgisch-Luxemburgse Vereniging van de Producenten en Verdelers van zepen, cosmetica, wasmiddelen, onderhoudsproducten, hygiëne- en toiletartikelen, kleefstoffen en aanverwante producten
Fechiplast	Vereniging van Kunststofverwerkers Sectie Producenten en Invoerders van Kunststoffen
Gelatines	
IMOB	Industrie van Minerale Oliën van België
IVP	Industrie van Verven, Vernissen, Stopverf, Drukinkten en Kunstverven
Pers-, Vloeibare en Opgeloste Gassen	
Phytofar	Belgische Vereniging van de Industrie van Fytosanitaire Producten
PROBOIS	Belgische Vereniging van Producenten en Invoerders van Houtbeschermingsmiddelen

Thema's en standpunten:

Algemeen:

"Chemie is het leven zelf!" want

- maakt het leven makkelijker
- beheerst de risico's
- ondersteunt de duurzame ontwikkeling
- past 'Responsible Care' toe : dit zegt dat de ondernemingen zich permanent inspannen om hun prestaties te verbeteren op het vlak van veiligheid, gezondheid en leefmilieu.

Specifiek omtrent GGO's:

O.a. in commentaar op Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling wordt een lans gebroken ten voordele van biotech-industrie en Europese octrooiwetgeving. (Zie bijlage)

Activiteiten omtrent GGO's:

Koepel van chemische industrie, waar ten dele biotechnologische nijverheid in te vinden valt.

Publicatie lespakket biotechnologie (aanwezig op STEM)

Vertegenwoordigd in Federale Raad Duurzame Ontwikkeling. In die hoedanigheid (en in de personen van Dirk Carrez en Laurence Baudesson) meegeschreven aan en –gestemd over FRDO-adviezen omtrent omzetting EU-biotechnologierichtlijn, internationaal landbouwonderzoek ggo's inzake ontwikkelings samenwerking, TRIPs en biodiversiteit.

Officieel vertegenwoordigd:

Fedichem vertegenwoordigt de sector en zijn chemische ondernemingen in tientallen economische, beroeps- of andere verenigingen, zowel op nationaal als internationaal vlak. Zo heeft Fedichem haar aandeel in de vertegenwoordiging en de verdediging van de interessen van de sector op Europees vlak, via een belangrijke en permanente vertegenwoordiging in de bestuursorganen en in de verschillende activiteiten

van CEFIC (European Chemical Industry Council) en het VBO (Verbond van Belgische Ondernemingen).

Fedichem is stemgerechtigd lid van de FRDO.

Banden met:

Chemische industrie in België en internationaal

Biotechnologie-industrie, meer bepaald via subsector BelgoBiotech

Subsectoren Phytofar, Bioplus en AVGI

Bijlage – FEDICHEM

(fragment van commentaar op ontwerpversie Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling 2000-2004)

Landbouw, mariene milieu, biodiversiteit

Volgens Fedichem biedt de geïntegreerde landbouw, die beroep doet op zowel traditionele als moderne technieken, de beste garanties voor een rendabele exploitatie, met respect voor consument en leefmilieu. Biologische landbouw biedt, zeker op wereldschaal, onvoldoende garanties om te voldoen aan de nood aan gezonde voeding voor iedereen (229-237).

In het actieplan ter bescherming van het mariene milieu wordt gesteld dat conform de OSPARCOM-Conventionie (1992, 1998) "de concentraties van kunstmatige stoffen bijna tot nul zouden moeten worden herleid" (259): het gaat hier uiteraard niet om "kunstmatige stoffen", maar om een welomschreven aantal gevaarlijke stoffen, die soms reeds van nature uit in geringe concentraties in het leefmilieu aanwezig zijn.

In het hoofdstuk Biodiversiteit (278-304) wordt het accent gelegd op twee mogelijke gevaren, namelijk genetisch gemodificeerde organismen (GGO's) en octrooien op levende wezens. Beide worden daarbij in een negatief daglicht gesteld, en bovendien bevordert de tekst het "irrationele" debat zoals het momenteel wordt gevoerd in de media, door verscheidene actiegroepen. Het zou beter en eerlijker zijn tot een publiek debat op te roepen, gesteund op objectieve wetenschappelijke resultaten.

Zulk debat overstijgt ook duidelijk het nationale niveau, wat niet betekent dat hierin voor ons land geen rol

zou zijn weggelegd: België zou o.m. wetenschappelijk onderzoek in risico-evaluatie (risk assessment) inzake welbepaalde GGO's kunnen stimuleren. Ons land heeft immers begin dit jaar mee het "Cartagena Bioveiligheids-protocol" ondertekend dat, onder druk van de Europese Commissie, gebaseerd is op het voorzorgsprincipe. In een nota heeft de Europese Commissie echter duidelijk gemaakt dat dit voorzorgsprincipe steunt op een wetenschappelijke risico-evaluatie. Eenzijdig het gebruik van GGO's verbieden zonder objectieve argumentatie zou immers ook het wetenschappelijk onderzoek in dit domein, waarin ons land trouwens tot de pioniers behoort, ondermijnen en een hypotheek leggen op de ontwikkeling van een volgende generatie GGO's (planten met een betere voedingswaarde, met meer vitamines, gewassen die biopolymeren aanmaken, ...). De ontwikkeling van deze gewassen is niet alleen voor onze westerse wereld belangrijk, maar zeer zeker voor de ontwikkelingslanden. Dit laatste wordt onder andere gesteund door de UN (Commission on Sustainable Development).

Ook de juridische bescherming van biotechnologische uitvindingen is niet louter een Belgische uitdaging. Uit gegevens van het Economisch en Sociaal Comité van de Europese Gemeenschap van 1996 bleek dat Europa een aanzienlijke achterstand had opgelopen op de VS inzake biotechnologische uitvindingen. Zo bleek bijvoorbeeld dat de VS 65 % van de octrooien voor biotechnologische uitvindingen in de farmaceutische sector in handen hadden, de EU slechts 15 %; de VS telde 1300 biotechnologische ondernemingen tegen 485 in de EU; bovendien werd in de VS gemiddeld drie keer zo veel geïnvesteerd in biotechnologie dan in Europa.

Door van "bio-piraterij" te spreken in het kader van de juridische bescherming van biotechnologische uitvindingen stelt men deze problematiek in een negatief daglicht, zonder op de essentie in te gaan. Een octrooi is immers een tijdelijk (20jaar) en exclusief verbodsrecht dat verleend wordt voor een uitvinding. De uitvinding moet bovendien aan een reeks voorwaarden voldoen. Het monopolie dat alzo verleend wordt aan de uitvinder is dus tijdelijk en van essentieel belang voor de innovatie (onder andere het ontwikkelen - en bekostigen - van nieuwe geneesmiddelen).

Alle landen van de Europese Unie hebben een octrooiwetgeving en zijn aangesloten bij het Europees Octrooi Verdrag. Binnen dit verdrag is het mogelijk bepaalde biotechnologische uitvindingen te octrooieren. Om de regels verder te harmoniseren en om duidelijk te stellen aan welke biotechnologische uitvindingen wel een octrooi kan verleend worden en aan welke niet, heeft de Europese Unie een speciale octrooirichtlijn

(98/44/EG) opgesteld. Daarin staat duidelijk dat onder andere geen octrooien kunnen worden genomen op planten- en dierenrassen, en op werkwijzen van wezenlijke biologische aard voor de voortbrenging van planten of dieren.

In paragraaf 281 van het federaal plan wordt zomaar een verband gesuggereerd tussen biotechnologie, octrooien en een "verhoging van de bio-piraterij", terwijl geen enkel bewijs wordt aangebracht.

Daarenboven werden de overeenkomsten over Biodiversiteit en TRIPS bestudeerd tijdens de vele jaren discussie, op Europees niveau, over de Biotechnologie-Richtlijn. Na bijna 10 jaar is dit uiteindelijk uitgemond in een consensus (Dir. 98/44/EG), waarin duidelijk staat dat de geografische oorsprong van een biologisch plantaardig of dierlijk materiaal, indien gekend, in een octrooiaanvraag moet worden vermeld, zonder echter een grond voor nietigheid te zijn, alsook dat er een vrije en geïnformeerde toestemming moet zijn van een donor van biologisch materiaal in het kader van het indienen van een octrooiaanvraag. Deze maatregelen bestaan dus reeds, en zijn tegen mogelijke "bio-piraterij" gericht. België moet trouwens nog voor 30 juli 2000 deze Europese richtlijn omzetten in Belgisch recht.

In het TRIPS-verdrag (281, 301) verbonden minder geïndustrialiseerde landen zich ertoe om binnen onafzienbare tijd in hun nationaal recht te voorzien in een adequate bescherming voor uitvindingen. Zo komen zij in aanmerking voor eventuele "technology transfer" en licenties, wat hun ontwikkeling ten goede komt.

PHYTOFAR

Belgische Vereniging van de Industrie van Fytosanitaire Producten

Contact:

Phytofar vzw

Bernard Demaire, voorzitter

Georgette Detiége, woordvoerdster

Maria-Louizasquare 49 B - 1000 Brussel

Tel: 02/238.97.72 Fax: 02/280.03.48

phytofar@fedichem.be

<http://www.phytofar.be>

Werking:

Phytofar is de vereniging van de Belgische industrie van plantenbeschermingsmiddelen. Ze groepeert Phytofar fabrikanten en formuleerders van gewasbeschermingsmiddelen. "De jongste jaren werden heel wat positieve resultaten geboekt door de Belgische Vereniging van de Gewasbeschermingsindustrie, dankzij het werk van de verschillende Stuurgroepen die samen Phytofar vormen." Standaard bezigheden zijn het informeren, beschermen en promoten van de sector. Daarnaast zijn er vaak doelgerichte acties, zoals o.a. :

- 'Phytofar-Recover' : in het kader van de concrete bevordering van goede landbouwpraktijken heeft Phytofar een initiatief opgestart voor het recupereren van verpakkingen. Er werd een grootscheepse actie gevoerd om landbouwers en (groot)handelaars te sensibiliseren voor het belang van deze aanpak. Zo konden in 1998 meer dan 80% van de lege verpakkingen worden gerecupereerd.
- Proefvelden : vaak woedt er een ware polemiek tussen de voor- en tegenstanders van gewasbeschermingsmiddelen. Om inzicht te krijgen in de daadwerkelijke resultaten met of zonder fytosanitaire producten heeft Phytofar in de lente en de zomer van 2000 demovelden opgezet. Het basisprincipe van de demonstraties was eenvoudig: twee identieke, aangrenzende percelen werden bewerkt, het ene met gewasbeschermingsmiddelen, het andere zonder. Het was niet de bedoeling biologische en klassieke landbouw te vergelijken, maar wel om

de doeltreffendheid en noodzaak van gewasbescherming aan te tonen. De gewassen waarmee werd geëxperimenteerd: bieten, aardappelen, erwten en tarwe.

Details organisatie:

De ledenlijst van Phytofar:

- AVENTIS Cropscience Benelux

- BASF Crop Protection

- BAYER Crop Protection

- BAYER Garden

- BELCHIM Crop Protection

- BELGAGRI

- CERTIS

- COMPO Benelux N.V.

- DOW AGROSCIENCES

- DUPONT DE NEMOURS

- EDIALUX FORMULEX

- FMC EUROPE

- HERMOO Belgium

- JANSSEN PHARMACEUTICA

- MONSANTO EUROPE

- SCOTTS Belgium

- SYNGENTA CROP PROTECTION

- UCB

Thema's en standpunten:

De gemeenschappelijke doelstelling van de leden van Phytofar is producten leveren die bijdragen tot een landbouwproductie van hoge kwaliteit en daarbij de gezondheid van mens en milieu vrijwaren.

Om deze hoofddoelstelling te verwezenlijken, heeft Phytofar een aantal streefdoelen vooropgesteld:

- Het bevorderen van het rationeel gebruik van producten die zowel gewassen als de mens en zijn leefmilieu beschermen;
- Het zoeken naar gemeenschappelijke oplossingen voor problemen waarmee de sector van gewasbeschermingsmiddelen te kampen heeft;
- Het responsabiliseren van de sectoren voor fabricage, transport en opslag, maar ook van de gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen;
- Streven naar een zo breed mogelijk overleg met de overheid en de betrokkenen;
- Het informeren van het grote publiek;
- Het verhogen van het inzicht in de toekomstperspectieven voor de sector;
- Het verzamelen, uitwisselen en verspreiden van alle sectorverwante informatie;
- Optreden als woordvoerder van de fytosanitaire industrie
- Het bevorderen van de nationale en internationale harmonisering van de wetgeving, richtlijnen en voorschriften op het vlak van de activiteiten van de industrie.

Activiteiten omtrent GGO's:

GGO's zijn een onderdeel van de door Phytofar beoogde 'geïntegreerde bestrijding' :

Als ze elk afzonderlijk worden gehanteerd, leveren de moderne technieken voor gewasbescherming geen mirakelremedies op. Daarom moeten de verschillende methodes worden gecombineerd binnen een geïntegreerd systeem voor gewasbescherming. Die combinatie moet beantwoorden aan de noden inzake rendement, rendabiliteit, milieubescherming en voedselveiligheid. Ze moet de schade als gevolg van parasieten beperken tot onder de economisch aanvaardbare schadedrempel, maar tegelijkertijd de ontwikkeling van de natuurlijke vijanden van de schadelijke organismen aanmoedigen. Deze techniek koppelt flexibiliteit aan doeltreffendheid en steunt op wetenschappelijke kennis en de meest geavanceerde landbouwtechnieken.

De geïntegreerde bestrijding combineert op doordachte en beperkte wijze

- Preventie
- Biologische en biotechnologische technieken
- Genetische methodes
- Chemische producten

De geïntegreerde bestrijding, ook ICM (Integrated Crop Management) genoemd, combineert dus moderne en traditionele methodes, moedigt de eerbied voor de gebruiker, de gezondheid en het leefmilieu aan en ziet toe op het waarborgen van een gezonde rendabiliteit. Voorbeelden: een betere rotatie van de teelten, het gebruik van minder gevoelige variëteiten, betere diagnoses en de follow-up van het advies van waarschuwingscentra.

MIRA-T-rapport, hoofdstuk GGO's: Phytofar bij lectoren (Kristine Gabriel in 2000; Georgette Detiége in 2001)

Officieel vertegenwoordigd:

Subsector van Fedichem

Banden met:

Leden, producenten en verbruikers van bestrijdingsmiddelen.

Fedichem, chemische industrie Belgisch en Internationaal

BelgoBiotech, biotechnologische industrie België

Ministerie Middenstand en Landbouw

MiNa-raad

Bijlage – Phytofar

Phytoproducenten promoten duurzame landbouw

Wie zou het niet willen, voedselproductie zonder enige tussenkomst van de mens? Puur natuur.

Mensvriendelijke natuur weliswaar, want de natuur heeft ook zijn giftige trekjes. Alleen in de 'Sprookjes van 1001 nachten' komt vers bereid voedsel zomaar uit de lucht vallen. Voor voldoende, betaalbaar én gevarieerd voedsel is tussenkomst van de mens noodzakelijk. Of we het nu willen of niet.

Een teelttechniek als een ander

Voedselproductie vergt een combinatie van teelttechnieken: zaaien, bemesten, beschermen, oogsten.

Gewasbescherming is er daar één van. Of het niet zonder kan? Het is het proberen waard, dacht Phytofar, de federatie van de fytoproducenten. Zij legde demonstratieproeven aan van enkele belangrijke teelten zoals tarwe, suikerbieten en erwten. Percelen zonder gebruik van gewasbescherming werden vergeleken met percelen die behandeld werden met fytoproducten volgens de Code van de Goede Landbouwpraktijk, die door de Vlaamse overheid gedictieerd wordt. Het resultaat legde de nood aan chemische gewasbescherming bloot.

Onze gewassen moeten het immers opnemen tegen de plaatselijke flora en fauna. Die kennen alleen de natuurwet, met name het recht van de sterkste. Gewassen moeten dan ook met de nodige zorg worden omringd om hun nuttige eigenschappen voor menselijk gebruik te vrijwaren. Bovendien is niet alleen de opbrengst maar vooral de opbrengstzekerheid een belangrijke factor. De landbouw kan zich geen misoogsten meer veroorloven.

Geïntegreerde gewasbescherming

Laten we mogelijke misverstanden meteen kortwieken. Vandaag impliceert het begrip gewasbescherming heel wat meer dan louter chemische bestrijding. Gelukkig maar. Enkele decennia geleden kreeg de Zwitser Müller nog de Nobelprijs voor de Geneeskunde na zijn ontdekking van DDT. Omdat we vandaag kunnen inschatten wat de impact was van het inmiddels wereldwijd verboden- DDT om mens en milieu, klinkt dit onbegrijpelijk.

Wij oordelen vaak over het verleden met de kennis van vandaag. Vandaag weten we natuurlijk beter, zegt Eugène De Kimpe van Phytofar. Hij geeft een overzicht van de alternatieve gewasbeschermingsmethodes: teelttechnische maatregelen, waaronder teeltafwisseling, beredeneerde bemesting, bedrijfshygiëne, mechanische

onkruidbestrijding, biologische gewasbescherming, biotechnologische gewasbescherming, geleide gewasbescherming... Geen van allen zijn methoden op zichzelf afdoend om de kwaliteit van onze gewassen te garanderen. Vandaar dat steeds meer gezocht wordt naar combinaties van technieken waarbij het gebruik van chemische gewasbescherming vaak het sluitstuk vormt. Dat heet beredeneerde of geïntegreerde gewasbescherming, een mix van beschikbare moderne technieken om tot een zo duurzaam mogelijke gewasbescherming te komen. Precisielandbouw gaat nog een stap verder en gaat plaats specifieke bemesting en gewasbescherming toepassen aan de hand van opbrengstkaarten. De ontwikkeling van precisielandbouw wordt door de technologische vooruitgang steeds realistischer. Op haar beurt zal deze techniek het gebruik van chemische beschermingsmiddelen nog meer rationaliseren.

Onderzoek en Ontwikkeling van Duurzame Landbouw

Op 8 februari 2000 werd door de Belgische industrie van gewasbeschermingsmiddelen het Phytofar Instituut opgericht ter stimulering van onderzoek en ontwikkeling, innovaties en verwezenlijkingen ten voordele van een verantwoorde en vooruitstrevende landbouw. Het instituut wil op een wetenschappelijke basis informeren, bijdragen tot ontwikkeling van een duurzame landbouw, die zich harmonieus kan integreren in de huidige maatschappij. De instelling heeft een Wetenschappelijke Raad die bestaat uit experts op het vlak van landbouwproductie, ecologie, voedselveiligheid, volksgezondheid, biochemie, biotechnologie, landbouweconomie en bio-ethiek.

Eén van de initiatieven van het Phytofar Instituut is het uitschrijven van een tweejaarlijkse prijs voor duurzame landbouw ter waarde van 500.000 fr. Die zal voor het eerst in november van dit jaar worden uitgereikt aan een persoon of team dat werkzaam is in België. De prijs bekroont een onderzoek, een toepassing, kennis of een initiatief dat in overeenstemming is met de doelstellingen van het instituut. De kandidaturen moeten ten laatste op 31 maart binnen zijn. Voor reglement en meer informatie kan u contact opnemen met het secretariaat van Phytofar.

Preventie en beheer van verpakkingsafval

Phytofar-Recover vzw, voluit de Belgische Vereniging voor de Ophaling van Fytoverpakkingen, verzamelt en verwerkt sinds de oprichting in 1997 jaarlijks meer dan 80% van alle professionele fytoverpakkingsafval in ons

land. De inzameling gebeurt via specifieke inzamelplaatsen die gelegen zijn bij handelaars van gewasbeschermingsmiddelen. Zij beschikken over de nodige vergunningen en containers om het afval te ontvangen. De betrokken landbouwers en tuinders worden tijdig verwittigd met een oproepingsbrief waarin staat waar en wanneer zij met hun afval terecht kunnen. Landbouwers ontvangen bij inlevering van hun lege verpakkingen het verplichte attest waarmee zij kunnen aantonen dat zij aan de wettelijke teruggaveplicht hebben voldaan. In het najaar van 2000 werd door Phytofar-Recover terzelfder tijd een inzameling gehouden van oude en vervallen fytofarmaceutische producten.

INFO:

*Phytofar, Maria-Louizasquare 49, 1000 Brussel

tel.: 02/238.97.72 - fax: 02/280.03.48

e-mail: phytofar@fedichem.be

*Code van Goede Landbouwpraktijk Bestrijdingsmiddelen, uitgave praktijkboek, Afdeling Land- en Tuinbouwvorming (ALT),

Leuvenseplein 4, 1000 Brussel, tel.: 02/553.63.56; fax: 02/553.63.56. De volledige versie van de Code is beschikbaar op internet:

www.vlaanderen.be/landbouw

BIOPLUS

Belgische Vereniging van de Industrie van de Biociden

Contact:

BIOPLUS

Georgette Detiège, Secretaris-Generaal

Maria-Louizasquare 49 1000 Brussel

Tel: 02/238.97.72 Fax: 02/280.03.80

bioplus@fedichem.be

<http://www.fedichem.be>

Werking:

BIOPLUS is de Belgische vereniging van de industrie van de biociden voor industrieel, professioneel en/of privé gebruik. De vereniging stelt zich als doel bij te dragen tot de promotie van de biocidenindustrie in België evenals het doeltreffend en oordeelkundig gebruik van deze producten, met respect voor de gezondheid van mens en milieu. Haar acties, stappen en tussenkomsten zijn gericht op de verdediging van de professionele belangen van de sector.

Biociden spelen een bijzonder belangrijke rol in onze samenleving:

- ze beschermen natuurlijke producten (hout, olie, wol, leder en rubber)
- ze beschermen de gezondheid van mens en dier (water, sanitaire installaties en materialen, bedrijven in de landbouw en de voedingsnijverheid)
- ze bestrijden plagen (schadelijke dieren en insecten - buiten het landbouwkader)
- ze verlengen de levensduur van producten (bijvoorbeeld : bescherming van verf en papier, beschermen tegen het lelijk worden van aluminium, plastic en beton, bestrijden van de afzetting van vervuilende organismen op materialen)

- ze helpen mee bij het instandhouden van het leefmilieu (bijvoorbeeld : besparing van brandstof in de zeevaart door de groei van algen af te remmen, technologieën op basis van water met vermindering van het gebruik van schadelijke solventen, productbescherming, enz.).

Officieel vertegenwoordigd:

Subsector van Fedichem

Banden met:

Fedichem, Phytofar, BelgoBiotech en gelijkaardige internationale organisaties.

2. TECHNOLOGIE REGULATOREN

FEDERAAL MINISTERIE VOOR ECONOMISCHE ZAKEN EN WETENSCHAPSBELEID

Contact:

<http://mineco.fgov.be>

Werking:

Details organisatie:

o.a. cel consumentenbescherming, cel sociale economie (?) en ...

Thema's en standpunten:

"De relatie met de Verenigde Staten wordt overschaduwd door talrijke geschillen over onder andere bananen, hormonen en genetisch gemodificeerde organismen"

Activiteiten omtrent GGO's:

1999 werd actief meegewerkt aan de wetenschappelijke en industriegerichte activiteiten van de Belgian Bioindustries Association (BBA), ondermeer voor de animatie van de BBA-werkgroep voor de diagnostieksector en een nieuwe werkgroep "Biotechnologie en Milieu".

Het colloquium "Biotechnologie: hoop of bezorgdheid", een initiatief van de Minister van Economie. De werkdocumenten rond de omzetting, in Belgisch recht, van de Richtlijn 98/44/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 juli 1998 betreffende de rechtsbescherming van biotechnologische uitvindingen werd op de site geplaatst. Elke surfende burger kon vrijuit kennis nemen van de tekst van dit voorontwerp van Wet en kon per e-mail zijn mening sturen naar het Ministerieel Kabinet.

Bij Belgisch EU-voorzitterschap studiedag rond 'Gemeenschapsoctrooi' – (aanwezig op STEM).

Zie ook: http://www.mineco.fgov.be/Presidency/Conferences/patents/final_report_nl.pdf

Contact:

<http://cmlag.fgov.be/>

Werking:

Op het gebied van de voedselveiligheid: samenwerking tussen de Inspectie van de voedingswaren (Ministerie van Volksgezondheid), de Raad voor Bioveiligheid (Wetenschappelijk Instituut van Volksgezondheid), DG4 en DG2. Recent erbij: FAVV.

Details organisatie:

DG4 - Het Bestuur voor de kwaliteit van de grondstoffen en de plantaardige sector ; o.a. controle plantenproducten en –bescherming. Ook toelatingen ggo's (?)
o.a. CLO – Gent, Departement Plantengenetica. Erik Van Bockstaele en Marc De Loose.

Thema's en standpunten:

Algemeen:

"De maatschappelijke belangstelling voor het agro-foodcomplex zal niet meer in de eerste plaats uitgaan naar het markt- en prijsbeleid of de overschotten, maar naar zaken als voedselveiligheid, milieu, dierenwelzijn, plattelandsontwikkeling, biotechnologie en natuur- en landschapsbescherming. Het witboek voedselveiligheid, de nitraatrichtlijn en de discussies over consumer concerns in de WTO zijn een voorbode van deze ontwikkelingen. Het zijn onderwerpen die de landbouw niet meer geïsoleerd kan oplossen. Internationale ontwikkelingen zullen in sterke mate de toekomst van het agro-foodcomplex in België bepalen, zowel in de primaire productie, de toelevering als de handel."

Activiteiten omtrent GGO's:

Deelname aan een OESO-conferentie betreffende de evaluatie van de wetenschappelijke en sanitaire aspecten

ten van de veiligheid van transgene voedingsmiddelen; ze vond plaats te Edinburgh (V.K.) van 28/02/00 tot 01/03/00. Het departement (DG4) heeft aan deze conferentie deelgenomen (zie: <http://www.oecd.org/subject/biotech/edinburgh.htm>).

Banden met:

Het Bestuur voor het Landbouwbeleid neemt regelmatig deel aan de werkzaamheden van de OESO, op de eerste plaats via het OESO-Comité voor landbouw en zijn subsidiaire werkgroepen, maar eveneens via de Gemengde Werkgroep Landbouw-Leefmilieu, en een ad hoc groep inzake voedselveiligheid van genetische gewijzigde organismen (ggo's) en biotechnologie (opgericht om gevolg te geven aan een verzoek van de G-8, de groep van acht geïndustrialiseerde landen). (De OESO groepeerd 29 landen binnen een organisatie die een discussieplatform aanbiedt voor de regeringen van de leden-landen waarbij het economisch en sociaal beleid centraal staat. Van hieruit worden aanbevelingen geformuleerd om het beleid verder te ontwikkelen en te vervolmaken.)

Bijlage – Landbouwraad

NEDERLAND – VERDER MET BIOTECHNOLOGIE

Het Nederlandse kabinet mag van de Tweede Kamer voorzichtig verder met biotechnologie. Dat is de uitkomst van het debat over het biotechnologiebeleid van 21 januari 2002. Het kabinet heeft de steun van de Tweede Kamer gekregen door de gedetailleerde motiveringen van de ministers PRONK van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM) en BRINKHORST van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV). De ministers probeerden met hun betogen de indruk weg te nemen dat het kabinet vooral economische motieven heeft om de biotechnologie te stimuleren.

In het debat over de nota Biotechnologie op 21 januari 2002 met de Tweede Kamer kreeg het kabinet nog de kritiek dat er een tweeslachtige houding was: enerzijds stimuleerden de ministers JORRITSMA van Economische Zaken (EZ) en HERMANS van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) de ontwikkeling van biotechnologie, terwijl minister PRONK van VROM aanvragen voor veldproeven met transgeen materiaal

naar de prullenbak verwees. De kritiek op de nota dat het oppervlakkig was en een deugdelijk ethisch toetsingskader zou ontbreken werd door minister PRONK weerlegd door te stellen dat het toetsingskader geen uniforme checklist was.

De kritiek op de garantie van het kabinet op een keten zonder genetisch gemanipuleerde organismen (ggo-vrij) werd door minister BRINKHORST van LNV eerst genuanceerd door te stellen dat het kabinet de biologische productie alleen wil steunen als er ook vraag naar is van de consument. Een garantie op een transgeenvrije keten, en daarmee de keuzevrijheid voor de consument, kon de regering uiteindelijk niet geven. In beginsel zei minister BRINKHORST voor het scheiden van transgeen en transgeenvrije veevoer te zijn, maar een dergelijke scheiding, zeker op korte termijn, achtte hij niet reëel in de praktijk. Een onderzoek naar de financiële gevolgen van maatregelen om gescheiden ketens in stand te houden wilde de minister wel toezeggen. Het realiseren van gelijke concurrentieverhoudingen zou volgens de minister aan de markt overgelaten moeten worden.

Belgische Landbouwwraad te Den Haag

CLO

Centrum voor Landbouw Onderzoek, RUG

Federaal Ministerie voor Middenstand en Landbouw

Contact:

CLO

Herwig Keymeulen, Directeur CLO

Frank Lagaisse, Hoofd Milieu en Veiligheid

Burg. Van Gansberghelaan 96 B-9820 MERELBEKE

BELGIUM

Phone : +32 9 272 24 00 Fax : +32 9 272 24 01

CLO – Departement Plantengenetica en -veredeling

Erik Van Bockstaele

Caritasstraat 21 B-9090 Melle

Belgium

Tel: +32 9 272 29 00 Fax: +32 9 272 29 01

E-mail: dvp@clo.fgov.be

Werking:

Het CLO - Gent valt onder het Ministerie voor Middenstand en Landbouw. CLO – Gent is een multi-disciplinair onderzoeksinstituut bestaande uit 7 departementen. De onderzoeksactiviteiten zijn voornamelijk gericht op de ontwikkeling van duurzame landbouw en vissystemen en op het controleren van de kwaliteit en veiligheid van alle landbouw- en voedingsproducten. In deze context ondersteunt het CLO een vooruitziend landbouwbeleid.

7 departementen, waaronder o.a. een Departement Plantengenetica en –veredeling en een Departement Gewasbescherming. Dit eerste Departement ontwikkelde recent een GGO-detectietechniek die het mogelijk moet maken om bijv. genetisch gemanipuleerde gewassen te herkennen en traceren.

Details organisatie:

In de details focussen we op het Departement Plantengenetica, onder leiding van Erik van Bockstaele.

- Toegepaste plantenbiotechnologie dat onderzoek implementeert in het gebruik van moleculaire merkers en genetische modificatie (Marc De Loose)
- Kweken van voergewassen en groenten met selectie van voergrassen, groene mest gewassen, voerbieten, chicorei en nog wat andere groenten en zaad productie (Joos Baert)
- Kweek van sierplanten: azalea, rozen, tuingras en enkele kastplanten (Gilbert Samyn)

Het onderzoeksprogramma wordt uitgewerkt door meer dan 100 mensen. Er is een nauwe samenwerking met andere overheidsinstellingen, universiteiten en bedrijven via 'research scholarships' en contracten.

Het Departement Plantengenetica heeft ongeveer 15.000 m² serres en meer dan 100 hectare cultuurgrond voor veldproeven, vermenigvuldiging en gewasrotatie.

Thema's en standpunten:

Steunen met hun werking de zorgen van de GGO-sceptici, die als grootste eisen een betere risico-analyse en de traceerbaarheid van GGO's in de voedselketen lijken te hebben. Het is op het vlak van de traceerbaarheid dat het CLO, Departement Plantengenetica recent stappen heeft gezet. Info zie bijlage.

Banden met:

overheidsinstellingen, universiteiten en bedrijven

Bijlage 1 – CLO

CLO detecteert GGO's

Dankzij het controlesysteem kunnen niet erkende GGO's uit de voedselketen geweerd worden. Toen twee onderzoekers aan de Gentse universiteit er in 1984 in slaagden niet-plantaardig DNA over te brengen in een plant, begon het verhaal van de genetisch gewijzigde organismen (GGO's). Er ontstond een nieuwe methode om bijvoorbeeld plantenrassen te veredelen. De technologie werd al gauw wereldwijd toegepast. Maar er rezen ook twijfels en achterdocht. Greenpeace profileerde zich als het vlaggenschip van de strijd tegen de inburgering van GGO's in de landbouw en de voedingsindustrie. Meer objectief onderzoek en de vulgarisering ervan is nodig om een antwoord te bieden op vragen die zich stellen. Intussen is het belangrijk GGO's te detecteren. En weer werd in Gent de spits afgebeten. Ditmaal door het Departement voor Plantengenetica en -veredeling van het Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek (CLO) van het ministerie van Middenstand en Landbouw.

Pro en contra

De biotechnologie en gentechniek bieden ontegensprekelijk belangrijke perspectieven op het vlak van de geneeskunde, het telen van ziekteresistente gewassen en het beperken van chemische gewasbeschermingsmiddelen. Tegen suikerziekte wordt menselijke insuline geproduceerd door transgene bacteriën.

Bodemvervuiling wordt tegengegaan door transgene bodembacteriën. Er is genetisch gewijzigde maïs die resistent is tegen insecten, gemodificeerd koolzaad en soya die resistent zijn tegen totaalherbiciden (m.a.w. alleen het onkruid wordt vernietigd). Nieuwe genetisch gewijzigde gewassen zijn in aantocht. Bijvoorbeeld met vitamine A verrijkte rijst, koolzaad met een verlaagd gehalte aan vetzuren, enz.

Sommigen waarschuwen echter voor een keerzijde van de medaille (verlies aan biodiversiteit, het ontstaan van 'superonkruid' e.a.). Vooral in Europa vinden ze een voedingsbodem om GGO's in vraag te stellen. De bevoegde autoriteiten in de EU hebben ondertussen een strenge nationale en Europese GGO-wetgeving tot stand gebracht. Die betreft zowel de erkenning van GGO's, waarvoor een zeer zware procedure geldt, als de controle op de aanwending. In Europa zijn intussen 18 GGO's erkend. Belangrijk is echter dat men de aanwezigheid van GGO's kan vaststellen en controleren of de ingediende registratiedossiers wel overeenkomen met de realiteit.

Detectie

Op het Departement voor Plantengenetica en -veredeling van het CLO werd onder leiding van dr. Marc De Loose een techniek ontwikkeld om het ingebouwde gen te detecteren zonder voorkennis van het GGO-dossier. Het CLO kreeg daarvoor internationale erkenning. Door middel van de universele polymerase kettingreactie kan om het even welk DNA-fragment opgespoord en geïdentificeerd worden.

Deze techniek is interessant om na te gaan of een ingediend technisch dossier voor de erkenning van een GGO correct is. Op die manier kan voorkomen worden dat niet-erkende GGO's in de voedselketen terechtkomen. Zo ontdekte het CLO dat het dossier van de Roundup Ready transgene soya van Monsanto, dat in 1994 via Groot-Britannië werd ingediend en sinds 1996 erkend is, niet volledig correct was. Gelukkig heeft nader onderzoek inmiddels uitgewezen dat de bioveiligheid van deze soya gegarandeerd is. Het detectiesysteem van het CLO moet in de toekomst dergelijke voorvallen voorkomen.

Bijlage 2 – CLO

"Hoe belangrijk vinden we biodiversiteit"?

Prof.Dr.Erik Van Bockstaete: Kwetsbare gronden komen meer in aanmerking voor biodiversiteit en beheerslandbouw

Erik Van Bockstaele is departementshoofd van het departement Plantengenetica en -veredeling van het CLO (Melle) en hoofddocent 'Grondige studie van de Plantenveredeling' aan de Faculteit Landbouw en Toegepaste Biologische Wetenschappen, Universiteit Gent. Zijn onderzoeksdomein situeert zich in de veredeling en de rasontwikkeling bij grassen, voedergewassen, vollegrondsgroenten en sierplanten en de inschakeling hierbij van toegepaste plantenbiotechnologie en moleculaire biologie.

Naar elkaar toegroeien

Van Bockstaele onderscheidt enerzijds de gangbare landbouw met een hoge input van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen en anderzijds de biologische landbouw met een lage input van die hulpstoffen.

Beiden moeten naar elkaar toegroeien zodat we de goede elementen van beide systemen kunnen integreren. Belangrijk daarbij is grondgebondenheid. Op de landbouwkundig waardevolle gronden wordt best duurzame landbouw beoefend met het oog op productiviteit en kwaliteit. Kwetsbare gronden komen dan weer meer in aanmerking voor biodiversiteit en beheerslandbouw.

Verscheidenheid

Er is een verscheidenheid van teelten, van rassen, ook in functie van het gebruik. Zoals gezegd is er ook verscheidenheid in productiesystemen. Daarnaast is er verscheidenheid in verwerking, commercialisatie en presentatie. Anderzijds wordt binnen de verscheidenheid in de commercialisatie ook uniformiteit gevraagd. Veel gewassen zijn de laatste 150 jaar verdwenen en er zijn er nieuwe bijgekomen.

Biodiversiteit in de balans

Een stuk biodiversiteit is verloren gegaan omdat de professionele landbouw van kleinschaligheid naar specialisatie is geëvolueerd. We verliezen ook aan biodiversiteit door de rol van de veredeling, die zich vooral toespitst op rendabele grote gewassen en minder op kleine gewassen. Gebrek aan biodiversiteit is een risico, maar te grote biodiversiteit eveneens. Er is interactie van de verschillende genotypes in het milieu.

Rassenonderzoek kan toenemen door pre-breedingsonderzoek maar dat neemt tijd in beslag en men is steeds meer gericht op direct resultaat. Ook het aantal kwekers vermindert, hetgeen de biodiversiteit belemmert. Octrooiering en integratie, die de teler bindt, vormen eveneens een rem op variatie.

Mogelijkheden voor verhoging biodiversiteit

Er zijn wel mogelijkheden om variatie te ontwikkelen. Men kan meer soorten gaan ontwikkelen omdat men op zoek moet naar nieuwe eiwitbronnen voor dierlijke voeding. De vruchtwisselingmogelijkheden stijgen opnieuw en gemengde bedrijvigheid op streekniveau. Men kan meer rassen met verschillende genetische achtergrond gaan telen op hetzelfde bedrijf. Men kan uiterlijk genetisch diverse rassen gaan kweken omwille van hun eigenschappen (zoals resistentie).

Dit kan gestimuleerd worden door rassenbeproeving, het opnemen van rassen met verschillende eigen-

schappen en genetische achtergronden. We kunnen rassen sturen naar duurzaamheid, bijvoorbeeld door de verhoging van de resistentie, door andere eigenschappen dan enkel de opbrengst te waarderen. De overheid zal hier echter een rol moeten spelen als het economisch motief minder speelt.

Duurzame landbouw

Wat de teeltechnieken betreft kan de precisielandbouw hier een belangrijke bijdrage leveren evenals de beheersing van de input, het gebruik van aangepaste rassen met bijvoorbeeld brede resistenties, efficiëntere rassen, snelle bodembedekkers die onkruid beperken, rassen met goede beworteling die de aanwezige voedingsstoffen beter benutten.

Voor een duurzame plantenteelt kunnen vruchtwisseling en wisselbouw terug aan de orde komen, zij het op een efficiënte manier. De bodemvruchtbaarheid en -kwaliteit kan behouden worden met vlinderbloemigen en groenbemesters. Naast gemengde bedrijvigheid op streekniveau is ook een goede verhouding tussen plantaardige en dierlijke productie een punt. Verder is er de geïntegreerde bestrijding, een aangepaste gewas- en rassenkeuze en een zuinig gebruik van grondstoffen en energie.

Moleculaire biologie en biotechnologie kunnen een belangrijke bijdrage leveren tot de creatie van genetische variatie. Ook het inzicht in genetische variatie met de hulp van DNA-merkers is uiterst belangrijk. Ook genetisch gewijzigde gewassen kunnen de bestaande biodiversiteit en de duurzaamheid verhogen. Kruisingsbarrières kunnen doorbroken worden naar nieuwe variaties met betere kwaliteiten toe. De ontwikkeling van biologische rassen stelt terzake meer problemen omwille van de beperkingen op de aan te wenden technieken.

Overheid en agrobiodiversiteit

Gezien het privé-onderzoek noodzakelijk gericht is op economisch interessante en dus grote variëteiten heeft de overheid een belangrijke rol in het ondersteunen van onderzoek ten bate van de agrobiodiversiteit. Dat geldt zowel voor kleine gewassen als voor biologische gewassen.

Daarnaast is er ook de waarde van rassen als cultuur-historisch erfgoed. Heel wat rassen (fruitbomen, siergewassen) zijn immers verdwenen, dreigen te verdwijnen of zijn verbasterd. De biotechnologie kan hier een belangrijke bijdrage leveren tot identificatie en rassenzuivering. Maar dit kost geld en is niet winstgevend.

Bijlage 3 – CLO

Biotechnologie stimuleert biodiversiteit

Men wil de biodiversiteit behouden, zuiveren en verrijken met behulp van biotechnologie

Biotechnologie is méér dan het ontwikkelen van transgene planten, wat bij een groot deel van het publiek al dan niet terecht wantrouwen wekt. Er bestaan ook biotechnologische toepassingen die ondubbelzinnig toegejuicht worden. Denk maar aan de vele levens die de biotechnologie vandaag al redt in de geneeskunde. Maar de biotechnologie kan bijvoorbeeld ook -mits de nodige financiering gevonden wordt- het behoud en de bevordering van de biodiversiteit, een ecologisch doel, dienen. Voor Professor Van Bockstaele was het onderzoek naar en het instandhouden van biodiversiteit altijd een essentiële taak van het Departement voor Plantengenetica en -veredeling (DVP) van het Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek (CLO) te Merelbeke. Het accent van het onderzoek lag aanvankelijk bij die plantensoorten waarin het Departement veredelingsactiviteiten uitvoert. Op dit ogenblik werkt een team van vier vorsers met enthousiasme aan deze opdracht, waarbij het onderzoek wordt uitgebreid naar andere plantensoorten.

Eerst biodiversiteit analyseren

De wetenschappelijke missie van het team bestaat uit twee delen. In de eerste plaats komt het erop aan de bestaande biodiversiteit te analyseren en in kaart te brengen. Vervolgens moet de biodiversiteit effectief in stand worden gehouden, bijvoorbeeld door het aanleggen van genenbanken.

Dr. Isabel Roldan-Ruiz: "Wij voeren dus onderzoek uit naar de bestaande biodiversiteit in de natuur. Met de bedoeling die te behouden of eventueel de oorspronkelijke biodiversiteit te herstellen. Wij houden ons daarbij ook bezig met soorten die niet belangrijk zijn voor veredeling. Wilde appelsoorten, riet en andere oeverplanten zijn concrete voorbeelden. Maar we kijken evenzeer naar cultivars die belangrijk zijn voor de

land- en tuinbouw. Op die manier is aan de onderzoeksopdracht ook een economisch motief verbonden. Waar komt het onderzoek in de praktijk op neer? In feite gaat het om ecologisch gericht onderzoek dat efficiënt gevoerd wordt met een biotechnologisch instrumentarium. Doel is het behouden, het zuiveren en verrijken van de biodiversiteit. Daarvoor worden onder meer de merkertechnieken uit de biotechnologie gebruikt. Met deze technieken worden de planten geanalyseerd. Daarbij stelt men vast dat vele cultivars in de vrije natuur zijn terechtgekomen. Indien men de oorspronkelijke biodiversiteit in de natuur wil herstellen, is het soms nodig ziekteresistente planten te creëren. Het DVP doet dat via traditionele kruising, maar op basis van een analyse met biotechnologische instrumenten. Dit bevordert de nauwkeurigheid en de snelheid van het onderzoek.

Biologische diversiteit in de natuur

Ir. Els Coart houdt zich o.a. bezig met onderzoek op wilde appels. Deze uiterst zeldzame soort wordt niet alleen bedreigd door het verdwijnen van geschikte groeiplaatsen, maar ook door de aanplanting van economisch belangrijkere appelcultivars. De analyse leert dat in de natuur appelbomen te vinden zijn die meer verwant zijn aan gecultiveerde appelcultivars dan aan hun wilde soortgenoten. In opdracht van de afdeling 'Bos en Groen' van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap doet het DVP onderzoek naar inheemse wilde appels. Het doel is het bewaren van de natuurlijke biodiversiteit en deze te onderscheiden van gecultiveerd materiaal. De kennis van de natuurlijke diversiteit kan later ook aangewend worden in de veredeling van sierappels op het DVP.

Een ander onderzoeksthema waar Els Coart zich op toelegt is het opstellen van de migratieroutes van de inheemse eiken na de laatste ijstijd, zo'n 13.000 jaar geleden. Tijdens de ijstijden werden de planten teruggedrongen naar refugia in het zuiden om van daaruit Europa opnieuw te koloniseren van zodra de aarde terug opwarmde. Het chloroplast-DNA wordt via de moederboom doorgegeven en door studie van chloroplast-varianten kan de verspreiding van de eikels over Europa gereconstrueerd worden. Dit onderzoek werd uitgevoerd in negen Europese landen, zodat een volledig beeld van de migratieroutes kan verkregen worden. Deze informatie geeft niet alleen nieuwe inzichten in de verspreidingsecologie en de populatiedynamiek van de eiken maar ze kan ook aangewend worden om de herkomst van onze eikenbossen te bepalen. Zo weten we nu dat enkel eiken uit Spaanse en Italiaanse refugia op een natuurlijke wijze in België geraakt

zijn. Eiken die chloroplast-kenmerken vertonen die typisch zijn voor de Balkan-regio zijn dus met zekerheid geïmporteerd in onze gebieden.

Ir. Veerle Lamote heeft dan weer onderzoek gedaan op de gele lis, een oeverplant met opvallend gele bloemen, die men in verschillende streken in Vlaanderen vindt. Bij het onderzoek bleek dat deze plant in het IJzerbekken genetisch verschilde van haar zusje in het Demerbekken. Dit is een belangrijke vaststelling met het oog op de aanplanting van oeverplanten en het herstel van de biodiversiteit. Ook op riet en lisdodde wordt gelijkaardig onderzoek gedaan. Analyse via biotechnologische instrumenten leidt ook hier tot een juistere aanpak van de bescherming of het herstel van de oorspronkelijke biodiversiteit. Het samenstellen en bewaken van genenbanken is daarbij een belangrijk gegeven. Helaas zijn genenbanken zodanig duur dat het DVP geen exemplaar kan aanleggen voor elke soort waar het onderzoek naar doet.

Genetische bronnen in stand houden

Het bewaren van de genetische bronnen is internationaal een belangrijk gegeven. In de eerste plaats wordt er gestreefd naar het in stand houden van zoveel mogelijk verschillende soorten. Daarnaast is het conserveren van een zo groot mogelijke genetische diversiteit binnen één soort, vooral voor landbouw- en tuinbouwkundig belangrijke gewassen, van zeer groot belang. De beide veredelingsafdelingen van het DVP hebben hieraan altijd grote aandacht besteed. Immers, de genetische diversiteit bepaalt in grote mate de flexibiliteit van een plantensoort om zich aan te passen aan nieuwe levensomstandigheden en vormt de uitgangsbasis voor elk veredelingsprogramma. De opbouw en het beheer van een genenbank is het middel om genetische erosie binnen een soort te vermijden. Het Departement voor Plantengenetica en -veredeling (DVP) heeft dan ook belangrijke genetische bronnen ter beschikking van de voornaamste gewassen waarin wordt veredeld: azalea, roos, Hibiscus, Bromeliaceae, Begonia, Lolium (raaigras), Festuca, voederbiet, prei, selder, klavers, cichorei, sierappel, haagbeuk.

In de afgelopen jaren is de azaleacollectie uitgebreid met zaailingen van verschillende natuurlijke Chinese Rhododendronpopulaties (voornamelijk species uit de Tsutsusi-reeks). Hierdoor beschikt het CLO momenteel over 600 verschillende genotypen, zowel cultivars als soorten. Bij bromelia wordt de verzameling vernauwd en meer toegespitst op het genus *Vriesia* en *Neoregelia*, waarin verder wordt veredeld. Ondertussen is men ook actief begonnen met de uitbreiding van de collectie bladbegonia's met botanische soorten en oude cul-

tivars, die als kruisingspartner voor enkele geselecteerde planten kunnen fungeren.

Voor het uitbreiden van een gazongrascollectie bemonsterde het CLO historische kasteeltuinen op verschillende plaatsen in België. Terwijl in het kader van een ECP project (European Community Programme) van IPGRI (International Plant Genetic Resources Institute) Lolium-planten afkomstig uit 162 verschillende natuurlijke standplaatsen verspreid over 18 Europese landen (zogenaamde ecotypes) beproefd werden. Dezelfde proef werd in 17 andere Europese landen uitgevoerd. In vergelijking met de ecotypes uit de andere Europese landen behoorden de Belgische ecotypes in de proef te Merelbeke tot de meest groeiachtige en wintervaste, maar ook tot de meest roestgevoelige. Voor prei is de afgelopen jaren een collectie opgebouwd van 150 verschillende herkomsten waaronder telersrassen, landrassen, handelsvariëteiten en enkele 'wilde' verwanten.

Bij azalea werd met behulp van moleculaire merkers een classificatie en een beschrijving van de diversiteit opgemaakt vertrekkende van planten behorende tot de sectie Pentanthera (bladverliezende azalea's) en de sectie Tsutsusi (wintergroene azalea's, waartoe potazalea's, Hirado, Kurume en Satsuki-azalea's behoren). Ook laat het onderzoek van verwante species toe de waarschijnlijke voorouders en eventuele nieuwe interessante genetische bronnen te evalueren.

Bij de roos wordt de mogelijkheid onderzocht om het genetisch potentieel van de snij- en perkrozen uit te breiden. Van 400 species en cultivars uit de collectie werd het chromosoomgetal bepaald en werd gestart met het opstellen van genetische verwantschappen. De hieruit bekomen informatie zal leiden tot een meer gericht en door merkertechnologie ondersteund kruisings- en veredelingsprogramma. Deze informatie zal ook nuttige toepassingen kennen in de studie en het behoud van inheemse rozensoorten.

Genetische variatie scheppen

Bij kruisingsveredeling wordt getracht via gerichte selectie een gewenste genencombinatie te maken. Soms is het inkruisen van gewenste kenmerken moeilijk, weinig doelgericht of zelfs onmogelijk door het bestaan van kruisingsbarrières. Nieuwe technieken als somaklonale variatie, genetische modificatie, ploëdiveredeling, soortkruisingen, embryo rescue bieden de mogelijkheid de natuurlijke diversiteit te verruimen en/of het

beschikbare potentieel beter en efficiënter te benutten. Het DVP maakt bij diverse gewassen hiervan handig gebruik om sneller en/of efficiënter te veredelen.

Bij vegetatief vermeerderen van planten kan er door een plotse wijziging in het genetisch materiaal een nieuwigheid ontstaan die op zijn beurt commercieel interessant kan zijn. Een gekend voorbeeld is de azalea waar diverse kleurvarianten afkomstig van één cultivar, sporten genoemd, op de markt zijn. In natuurlijke omstandigheden treden dergelijke variaties pas op na 10 tot 20 jaar. Het DVP ontwikkelde voor azalea een in vitro-scheutregeneratietechniek, waardoor met een veel hogere frequentie en vlugger bloemenkleurvarianten geïnduceerd worden.

FEDERAAL MINISTERIE SOCIALE ZAKEN, VOLKSGEZONDHEID EN LEEFMILIEU

Contact:

Secretariaat-generaal

Rijksadministratief Centrum (RAC) / Esplanade-gebouw

Pachecolaan 19, bus 5 - 1010 Brussel

Wvd. secretaris-generaal: Christiaan Decoster

Telefoon: 02-210 44 60 en 02-210 44 61 Fax: 02-210 44 63

E-mail: secretaris.generaal@minsoc.fed.be

<http://minsoc.fgov.be>

Werking:

Details organisatie:

Volksgesondheid: www.health.fgov.be

o.a. WIV – SBB ; Federaal Agentschap Voedselveiligheid, Eetwareninspectie ; Raadgevend Comité voor Bio-Ethiek ; Hoge Raad voor Gezondheid...

Leefmilieu: www.environment.fgov.be

- Coördinatie van milieubevoegheden
- De atmosfeer en klimaatverandering
- Milieuprojecten gefinancierd door verordening LIFE van EU
- Vaststelling van productnormen op milieugebied: o.a. marktvergunningen voor pesticiden en andere producten
- Doorvoer van afvalstoffen

Activiteiten omtrent GGO's:

SBB

Aelvoet en niet toelaten van enkele veldproeven ...

WIV

WETENSCHAPPELIJK INSTITUUT VOLKSGEZONDHEID L

Contact:

Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

(Ook: Instituut voor Hygiëne en Epidemiologie)

J. Wijtsmanstraat 14 1050 BRUSSEL

fax : 02/642.50.01

Werking:

Het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (WIV), een wetenschappelijke overheidsinstelling, heeft enkele doelstellingen:

- (controle op vaccins, ...)
- de controleopdrachten (pharmaco-bromatologie) uitvoeren
- wetenschappelijke activiteiten in haar rol als wetenschappelijke ondersteuning voor de overheid wanneer de overheid geconfronteerd wordt met problemen op het vlak van de volksgezondheid.

Vandaar dat de twee diensten van epidemiologie (gezondheidsenquête, netwerk van peilpraktijken, hygiënische risico's in ziekenhuizen ...) en de bacteriologie (hepatitis, griep, AIDS) een essentiële rol spelen in het toegepast onderzoek. Het register van de Creutzfeldt-Jakob ziekte neemt in dit verband een specifieke plaats in.

Nieuwe programma's zullen opgesteld worden om tegemoet te komen aan nieuwe of belangrijke problemen: bewaking van zoönosen verbonden aan voedingsmiddelen (menselijke ziekten veroorzaakt door dierlijke pathologieën), exantheemziekten, kankerscreening en controle op allergene sporen.

Op het vlak van biotechnologie en van bioveiligheid volgt het WIV de internationale aanbevelingen die België onderschreven heeft en een strikte controle verzekeren op de ondernemingen, actief op het vlak van de genetisch gemodificeerde organismen.

Details organisatie:

Sectie Bioveiligheid en Biotechnologie

Thema's en standpunten:

Activiteiten omtrent GGO's:

Officieel vertegenwoordigd:

Het WIV probeert haar rol als tussenpersoon bij internationale instanties (Wereldgezondheidsorganisatie, Centers for Disease Control, Food and Drug Administration,...)

Contact:

Directeur: Dr. William Moens

wmoens@sbb.ihe.be

tel. 02 642.52.93 fax. 02 642.52.92

web server: <http://biosafety.ihe.be>

Werking:

Activiteiten omtrent GGO's:

Overheidsdienst voor controle biotechnologie (veldproeven, op de markt brengen van rproducten)

Krijgt nieuwe opdracht inzake beoordeling door niet alleen de risico's te onderzoeken, maar ook de impact van nieuwe vergunningen op duurzame ontwikkeling.

Zal in de toekomst meer aandacht besteden aan publieksinformatie en participatie inzake vergunningen.

o.a. gewezen medewerkster Suzy Renckens (o.a. MIRA-Thema GGO's meegegeschreven, tal van debatten SBB gaan vertegenwoordigen)

o.a. Yann Devos, betrokken bij de voorbereiding van nieuwe opdrachten zoals publieksinformatie en participatie en de werkgroep Duurzame Ontwikkeling.

Bijlage – SBB

De Standaard, 25/10/1999.

OPINIE. Gewijzigd voedsel wordt grondig getest Suzy Renckens

De controle op de bioveiligheid van genetisch gewijzigde organismen is strenger dan op de traditionele voedingsmiddelen, zegt Suzy Renckens

Inderdaad, Belgische suiker mag niet gefabriceerd worden met genetisch gewijzigde bieten (DS 8 oktober),

gisteren niet, vandaag niet en wellicht morgen ook nog niet. Dit is evenwel helemaal niet het gevolg van een (commercieel geïnspireerde) beslissing van de suikerindustrie in ons land.

Elk gebruik van genetisch gewijzigde organismen (GGO's) kan immers pas na expliciete Europese goedkeuring gefundeerd op een veiligheidsevaluatie. Zo ook voor suikerbieten.

De ontwikkeling van nieuwe variëteiten gebeurt stapsgewijs en er liggen een ruim aantal jaren tussen de eerste proeven in het veld en de uiteindelijke teelt voor commerciële doeleinden. In het geval van genetisch gewijzigde gewassen is voor elke proef een specifieke toelating vereist en moeten bepaalde voorwaarden gerespecteerd worden om onder meer verspreiding in het leefmilieu te minimaliseren. De ligging van de proefvelden is helemaal niet geheim noch vertrouwelijk, maar moet zeer precies (kadastrale gegevens) worden medegedeeld aan de bevoegde overheid, zodat de Inspectiediensten controles kunnen uitvoeren.

Genetisch gewijzigde gewassen moeten niet enkel voldoen aan kwaliteitskenmerken vereist voor inschrijving op de rassencatalogoog (zoals alle nieuwe variëteiten) maar worden eveneens getoetst op hun bioveiligheid (veiligheid voor de menselijke gezondheid en het leefmilieu) overeenkomstig strikte Europese en Belgische wetgeving.

In het geval van suikerbieten worden er in België veldproeven uitgevoerd (de eerste in 1989) door vier verschillende biotechbedrijven. In de meeste gevallen betreft het bieten die, door inbreng van een bacterieel gen, resistent worden gemaakt voor een biologisch afbreekbaar totaalherbicide omdat de huidige methodes van onkruidcontrole (veelal mengsels van meerdere chemicaliën) arbeidsintensief zijn en niet afdoend zijn voor controle van de onkruiden in bietenvelden.

Onder geen enkel beding is gebruik van de geteste bieten in de voeding of veevoeding toegelaten. Hiervoor moeten deze eerst toegelaten worden op de Europese markt overeenkomstig de Europese richtlijn 90/220/EEG voor doelbewuste introductie van GGO's in het leefmilieu en gezien toepassing in de voeding overeenkomstig de Europese 'novel food' verordening 258/97.

In het geval van herbicide resistente gewassen is bovendien een expliciete goedkeuring van het herbiciden-gebruik volgens de richtlijn 91/414/EEG vereist. In alle gevallen moet een stringente risico-inschatting worden uitgevoerd met betrekking tot resp. het leefmilieu en de menselijke gezondheid.

Hiervoor moeten de kennisgevers door middel van wetenschappelijke gegevens aantonen dat het GGO veilig is (en meestal qua samenstelling niet verschilt van de niet-transgene tegenhanger). Nadeel van deze uit-

gebrede en dikwijls kostelijke analyses is dat deze enkel binnen het bereik liggen van grote kapitaal-krachtige ondernemingen (lees multinationals) terwijl het voor een klein bedrijfje een hele opdracht is om aan alle wettelijke vereisten te voldoen.

In België gebeurt de evaluatie van de bioveiligheid van alle GGO's (planten maar ook dieren, micro-organismen, vaccins) door de Bioveiligheidsraad die zich laat helpen door onafhankelijke experts uit de academische wereld.

De Bioveiligheidsraad geeft wetenschappelijk advies aan de bevoegde overheden . Naast de garantie voor veiligheid legt de wetgeving ook op dat het publiek correct geïnformeerd wordt over het gebruik van GGO's. Vandaar de verplichting tot etikettering (op basis van aanwezigheid van het toegevoegde DNA of eiwit). Blijkbaar heeft etikettering echter een omgekeerd effect (onbekend is onbemind) en verkiezen sommige voedselproducenten eerder deze producten te mijden dan wel de consument te moeten informeren.

In sommige gevallen is etikettering zelfs niet mogelijk omdat op geen enkele manier een verschil met het traditioneel product vast te stellen is.

Jawel, suiker=suiker, zoals insuline=insuline (het wordt reeds jaren dankzij GGO's geproduceerd). De consument heeft inderdaad het recht om te weten dat er een nieuw technisch procédé wordt toegepast om een bepaald product te bereiden (eigenlijke boodschap van het GGO-label), maar de huidige heisa rond GGO-voedingsmiddelen laat hem niet meer toe ook correct geïnformeerd te zijn. De vermelding 'geproduceerd met genetisch gewijzigde organismen' schrikt af terwijl de consument in tegenstelling gerustgesteld zou moeten zijn dat hij te maken heeft met voedingsmiddelen die getest werden alsof het geneesmiddelen waren. Niet veel producten ondergaan a priori en a posteriori dergelijke grondige controle als momenteel het geval is voor GGO's. Mijns inziens zou het minstens even informatief zijn op het etiket te zien staan welke herbicidencocktails, pesticiden e.d. er werden aangewend op onze traditionele voedingsmiddelen.

(De auteur is Dr. Ir. en werkt als bioveiligheidsexpert bij de Sectie Bioveiligheid en Biotechnologie (SBB) van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (WIV). Ze schrijft in eigen naam.)

RAADGEVEND COMITÉ VOOR BIO-ETHIEK

Contact:

R.A.C. (Rijksadministratief Centrum)
Vesaliusgebouw – 4de verdieping
Pachécolaan 19 bus 5 1010 BRUSSEL
Tel. 32-(0)2/210.42.34 Fax 32-(0)2/210.42.27
Yvon Englert (voorzitter)
Monique Bosson (informatieverantwoordelijke)
E.mail : monique.bosson@health.fgov.be

Werking:

Aan het Comité heeft een dubbele taak toegewezen : een raadgevende en een informatieve taak.

Het Comité moet advies uitbrengen, hetzij op aanvraag, hetzij op eigen initiatief, over de problemen die rijzen ten gevolge van het onderzoek of de toepassingen ervan, op het gebied van de biologie, de geneeskunde en de gezondheidszorg. Deze problemen moeten betrekking hebben op de mens, op groepen uit de maatschappij of op de gehele maatschappij. Zij moeten onderzocht worden op hun ethische, sociale en juridische aspecten, meer bepaald betreffende de eerbiediging van de rechten van de mens.

Daarnaast heeft het Comité ook een informatieve taak. Over al de genoemde problemen dient het Comité de Regering, het Parlement en de Raden van de Gemeenschappen in te lichten. Daartoe stelt het Comité een jaarverslag op met als inhoud : de adviezen, een overzicht van de problemen die ter studie liggen, een activiteitenverslag en een overzicht van de jaarverslagen van de lokale ethische comités.

Het Comité kan adviezen uitbrengen op eigen initiatief. Het kan ook advies geven op vraag van de Voorzitters van de verschillende parlementaire instellingen en van leden van de verschillende betrokken regeringen en executieven. Een instelling voor wetenschappelijk onderzoek, een instelling voor gezondheidszorg, een instelling voor hoger onderwijs of een lokaal ethisch comité (verbonden aan een instelling voor gezondheidszorg of aan een universiteit of erkend door een Gemeenschap), kunnen eveneens het

Comité om advies vragen.

Het Comité brengt in principe een advies uit binnen zes maanden na kennisname van de vraag.

Meestal laat het Comité het advies voorbereiden door een beperkte commissie, waarvan de samenstelling die van het Comité weerspiegelt. Deze beperkte commissies kunnen bovendien een beroep doen op externe deskundigen.

De adviezen moeten de verschillende uiteengezette standpunten weergeven. Er wordt dus gewerkt met minderheidsstandpunten. In de meeste adviezen van het comité vallen de standpunten uiteen in drie grote groepen: een middenweg, een extreem conservatief standpunt en een extreem *laisser-faire* standpunt.

Het Comité heeft ook een documentatie- en informatiecentrum, waar o.a. een hele reeks relevante wetenschappelijke tijdschriften te vinden zijn.

Het Comité verzorgt de uitgave van het tijdschrift "Bioethica Belgica" (2 à 3 per jaar). Dit tijdschrift publiceert alle adviezen in extenso. Daarnaast worden de studiedagen aangekondigd evenals algemene informatieve berichten zoals bijvoorbeeld de werkingsverslagen van het Comité

Tenslotte dient het Comité om de twee jaar een openbare conferentie te organiseren betreffende de ethische problemen op het vlak van de biowetenschappen en de gezondheid. Die conferenties betreffen :

1997 – "Het menselijk embryo in vitro"

1999 – "Erfelijkheid: genetische tests en Maatschappij"

2001 – "Voorafgaande wilsverklaringen : Uitdrukking van de rechten van de patiënt ?"

Details organisatie:

Het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek werd opgericht in 1993.

Voorzitter 2001-2002 is Yvon Englert, hoogleraar aan de Université Libre de Bruxelles.

Voorzitter 2002-2003 wordt Léon Cassiers, hoogleraar-emeritus aan de KUL.

Het Comité bestaat uit 35 effectieve leden, 35 plaatsvervangende leden en 8 leden met raadgevende stem, aangesteld door de Ministers. Hun mandaat loopt 4 jaar.

Zestien leden worden voorgedragen door de Interuniversitaire Raden, de anderen door de Orde van Geneesheren (6) en de Orde van Advokaten (2) ; ze komen voort uit de magistratuur (2) of worden aangeduid door de betrokken Regeringen (9).

Bij de samenstelling werd gezorgd voor een evenwichtige vertegenwoordiging van de verschillende ideologische en filosofische strekkingen, voor een evenwichtig aantal mannen en vrouwen en voor evenveel Nederlandstalige en Franstalige leden. Hetzelfde geldt voor de vertegenwoordiging van personen uit wetenschappelijke en geneeskundige kringen enerzijds en uit filosofische, rechtswetenschappelijke en menswetenschappelijke kringen, anderzijds.

Thema's en standpunten:

In adviezen behandelde thema's allen omtrent biologie en geneeskunde, o.a. euthanasie, IVF, HIV, reproductief klonen, geslachtskeuze, experimenten op mensen, experimenten op menselijke embryo's...

Activiteiten omtrent GGO's:

Relevant voor GGO's in landbouw zijn de adviezen over patenten :

Advies Nr5 - 09/02/98 Betreffende de juridische bescherming van biotechnologische uitvindingen

Advies Nr 12 - 10/01/00 Inzake de juridische bescherming van biotechnologie uitvindingen

Banden met:

Het Comité onderhoudt nauwe contacten met buitenlandse en internationale organisaties voor bio-ethiek.

O.a. UNESCO, Comité International de Bioéthique; Raad van Europa, op Conferenties des 'Comités Nationaux d'éthique'; Wereldgezondheidsorganisatie, op verscheidene Toppen van de Nationale Bio-ethische Commissies...

FEDERAAL MINISTERIE BUITENLANDSE ZAKEN,
BUITENLANDSE HANDEL EN
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Contact:

Tel: 02/501.81.11

<http://diplobel.fgov.be>

Werking:

Louis Michel – minister Buitenlandse Zaken

Annemie Neyts – toegevoegd minister Buitenlandse Zaken (landbouw)

Eddy Boutmans – staatssecretaris Ontwikkelingssamenwerking

Details organisatie:

o.a. cel Handel (?)

o.a. DGIS en afsplitsingen (federaal secretariaat Ontwikkelingssamenwerking)

Thema's en standpunten: (Fragment uit beleidsplan Ontwikkelingssamenwerking)

3. Landbouw en voedselzekerheid

Uitgangssituatie

De landbouw blijft een cruciale sector in de meeste armste landen. De optie voor duurzame ontwikkeling en basisrechten heeft echter ook consequenties voor de manier van werken in deze sector. Voedselzekerheid staat centraal. Het recht op voedsel maakt deel uit van het universeel aanvaarde 'Recht op een levensstandaard die hoog genoeg is voor gezondheid en welzijn'. Ontwikkelingssamenwerking werkt daartoe op verschillende niveaus.

Beleidsopties

In de eerste plaats levert België steun aan heel concrete programma's waardoor mensen in ontwikkelingslanden zelf ondersteund worden in hun strijd voor voedselzekerheid. De inspanningen zijn het duidelijkst zichtbaar in het programma van het Belgisch Overlevingsfonds, dat de voedselproblematiek in een aantal Afrikaanse landen op een geïntegreerde manier helpt aan te pakken, in partnerschap met ngo's, lokale actoren en multilaterale instellingen.

Dwarsverbindingen:

Binnen het Overlevingsfonds wordt voedselzekerheid gekoppeld aan andere sectoren, zoals gezondheid, kleine infrastructuur en educatie. De nieuwe wet op het Overlevingsfonds handelt ook uitdrukkelijk over de versterking van nationale en lokale overheden en groepen om hen in staat te stellen hun eigen verantwoordelijkheden op te nemen, én heeft oog voor de voedselproblematiek in verstedelijkte gebieden. De ervaringen opgedaan in het Fonds, dat in zekere zin een 'laboratoriumfunctie' vervult, zullen worden opengetrokken naar de andere geledingen van de samenwerking.

De landbouwsector is bij uitstek gevoelig voor milieuproblemen. De ecologische aspecten zullen dan ook een prominente plaats in het Belgisch beleid krijgen: erosiebestrijding, herbebossing, diversificatie, alternatieven voor bestrijdingsmiddelen, ondersteuning van biologische teelt, ... worden opgenomen in de landbouwprogramma's. Speciale aandacht gaat naar de risico's van biotechnologie en meer in het bijzonder van genetisch gemanipuleerde organismen. Los van de nog onduidelijke risico's voor gezondheid en biodiversiteit (voorzorgsprincipe!), is er de weinig doorzichtige en voor kleine boeren nauwelijks toegankelijke markt. Een groot deel van de (dure) biotechnologie is in handen van enkele grote multinationale bedrijven - niet toevallig zijn dat vaak ook de producenten van zaden, meststoffen en ziektebestrijders. En ook een groot deel van de handel in voedselgewassen is in handen van zeer weinig multinationale ondernemingen. Kleine boeren zijn sterk afhankelijk van deze machtsconcentraties, niet alleen bij de aankoop van de noodzakelijke zaden, chemicaliën enz., maar ook bij de prijsbepaling van hun eindproducten. Anderzijds vormen ze nauwelijks een partij om enige invloed uit te oefenen -voor de agro-industrie is de kleine boer in het Zuiden commercieel niet interessant. De Belgische samenwerking zal zich m.n. inspannen om juist die kleine boeren te versterken, op lokaal en nationaal vlak (ondersteunen van vormingsinitiatieven, organisatiever-

sterking, ondersteuning van Fair Trade initiatieven), en internationaal (agenda EU, Wereldhandelsorganisatie, ..).

In de multilaterale landbouwsamenwerking wordt de steun aan de FAO gericht op institutionele verbetering van de landbouwproductie. Daarnaast verleent België steun aan een reeks internationale instellingen voor landbouwonderzoek en aan gerichte programma's binnen enkele van deze instellingen, m.n. programma's die verhoging van de landbouwproductie koppelen aan milieuvriendelijke en basisgerichte technologie.

Voedselzekerheid moet ook een plaats krijgen in een Interdepartementale Werkgroep

Ontwikkelingssamenwerking, waardoor het beleid van de verschillende betrokken ministeries (Landbouw, Financiën, Buitenlandse Zaken, ...) beter op elkaar afgestemd kan worden. Voedselzekerheid staat m.n. onder druk van de ontwikkelingen op de wereldmarkt. Voedsel is evenwel niet zomaar handelswaar, maar vraagt om correcties en bescherming in het internationaal economisch verkeer.

DGIS

Directie-Generaal Internationale Samenwerking

Federaal Ministerie Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Contact:

DGIS

Directie-Generaal Internationale Samenwerking

Karmelietenstraat 15 1000 Brussel

Tel: 02/501.81.11

<http://www.dgic.be>

leiding: dhr. Eddy Boutmans

Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking

Maria-Theresiastraat 1 in 1000 Brussel

Tel.: 02/549.09.20 – Fax: 02/512.21.23

E-mail: kabinet@cabos.fgov.be

Werking:

DGIS is de federale overheidsdienst voor ontwikkelingshulp- en samenwerking, geleid door staatssecretaris Eddy Boutmans. Binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft DGIS als opdracht de Belgische samenwerking en ontwikkeling voor te bereiden en te coördineren. Dit gebeurt in overleg met de regeringen van onze partnerlanden, met internationale organisaties en via universiteiten en Belgische niet-gouvernementele organisaties.

Details organisatie:

Algemeen Bestuur Ontwikkelingssamenwerking: de voorganger van DGIS*, het huidige orgaan verantwoordelijk voor de Belgische ontwikkelingssamenwerking. In de periode 1976-1999 nam ABOS de voorbereiding, de uitvoering en de evaluatie van het grootste deel van de Belgische gouvernementele samenwerking voor zijn rekening. Een opeenvolging van mislukkingen en werkingsfouten binnen het ABOS zette het Belgisch parlement er in 1995 toe aan om een onderzoekscommissie op te richten, belast met de analyse van de werking van de Belgische samenwerking. Dit resulteerde in een drastische hervorming waarbij de taken van ABOS werden verdeeld onder drie directies van het ministerie van Buitenlandse Zaken en een nieuwe externe instelling, de BTC.

Belgische Technische Coöperatie: een externe organisatie opgericht in het kader van de hervorming van ABOS tot DGIS, belast met de invoering en de uitvoering van de gouvernementele samenwerking. Site in aanmaak op www.btcctb.be

Een nieuw wettelijk kader. Met zijn "Wet betreffende de Belgische internationale samenwerking" verleende België zijn internationaal samenwerkingsbeleid een duidelijk wettelijk kader. De wet werd op 25 mei 1999 door de Kamer van Volksvertegenwoordigers goedgekeurd en verscheen in het Belgisch Staatsblad van 1 juli 1999.

Dit zijn de belangrijkste elementen van deze wet:

- de wet introduceert het begrip "internationale samenwerking" en geeft via deze naam duidelijk aan dat de samenwerking een zaak is tussen partners die op gelijke voet staan;
- het doel van de internationale samenwerking wordt gedefinieerd door begrippen als duurzame menselijke ontwikkeling, partnerschap en ontwikkelingsrelevantie;
- om de ontwikkelingsrelevantie te definiëren, steunt de wet op de criteria die werden gedefinieerd door het Comité voor Ontwikkelingshulp van de OESO: relevantie, doeltreffendheid, efficiëntie, impact en leefbaarheid;

- de wet geeft gestalte aan het geografisch overleg: de wet beperkt de bilaterale samenwerking momenteel tot maximum 25 landen (of regionale organisaties van landen), geselecteerd op basis van zeven criteria die de wet voorschrijft; voor elk van deze landen wordt een strategienota uitgewerkt;
- ze definieert een sectorale en thematische concentratie: de bilaterale samenwerking is nu beperkt tot vijf sectoren (basisgezondheidszorg, vorming en onderwijs, landbouw en voedselveiligheid, basisinfrastructuur, maatschappijopbouw, inclusief via conflictpreventie) en drie transsectorale thema's (gelijke kansen, leefmilieu, sociale economie);
- de multilaterale samenwerking en de samenwerking via niet-gouvernementele partners worden verder eveneens gedetailleerd gedefinieerd.

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

Departement Wetenschap, Innovatie en Media (WIM)

WIM coördineert het beleid inzake wetenschappelijk onderzoek , het beleid inzake technologie en innovatie, is belast met de voorbereiding en uitvoering van het media- en filmbeleid , zorgt voor de voorbereiding en coördinatie van het multimediebeleid van de Vlaamse Gemeenschap.

WIM

North Plaza B

Koning Albert II-laan 7 1210 BRUSSEL

info@wim.vlaanderen.be

www.innovatie.vlaanderen.be

secretaris-generaal : LEO GUNS

Administratie Wetenschap en Technologie

Activiteiten omtrent biotechnologie: o.a. Freddy Colson in Algemene Vergadering van VIB ;

Monika Sormann (lector MIRA-Thema GGO's 2001); ... Banden met Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid.

Administratie Wetenschap en Technologie

Boudewijngebouw

Boudewijnlaan 30 1000 BRUSSEL

Tel : 02-553 60 08 Fax : 02-553 60 07

wetenschap.innovatie@vlaanderen.be

www.innovatie.vlaanderen.be

eerste opdrachthouder : FREDDY COLSON

staflid : Antoon CLARYS

- is verantwoordelijk voor de voorbereiding, coördinatie en evaluatie van het beleid inzake technologische innovatie ;
- volgt de beleidsuitvoering door het IWT-Vlaanderen (Instituut voor de Aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie in Vlaanderen) op ;
- zorgt voor de monitoring en evaluatie van de uitvoering van de beheersovereenkomsten van de onderzoeksinstituten IMEC (Interuniversitair Micro-Electronica Centrum), VITO (Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek) en VIB (Vlaams Interuniversitair Instituut voor Biotechnologie) ;
- coördineert de Vlaamse betrokkenheid in internationale fora die actief zijn op het vlak van onderzoek en ontwikkeling, zoals EU, OESO en UNESCO ;
- stimuleert de deelname van Vlaamse onderzoekers aan internationale onderzoeksprogramma's, in het bijzonder aan het Europese Kaderprogramma voor Onderzoek en Ontwikkeling en aan COST ;
- volgt de ontwikkelingen inzake technologische innovatie op Vlaams, Belgisch en internationaal niveau en koppelt die informatie aan het beleid ;
- draagt bij tot de voorbereiding en realisatie van het jaarlijkse actieplan voor Wetenschapsinformatie en Innovatie.

IWT - Instituut voor Innovatie door Wetenschap en Technologie

Als Vlaamse overheidsinstelling stimuleert en ondersteunt IWT-Vlaanderen de technologische innovatie als "enig loket" voor Vlaanderen. Het IWT werd bij decreet van 23 januari 1991 opgericht. Zijn opdrachten werden geherpreciseerd in het zogenaamde innovatiedecreet van 18 mei 1999. Hierbij werd tevens de naam gewijzigd tot IWT-Vlaanderen: Instituut voor de aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie in Vlaanderen.

IWT

Paul Lagasse, voorzitter

Monique BAETEMAN, woordvoerdster

Bischoffsheimlaan 25 B-1000 Brussel

Tel. 32-(0)2 209 09 00 Fax 32-(0)2 223 11 81

[Http://www.iwt.be](http://www.iwt.be)

info@iwat.be

Markiesgebouw

Markiesstraat 1 1000 BRUSSEL

Telefoon : 02-553 31 10 Fax : 02-553 31 40

e-mail: info@wvc.vlaanderen.be

www.wvc.vlaanderen.be

secretaris-generaal: GUIDO DEBLAERE

Opdrachten:

- het welzijn: het gezinsbeleid, het beleid inzake het maatschappelijk welzijn, het beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden, het bejaardenbeleid, het beleid inzake bijzondere jeugdbijstand en de sociale hulpverlening aan gedetineerden met het oog op hun sociale reïntegratie
- de volksgezondheid: de preventieve en ambulante gezondheidszorg, de sociale en milieuhygiënische aspecten van de gezondheidszorg, het beleid inzake het ziekenhuiswezen en de geestelijke gezondheidszorg
- het sociaal-cultureel werk: vorming, ontwikkeling en beoefening van artistieke expressie voor en door jongeren en volwassenen, buiten schoolverband en niet-beroepsmatig
- de kunst: de ondersteuning en de bevordering van de professionele kunst, het beheer van het eigen kunstbezit en de organisatie van binnen- en buitenlandse tentoonstellingen en manifestaties

Administratie Gezondheidszorg

Staat in voor de preventieve en ambulante gezondheidszorg, de sociale en milieuhygiënische aspecten van de gezondheidszorg, het beleid inzake het ziekenhuiswezen en de geestelijke gezondheidszorg. Banden met de Vlaamse Gezondheidsraad (VGR).

Activiteiten omtrent ggo's: o.a. Bart Bautmans (Gezondheidsinstituut Antwerpen) lector MIRA-T-rapport 2001, thema ggo's

Markiesgebouw

Markiesstraat 1 , 1000 BRUSSEL

Telefoon : 02-553 35 00 Fax : 02-553 35 84

gezondheidszorg@vlaanderen.be

www2.vlaanderen.be/gezondheidszorg

directeur-generaal : CHRIS VANDER AUWERA

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

Department Economie, Werkgelegenheid, Binnenlandse aangelegenheden en Landbouw

Markiesgebouw

Markiesstraat 1 1000 BRUSSEL

Tel : 02-553 39 02 - Fax : 02-553 40 67

info@ewbl.vlaanderen.be

www.vlaanderen.be/economie

secretaris-generaal : ROGER DE LANGHE

Opdrachten:

→ economie: het scheppen van de nodige voorwaarden voor meer, beter en verantwoord ondernemerschap gericht op bestaande en nieuwe doelgroepen en een adequaat overheidsoptreden dat regelmatig wordt geëvalueerd en bijgestuurd, met een accentverschuiving van een direct economisch ondersteuningsbeleid naar een flankerend beleid

→ werkgelegenheid: beleidsondersteuning en -uitvoering, onder meer werkervaring, meerwaardeconomie, arbeidskaarten, aanmoedigingspremies voor tijdskrediet, programmatie van ESF in Vlaanderen

→ binnenlandse aangelegenheden: de voorbereiding, uitvoering, ondersteuning en evaluatie van het beleid inzake het bestuurlijk functioneren van de provincies, de gemeenten, de OCMW's, de kerkfabrieken, en de intercommunales (wetgeving, financiering en toezicht)

→ land- en tuinbouw: bewerkstellingen van een duurzame, concurrentiële, kwaliteitsbewuste en door de maatschappij, consument en sector gedragen Vlaamse landbouw, tuinbouw en visserij, met competente en milieubewuste bedrijfsleiders, moderne, op diversificatie gerichte en competitieve ondernemingen

Administratie Economie

Tel : 02-553 37 05 Fax : 02-553 38 69

economie@vlaanderen.be

Administratie Land- en Tuinbouw

De Administratie Land- en Tuinbouw zorgt voor de implementatie van wetgevende materie. Daarnaast verzorgt ALT ook opleidingen via MAVO (Management en Vorming) en verleent het via het VLIF (Vlaams Landbouwinvesteringsfonds) steun aan boeren die doelbewust investeren.

Banden met: o.a. VLTR, VILT, VLAM.

ALT

Jules van Liefveringhe, directeur

Peter De Middeleir, woordvoerder

Tel: 02/553.63.57 Fax: 02/553.63.50

Ewbl.alt@ewbl.vlaanderen.be

<http://www.vlaanderen.be/landbouw>

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

Departement Leefmilieu en Infrastructuur (LIN)

Opdrachten :

het departement Leefmilieu en Infrastructuur verbetert het leefmilieu , beschermt de natuur en het architecturaal en ecologisch erfgoed , verzorgt de ruimtelijke ordening en inrichting van het grondgebied , stippelt het beleid uit inzake verkeer en vervoer en voert het uit , zorgt voor waterbeheersing en -infrastructuur

Departement LIN

Graaf de Ferrarisgebouw

Koning Albert II-laan 20 bus 2 , 1000 BRUSSEL

Tel : 02-553 71 02 - Fax : 02-553 71 05

leefmilieu.infrastructuur@lin.vlaanderen.be

secretaris-generaal : FERNAND DESMYTER

Administratie Milieu, Natuur en Land- en Waterbeheer (AMINAL)

Activiteiten omtrent GGO's: Afdeling Milieuvergunningen: o.a. Guy Saelemaekers, Xavier Coppens. Coppens ook lector MIRA-T rapport ggo's 2001. Als niet stemgerechtigde lid vertegenwoordigd in FRDO. Ook in MiNa-raad.

Graaf de Ferrarisgebouw

Koning Albert II-laan 20 bus 8 1000 BRUSSEL

Tel : 02-553 80 11 - Fax : 02-553 80 05

e-mail : aminal@lin.vlaanderen.be

Instituut voor Natuurbehoud (zie fiche hierna)

Nog meer overheid

Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM)

De Milieuadministratie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

<http://www.ibgebim.be/NL/index.htm>

e.a. instelling Brussels Gewest.

Fytoweb

Deze website geeft up-to-date informatie over welke nieuwe bestrijdingsmiddelen erkend werden, welke middelen in welke teelten erkend zijn, tegen welke ziekten en plagen deze middelen erkend zijn, welke middelen niet meer erkend zijn,...

<http://www.fytoweb.fgov.be>

INSTITUUT VOOR NATUURBEHOUD

Departement Leefmilieu en Infrastructuur

Vlaams Gewest

Contact:

Instituut voor Natuurbehoud

Kliniekstraat 25 1070 Brussel

tel: (02) 558 18 11 fax: (02) 558 18 05

info@instnat.be

<http://www.instnat.be>

Werking:

Het Instituut voor Natuurbehoud is een wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Gemeenschap en heeft als globale taakstelling: alle passende wetenschappelijke studies, onderzoeken en werkzaamheden uit te voeren in verband met het natuurbehoud, in het bijzonder met het oog op het uitwerken van actiemiddelen en wetenschappelijke criteria tot het voeren van een beleid inzake natuurbehoud.

Hiertoe verzamelt het Instituut alle nuttige documentatie, onderneemt de nodige studies en onderzoeken, richt enquêtes in en zorgt voor de overdracht van de verworven kennis aan de bevoegde overheden.

Details organisatie:

Het Instituut voor Natuurbehoud ressorteert onder het Departement Leefmilieu en Infrastructuur.

De instelling werd opgericht in 1985 en momenteel werken een tachtigtal personen op het Instituut voor Natuurbehoud, zij het in vast, zij het in tijdelijk verband.

Het wetenschappelijk onderzoek dat uitgevoerd wordt op ons instituut wordt opgesplitst in zes onderzoeksgroepen of 'cellen':

- Natuurrapport
- Natuurontwikkeling en -beleid
- Populatie en verspreidingsecologie
- Ecotooptypologie en Biologische waarderingskaart
- Ecohydrologie en watersystemen
- Landschapsecologie en natuurbeheer

Activiteiten omtrent GGO's:

Luc De Bruyn is co-auteur van MIRA-T-rapport 2001, thema ggo's.

3. TECHNOLOGIE GEBRUIKERS

BELGAPOM

Contact:

Belgapom
Jos Muyshondt
Romain Cools, woordvoerder
Spastraat 8 rue de Spa 1000 Brussel
tel.: +32 (0)9 339 12 52 fax: +32(0)9 339 12 51
Belgapom@fvphouse.be
<http://www.belgapom.be>

Kan relevant zijn, omdat deel van genetische modificatie te maken heeft met aardappelen... en omdat aardappel wel eens geciteerd wordt als gewas dat een even strikte controle als biotech-gewassen niet zou doorstaan, vanwege de schadelijke stoffen in de schil.

Werking:

Belgapom is een beroepsorganisatie voor de aardappelhandel en -verwerkende industrie, d.w.z. de bereiders-verpakkers, exporteurs, aardappelschilbedrijven, de aardappelverwerkende bedrijven en de producenten van en handelaars in pootgoed. Belgapom is de spreekbuis van een belangrijk deel van de Belgische aardappelketen.

Officieel vertegenwoordigd:

Belgapom is lid van EUROPATAT (de Europese aardappelhandel) en van de UEITP (de Europese aardappelverwerkende industrie).

Belgapom is lid van UNIZO en FEVIA.

Banden met:

FEVIA, UNIZO, VBO

FEVIA

Federatie Voedingsindustrie – Federation de l'Industrie Alimentaire

Contact:

Fevia

Chris Moris, voorzitter

Kunstlaan 43 1040 Brussel

Tel.: (32) (2) 550 17 40 Fax: (32) (2) 550 17 59

cm@fevia.be

<http://www.fevia.be>

Werking:

Fevia is de representatieve werkgeversorganisatie van de voedingsindustrie in België. Fevia groepeert 165 leden-ondernemingen en 24 leden-groeperingen. De organisatie streeft naar maatschappelijke aanvaarding voor haar sector. Actieterreinen zijn: sociale zaken, milieu- en voedingsbeleid.

Details organisatie:

Thema's en standpunten:

Algemeen:

- Voedingsbeleid moet bijdragen tot gezondheid en welzijn . Als vertegenwoordiger van de voedingsindustrie in België wenst FEVIA een richtinggevende rol te spelen in een voedingsbeleid dat moet beogen dat de eindverbruiker, onder economisch verantwoorde voorwaarden, een aanbod van levensmiddelen te verzekeren dat hem op kwantitatief en kwalitatief vlak in staat stelt zijn welzijn en gezondheid op evenwichtige wijze te behartigen.
- Milieubeleid moet bijdragen tot de duurzame ontwikkeling. Als vertegenwoordiger van de voedingsindustrie wil FEVIA een leidinggevende rol spelen in het milieubeleid in al zijn aspecten en op alle niveaus. Zowel overheid als sectoren en bedrijven zullen elk een eigen aangepast milieubeleid uitstippelen en uitvoeren.

ren. Het milieubeleid van elk van deze actoren zal op elkaar moeten inspelen om het einddoel nl. «duurzame ontwikkeling» te bereiken. FEVIA wil bijdragen tot het realiseren van "Duurzame ontwikkeling" met respect voor het evenwicht tussen ecologie, technologie en economie.

- Ivm debat. FEVIA neemt hierbij haar eigen verantwoordelijkheid op in dialoog en samenwerking met andere maatschappelijke en professionele actoren. De andere maatschappelijke actoren omvatten de overheid, de media, de georganiseerde consument en de wetenschappelijke wereld. De andere professionele actoren zijn in de eerste plaats de landbouwsector, de distributiesector en de chemische sector.

Specifiek betreffende GGO's: (zie ook enkele bijlagen over dispuut met Greenpeace)

In principe verdediger van ondernemingen en van biotechnologische toepassingen. FEVIA volgt de GGO-thematiek met argusogen op, o.a. in de hoedanigheid van Paul Balduck en Johan Hallaert.

Activiteiten omtrent GGO's:

De Federatie Voedingsindustrie startte onlangs een campagne: 'Biotechnologie en onze voeding: een stand van zaken.' Een brochure geeft antwoorden op 5 vragen: Biotechnologie en genetische modificatie: wat is het, gecontroleerde ontwikkeling, wie ziet er toe, genetisch gemodificeerde producten, zijn ze al in onze winkels, genetische modificatie, wat zijn de voordelen en u als consument, hoe wordt u geïnformeerd?

Vorig jaar was FEVIA in een discussie verwickeld met Greenpeace omtrent het bannen van GGO's uit de voedselketen, tot uit veevoeder toe. FEVIA achtte dit niet haalbaar. (Zie bijlage)

Advies FRDO omtrent internationaal landbouwonderzoek naar ggo's voor ontwikkelingssamenwerking: Yves Goemans als stemgerechtigd lid; Paul Balduck gehoord als expert.

Officieel vertegenwoordigd:

Stemgerechtigd lid van de Federale Raad Duurzame Ontwikkeling (?)

Mogelijk in Vlaamse Land en Tuinbouwraad??

Banden met:

Ondernemingen in de voedingsindustrie

Bijlage 1 – FEVIA

GREENPEACE SNELT VOEDINGSINDUSTRIE TER HULP ?

In de Fevia Flash nr. 26 hebben wij u een stand van zaken gepresenteerd m.b.t. "GGO's in diervoeders". Daarbij werd o.a. gesteld dat er nog niet voldoende 'niet-GGO'-grondstoffen ter beschikking zijn. Prompt ontving de FEVIA-voorzitter een schrijven vanwege Greenpeace. Daarin stelde Greenpeace dat er wel degelijk aanzienlijke hoeveelheden 'niet-GGO'-soja ter beschikking zouden zijn. (Ter illustratie werden in bijlage verklaringen opgenomen van Genetic ID en Bunge.

Vooreerst zal onze voorzitter Greenpeace danken voor deze informatie en melden dat deze info ter beschikking werd gesteld van de leden (cfr.beschikbare documenten). Bij deze gelegenheid zal hij er ook nog eens op wijzen dat de producenten van diervoeders, verenigd in BEMEFA, niet zijn aangesloten bij FEVIA.

Daarnaast zal FEVIA ook bijkomende informatie opvragen bij Genetic ID en Bunge. Zo is het belangrijk te weten of een ernstig lastenboek gehanteerd

wordt. In een recente nota wijst Greenpeace er trouwens op dat alleen systemen gebaseerd op 'hard IP' aanvaardbaar zijn. Maar principieel kunnen we het op dit punt eens zijn met Greenpeace. Maar tegelijkertijd hebben we grote vragen bij het feit dat men het vanuit bepaalde hoek hier blijkbaar niet zo nauw neemt. We durven betwijfelen of alle producten die onder het hoofdstuk "GGO's in diervoeder" op de groene lijst van Greenpeace staan afkomstig zijn van een hard IP filière. Op dit punt roepen wij u trouwens op u niet te laten verleiden om op basis van

twijfelachtige certificaten, uitgeschreven door organisaties die daartoe niet eens geaccrediteerd zijn, te proberen zogenaamde 'niet-GGO'-garanties te geven. Vroeg of laat wordt u dit, o.a. door Greenpeace, aangewreven.

Tenslotte blijven er ook nog andere knelpunten over. Zo is soja niet het enige veevoedingrediënt dat van GGO-oorsprong kan zijn. Ook blijft er nog steeds een duidelijke meerprijs te betalen, zeker als het gaat over 'hard IP'-grondstoffen. En er wordt een nieuwe evolutie vastgesteld : er is in toenemende mate een tekort

aan labo-capaciteit. Zo werden bepaalde bedrijven reeds verwezen naar Amerikaanse labo's voor het verichten van hun GGO-analyses !

In functie van de huidige stand van zaken moet onvermijdelijk geconcludeerd worden dat dit onderwerp nog voor geruime tijd een bron van discussies en spanningen zal zijn.

Bijlage 2 - FEVIA

De Heer Jean-François Fauconnier

Greenpeace België

Vooruitgangsstraat 317

1030 Brussel

Geachte Heer Fauconnier,

Betreft : GGO's in diervoeder

Wij zenden u deze brief in naam van de bedrijven en de subsectoren die u recentelijk in dit verband hebt aangeschreven en die niet individueel op uw schrijven gereageerd hebben.

Zoals u weet heeft FEVIA vroeger steeds heel wat aandacht besteed aan de aanwezigheid van GGO's in de voedselketen.

Zo zijn we steeds van mening geweest dat er een publiek debat rond GGO's moet gevoerd worden. Wij waren en zijn nog steeds bereid hieraan deel te nemen. Als bijdrage hiertoe stellen we een brochure m.b.t. "Biotechnologie en Voeding" ter beschikking van de consument. Daarnaast hebben we samen met OIVO, Agrinfo en VIB een lerarenpakket rond biotechnologie samengesteld.

Daarnaast willen we ook de mening en de keuzevrijheid van de consument respecteren. In deze context bieden de meeste voedingsproducenten trouwens de door Greenpeace gevraagde garanties m.b.t. de afwezig-

heid van GGO's of daarvan afgeleide ingrediënten. Zij hebben dit trouwens ook aan uw organisatie bevestigd.

FEVIA heeft ook de mogelijkheid en de haalbaarheid bestudeerd om binnen de ganse voedselketen, dus ook op niveau van het diervoeder, het gebruik van de GGO-gewassen te vermijden. Daartoe hebben we recentelijk de verschillende actoren van de voedselketen (landbouw, veevoeding, levensmiddelenproducenten en distributie) bijeengebracht. De voedingsmiddelenproducenten kunnen immers niet de totale verantwoordelijkheid nemen voor de ganse bevoorradingsketen, te meer daar zij niet over analysemethoden (kunnen) beschikken om GGO-aanduidingen m.b.t. dierlijke ingrediënten te controleren en er geen voedselveiligheidsoverwegingen aan de orde zijn. Uit deze overlegronde blijkt dat het vermijden van GGO's in diervoeder daarom op korte termijn niet haalbaar is.

Deze situatie is in eerste instantie te verklaren door het feit dat het aanbod aan veevoeding zonder GGO's ruim onvoldoende is. De veevoederproducenten moeten zich immers bevoorraden op de zgn 'commodity-market'. En een aantal zeer belangrijke toeleveranciers van deze markt (bvb. de VSA, Canada, Argentinië,...) leveren grondstoffen aan, die bestaan uit een mengsel van het traditionele gewas (bvb. soja) en een GGO-variant ervan (bvb. RR-soja).

Deze situatie is nog aangescherpt, nu als gevolg van de BSE-crisis een volledig verbod is ingevoerd op het gebruik van dierenmeel. In de huidige crisissituatie moeten de landbouwers absolute prioriteit geven aan deze complexe BSE-problematiek.

Daarnaast kunnen een aantal factoren worden aangegeven die deze situatie bestendigen :

- een wettelijk 'novel feed'-kader – met bijhorende normen voor o.a. een drempelwaarde – ontbreekt. In dit verband moet trouwens benadrukt worden dat een Europese aanpak absoluut noodzakelijk is;
- het blijkt zeer moeilijk om voor de dierlijke productie een betrouwbare "GGO-vrije" bevoorradingsketen op te zetten. Er bestaat duidelijk twijfel over bepaalde certificaten die zogezegd garanderen dat ingrediënten bekomen werden van dieren die uitsluitend met 'traditionele' voeders werden gekweekt. Sluitende borgingssystemen en protocols waardoor de veevoederindustrie de gevraagde garanties op uniforme, contro-

leerbare en betrouwbare manier kan geven, ontbreken immers. Ook het feit dat er geen analysemethodes bestaan om na te gaan of een voedingsmiddel al dan niet afkomstig is van een dier dat gevoerd werd met GGOvoeder draagt hiertoe bij;

- als veevoeder zonder GGO's al te krijgen is, dan is dit tegen een belangrijke meerprijs.
- zelfs indien dergelijk veevoeder wel massaal en tegen een aanvaardbare prijs ter beschikking zou zijn, dan nog is het twijfelachtig of veetelers dit zouden kunnen gebruiken. De mogelijkheden tot traceerbaarheid binnen de primaire sector zijn tot nu toe nog onvoldoende om de consument de nodige garanties betreffende het eindproduct te kunnen bieden.

Binnen deze context blijft het wel mogelijk dat een aantal bedrijven – m.b.t. een beperkte hoeveelheid grondstof – wel de door u gevraagde garanties kunnen bieden. Dit is een individuele beslissing en verantwoordelijkheid van ieder bedrijf.

Het bovenvermeld overleg met de betrokken sectoren wordt in ieder geval verdergezet om de evolutie van nabij te kunnen volgen en desgevallend passend te kunnen reageren als de marktsituatie zou evolueren.

Wij zijn steeds bereid om dit onderwerp verder met u te bespreken en verblijven,

Hoogachtend,

Johan Hallaert
Directeur Voedingsbeleid

Chris Moris
Directeur Generaal

V L A M

Vlaams Promociecentrum voor Agro- en Visserijmarketing

Contact:

VLAM

Leuvenseplein 4 1000 Brussel

Tel.: 02/510.62.50 Fax: 02/510.62.15

E-mail: vlam@vlam.be

<http://www.consument.vlam.be/>

Werking:

Promotiecampagnes met spotjes, affiches, brochures, receptenfolders en kookboeken, waarmee onze Vlaamse land- en tuinbouw- en visserijproducten gepromoot worden.

VLAM werkt volgens productgroepen of sectoren die elk een eigen promotiecampagne voeren.

De marketingdienst verkent de markt en geeft aan de verschillende VLAM-sectoren advies om de promotiecampagne het best af te stemmen op de vraag van de consument. De campagnes worden uitgebreid geëvalueerd, getoetst op de doelstellingen en waar nodig bijgestuurd.

Details organisatie:

NICE (fiche zie elders) is een dienst van het VLAM.

Banden met:

De financiële middelen van VLAM zijn vooral afkomstig van bedrijven uit de sectoren waarvoor VLAM promotie voert. Verder ontvangt VLAM een jaarlijkse subsidie van de Vlaamse overheid en Europese subsidie voor welbepaalde projecten.

SUBEL

Algemene Maatschappij der Suikerfabrikanten vzw

Contact:

Subel

Leon Sue, voorzitter

Marc Rosiers, woordvoerder

Tel: 02/775.80.69 Fax: 02/775.80.75

info@subel.be

<http://www.subel.be>

Mogelijk relevante organisatie voedingsindustrie. Nog te contacteren. Geen standpunten of activiteiten omtrent GGO's bekend.

Werking:

De missie van de Belgische suikerindustrie is het studie- en beleidsvoorbereidend werk, informatie en dienstverlening aan de leden en de vertegenwoordiging van die leden.

V B T

Verbond voor Belgische Tuinbouwveilingen

Contact:

VBT
René De Ridder, voorzitter
Jos Vanwezer, woordvoerder
Tiensevest 136 3000 Leuven
Tel: 016/20.12.71 Fax:016/20.30.35
vbt@ping.be

Toegevoegd om deze stap in de voedingsdistributieketen niet over te slaan. Geen activiteiten of standpunten omtrent GGO's bekend.

Werking:

Het Verbond van de Belgische Tuinbouwveilingen coördineert en ondersteunt de coöperatieve afzetstructuren van de groente- en fruitsector door intens overleg tussen haar leden. Het VBT is het overkoepelend veilingorgaan met 11 aangesloten leden-veilingen verspreid over België.

De belangrijkste taken van het V.B.T. zijn het coördineren van de werkgroepen, het vertegenwoordigen van de veilingen naar betrokken instanties, de promotie van Belgische groenten en fruit in het binnenland, het verzamelen van statistieken in systemen en het publiceren van deze cijfers.

Daarnaast gebeurt binnen het Vlaams Centrum voor Bewaring van Tuinbouwproducten (VCBT) wetenschappelijk onderzoek over het bewaren van groenten en fruit. De nieuwe methoden die op punt gesteld worden voor tuinbouwproducten, worden via de technologische adviseerdienst geïntroduceerd in de praktijk. Het VCBT is een zustervereniging die bestaat uit de KULeuven, het V.B.T. en de bij het V.B.T. aangesloten veilingen. Het VCBT beschikt over een ultramoderne koelinfrastructuur.

V D V

vzw voor de zelfstandige voedingsdetailhandel

Contact:

VDV

Luc Ardies, voorzitter

Chris Declercq, woordvoerder

Tel: 02/238.06.22 Fax:02/230.09.15

vdv@kmonet.org

Toegevoegd om deze stap in de voedingsdistributieketen niet over te slaan. Geen activiteiten of standpunten omtrent GGO's bekend.

Werking:

Het Nationaal Verbond voor de Voedingsdetailisten verdedigt de belangen van de zelfstandige voedingswinkeliers.

FEDIS

Federatie Distributiebedrijven

Contact:

Fedis

Baudouin Meyhui, voorzitter

Alfons De Vadder, woordvoerder

Sint Bernardusstraat 60 1060 Brussel

Tel:02/537.30.60 Fax:02/539.40.26

info@fedis.be

<http://www.fedis.be>

Werking:

De Belgische Federatie van de distributieondernemingen vertegenwoordigt alle ondernemingsvormen die in de Belgische distributie actief zijn. Het is een dienstverlenende organisatie die de belangen van zijn leden behartigt en hen alle mogelijke informatie en bijstand verleent in het beheer van hun onderneming.

De handelaar informeren is een van de hoofdpoddrachten van Fedis. In haar weekblad, Forum, brengt de Federatie verslag uit over haar activiteiten en verstrekt zij heel wat vakinformatie. Een onmisbaar beleidsinstrument voor elke bedrijfsleider, actief in de handel.

Fedis publiceert tevens een jaarverslag waarin zij de evolutie van de distributiesector in kaart brengt en haar standpunt vertolkt over een actueel onderwerp.

Verder verzorgt Fedis ook de uitgave van bundels van collectieve arbeidsovereenkomsten, van toepassing in de verschillende subsectoren van de handel.

Tenslotte organiseert de Federatie regelmatig studiedagen rond thema's van algemeen belang.

Details organisatie:

Fedis vertegenwoordigt alle ondernemingsvormen die in de Belgische distributie actief zijn :

- buurtwinkels en hypermarkten,
- groot- en detailhandelszaken,
- verkooppunten met een algemeen of gespecialiseerd assortiment,
- voedings- en niet-voedingswinkels.

Zo telt Fedis onder haar geassocieerde leden : speciaalzaken in verse of droge voeding, supermarkten, discounts, hypermarkten, bloemisten, elektrospeciaalzaken, doe-het-zelfketens, sportzaken, groothandels in geneesmiddelen, invoerders van tafel- en geschenkartikelen, kledingketens, schoenwinkels, meubelzaken, specialisten in binnenhuisinrichting, boeken-, platen- en fotowinkels,...De Federatie telt nog twee categorieën leden. De aangesloten leden zijn beroepsverenigingen van ondernemingen die een handelsactiviteit uitoefenen binnen een specifieke bedrijfstak. Tenslotte zijn er de toegetreden leden. Dit zijn bedrijven die tot de doelstellingen van Fedis wensen bij te dragen zonder tot de sector te behoren.

Leden :

Nicolas Bohet	Gedelegeerd bestuurder, Crisim sa
Jef Colruyt	Voorzitter, Colruyt nv
Michel Decremer	Bestuurder, Distri Shoe nv
Jacques Delberghe	Gedelegeerd bestuurder, Delberghe sa
Guido D'Hondt	Chief Executive Officer, Euro Shoe Unie nv
Arthur Goethals	Directeur-generaal, Ets Delhaize "De Leeuw" nv
Jean-Marc Heynderickx	Gedelegeerd bestuurder, Louis Delhaize sa
Olivier Hottlet	Gedelegeerd bestuurder, Hottlet Frozen Foods nv
Pierre Jeanmart	Gedelegeerd bestuurder, Stockelec Electro-Cash nv
Guido Kestens	Zaakvoerder, Logibel - C&A België gcv
Guy Lambrechts	Gedelegeerd bestuurder, Lambrechts nv
Eric Mestdagh	Gedelegeerd bestuurder, Mestdagh sa
Vic Ragoen	Managing Director, New Vanden Borre nv

Ivan Sabbe	Gedelegeerd bestuurder, Lidl Belgium GmbH & Co.
Stéphane Saey	Gedelegeerd bestuurder, Saey nv
Pierre Steylemans	Gedelegeerd bestuurder, Ets Steylemans nv
Jean-Pierre Tondreau	Gedelegeerd bestuurder, Superbois sa
Roland Vaxelaire	Chief Executive Officer, Carrefour Belgium nv

Gecoöpteerd lid :

Baudouin van der Straten

Waillet	Vice-President of Government Affairs,
Ets Delhaize "De Leeuw" nv	

Waarnemers :

Roger Dewandeleer	Koninklijke unie van de floristen van België
Yvan Rombouts	Verbond van koffiebranders
Guy Tapernoux	Belgische federatie van wijn en gedistilleerd
Dirk Van Waesberge	Nationaal verbond der handelaars in bieren en drinkwaters

Thema's en standpunten:

Globaal gezien beschouwt Fedis het als een prioritaire opdracht om aandacht te eisen voor de plaats van de distributiefunctie in het economisch leven en voor het grote socio-economische belang van de sector op het vlak van de tewerkstelling en de toegevoegde waarde.

Banden met:

FEVIA, VBO

Leden – distributieindustrie, o.a. supermarkten Colruyt, Delhaize, Carrefour...

N A R E D I

Federatie van handel en nijverheid in natuur-, reform- en dieetwaren in België

Contact:

NAREDI

Geen verdere contactinfo.

<http://www.naredi.net>

Mogelijk relevante koepelorganisatie. Geen activiteiten of standpunten omtrent GGO's bekend.

Werking:

NAREDI is de woordvoerder van fabrikanten, invoerders, groothandel en kleinhandel in gezondheidsproducten. (Ben er niet helemaal zeker van dat ik hier de juiste organisatie heb gevonden... misschien blijft pakweg BELBIOR of BIOFORUM een betere organisatie om bio-boeren en zelfs natuurwinkels te contacteren.)

Details organisatie:

Van oorsprong Waalse/franstalige organisatie? NAREDI werd opgericht in 1990. De federatie telt 250 leden (d.w.z. voornamelijk natuurwinkels vermoed ik)

De Federatie bestaat uit drie kamers die gezamenlijk werken:

- De Kamer van Fabrikanten en Groothandelaars
- De Kamer van Franstalige Kleinhandelaars
- De Kamer van Vlaamse Kleinhandelaars

Thema's en standpunten:

Motto: "Bescherming van volksgezondheid en milieu, dankzij kwaliteitsproducten, bekwame vakmensen en

een aangepaste wetgeving."

Bevordering levenskwaliteit individuen door verkoop 'natuur'producten.

Banden met:

Actief op Europees niveau in netwerk van 'gezondheidsproducten'-organisaties.

Milieu- en gezondheidsbewuste klanten.

FEDAGRIM

Federatie voor Agricultuur Machines (?)

Contact:

Fedagrim

Roger Cornelissen, voorzitter

Michel Christiaens, woordvoerder

Meiseselaan 97a 1020 Brussel

Tel: 02/262.06.00 Fax: 02/262.04.02

m.christiaens@fedagrim.be

<http://www.fedagrim.be>

Het betreft hier wel degelijk een koepelorganisaties van leveranciers van landbouwmachines, en niet – zelfs niet in een klein onderdeel – van zaadleveranciers. Deze fiche wordt toegevoegd voor de volledigheid. Het lijkt namelijk niet helemaal onvoorstelbaar dat gemodificeerde gewassen eventueel eigen machines zouden vereisen (tweesporenbeleid).

Werking:

Fedagrim is de Belgische federatie van de constructeurs, de invoerders en de algemene vertegenwoordigers van machines en uitrusting voor de land- en tuinbouw, de veeteelt en de tuin.

Fedagrim is een ontmoetingsplatform voor alle actoren behorende tot de bovenvermelde sectoren, teneinde:

- op collectieve wijze met gemeenschappelijke standpunten de betrokken autoriteiten in de relevante beleidsaspecten te beïnvloeden,
- aan de collectieve sectoriële informatie- en evenementenbehoeften te voldoen

Activiteiten omtrent GGO's:

Fedagrim is rechtstreeks betrokken bij activiteiten waarop GGO's ter sprake komen. Zo is Fedagrim organisator van het internationale landbouwbeurs Agribex (zie Vilt bijlagen: afkomstig van een GGO-symposium gehouden op voorbije Agribexbeurs), alsook van de demonstratiedagen Gewasbescherming – waar nieuwe technologieën zoals bestrijdingsmiddelen als RoundUp en Basta! worden getoond aan nieuwsgierige professionelen.

FRANA

federatie van fabrikanten en vertegenwoordigers van toevoegingen voor dierlijke voeding

Contact:

FRANA

Chris Cassan, voorzitter

Lieven Herie, woordvoerder

Sint-Annadreef 68 B B-1020 Brussel

Tel: 02/478.91.27 Fax: 02/478.16.26

info@frana.be

<http://www.frana.be>

Het is bekend dat in veevoeder ggo's verwerkt worden – zowel gemodificeerde gewassen als gemodificeerde micro-organismen. Deze organisatie is een koepel van de fabrikanten van o.a. zulke extraatjes in ons veevoeder. Het lijkt aangewezen te zoeken naar een contactorganisatie betreffende ggo's in veevoeder. Zou FRANA hieraan kunnen voldoen? Organisatie nog niet gecontacteerd ivm standpunt betreffende GGO's.

Werking:

FRANA is de groepering van fabrikanten en vertegenwoordigers van toevoegingsmiddelen voor dierlijke voeding. FRANA werkt nauw samen met de Belgische overheid en via de Europese koepel FEFANA, met de Europese overheid, om de veiligheid van de aanwending van toevoegingen voor mens, dier en milieu te waarborgen.

O.a. voornamelijk als PR bedoelde lespakket 'Veevoedertoevoegingen in functie van mens, dier en milieu.' Leest u even een stukje uit de de inleiding mee? "In de pers en de publieke opinie doen soms wilde verhalen de ronde over additieven in de veevoeding. Vaak zijn deze verhalen niet gestoeld op grondige kennis of analyse van de materie en worden hormonen, diergeneesmiddelen, gemedicineerde voeders en additieven

op één hoopje gegoooid. In het belang van de verbruiker, het milieu, het overleven van economisch sterke sectoren en onze export is het dan ook noodzakelijk de publieke opinie terzake objectief voor te lichten. Willen wij de publieke opinie, en meteen de beleidsvoerders, overtuigen van het ecologisch en economisch nut en de veiligheid van additieven en van hun bijdrage tot de voedingskwaliteit, dan moeten in de eerste plaats de producenten zelf en hun omkadering goed op de hoogte zijn van deze voedingstechologie. Zij moeten de producten, hun functie en effecten grondig kennen en er objectief over kunnen informeren." Lespakket gericht op het opsmukken van het imago van de voedingsadditievensector dus.

Details organisatie:

De ledenlijst van FRANA omvat o.a. Alpharma, BASF Belgium, Degussa Belgium, Tessenderlo Chemie... .

FRANA is onderverdeeld in volgende afdelingen:

- Deontologische commissie
- Productgroep I : voederbespaarders en coccidiostatica
- Productgroep II : vitaminen, carotenoïden, enzymen, micro-organismen en aminozuren
- Productgroep III : organische zuren, smaakstoffen, antioxidantia, mineralen, bewaarstoffen, kleurstoffen

Thema's en standpunten:

Algemeen: de voedingsadditievensector wordt onterecht gewantrouwd ivm de kwaliteit en onschadelijkheid van de afgeleverde producten, dit vanwege een aantal recente en in de media breed uitgesmeerde schandalen (te hoge gehalten dioxines in koeienmelk, moedermelk en kippen; pcb's in vis en veevoeder; frankenstein-ggo's via sluipteg van veevoeder toch op ons bord; MPA-hormonen in zogenaamd biologische voeding...)

Activiteiten omtrent GGO's:

Niets specifiek bekend. Enkele leden van deze koepelorganisatie leveren mogelijk genetisch gemodificeerde micro-organismen aan die worden toegevoegd aan veevoeder. Organisatie nog niet gecontacteerd ivm daadwerkelijke huidige (of eventueel toekomstige) praktijken ivm ggo's.

Officieel vertegenwoordigd:

FEFANA – Europese koepelorganisatie gelijkaardige fabrikanten.

Banden met:

FEFANA

Grondstoffenfonds

Toeleveringsnijverheid veevoeder

Veehouderij – conventioneel en biologisch

Chemische en in beperkte mate ook farmaceutische industrie

A B S

Algemeen Boerensyndicaat

Contact:

ABS

Camiel Adriaens, voorzitter

Guy Depraetere, woordvoerder

Tel.: 051/26 08 20 Fax.: 051/24 25 39

E-mail: abs.smw@skynet.be

Bio-landbouw: Geert Claerebout

H. Consciencestraat 53 A 8800 Roeselare

Tel: 051/22 42 40 Fax: 051/24 25 39

E-mail: abs.smw@skynet.be

Werking:

Het Algemeen Boerensyndicaat is na de Boerenbond de grootste belangenorganisatie in de sector.

Thema's en standpunten:

Officieel vertegenwoordigd:

Vlaamse Land en Tuinbouwraad

Activiteiten omtrent GGO's:

Meegeschreven aan en gestemd over aGGO-advies VLTR

Banden met:

Landbouwers - Andere landbouworganisaties - VLTR

AVBS

Algemeen Verbond van de Belgische Siertelers en Groenvoorzieners

Contact:

AVBS

René Denis, voorzitter

Patrick Dieleman, woordvoerder

Kortrijksesteenweg 390

9000 Gent

Tel: 09/242.27.75

Fax: 09/242.27.79

avbs@pophost.eunet.be

<http://www.avbs.be>

PCS

Proefcentrum voor Sierteelt

Schaessestraat 18

B - 9070 Destelbergen

Tel.: +32 (0)9 353 94 94

Fax: +32 (0)9 353 94 95

E-mail: info@pcsierteelt.be

Werking:

Het Algemeen Verbond van de Belgische Siertelers is een centrale sierteeltvakgroep van de Boerenbond voor de beroepsproblemen en -noden van elke bloemist, boomteler, snijbloemteler, tuinaannemer of klein-

handelaar in levend groen. AVBS is de grootste en meest representatieve Belgische beroepsvereniging voor professionele siertelers en groenvoorzieners.

De kernactiviteiten van AVBS zijn

- Belangenverdediging
- Bijscholing
- Promotie en Afzetbevordering
- Onderzoek en voorlichting, o.a. door organisatie cursussen.
- Publicatie halfmaandelijks vakblad voor sierteelt.

Details organisatie:

Het AVBS werd opgericht in 1972. De AVBS-structuur overkoepelt vijf sectoriële vakgroepen, waarvan de oudste reeds in 1929 werd opgericht.

Deze vakgroepen zijn :

- het Verbond van Bloemisten
- het Verbond van Boemtellers
- het Verbond van Snijbloementelers
- het Verbond van Tuinaanemers
- het Verbond van Detailhandelaars in Levend Groen

Omdat verschillende belangrijke onderwerpen betrekking hebben op meerdere sectoren, werden in de schoot van het AVBS vijf overkoepelende commissies in het leven geroepen. Deze commissies buigen zich over volgende thema's :

- Milieu
- Productiemiddelen
- Afzet en handel
- Sociale aangelegenheden en CAO

- Ruimtelijke ordening.

Activiteiten omtrent GGO's:

In sierteelt hebben ggo's al langere tijd ingang gevonden. Geen enkele sector in België zal er zoveel praktijkervaring mee hebben. (Valt misschien wel buiten thema van debat, maar of dat helemaal terecht is, is me niet duidelijk. Er zal bijv. toch ook een zeker gevaar bestaan van uitkruising van gemodificeerde serre'-bloemen' met wilde varianten en daaruitvolgende biodiversiteits- of milieuproblemen?? Of hoe zit het bijv. met herbicideresistentie en snellere immunisering in die sector??)

!! AVBS Vertegenwoordigt naast vele particuliere telers, ook het – naar ik veronderstel – qua biotechnologie vooruitstrevende 'Proefcentrum voor Sierteelt' (PCS)

Banden met:

Sector Sierteelt

Boerenbond

BELGISCHE BOERENBOND

Contact:

Boerenbond

Noël Devisch, voorzitter

Roger Saenen, woordvoerder

Minderbroedersstraat 8 3000 Leuven

Tel.: 016/24 20 02 Fax.: 016/24 21 75

E-mail: boerenbond@boerenbond.be

<http://www.boerenbond.be>

Bio-landbouw: Ignace Deroo

Diksmuidsesteenweg 406 bus 4 8800 Roeselare

Tel: 051 - 26 03 85 Fax: 051 - 26 03 89

E-mail: ignace_deroo@boerenbond.be

Werking:

De Boerenbond is de oudste en grootste landbouworganisatie in Vlaanderen. Christelijk van inspiratie, ijvert hij voor een optimale sociaal-economische situatie voor de gezinslandbouw. De organisatie wil dit bereiken door:

- doeltreffende belangenverdediging van zo'n 17.000 land- en tuinbouwers
- collectieve en individuele voorlichting van land- en tuinbouwers (bijv. bijscholingscursussen, bijstand voor bedrijfsboekhouding en kleinschalige waterzuivering, publicaties over bouwwetgeving en zonevreemde bedrijven...)
- dienstverlening, via consultants die kunnen adviseren en helpen met alle specifieke vragen die betrekking hebben op de uitbating van het bedrijf, de bedrijfsbeëindiging en/of bedrijfsovername, bedrijven in nood,

onteigening, de administratie, de wetgeving ...

Daarnaast heeft de Boerenbond een aparte projectwerking opgezet rond bepaalde thema's, vaak in samenwerking met andere organisaties of instanties. Enkele lopende projecten: VZW De Groene Ruimte, Agrarisch Natuurbeheer, Schoner Produceren, Crisis en Armoede, Innovatie in land- en tuinbouw

Bepaalde doelgroepen die geconfronteerd worden met specifieke situaties en een eigen problematiek worden aangesproken door de doelgroepenwerking, o.a. voor bio-landbouw.

Details organisatie:

De Boerenbond is de grootste syndicale organisatie voor land- en tuinbouwers in Vlaanderen. Onder haar vleugels zijn nog tal van andere organisaties actief, waaronder de Landelijke Gilden en de Groene Kring. Alle leden land- en tuinbouwers zijn lid van een plaatselijke bedrijfsgilde. In totaal overkoepelt de Boerenbond meer dan 200 lokale bedrijfsgilden, met in totaal meer dan 17.000 professionele leden.

Thema's en standpunten:

Omtrent GGO's: Er moet dringend overgegaan worden tot de oprichting van een wetenschappelijk gezagsorgaan dat verantwoordelijk is voor de erkenning van en de controle op GGO's. Er moet een sluitende etikettering zijn. Er moet een scheiding mogelijk zijn van GGO's versus niet-GGO's in het volledige circuit. De bedrijven die de GGO's ontwikkelen moeten de volledige aansprakelijkheid dragen voor schade aan gezondheid en milieu. Monopolievorming binnen de industrie wordt hoe langer hoe meer een acuut probleem voor de landbouw, meer bepaald de keuzevrijheid van de boer wordt te beperkt. Er ontbreekt juridische bescherming. Ten slotte roept de Boerenbond de overheden op om een constructieve dialoog te organiseren met de consumenten en alle andere betrokken partijen. Dit maatschappelijk debat moet gevoerd worden vooraleer men beslist om bepaalde toepassingen van de biotechnologie al of niet in de handel te brengen. (Naar Dhr. Matthijs op hoorzitting Kamer voor Volksvertegenwoordigers, 6/11/2001)

(Zie ook bijlagen)

Activiteiten omtrent GGO's:

Meegeschreven aan ggo-adviezen Vlaamse Land- en Tuinbouwraad, SERV, MiNa-raad en FRDO.

Vertegenwoordigers daar o.a. Fons Beyers & Ignace Coussement (in FRDO), Guido Janssen & Sonja De Becker (MiNa-raad)...

Officieel vertegenwoordigd:

Vlaamse Land- en Tuinbouwraad

SERV

MiNa-raad

FRDO

Banden met:

Leden/landbouwers

Andere landbouworganisaties

Voorheen vanuit christelijke inspiratie nauw verbonden met CVP/CD&V

Adviesraden

Bijlage 1 – Boerenbond

Datum: 14 september 2001

DE INFORMELE LANDBOUWRAAD PRAAT OVER GENETISCH GEMODIFICEERDE ORGANISMEN

Volgende maandag en dinsdag vergaderen de Europese ministers van landbouw te Alden Biezen. Ook al gaat het om een zgn. 'informele raad' toch zijn de hoofdthematata van de besprekingen erg belangrijk voor de landbouw.

Genetisch Gemodificeerde Organismen (GGO).

Als Boerenbond pleiten we niet voor de onmiddellijke introductie van GGO's in de landbouwproductie, maar

wensen we ons al evenmin achter het blinde verzet zonder onderbouwde argumenten te scharen.

Wij dringen aan op een serieus, wetenschappelijk onderbouwd en breed maatschappelijk debat o.l.v. de overheid om de voor – en nadelen van de nieuwe technologie zorgvuldig af te wegen.

Reeds vroeger heeft de Boerenbond zijn standpunt aan de overheden voorgelegd, niet met de bedoeling om een visie op te dringen, wel om een bijdrage te leveren aan dat breed maatschappelijk debat.

Dat standpunt is het volgende.

- 1.** Biotechnologie is op zich een waardevol instrument om de problemen van voedselvoorziening en kwaliteit van de voeding te helpen oplossen. De Europese landbouw kan zich niet afzijdig houden van deze ontwikkelingen. Integendeel, het beleid moet zich op dat punt versterken teneinde gelijke tred te kunnen houden met de ontwikkelingen in andere delen van de wereld.
- 2.** Biotechnologische toepassingen in land- en tuinbouw moeten geval per geval, en stap voor stap geëvalueerd worden. Voor de introductie moeten ze grondig getest en veilig bevonden worden voor de gezondheid en het welzijn van mens en dier, en het behoud van het milieu. Ze moeten ook beoordeeld worden op hun bijdrage tot de sociaal-economische duurzaamheid van land- en tuinbouw.
- 3.** De biotechnologische toepassingen moeten getoetst worden aan hun economische en sociale gevolgen voor de bestaande landbouwbedrijven. Ze moeten bijdragen tot de oplossing van de problemen waarmee de bedrijven te kampen hebben.
- 4.** Er moet een volledige doorzichtigheid komen van de procedures van erkenning en introductie. Daarvoor is vanuit de Overheid een correcte informatie over alle schakels van de productie noodzakelijk. Zo kan de verbruiker oordelen over de productiewijze van de voedingsmiddelen en kan hij zijn rol spelen in het noodzakelijk maatschappelijk debat rond de toepassing van biotechnologie.

5. Het vertrouwen van producent en consument moet stevig onderbouwd worden, en dit door het oprichten van een onafhankelijk Europees gezagsorgaan dat de normen stelt, de beoordeling van de erkenning doet en de eventuele problemen van de introductie opvolgt en oplost.

Bovendien moet het vertrouwen van de consument gediend worden door een adequaat systeem van labeling dat de volledig vrije keuzemogelijkheid van de consument moet garanderen.

6. De biodiversiteit moet bewaard worden. De Ontwikkelingslanden moeten actief betrokken worden bij de nieuwe biotechnologische ontwikkelingen. Er moet gelijkwaardigheid zijn in de prioriteiten voor het biotechnologisch onderzoek dat die landen interesseert.

7. Via aangepaste regelgeving moet men de toegang tot de nieuwe producten open houden voor alle land- en tuinbouwers en monopolievorming vermijden.

Bijlage 2 – Boerenbond

Groene Kring vzw

Beweging van jonge land- en tuinbouwers

Organisation of young farmers and horticulturists

DATUM : 18 SEPTEMBER 2001

EUROPESE JONGE BOERENLEIDERS MAKEN STANDPUNT "NIEUWE TECHNOLOGIEËN IN DE LANBOUW" OVER AAN INFORMELE LANDBOUWRAAD

Groene Kring, de beweging van jonge land- en tuinbouwers in Vlaanderen, nam afgelopen weekend het initiatief om zijn Europese collega's samen te brengen in een congres om hun standpunt aangaande het gebruik van nieuwe technologieën in de landbouw te bepalen. Groene Kring maakt namelijk deel uit van CEJA, de Europese Raad voor Jonge Landbouwers. Deze Raad groepeert meer dan 1 miljoen jonge boeren doorheen heel Europa.

Jonge landbouwers zijn ervan overtuigd dat het gebruik van nieuwe technologieën een van de mogelijkheden is om rendabel te blijven in een tijd waar er steeds meer druk wordt uitgeoefend op de prijzen die hij voor zijn producten ontvangt.

Afgelopen weekend praatten 80 vertegenwoordigers van jonge landbouwers uit de EU en Midden- en Oost-Europese landen over het gebruik van nieuwe technologieën in de landbouw. Of met andere woorden, technologieën voor precisielandbouw, genetisch gemodificeerde organismen, technieken voor een betere traceerbaarheid in de voedselketen, elektronische waarschuwingssystemen, E-commerce en internet-toepassingen op het landbouwbedrijf.

Gisteren werden te Oud-Rekem de resultaten van dit congres tijdens een toespraak officieel overgemaakt aan de Europese ministers van landbouw en de Europese Commissarissen Fischler en Byrne.

Aangezien de besprekingen van de Informele Landbouwwraad zich beperken tot het gebruik van genetisch gemodificeerde organismen en de ontwikkeling van biomassa-energieproductie, richtte de uiteenzetting zich hoofdzakelijk op deze twee onderwerpen. Toch werd benadrukt dat het negatieve beeld dat de term 'nieuwe technologieën' tegenwoordig oproept, misschien veelal te maken heeft met het feit dat zulke besprekingen zich vaak beperken tot slechts enkele aspecten, en dan voornamelijk GGO's.

Ceja drukte dan ook zijn teleurstelling uit over het feit dat in de besprekingen van de informele landbouwwraad geen aandacht wordt besteed aan zogenaamde 'positieve technologieën'. Daarmee verwijst CEJA onder andere naar andere technologieën, dan GGO's, die de sector in staat kunnen stellen om meer milieuvriendelijke landbouwtechnieken te ontwikkelen. Of naar het gebruik van internet als verspreidingsmiddel van informatie binnen de landbouwsector of als communicatiemiddel tussen de landbouwsector en de rest van de samenleving.

In bijlage vindt U het officieel standpunt over GGO's en Biomassa-productie zoals goedgekeurd tijdens de besprekingen in het Congres. Voor verdere informatie kan U terecht bij

Philippe Appeltans,

Voorzitter Groene Kring – Vice-president CEJA

Tel 016/47.99.90 GSM 0475/954.63.16

E-mail Philippe.Appeltans@Groenekring.be

B F O

Belgische Fruittelers Organisatie

Contact:

BFO vzw

Jacques Morre, voorzitter

Jef Odeurs, woordvoerder

Naamsesteenweg 236 Sint Truiden

Tel: 011/68.03.80 Fax: 011/69.51.26

Er wordt nogal moeite gedaan om bijv. gemodificeerde appels en tomaten te ontwikkelen en te commercialiseren. Deze organisatie kan daarover een aanspreekpunt zijn, want ze vertegenwoordigen de telers die misschien binnen enkele jaren met die GGO's moeten gaan werken.

Werking:

De Belgische Fruittelersorganisatie is een onafhankelijke beroepsorganisatie van en voor fruittelers.

Contact:

Centrum voor Agrarische Geschiedenis

Jan Raeymakers, directeur

Yves Seghers, woordvoerder

Vlamingenstraat 39 B-3000 Leuven

Tel: 016/32.35.27 Fax: 016/32.35.26

contact@cagnet.be

<http://www.cagnet.be>

Werking:

Het Centrum Agrarische Geschiedenis (CAG) wil, samen met andere geïnteresseerden, het verleden van landbouw en voeding bestuderen, bewaren en toegankelijk maken voor een groot publiek.

Het CAG is:

- Een wetenschappelijk onderzoekscentrum
- Een steunpunt
- Een centrum voor informatie, educatie en animatie rond Landbouw en Voeding

Voorbeeld projecten:

- 'Virtueel museum landbouw en voeding'
- 'Lekker dier' : Via tentoonstellingen, manifestaties en publicaties wordt de ontwikkeling van de teelt van dieren en van de verwerking en consumptie van dierlijke producten in de 19de - 20ste eeuw getoond.

Details organisatie:

Het CAG is een vzw met een raad van beheer en 4 vaste medewerkers.

C B B

Confederatie van Belgische Bietentelers

Contact:

CBB

Richard Eeckhaut, voorzitter

Jean-François Sneessens, woordvoerder

Tel: 02/513.68.98 Fax: 02/512.19.88

secretariat@cbb.be

Deze organisatie is misschien relevant vanwege grondstoffenkwestie : modificatie van bijv. aardappelzetmeel om er zoetstoffen uit te halen

Werking:

De Confederatie van de Belgische Bietentelers vertegenwoordigt haar leden in hun relatie tot de belangrijkste publieksgroepen, voornamelijk de suikerfabrieken en de overheid.

TABAKSSYNDICAAT

Contact:

Tabakssyndicaat

Michel Debrabandere, voorzitter

Dominique Bogaert, voorvoerder

Tel: 056/31.18.03 Fax: 056/31.40.02

D.Bogaert@tabakssyndicaat-Wervik.be

Werking:

Het tabakssyndicaat is een beroepsvereniging die de belangen verdedigt van de West-Vlaamse tabaksplanters. Dit syndicaat vertegenwoordigt de telers bij het ministerie, ze onderhandelt met de fiscus, organiseert keuring- en vormingsactiviteiten, ze verstrekt zaaigoed en fytofarmaceutische producten. Het Tabakssyndicaat spoort zijn leden aan om de zaken professioneler aan te pakken en af te stappen van het idee dat tabak pure folklore is.

Details organisatie:

De West-Vlaamse tabaksteelt vertegenwoordigt 98 % van de Belgische productie, op wereldvlak nog goed voor 0,5 % . Voor 234 gezinnen vormt de tabaksteelt het hoofdinkomen. Gemiddeld telt een bedrijf anderhalve hectare tabak. Dat lijkt niet veel, maar de teelt is intensief en lucratief. In deze familiale bedrijven steken grootouders en kinderen een handje toe om de loonkost te drukken. Wegens het arbeidsintensief karakter is tabaksteelt moeilijk combineerbaar met groenten die 's zomers veel werk opeisen.

In maart wordt gezaaid (voorkiemen), in mei wordt uitgeplant, in juli volgt de oogst. Daarbij wordt een beroep gedaan op seizoenarbeiders, in hoofdzaak jobstudenten. "Dat is geen werk voor doetjes, meneer" werd me aan de telefoon gemeld. Alsof ik er één was ofzo? Hoe dan ook, na het plukken worden de

bladeren genaaid, tegenwoordig gebeurt dit machinaal.

De bladeren hangen enkele maanden in droogserres en worden eind oktober gedroogd in de ast. Die eesten maken deel uit van het industrieel-archeologisch patrimonium van de regio.

In december worden de bladeren per dertig gebonden in manokken, die op hun beurt gebundeld worden in pakken van 15 tot 20 kg. In januari volgt de keuring, een cruciaal moment. Dit gebeurt te Wervik op een voor Europa unieke manier. De Planter brengt zeven van die manokken naar het tabakscentrum. Drie zijn voor de keuring zelf bestemd, twee dienen als reserve bij betwisting en nog eens twee zijn referenties voor de fabrikant. Aroma, kleur, elasticiteit en brandbaarheid zijn prijsbepalend.

Thema's en standpunten:

Deze organisatie leek relevant vanwege mogelijke modificatie van tabaksplanten (zij het voorlopig dan niet eens met sigaretten ofzo als einddoel) en de commercialisering ervan. Geen idee of er aan zulke modificaties gewerkt wordt en of de 'West-Vlaamse tabaksplanters' er ooit mee in aanraking zouden komen. Misschien zijn die verknocht aan eigen varianten plantjes??

Banden met:

Tabaksboeren

Producenten en leveranciers zaigoed en bestrijdingsmiddelen

V A C

Vlaams Agrarisch Centrum

Contact:

VAC

Ignace Van de Walle, voorzitter

Koen Dhoore, woordvoerder

Ambachtsweg 20 9820 Merelbeke

Tel:09/252.59.19 Fax:09/252.40.66

vac@vacvzw.be

<http://www.vacvzw.be>

Werking:

Het Vlaams Agrarisch Centrum wil niets anders zijn dan een syndicaat voor landbouwers en tuinders, waarin de sociaal-economische problematiek van het gezinsbedrijf centraal staat, vanuit een volledig onafhankelijke positie. (En niet christelijk, zoals de Boerenbond in principe is)

Het VAC wil boeren met raad en daad bijstaan: hulp bij de papierberg, advies in geval van problemen, steun bij het opstarten van nieuwe activiteiten,... Het belang van de boer, en niet de belangen van banken en big business, moeten daarbij centraal staan.

Details organisatie:

In 1985 richtten een aantal boeren uit onvrede met de algemene werking van de klassieke landbouworganisaties een eigen Boerensyndicaat op en bouwden het uit tot een volwaardige onafhankelijke boerenorganisatie. Om aan de leden-landbouwers en tuinders een all-round dienstverlening te verstrekken werd los van het syndicaat een onafhankelijk dienstencentrum opgericht : het Vlaams Agrarisch Centrum. Samen ver-

strekken zij enerzijds syndicale hulp en voorlichting en anderzijds alle dienstverlening van economische, sociale, fiscale, technische en juridische aard, evenals vorming en bijscholing via naschools onderwijs. Het ledenaantal groeit gestaag aan.

Thema's en standpunten:

Algemeen:

Het VAC verdedigt een duurzame productieregeling. Duurzaamheid is een begrip met veel facetten. Het is een economisch, sociaal, ecologisch en politiek begrip. Als het tot één enkele dimensie gereduceerd wordt verschaalt het, en wordt het een onding. Zo is er vandaag geen enkele cohesie te bespeuren tussen het economisch, sociaal en ecologisch beleid. Als het over ecologie gaat is iedereen het erover eens dat duurzaamheid nodig is, maar op economisch en sociaal gebied is duurzaamheid ver te zoeken. Nog steeds is bij de landbouwlobby het bekrompen denken en handelen aanwezig dat alle heil te verwachten is van groei... Het VAC is ervan overtuigd dat het gemengde zelfstandige boerenbedrijf de grootste garantie biedt voor het verwezenlijken van al die doelstellingen. De gezinslandbouw stelt relatief veel mensen te werk en de activiteiten gebeuren er –onder normale omstandigheden- op een aangepaste schaal. Bovendien staat boerenlandbouw borg voor kwaliteit en verscheidenheid. De boer is ook de gratis beheerder van het landschap (met eeuwenoude ervaring). Gezinslandbouw is een model dat in alle opzichten rendabel kan zijn, als die maar een kans krijgt.

Ivm debat:

Het VAC hecht veel belang aan contacten met andere bewegingen en groepen. "Boeren vormen een kleine minderheid; het is dan ook zeer belangrijk dat wij zoveel mogelijk niet-boeren achter onze ideeën scharen. Wij denken daarbij in de eerste plaats aan verbruikers die een gegarandeerd en kwalitatief hoogstaand voedselpakket wensen en aan milieuverenigingen die er alle baat bij hebben zelfstandige gezinsbedrijven in de landbouw te houden."

Activiteiten omtrent GGO's:

Officieel standpunt ivm 'Genetische manipulatie' en 'Clonen'

Meegeschreven aan GGO-advies VLTR

Officieel vertegenwoordigd:

Vlaamse Land en Tuinbouwraad

Vlaamse landbouwkamers

Banden met:

Leden, landbouwers

Andere landbouwsyndicaten, vooral BELBIOR

Bijlage – VAC standpunten

GENETISCHE MANIPULATIE

De voorstanders van genetische manipulatie schotelen ons een rooskleurige toekomst voor : genetisch gemanipuleerde planten en dieren kunnen door een grotere opbrengst de honger uit de wereld helpen, of zullen in staat zijn allerlei geneesmiddelen te produceren.

Het VAC erkent dat technologische ontwikkeling heel wat mogelijkheden biedt, maar verzet zich tegen de manier waarop die ontwikkeling in onze tijd verloopt. Technologische ontwikkeling in het algemeen en genetische manipulatie in het bijzonder is een instrument in handen van multinationale bedrijven. Over de ethische en sociale aspecten van de ontwikkelingen wordt zelden of nooit een algemeen maatschappelijk en democratisch debat gevoerd. Er wordt veel te weinig stilgestaan bij de gevaren van genetische manipulatie... gevaren die niet denkbeeldig zijn. Zo is het niet ondenkbaar dat ingebouwde resistentie overgezet wordt op andere planten. Ook de genetische verschraling van onze velden vormt een groot probleem. Trouwens, heel wat genetische manipulaties zijn niet nodig ; of ze nu gevaarlijk zijn of niet ; we kunnen beter voorzichtig zijn en ons niet in onnodige risico's storten. De gentechnologie zoals ze vandaag vooral door de multinationale industrie is ontwikkeld, past in een industrialisatiemodel voor de landbouw

dat al enorm veel schade heeft aangericht.

Daar komt nog bij dat de winstverdeling zeer oneerlijk gebeurt. Het genetisch materiaal dat bij de veredeling is gebruikt komt dikwijls voort uit plantenvariëteiten die de boeren door eeuwenlange selectie hebben voortgebracht en verbeterd, maar zij worden van genetische manipulatie niet beter, integendeel. De uitgestrekte natuurgebieden in ontwikkelingslanden vormen een andere bron voor genetisch materiaal ; maar ook die landen worden van genetische manipulatie niet beter. Bovendien kost het wetenschappelijk onderzoek handenvol gemeenschapsgeld, maar een onevenredig groot deel van de winst blijft aan de vingers van de ondernemingen hangen, die er als de kippen bij zijn om patenten te nemen.

In een aantal landen kunnen 'ingeplante' genen gepatenteerd worden. Het patentrecht op ingeplante genen vandaag in Europa was jarenlang het grote opzet van de industriële lobby met het oog op een doorgedreven controle van de wereldzaadmarkt en de voedselproductie. Onlangs hebben ze ook die veldslag gewonnen... De kans dat voedsel vroeg of laat als wapen zal gebruikt worden is door al die ontwikkelingen groter dan ooit...

CLONEN

Het VAC en CPE hebben zich naar aanleiding van de recente evoluties in de wetenschap voorstander getoond van een verbod op de praktijk van clonen in de landbouwsector. Het kan niet dat de wereld van 'wetenschappers' zich voortdurend het recht toe-eigent eigenmachtig over ontwikkelingen te beslissen zonder stil te staan bij de gevolgen voor andere sectoren. De recente gebeurtenissen tonen aan dat er meer dan ooit nood is aan een Europees Ethisch Comité dat volledig losstaat van economische belangengroepen. Dat comité moet het debat over de ethische, economische en maatschappelijke gevolgen van nieuwe evoluties stimuleren en de grenzen vastleggen die noch in het onderzoek, noch in de toepassingen mogen overschreden worden.

Wij denken dat de praktijk van het clonen, zeker in de landbouwsector, voorbij de grens van het toelaatbare ligt. CPE wijst in dat verband op een gebrek aan respect voor de veehouders en hun dieren, op de sanitaire (en andere) risico's, en op de gevaren voor de nu al sterk verarmde biodiversiteit.

Contact:

Vilt vzw

Leuvenseplein 4 B-1000 Brussel

tel 02/510 63 91 fax 02/510 63 93

info@vilt.be

<http://www.vilt.be/>

Werking:

Vilt (Vlaams Informatiecentrum over Land- en Tuinbouw) informeert het brede publiek over de Vlaamse land- en tuinbouw. Meer kennis over de land- en tuinbouw brengt meer begrip teweeg bij de samenleving. Tegelijkertijd promoot Vilt het concept 'duurzame landbouw'. Door meer duurzaam te produceren, integreren land- en tuinbouwers zich automatisch in de maatschappij.

De website van de Vilt biedt verschillende thema's omtrent land- en tuinbouw, voedselveiligheid, milieubewustzijn en dierenwelzijn.

Belangrijkste taken:

Info voor professionele land- en tuinbouwers:

- Bijstaan professionelen met advies en doorverwijzingen
- Links naar prijsevolutie fruit, groenten, andere plantaardige producten en dierlijke producten
- 3-maandelijks Tijdschrift

Meewerken aan onderzoeken (in samenwerking met bijv. Universiteit Gent)

Publieksvoorlichting:

- Organiseren Boerderijbezoeken
- Via internet kijk op 'virtuele' boerderijen en 'webcam'-boerderijen
- Educatiemateriaal voor scholen, o.a. Iespakket biotechnologie van VIB wordt aangeboden.

- Inrichting Tentoonstellingen, o.a. 'Boe!!r' en 'Brood-je-gezond'
- Redelijk genuanceerde info voor consument over o.a. voedselveiligheid, bio-landbouw, dierenwelzijn, milieubewuste landbouw
- Uitgave brochures: o.a. 'Voedselveiligheid: een complex verhaal'

Details organisatie:

De overheid en de privé-sector brengen elk 50 procent in de werking van Vilt. In 2001 zijn de leden: Fedagrim, Phytofar, Bemefa, ABS, Boerenbond, Cera Holding, Landbouwkrediet, KBC, Provincie Vlaams-Brabant, Provincie Antwerpen, Provincie Oost-Vlaanderen, Provincie West-Vlaanderen en Provincie Limburg. VILT is interessant o.a. als wegwijzer naar 'proefcentra': "de Vlaamse proeftuinen en -centra zijn het brein achter de performante Vlaamse land- en tuinbouw. De speurtocht naar nieuwe milieubewuste en biologische teelttechnieken staat centraal in hun werking. De onderzoeksresultaten garanderen het rendement van het Vlaamse land- en tuinbouwbedrijf in de 21ste eeuw." Ik veronderstel dat die proefcentra niet onder VILT als koepel vallen ofzo, maar enige volledige lijst aan links hier te vinden.

Het lijkt vanzelfsprekend dat een deel van de veldproeven met ggo's in zulke proeftuinen zal plaatsvinden. Hoe zou dat zitten: wie zou er eigenaar zijn van de gronden waar die veldproeven met ggo's plaatsvinden? Zijn dat 'privé'-gronden van biotechindustrie, of staats eigendommen, of worden die afgehuurd bij particuliere landbouwers? Nog uit te zoeken.

De door VILT aangegeven lijst proefcentra:

Antwerpen

Hooibeekhoeve-- Geel

Landbouwcentrum voor Voedergewassen-- Sint-Katelijne-Waver

Proefbedrijf voor de Veehouderij-- Geel

Proefstation voor de Groenteteelt-- Sint-Katelijne-Waver

Limburg

Koninklijk Opzoekingsstation van Gorseme-- Sint-Truiden

Proef- en Vormingsinstituut voor de Landbouw-- Bocholt

Proeftuin Aardbeien en Houtig Kleinfruit-- Tongeren

Proeftuin Pit- en Steenfruit-- Sint-Truiden

Oost-Vlaanderen

Interprovinciaal Proefcentrum voor de Aardappelteelt-- Kruishoutem

Proefcentrum voor Sierteelt-- Destelbergen

Provinciaal Proefcentrum voor de Groenteteelt-- Kruishoutem

Vlaams-Brabant

Provinciaal Agrarisch Centrum 'Blauwe Stap'-- Herent

Provinciaal Druivencentrum Solheide-- Overijse

Provinciaal Proefcentrum voor Kleinfruit 'Pamel'-- Roosdaal

West-Vlaanderen

Interprovinciaal Proefcentrum voor de Aardappelteelt-- Rumbeke-Beitem

Interprovinciaal Proefcentrum voor de Biologische Teelt-- Rumbeke-Beitem

Proefcentrum voor de Champignonteelt-- Rumbeke-Beitem

West-Vlaams Proefcentrum voor de Akkerbouw-- Rumbeke-Beitem

West-Vlaamse Proeftuin voor Industriële Groenten-- Rumbeke-Beitem

Thema's en standpunten:

Tja, moeilijk te zien of het centrum ook eigen standpunten heeft. Zowat alle info overgenomen uit andere bronnen. Bedoeld als niet al te bevooroordeeld informatiecentrum.

Zie bijlagen voor enkele standpunten die hier een forum krijgen.

Activiteiten omtrent GGO's:

Berichtgeving omtrent o.a. Agribex-symposium

Aanbieden lespakket Biotechnologie.

Forum bieden aan voorstanders zoals Phytofar, zaadindustrie, VIB... maar ook aan organisaties Bio-landbouw (en heel volledige lijst van doorverwijzingen)

Banden met:

OF: Geen echte banden, want inhoudelijk geen kern?

OF: Banden met alle organisaties in land- en tuinbouw, doorheen hele voedselketen gaande van producenten, leveranciers, verkopers, landbouworganisaties, consumenten...

Bijlage 1 – VILT info over AGRIBEX ggo-symposium

"PRIORITAIR IS VOEDSELZEKERHEID VOOR IEDEREEN"

Dr. John Pidgeon is een bodemdeskundige. Hij is directeur van het Britse nationaal centrum 'Institute of Arable Crops Research, Brooms Barn Experimental Station'. Hij is een internationale autoriteit inzake landbouw en leefmilieu en verrichte heel wat studie over duurzame landbouw. Hij linkt de definitie van duurzame landbouw aan voedselzekerheid voor een groeiende wereldbevolking en leefbaarheid van de landbouw om die voedselzekerheid te realiseren.

Fundamentele uitgangspunten

Fundamentele uitgangspunten zijn dus de bevolkingsgroei, de watervoorzieningen en het beheer van de bodem. Daarnaast moet men ook de voorziening in fossiele brandstof en klimaatverandering in rekening nemen. Pidgeon stelt dat duurzame landbouw zeer verschillende problemen insluit voor Europa dan voor de derde wereld. We moeten erover waken onze ideeën niet zomaar te exporteren.

Als we de te verwachten bevolkingsgroei bekijken lijken de cijfers angstaanjagend. Het bevolkingsaantal zal tussen 2000 en 2050 in Europa dalen van 700 miljoen tot 600 miljoen. In de wereld als geheel echter zal het stijgen van 6 tot 9,3 miljard. Rekening houdend met het feit dat er in de wereld nu al een tekort is zal het wereldvoedselaanbod tegen 1050 moeten stijgen tot 2,5 maal het huidige aanbod. Over de noodzaak de landbouwproductie op te drijven is alle discussie dus overbodig. In Europa kan men daarover debatteren, op wereldniveau niet.

Wat de behoefte aan water betreft ziet de situatie in 2100 er dramatisch uit. In de meeste delen van de wereld zal de behoefte aan drinkbaar water juist gelijk zijn aan de totale regenval. Men moet dus naar landbouwproducten die sterker bestand zijn tegen droogte en een sterke verbetering van het waterbeheer in de landbouw. Dit geldt niet voor de meeste landen van Europa maar wel voor België en Noord-Frankrijk.

Tussen 1900 en 2000 is enorme schade aan de bodem aangericht door bewerking en overmatig begrazen. In de tropen is trouwens enkel het bovenste gedeelte van de bodem voor landbouw nuttig. Het organisch materiaal in de bodem gaat dus verloren. In grote delen van de wereld moet men dus naar nul-bewerking van de grond.

Politieke uitgangspunten

Voor Europa is een hervorming van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid essentieel en onontkoombaar. Exportsubsidies zijn onaanvaardbaar. In Europa is een multifunctionele landbouw aangewezen en daar moet voor betaald worden. Europa mag daarmee de voedselzekerheid in andere landen niet in gevaar brengen.

Een ander probleem is de groeiende kloof tussen de publieke opinie enerzijds en landbouw en wetenschap anderzijds. Mede door de stijgende concurrentie in de pers, die zich eerder op het sensationele afspeelt, maakt deze situatie het niet representatieve drukingsgroepen gemakkelijk om de publieke opinie te manipuleren. Dit vormt ook een probleem voor de politici. Het is erg moeilijk voor het publiek risico's op een objectieve wijze in te schatten. Wetenschappelijk onderzoek heeft bijvoorbeeld aangetoond dat GGO-voeding het leven verkort met 0%, voedselvergiftiging met 0,2% maar een slecht dieet en gebrek aan beweging met 10%. Dit laatste cijfer geldt ook voor roken en alcoholgebruik.

Biologische landbouw

Het valt niet te ontkennen dat moderne landbouw kwaliteits- en leefmilieuproblemen met zich brengt. We moeten echter rationele wetenschappelijke oplossingen vinden in plaats van irrationele. Nitraat is nitraat, of het nu organisch is of niet. In de biologische landbouw zijn stoffen toegelaten die niet organisch zijn. 99% van de schadelijke stoffen zijn trouwens organisch. En biologisch voedsel is niet voedzamer of veiliger dan

ander. Het appelleert vooral op stadsmensen die zich afgesloten voelen van platteland en natuur. Onkruidbeheersing is essentieel in de landbouw en de mechanisch (biologische) methoden zijn fundamenteel ongezond omdat ze de bodem beschadigen. Traditionele biologische landbouw in de tropen kan de groeiende bevolking niet voeden. Er is ook onvoldoende stikstof in de wereld om de wereldbevolking biologisch te voeden. De leefmilieuvordelen van biologische landbouw tenslotte zijn onduidelijk. Pidgeon besluit dat biologische landbouw in Europa interessant kan zijn maar enkel voor een minderheid van gebruikers. Biologische landbouw opdringen aan de derde wereld is onverantwoordelijk.

Genetisch gewijzigde gewassen (GGO)

In Noord-Amerika eten 250 mensen sinds 5 jaar genetisch gewijzigde gewassen en er is nog geen enkel gebrek inzake voedselveiligheid vastgesteld. Gouden rijst (GGO-rijst) betekent een enorme aanbreng van vitamine A in de derde wereld, waar er zo'n tekort aan is.

Wat de impact op het leefmilieu betreft moet elk gewas apart bekeken worden. Intussen blijken de voordelen van Bt-gewassen (GGO-gewassen die wegens resistentie tegen schadelijke insecten minder gewasbeschermingsmiddelen vereisen) van de VS tot China indrukwekkend. HT-gewassen (HT = herbicide tolerant) zijn niet ontwikkeld in functie van het leefmilieu. Pidgeon deed terzake onderzoek op suikerbieten en stelde volgende voordelen vast: beperking van het gebruik van herbiciden, een verbeterde leefomgeving voor vogels en insecten en meer biodiversiteit omdat het loof langer kan blijven liggen, 5% meer productie en belangrijke kostenbesparingen.

In de toekomst zullen GG-gewassen steeds meer mogelijkheden bieden voor ziektebeheersing. Biotechnologie biedt mogelijkheden voor de ontwikkeling van droogtebestendige gewassen, voor de productie van gezonder voedsel (vet- en cholesterolarm bv.), voedsel van betere kwaliteit, van plantaardige vaccins, e.a. Dat 90% van de investeringen in onderzoek, ook inzake biotechnologie, door de privé-sector gebeurt noemt Pidgeon een probleem. Maar GGO's verdienen een rationeel debat, ook in Europa.

Duurzame landbouw op wereldniveau

Europa moet het debat op een hoger niveau tillen en een positieve, globale impact ontwikkelen op duurzame landbouw. Het moet een zeer productieve landbouw zijn en intensief, vooral in de derde wereld.

Duurzame landbouw moet water en bodem beschermen. Internationale handelsbelemmeringen zijn uit den boze. Landbouw moet - ten minste in Europa - multifunctioneel zijn en gebaseerd op kennis en begrip vanwege het groot publiek en de overheid. Biologische landbouw is een niche in Europa maar is wereldwijd geen alternatief. Genetisch gewijzigde gewassen moeten rationeel en in globaal perspectief geëvalueerd worden en aangewend waar nodig.

Bijlage 2 – VILT

"CONSUMENTEN CONFRONTEREN MET NIEUWE TEELTECHNIEKEN"

Jeff Wilson baat met zijn vrouw Sharon de Birkbank Farm uit in Hillsburgh, Ontario, Canada. Het is een modelbedrijf van 2 ha, hoofdzakelijk voor fruit en groenteteelt. Hij verkoopt rechtstreeks aan verbruiker en stelt zijn bedrijf open voor het publiek. Samen met de Universiteit van Guelph, waar hij als landbouwkundige afstudeerde, onderzocht hij op zijn bedrijf de mogelijkheden van integratie van biotechnologische, traditionele en biologische landbouw o.m. door het vergelijken van ongediertebeheersing bij maïs en aardappelen.

Modelbedrijf

Jeff Wilson heeft altijd opengestaan voor het gemengd gebruik van genetisch gewijzigde gewassen en biologische landbouw en boekt succes met deze benadering. "Wat mensen denken is niet altijd werkelijkheid, maar dit maakt het een des te grotere uitdaging om met consumenten te praten over nieuwe en bestaande technologieën zoals gewasbiotechnologie", zegt Jeff Wilson.

In 2000 was Birkbank Farm de plaats van een vergelijkende wetenschappelijke proef, samen met de Universiteit van Guelph, met biotechnologische Bt-maïs en Bt-aardappelen en traditionele rassen. Dit project is door het publiek zeer goed ontvangen en thans zijn de maïs en aardappelen verkrijgbaar op de Birkbank Farm-markt, met etiketten waarop extra informatie staat over Bt-gewassen en de gebruikte insecticiden.

Experimenteren en vergelijken

Als Model Farm heeft Jeff's bedrijf twee onderling verbonden componenten. Enerzijds was de boerderij een startpunt voor onderzoek-op-het-bedrijf in een commerciële kader. Het Voedselveiligheidsnetwerk van de Universiteit van Guelph verkende, samen met Jeff Wilson, verschillende technieken en technologieën die beschikbaar waren voor het veilig produceren van voedsel. Zulke technieken omvatten het nauwkeuriger bestuderen van voedselveiligheidsprogramma's en -strategieën op het bedrijf, alternatieven voor ongedier-tebeheersing zoals de biotechnologische aanpak en mogelijke biologische alternatieven, alsmede consumentenonderzoek.

Anderzijds is de boerderij opengesteld voor het publiek om informatie te verschaffen over commerciële voedselproductie en enkele technologieën die boeren gebruiken voor het produceren van veilig voedsel.

Biologische teelten

"Aangezien we zowel op het bedrijf als op de website heel veel respons hebben gekregen, zijn we verdergegaan tot de tweede fase van het project, inclusief een kleine sectie over de overgang naar biologische teelt. Op één en hetzelfde bedrijf kunnen mensen biotechnologie zien, de overgang naar biologisch boeren, en andere aspecten die een uitdaging vormen voor de beslissingen die landbouwers moeten nemen," aldus Jeff Wilson.

De biologische industrie heeft zich gepositioneerd als een veilig alternatief voor traditionele landbouw en biotechnologische gewassen. Wilson heeft 2 hectare beplant met gecertificeerd biologisch erwten- en bonenzaaizaad. Het doel van dit project is het publiek en de landbouwgemeenschap te voorzien van informatie over de ervaringen van een landbouwer die overgeschakeld is naar biologische teelt en over enkele uitdagingen die gepaard gaan met deze landbouwmethode.

Bijlage 3 – VILT

"AANMODDEREN INZAKE BIOTECHNOLOGIE MOET STOPPEN"

Franz Fischler, Europees Commissaris voor Landbouw, Plattelandsontwikkeling en Visserij, waarschuwde dat Europa op het gebied van nieuwe technologieën wel eens achterop zou kunnen raken. "Europa heeft geen eensgezinde visie en geen gemeenschappelijke doelstellingen als het gaat om genetisch gemodificeerde organismen (GGO's). Momenteel is onze reactie op de uitdagingen inzake GGO's er één van 'aanmodderen'. We moeten ophouden louter emotionele beslissingen te nemen over een zo belangrijk onderwerp als biotechnologie. Het is hoog tijd dat Europa een antwoord vindt op vragen zoals: 'Kunnen we genetisch gemodificeerde levensmiddelen eten?', 'Zijn GGO's een bedreiging voor het milieu?', 'Kan het gebruik van GGO's negatieve gevolgen hebben voor andere gewassen?'".

Strategisch initiatief

In dit kader heeft de Europese Commissie onlangs het strategisch initiatief voor de ontwikkeling van biowetenschappen en biotechnologie gepresenteerd (zie IP/02/122). De Commissaris noemde de rol van de consument in dit verband "van het allergrootste belang". "De landbouw van vandaag wordt gestuurd door de vraag en we kunnen onze producten niet verkopen als we er niet in slagen het vertrouwen van de consument te winnen." Fischler riep op tot een beleid dat landbouwers die conventionele of biologische landbouw bedrijven, beschermt tegen incidentele besmetting met GGO's. "In de toekomst moeten conventionele landbouwbedrijven het voorbeeld van de biologische landbouw volgen. De landbouwbedrijven zullen moeten zorgen voor gescheiden productie- en afzetketens, minimumafstanden tussen teeltgebieden en zelfs aparte zaaitijden voor genetisch gemodificeerde en niet-gemodificeerde variëteiten", aldus de Commissaris.

"De consument moet zelf kunnen kiezen tussen genetisch gemodificeerde en niet-gemodificeerde producten. Dit vereist een etiketteringssysteem op Europees niveau. Een dergelijke etikettering is echter waardeloos als we er niet in slagen gewassen met en gewassen zonder GGO's op de akkers van de Europese landbouwers gescheiden te houden", benadrukte Fischler. Hij legde uit dat de Commissie al een samenhangende strategie inzake GGO's heeft voorgesteld, met inbegrip van een duidelijke etiketteringsregeling voor consumenten.

Verschil van gewas tot gewas

Uit onderzoek blijkt dat de situatie aanzienlijk verschilt van gewas tot gewas. Zo levert de coëxistentie van beide categorieën ? genetisch gemodificeerde en niet-gemodificeerde variëteiten ? bij aardappelen geen grote problemen op als wordt uitgegaan van de drempelwaarden in de bestaande ontwerpverordeningen inzake GGO's. Voor maïs daarentegen moeten de landbouwpraktijken worden aangepast om de adventieve groei van GGO's onder de drempelwaarden te houden.

Bij de teelt van koolzaad voor de productie van olie kunnen de noodzakelijke aanpassingen in de landbouwpraktijk zelfs aanzienlijk zijn, waarmee bovendien vrij hoge kosten gemoeid kunnen zijn. Dit maakt coëxistentie moeilijk, zowel vanuit technisch als vanuit economisch oogpunt.

Voor de biologische landbouw is de situatie bijzonder moeilijk. Enerzijds verwacht de Europese consument dat biologische landbouwproducten volledig vrij van GGO's zijn, anderzijds is de kans op adventieve groei van GGO's op biologische landbouwbedrijven soms groter dan op conventionele bedrijven. Toch blijkt het percentage incidentele besmettingen met GGO's op biologische landbouwbedrijven lager te zijn, omdat voor de producten van deze bedrijven al langer gescheiden productie- en afzetkanalen bestaan.

Contact:

VRV

Peter Broeckx, voorzitter

Denis Volckaert, woordvoerder

Adviseur Ministerie van Middenstand en Landbouw Ann De Praeter

Tel: 09/363.92.11 Fax:: 363.92.06

vrv@vrv.be

<http://www.vrv.be>**Werking:**

De Vlaamse Rundveeteelt Vereniging is een coöperatieve beroepsvereniging van rundveehouders die zich tot doel heeft gesteld om via selectie een wezenlijke bijdrage te leveren tot een betere rendabiliteit van de sector. Die selectie wordt door hen "genetische rundveeverbetering" genoemd.

Deze 'genetische selectie' is gestoeld op volgende peilers :

- een betrouwbare identificatie- en registratie van de fokrunderen
- efficiënte selectieprogramma's in melk- en vleesvee en met bijhorende zoötechnische controles
- grootschalig gebruik van de techniek van kunstmatige inseminatie en toepassing van moderne bio-technieken zoals embryo-tranplantatie;

De VRV ontwikkelt technieken en diensten die aan de 12000 leden/veehouders tegen kostprijs worden aangeboden.

Details organisatie:

regionale kantoren:

VRV - Antwerpen, St. Lenaartsebaan 115, 2390 OOSTMALLE

VRV - Limburg, Wetserstraan 14, 3570 ALKEN

VRV - Oost-Vlaanderen en Brabant, Van Thorenburghlaan 14, 9860 OOSTERZELE

VRV - West-Vlaanderen, Torhoutsesteenweg 48, 8210 LOPPEM

Activiteiten omtrent GGO's:

Zijn als dienstverlenend bedrijf voor de veeteelt actief met runderen en enkele biotechnieken. Wel (nog?) niet met directe genetische manipulatie van de dieren en hun nakomelingen.

Huidige 'genetische selectie' voor melkvee en vleesvee komt neer op traceren stambomen en oplijsting van genetische kenmerken van fokdieren etc... Bijzonder grondig.

Misschien relevant omdat GGO's volop in veevoeder worden gebruikt (en omdat het vee zelf ook misschien ooit op biotechnologische wijze gemodificeerd de weide ingestuurd zal worden). Eén van de organisaties die omtrent Ggo's in veevoeder misschien duidelijkheid kan verschaffen of een mening te verkondigen heeft.

Banden met:

Rundveehouderij - leden

Ministerie van Middenstand en Landbouw

Internationaal: volgen biotechnologietoepassingen op rundvee ??

4. TECHNOLOGIE COMMENTATOREN

BIOGARANTIE VZW

Contact:

Biogarantie
Dirk Thienpont, voorzitter
Hugo Baert, woordvoerder
Tel 016/47.01.98 Fax 016/47.01.99
Hugo.Baert@skynet.be
<http://www.biogarantie.be>

Werking:

De vzw biogarantie heeft tot doel het beheer van het collectief warenmerk 'Biogarantie' enerzijds, en anderzijds communicatie en promotie met betrekking tot de producten van de biologische landbouw in het algemeen.

Details organisatie:

Uitgebaat door Probila-Unitrab.

Banden met:

PROBILA

Bio-landbouwers

Bio-voedingsindustrie

BLIK en ECOCERT

Contact:

BLIK vzw

Statiestraat 164 B B-2600 Berchem

tel. 03/287.37.50, fax 03/287.37.51

info@blik.be

www.blik.be

Werking:

De controle op en de certificatie in verband met de toepassing van de wetgeving op de biologische landbouw en verwerking wordt uitgevoerd door twee organismen die daartoe door de overheid erkend zijn: BLIK en ECOCERT.

BLIK is een afdeling van Integra bvba. Blik is erkend door het Ministerie van Landbouw als controle-organisatie voor de biologische productie. Blik is een onafhankelijke controle- en certifiëringsorganisatie, actief in de sector van de biologische landbouw. Blik controleert zowel in de landbouw, de verwerkende industrie als in de handel de naleving van de wettelijke en privé normen en reikt een certificaat uit aan elke marktdeelnemer die de van toepassing zijnde normen respecteert. Aldus helpt Blik actief en concreet mee aan de wettelijke bescherming van de termen bio, biologisch en ecologisch.

Details organisatie:

BLIK stelt momenteel zo'n 15 mensen te werk. Bestuur wordt waargenomen door de beheerraad.

BLIK kent 3 controle afdelingen:

→ de afdeling landbouw richt zich op de controle en certifiëring van de producenten van zowel plantaardige als dierlijke biologische producten.

→ de afdeling verwerking & handel is belast met de controle & certificering van verwerkers en handelaars, importeurs en verkooppunten van bio-producten.

→ de afdeling bosbouw die momenteel in ontwikkeling is, zal zich toeleggen op de controle van duurzaam bosbeheer en de verwerking van duurzaam geproduceerd hout volgens FSC criteria (Forest Stewardship Council).

Naast deze afdelingen kent Blik ook een aantal andere activiteiten, telkens gecoördineerd door een verantwoordelijke medewerker:

→ de ontwikkeling van controletechnieken met als doel nieuwe controlesystemen te ontwikkelen en bestaande te verbeteren

Thema's en standpunten:

BLIK stelt zich tot doel een bijdrage te leveren aan een meer duurzame ontwikkeling van de maatschappij. Hoe? Ondersteunen van bio-landbouw door kwaliteitscontrole. Blik tracht op onafhankelijke en objectieve wijze ecologisch verantwoorde productiemethoden te controleren en te certificeren, in het bijzonder voor producten van de biologische landbouw, voedselverwerking en handel.

Banden met:

Bio-boeren die ze controleren.

BIOFORUM, ECOCERT en buitenlandse certificeringsorganisaties.

Contact:

ECOCERT BELGIUM bvba
Maatschappelijke Zetel
Schermlaan 85, B-1150 Brussel
tel. 02/779.47.21 Fax : 02/779.47.22
info@ecocert.be
<http://www.ecocert.be>

Werking:

De controle op en de certificatie in verband met de toepassing van de wetgeving op de biologische landbouw en verwerking wordt uitgevoerd door twee organismen die daartoe door de overheid erkend zijn: BLIK en ECOCERT.

Ecocert, dat 20 jaar geleden is opgericht, is een internationaal netwerk actief in Europa, Afrika, Azië en Amerika. Europees zijn er ondermeer afdelingen in Frankrijk, Italië, Duitsland, Portugal, Spanje en België. De ECOCERT-groep controleert meer dan 20.000 telers en meer dan 2.000 bedrijven uit de voedingsnijverheid.

De firma Ecocert Belgium is erkend voor de controle en de certificatie van producten afkomstig uit de biologische landbouw voor alle marktdeelnemers gevestigd in België.

Details organisatie:

Ecocert werd opgericht door een aantal overtuigde landbouwkundigen actief in de biologische landbouw-beweging. Momenteel vormen ze een team van 100 ingenieurs en technici die vertrouwd zijn met de landbouwtechnieken en de praktijken in de voedingsnijverheid: vrouwen en mannen gespecialiseerd in de

controle, die thuis zijn in de wetgeving inzake de biologische landbouw
(EEG-Verordening 2092/91, Europese normen inzake certificatie en nationale lastenboeken).

Thema's en standpunten:

ONDERSTEUNEN BIO-LANDBOUW DOOR KWALITEITSCONTROLE.

"Ecocert wordt bezielt door mensen die zich betrokken voelen bij het reilen en zeilen van de biologische landbouw, in een streven naar verbetering van onze leefomgeving en een groeiend respect voor het milieu."

Banden met:

BLIK, BIOFORUM

sector Bio-landbouw

ECOCERT internationaal; bio-certifiëring internationaal

gesprekspartner bij de openbare instanties inzake de reglementering

BELBIOR

Vlaamse Beroepsvereniging voor Biologische Boeren

Contact:

BELBIOR

Coördinator: Wim Vandenberghe

Statiestraat 164 C 2600 Berchem

Tel. 03/287 37 72 Fax 03/287 37 71

e-mail: wim.vandenberghe@belbior.be

Werking:

- bewaken en verder ontwikkelen van de normering en wetgeving biologische landbouw
- belangenverdediging van de biotelers als groep en als individuele leden
- beheer van het Biogarantie®-label
- kennisontwikkeling en -verspreiding via sectoriële vakgroepen (oa. Biologische Melkveehouderij), het kwartaalblad 'Belbiorbrief' en ondersteuning van het georganiseerd onderzoek
- ontwikkeling van afzet en prijsvorming: algemene marktverruiming, ketencommunicatie en het bewaken van de prijsvorming.

Details organisatie:

Belbior werd 20 jaar geleden opgericht door een aantal biotelers die volgens de Müller-Rusch-methode werkten. Aanvankelijk was dit een nationale beweging, vandaar ook de naam (stond voor Belgisch, Biologisch en Organisch).

Door de jaren heen is Belbior geëvolueerd tot een professionele beroepsvereniging met een steeds breder wordende werking voor de Vlaamse biologische boer en tuinder. (Unab doet dit voor de Waalse bio-boeren.)

Het bestuur van Belbior bestaat uit een tiental biotelers van diverse pluimage: steeds wordt een vertegenwoordiging van alle sectoren nagestreefd, alsook een evenwicht tussen telers met jarenlange bio-ervaring en telers bij wie de ganse omschakelings-problematiek nog fris in het geheugen ligt. Zij weten dus goed wat de noden en verlangens van de Vlaamse biologische telers zijn, want ze staan zelf in de praktijk.

Thema's en standpunten:

Algemeen: Promotie en algemene marktverruiming van de bio-landbouw. Aandacht en steun vanwege overheid voor specifieke noden bio-landbouw.

Als mede-eigenaar (samen met Probila en Unab) van het Belgisch label ijvert Belbior voor een waterdichte herkenbaarheid van de biologische producten. Het beheer van het label is daarvoor een sterk werkmiddel.

Naar de toekomst toe wordt nagedacht over een deugdelijk Europees label.

Activiteiten omtrent GGO's:

Meegescreven aan GGO-advies Vlaamse Land- en Tuinbouwraad

Officieel vertegenwoordigd:

Belbior vertegenwoordigt de totale groep van biotelers. Daartoe zetelt Belbior in heel wat discussieforums met de overheid, zoals het Federaal Overlegcomité Biologische Landbouw, het Groen Front, de Vlaamse Land- en Tuinbouwraad, ... Steeds wordt getracht om bij de verdere ontwikkeling van de algemene landbouwwetgeving aandacht te verkrijgen voor de specifieke problematiek waarmee de bioteler te kampen heeft. Recentelijk waren dit bijvoorbeeld het nutriëntenhalte en de arbeidsproblematiek. Hierbij wordt steeds gepoogd een polarisatie tussen biologisch en gangbaar te vermijden, ondermeer "omdat de gangbare teler van vandaag de bioteler is van morgen".

Banden met:

Bio-landbouwers en tal van bio-landbouworganisaties, oa. Biogarantie vzw, VLAM, Platform 10/10 (organisator van de Week van de Biologische Landbouw)

Vlaamse Land- en Tuinbouwraad

BIOFORUM

koepelorganisatie en ontwikkelingscentrum voor de biologische landbouw en voeding

Contact:

BioForum Nationaal

Leuvensebaan 368 3040 Sint-Agatha-Rode

Contactpersoon: Hugo Baert

tel 016/47 01 98 fax 016/47 01 99

E-mail: info@bioforum.be

BioForum Vlaanderen

Statiestraat 164 F 2600 Berchem

Contactpersoon: Erik Krosenbrink

tel 03/287 37 78 fax 03/287 38 24

E-mail: secretariaat.vlaanderen@bioforum.be

<http://www.bioforum.be>

Werking:

Bioforum is de organisatie die alle bioschakels verbindt. Je kan er terecht met alle vragen over biolandbouw.

BioForum Vlaanderen heeft als doel een koepel te zijn samengesteld uit organisaties actief op het vlak van biologische landbouw en haar producten in Vlaanderen met een gemeenschappelijke doelstelling, waaronder begrepen wordt: het stimuleren van alle activiteiten die bijdragen tot de ontwikkeling van de biologische sector op alle mogelijke vlakken; zoals de teelt, de verwerking, de handel, de distributie en het verbruik.

Bioforum verzorgt in de praktijk:

- communicatie tussen de verschillende leden
- uitwisseling van informatie over de belangen der leden
- optreden als regisseur bij de sectorontwikkeling
- vertegenwoordiging van de Vlaamse bio-sector naar de overheid voor alles wat de biologische landbouw en haar producten betreft.
- vertegenwoordiging van de Vlaamse bio-sector naar nationale en internationale organisaties
- coördinatie van de communicatie van de Vlaamse bio-sector met de pers en het brede publiek
- interesse tonen en samenwerken met elke andere instelling, vereniging of bedrijf dat verband houdt met bovengenoemde doelstellingen.

Details organisatie:

BioForum vzw is opgericht in 1999 op initiatief van Biogarantie vzw die daarmee het deel 'overkoepeling' naast het keurmerkbeheer van zich afsplitste. BioForum is sindsdien de nationale koepelorganisatie van verenigingen die specifiek ter bevordering van de biologische sector werken (zie schema). Om zaken te behandelen die specifiek de regio's betreffen heeft BioForum regionale kamers. De Vlaamse kamer is eind 2000 uitgebouwd tot een zelfstandige vzw, waarbij de grote meerderheid (minimaal 80% van het aantal stemmen) afkomstig is van de effectieve lidorganisaties van BioForum nationaal.

BioForum Vlaanderen vzw

bestaat uit lidorganisaties die zijn onderverdeeld in drie belangengroepen en één groep onafhankelijken.

De actieve sector

bestaat uit organisaties met een economische rol bij de productie, in de verwerking, de handel of distributie van biologische producten.

- Biogarantie vzw, nationale organisatie die het keurmerk Biogarantie® beheert
- Belbior vzw, Vlaamse beroepsorganisatie van biologische telers
- Probila/Unitrab, nationale beroepsvereniging van verwerkers, groothandelaars en grootdistributeurs van biologische producten

- Vlaamse kamer van kleinhandelaars in biologische producten van de nationale beroepsvereniging NAREDI

De maatschappelijke sector

bestaat uit organisaties met een maatschappelijk draagvlak die vanuit hun eigen doelstelling het doelpubliek van biologische producten vertegenwoordigen.

- Velt vzw, Vlaamse vereniging van ecologische consumenten
- Bond Beter Leefmilieu vzw, Vlaamse koepelorganisatie van milieuverenigingen

De kennissector

bestaat uit expertisecentra die met neutrale middelen een bijdrage leveren in de ontwikkeling van de biosector door verruiming van inzicht middels aanbrengen van visie en kennis in de keten

- BLIVO vzw, Vlaams instituut voor voorlichting en onderzoek voor de biologische landbouw
- Landwijzer vzw, Vlaams instituut voor opleiding en vorming biologische en BD landbouw
- PCBT vzw, Interprovinciaal Proefcentrum voor de Biologische Teelt

De onafhankelijken

bestaan uit organisaties die een belangenloze en onafhankelijk taak vervullen in de keten

- BLIK vzw, nationale controle- en certificeringsorganisatie voor biologische landbouw
- ECOCERT bvba, nationale controle- en certificeringsorganisatie voor biologische landbouw
- BioForum nationaal, de nationale koepelorganisatie

Thema's en standpunten:

Doelstelling BIOFORUM omtrent bio-landbouw

- de ontwikkeling van de ideologische grondbeginselen voor de productiemethode
- de ontwikkeling van de technische productiemethodes
- de ontwikkeling van het sociaal-economische draagvlak
- de ontwikkeling van de wettelijke basis en de productievoorschriften

Banden met:

Lidorganisaties (zie boven)

Contact:

PCBT v.z.w.,

Interprovinciaal Proefcentrum voor de Biologische Teelt

Coördinator: ir. Lieven Delanote, Ieperseweg 87, 8800 RUMBEKE

tel: 051/26 1445, fax: 051/24 00 20

e-mail: povlt@west-vlaanderen.be

Werking:

De werking van het PCBT is opgebouwd rond een drietal peilers:

(1) Initiatie en coördinatie van onderzoek betreffende de biologische landbouw in Vlaanderen.

Werkgroep akkerbouw en groenten in open lucht (i.s.m. POVLT en PIBO)

Werkgroep beschutte teelten (i.s.m. PCG)

Werkgroep fruitteelt (i.s.m. PCF)

Werkgroep veeteelt

(2) Uitvoeren van een eigen onderzoeksprogramma (vnl. op biologische landbouwbedrijven)

(3) Schakel in Vlaams en Europees kennisnetwerk rond biologische landbouw.

Details organisatie:

Het 'Interprovinciaal Proefcentrum voor de Biologische Teelt v.z.w.', afgekort PCBT werd op 2 juni 1998 officieel opgericht. De stichters zijn: de provincies West- en Oost-Vlaanderen, Belbior, BLIVO, BRAVA, Biogarantie, Atalanta, VEGEBE, REO, Boerenbond en ABS. De provincie Antwerpen heeft zich kort nadien geëngageerd. De Minister van Middenstand en Landbouw verleende een voorlopige erkenning als proefcentrum.

Het PCBT heeft als doelstelling via praktijkgericht onderzoek de bestaande biologische teeltstrategieën te optimaliseren en nieuwe technieken te introduceren. Dit moet toelaten een verdere professionalisering van de biologische landbouw te bewerkstelligen en duidelijke handgrepen aan te bieden aan telers die de omschakeling naar de biologische landbouw overwegen. Teelttechniek, arbeidsefficiëntie, bedrijfsrendement en ecologie zijn hierbij enkele aandachtspunten. De resultaten worden onder andere verspreid via proefveldbezoeken, 'Biovisie', de vakpers en studieavonden. Ook individuele telers kunnen deze resultaten steeds opvragen.

Contact:

BLIVO v.z.w
Expertisecentrum Biologische Landbouw
Statiestraat 164C 2600 Berchem
Tel. 03/287.37.70 Fax 03/287.37.71
Coordinator: Peter Brattinga
Email: peter.brattinga@blivo.be / expertisecentrum@blivo.be

Werking:

Het Instituut voor Voorlichting en Onderzoek is een expertisecentrum voor de biologische landbouw. Het bestempelt zich als informatie-, documentatie- en kenniscentrum.

BIOvisie Met dit driemaandelijksetijdschrift wil BLIVO alle geïnteresseerden op de hoogte houden van de actualiteit in de biosector. Tevens wordt in elk nummer ingezoomd op een focus, bijvoorbeeld Bedrijfsontwikkeling, Prijsvorming? Handel en Afzet, Bodemvruchtbaarheid...

Voor land- en tuinbouwers die zich een beeld willen vormen van de mogelijkheden van de biologische landbouw, organiseert BLIVO bedrijfsbezoeken op bestaande biologische bedrijven. Een bezoek aan een collega boer of tuinder blijft immers de ideale manier om een echt beeld te krijgen van biologische landbouw.

Rond de typische technieken die in de biologische landbouw toegepast worden, organiseert BLIVO studiedagen en demonstraties zoals rond grasklaver- uitbating, mechanische onkruidbestrijding, de teelt van luzerne,.... Eveneens worden er veldbezoeken georganiseerd.

Over een groot aantal onderwerpen heeft BLIVO handige brochures. Zo kunt u brochures verkrijgen over de wetgeving op biologische landbouw, mechanische onkruidbestrijding en bedrijfsbeschrijvingen van een 20- tal biologische bedrijven binnen de verschillende sectoren.

Onderzoek ten behoeve van biologische landbouw gebeurt er nog steeds te weinig in Vlaanderen. Nochtans is dit voor de verdere ontwikkeling van de biologische landbouw een noodzaak. BLIVO onderhoudt contacten met diverse proefcentra en onderzoeksinstituten en doet voorstellen voor wetenschappelijk en praktijk gericht onderzoek. Zelf verricht BLIVO ook onderzoek. Bijvoorbeeld het opstellen van kostprijsmodellen, arbeidsorganisatie, omschakelingsmodellen,.....

Details organisatie:

Activiteiten omtrent GGO's:

MIRA-T-rapport 2001, hoofdstuk ggo's: co-auteur Wim Vandenberghe van BLIVO.

Banden met:

BLIVO onderhoudt voornamelijk contacten met meerdere actieve bio-boeren, en begeleid conventionele landbouwers die eventueel willen overschakelen.

BLIVO onderhoudt contacten met diverse proefcentra en onderzoeksinstituten en doet voorstellen voor wetenschappelijk en praktijk gericht onderzoek.

PROBILA

Nationale Beroepsvereniging van Verwerkers en Verdelers van de Producten van de Biologische Landbouw

Contact:

PROBILA-UNITRAB

Leuvensebaan 368 B-3040 Sint-Agatha-Rode

tel. +32 16 470198 fax +32 16 470199

info@probila-unitrab.be

<http://www.probila-unitrab.be>

Werking:

Probila vertegenwoordigt zowat alle Belgische bedrijven werkzaam in de verwerking en verdeling van producten van de biologische landbouw.

In de beginfase was Probila vooral actief in de kwaliteitsbewaking van de sector : vastleggen van normen voor productie en verwerking, creëren van het kwaliteitslabel Biogarantie® en met daaraan verbonden het opstellen van een lastenboek en het organiseren van een controlesysteem, het valideren van buitenlandse bio labels. Daarnaast werd er sterk geijverd voor de wettelijke erkenning van dit systeem en van de Biologische Landbouw in zijn geheel, dit zowel op nationaal als op Europees vlak.

Na de Europese Richtlijnen en de Belgische Wet van 1993, is de activiteit van Probila meer verschoven naar de promotie van het label en de bekendmaking van de Biologische Landbouw. Binnen deze context lag Probila, al dan niet in samenwerking met andere organisaties, aan de basis van verschillende initiatieven:

→ Infolijn 078/15 34 90

→ Week van de Biologische Landbouw (Platform 10/10 voor de Biologische Landbouw)

- Oprichting werkgroep Biologische Landbouw binnen de VLAM
- Ontwikkeling van een website voor de Biologische Sector: www.bioforum.be
- Ontwikkeling nieuw concept voor promotie- en infomateriaal rond het Biogarantie® merk

Op het gebied van de handel is de beroepsvereniging de stimulans geweest in de ontwikkeling van 'filières' (graan, vlees, melk) voor een betere doorstroming tussen vraag en aanbod. Probila werkt ook actief mee aan de oprichting van de 'Bio Monitor' voor permanente cijfergegevens over de evolutie van de sector.

Om de belangen van haar leden beter te kunnen verdedigen op Europees niveau, heeft Probila samen met Setrab (Frankrijk) het initiatief genomen tot de oprichting van het B.E.O. (Bureau Européen - European Office) de koepelorganisatie voor de Europese beroepsverenigingen voor verdelers en verwerkers van de producten van de biologische landbouw.

Maar ook op het gebied van de kwaliteit blijft de vereniging actief door het steeds verder ontwikkelen en verfijnen van de kwaliteitsnormen. Zo wordt er op dit moment veel onderzoek en studiewerk gedaan in verband met normering en controleerbaarheid van GMO, de traceerbaarheid van een biologisch product, verpakkingsnormen, ecologisch verantwoorde reinigingsmiddelen voor de industrie.

Om een actieve inbreng van de leden mogelijk te maken en tegelijkertijd hen op de hoogte te houden van de laatste evoluties worden regelmatig 'Ronde Tafel's en 'Studiedagen' gehouden (dierlijke wetgeving, nitriet in vlees, GMO, traceerbaarheid, ecologisch reinigen, enz.). Daarnaast verschijnt nu driemaandelijks een 'Newsletter', waar de leden geïnformeerd worden over de activiteiten van hun vereniging en over de evolutie van de ganse sector.

Onderzoeksprogrammas in verband met de controle : samen met de controle organismen (BLIK, ECOCERT...) worden normen en procedures uitgewerkt rond: GMO, traceerbaarheid, verpakking, ecologische onderhoudsproducten.

Overleg met andere beroepsverenigingen actief in de Belgische biologische sector, met name in het kader van de v.z.w. Bioforum, de koepelorganisatie die producenten, verwerkers, consumenten, controleorganismen, verenigingen voor onderzoek en advies en de milieubeweging groepeert.

Details organisatie:

Thema's en standpunten:

Ethiek van de biologische sector:

- Biologische landbouw produceert gezond voedsel, met respect voor mens, dier en milieu.
- Biologische landbouw maakt geen gebruik van chemische mest- of bestrijdingsstoffen.
- Biologische landbouw respecteert de biodiversiteit en de zelfregulerende werking van het ecosysteem.
- Biologische producten bevatten geen genetisch gemodificeerde organismen.
- Biologische landbouw en verwerking zijn gericht op kwaliteit.
- De biologische sector heeft aandacht voor de scheefgetrokken Noord-Zuid relatie.

Specifiek omtrent GGO's:

"Er wordt nu volop geïnvesteerd in de Biologische Landbouw, steeds meer ook door bedrijven van buiten deze sector. Deze evolutie is gunstig voor de Biologische Landbouw, maar is tegelijkertijd ook gevaarlijk, o.a. vanwege de voortdurende evolutie binnen de conventionele Landbouw en Voedingsnijverheid (genetische manipulatie, ioniserende bestraling, etc.) die de Biologische Landbouw steeds met nieuwe uitdagingen confronteert. Het antwoord hierop is meestal een extra controle, uitgebreider, meestal ingewikkelder en zeker duurder. Tot hiertoe is de kost van de controle totaal ten laste van de bedrijven. De vraag naar een tussenkomst van de overheid in de controlekost wordt steeds sterker."

Officieel vertegenwoordigd:

- Probila-Unitrab neemt actief deel aan werkgroepen in verband met de wetgeving op de biologische landbouw en producten op nationaal, Europees (BEO - Europees Bureau van Verwerkers) en mondiaal vlak (IFOAM - international federation of organic agriculture movements).
- Ze zetelt in de Adviesraden van de verschillende Controleorganisaties en wil een stimulans zijn in de ver-

dere ontwikkeling van deze controle

- Ze zetelt voor haar leden in de overlegstructuren met verschillende ministeries (Landbouw, Leefmilieu, Volksgezondheid). Via deze weg werkt ze mee aan de ontwikkeling en de toepassing van de wetgeving inzake Biologische Landbouw.

- Probila-Unitrab maakt deel uit van het "Platform 10/10 voor de biologische landbouw" in Vlaanderen, dat de week van de Biologische Landbouw organiseert.

Banden met:

BELBIOR, BIOFORUM organisaties bio-landbouw

Europese koepels

Contact met bedrijven, de markt, de overheden, derde verenigingen, de pers.

Nog meer bio-landbouw

Chidori

Rechtstreekse import en distributie van heerlijke, uitsluitend biologische producten uit Zuid-Europa, zoals olijfolie, pasta, wijn etc.

Chidori, zuiders bio

Sint-Martensdries 16

9860 Balegem

tel: 09 362 74 46

fax: 09 362 29 88

e-mail: chidori@skynet.be

<http://users.skynet.be/chidori>

contactpersoon: Dominique Vanderhaeghen

Bio-planet

De biologische en ecologische supermarkt van de Colruyt-keten. Je kan er hun producten on-line bestellen.

http://www.bioplanet.be/default_nl.html

Delhaize Bio

De bio-pagina's van supermarktketen Delhaize

http://www.delhaize.be/smakelijk/bio/_nl/bio.asp

Bananas

Het Banana Action Net is de website van de wereldwijde campagne van arbeidersorganisaties en derdewereldorganisaties uit Noord en Zuid die ijvert voor het respect van de rechten van de werknemers op de bananenplantages. De huidige campagne doet beroep op consumenten om druk uit te oefenen op de Wild Bunch, de multinationale bedrijven die de wereldhandel in bananen domineren Chiquita, Dole, Delmonte en Fyffes.

<http://bananas.xs4all.be/>

Atalanta

Coöperatie van bio-boeren. Verdeler van groente- en fruitpakketten met producten die zoveel als mogelijk van eigen telers afkomstig zijn. Van boer naar bord!

Atalanta

Vlaanderenlaan 4A

8970 Poperinge

tel: 057/33 55 99

fax: 057/33 43 00

e-mail: info@atalanta.be

<http://www.atalanta.be>

TRIODOS BANK

Ethisch en Duurzaam Bankieren

Contact:

Triodos Bank nv
Hoogstraat 139/3 1000 Brussel
Tel: 02/548.28.28 Fax:02/548.28.29
e-mail: info@triodos.be
<http://www.triodos.be>

Werking:

Triodos Bank wil vernieuwing brengen in de bankactiviteit door aan geld zijn 'juiste plaats' te geven. "Geld is een machtig en efficiënt middel dat wij gebruiken om de zelfontplooiing van de mens te bevorderen door op een actieve manier de ontwikkeling van de maatschappij en een kwaliteitsvol gemeenschapsleven mee te helpen realiseren. Getuige daarvan is onze politiek van kredietverlening." De Triodos bank financiert projecten in duurzame energie (zon en wind), biologische landbouw, kunst en cultuur, milieuzorg en ontwikkelingssamenwerking.

Enkele voorbeelden van gefinancierde projecten:

- De 'Nieuwe Brooderie', een vegetarisch restaurant dat in het toeristisch centrum van Gent dat ontbijt en lunch met overwegend biologische ingrediënten verzorgt.
- Een ecogebouw van Oxfam Wereldwinkels. "De nieuwe kantoren en opslagplaatsen van het Nationaal Secretariaat van Oxfam Wereldwinkels te Gent gaan nu reeds door als internationale referentie voor ecologisch bouwen in de tertiaire sector. Het hele gebouw met alles erop en eraan werd uitgedacht op een globale en ecologische manier, vanaf de bepaling van de locatie (een van bestemming veranderd industrieterrein, geïntegreerd in een stedelijke omgeving) tot het energiebesparingsontwerp van het gebouw (doorgedreven isolatie, actieve en passieve zonne-energie, tezamen goed voor een besparing van 75 % op de verwar-

mingskosten, vergeleken met een gelijkaardige conventionele bouwstijl). Een ander belangrijk facet is de kwaliteit van de (her)gebruikte bouw- en afwerkingsmaterialen. Al bij al een mooi voorbeeld van toegepaste duurzame ontwikkeling!"

Details organisatie:

Triodos Bank is een internationale, onafhankelijke bank die gespecialiseerd is in kredietverlening voor projecten en ondernemingen in de sociale en culturele sector, milieubescherming en ontwikkelingssamenwerking. De bank werd in 1980 in Nederland opgericht en heeft zich in de banksector als pionier en later als referentiepunt steeds geprofileerd ten dienste van een duurzame ontwikkeling. In 1993 vestigde Triodos Bank zich in België. Vanaf 1995 is er ook een vestiging actief in het Verenigd Koninkrijk.

Thema's en standpunten:

Wat in hun statuten als doelstelling geformuleerd is: "De vennootschap beoogt met de uitoefening van het bankbedrijf bij te dragen tot maatschappelijke vernieuwing, met als uitgangspunt dat ieder mens zich in vrijheid dient te kunnen ontwikkelen, gelijke rechten heeft en verantwoordelijk is voor de gevolgen van zijn economisch handelen voor de medemens en de aarde".

Banden met:

Klanten – die veelal milieubewust zullen zijn
Blijkbaar o.a. project van Oxfam gefinancierd.

Nog groene economie

Ethibel, Onafhankelijk adviesbureau voor duurzaam en ethisch beleggen.

Vooruitgangstraat 333/7 1030 Brussel

tel: 02 206 11 11 fax: 02 206 11 10

e-mail: info@ethibel.org

web: <http://www.ethibel.org>

contactpersoon: Dirk Van Braeckel

IMAGINE

IMAGINE is een marketing- en communicatie-adviesbureau met als centrale doelstelling: het bevorderen van het maatschappelijk verantwoord ondernemen. IMAGINE legt de nadruk op societal marketing (oog voor de maatschappelijke context van een dienst of product), procesmarketing (oog voor de voor- en nageschiedenis van een product) en relatiemarketing (oog voor de respectvolle en duurzame benadering van de consument).

Imagine
Visserij 171 a 9000 Gent
tel: 09 233 80 30 fax: 09 233 30 43
e-mail: imagine@imagine.be

GAIA - DIERENRECHTENORGANISATIE

GAIA beschouwt het als haar taak om georganiseerde vormen van dierenmishandeling en -uitbuiting op te sporen en te bestrijden. De acties die GAIA voert zijn divers: de ene keer zijn ze ludiek, de andere keer confronterend. Soms zijn het protestacties, dan weer educatieve projecten; mediageniek of gericht op de man of vrouw in de straat.

<http://www.gaia.be>

ETHISCH VEGETARISCH ALTERNATIEF VZW

EVA werd opgericht om het grote publiek te informeren over alle aspecten van vegetarisme als een mens-, dier- en milieuvriendelijke levenswijze.

Ethisch Vegetarisch Alternatief (EVA) vzw
Pekelharing 30 9000 Gent
tel: 09/329.68.51 fax: 070/70.88.32
e-mail: info@eva-online.be
<http://www.eva-online.be>
contactpersoon: Tobias Leenaert

Contact:

CRIOC-OIVO

Ann De Roeck, voorzitter

Jean-Marie Begeuin, woordvoerder

Ingrid Vanhaevre: volgt biotechnologie op.

Riddersstraat 18 B-1050 BRUSSEL

Tel: 02/ 547 06 11 Fax: 02/ 547 06 01

crioc-oivo@oivo-crioc.org

www.oivo-crioc.org

Werking:

Het Centrum heeft tot doel technische hulp te verlenen aan de verbruikersorganisaties, de consumptiefunctie te valoriseren en de consumentenbescherming te bevorderen.

De activiteiten van het OIVO beslaan meerdere terreinen. De belangrijkste zijn: de consumentenrechten, de veiligheid van goederen en diensten, voeding, geneesmiddelen, rookgewoonten, ecoconsumptie (= consumptie met respect voor het leefmilieu) en ethische consumptie (= consumptie met eerbied voor de mensenrechten).

OIVO is dus in principe een onderzoeksinstituut ten dienste allereerst van verbruikersorganisaties (zoals Test Aankoop) en pas ten tweede op consumenten zelf gericht. Het is dus zelf geen consumentenorganisatie.

Details organisatie:

OIVO heeft als grote bedoelingen:

- Dienstverlening verbruikersorganisaties
- Bescherming van financieel zwakkeren, ouderen, jongeren, gehandicapten
- In discussie treden met producenten, distributeurs, vakbonden, overheid...

Thema's en standpunten:

IVM GGO'S EN TRACEERBAARHEID:

Er zijn maar een beperkt aantal laboratoria in België die dat GGO's kunnen detecteren en ook de wetgeving en vooral staat nog niet op punt. Het is dus niet met zekerheid te zeggen of er al dan niet GGO's in de voeding en omgeving zitten. We moeten echter toegeven dat er momenteel geen aanwijzingen zijn dat het eten van GGO's schadelijk zou zijn, noch sluitende bewijzen dat het altijd gezond is. Die onzeker is een ellende voor de consument, en het wordt nog erger in het besef dat ze in hun doen en laten transgene producten waarschijnlijk niet kunnen vermijden. (naar Marc Vandercammen, OIVO)

Activiteiten omtrent GGO's:

O.a. een hulpzame 'Cahier de l'Eco-consommation' genaamd 'Les OGM. Vous connaissez?' (2000) te vinden op de site. Auteur Catherine Grimonpont. "Het sterk toenemend gebruik van Genetisch Gemodificeerde Organismen (GGO's) op de wereldmarkt roept tal van vragen op. Wat zijn het? Zijn ze gevaarlijk voor de mens? Zullen ze geen extra aanleiding geven tot een voedselvoorziening met twee snelheden? Welke impact kunnen ze hebben op het leefmilieu? Zijn er waarschuwingssystemen voorzien en voorzorgsmaatregelen getroffen? Dit dossier wil concrete informatie bieden vanuit één enkel uitgangspunt: een vergelijking tussen de bestaande theses, ook als ze onverzoenbaar lijken." Document is enkel beschikbaar in het Frans.

Thematiek wordt binnen de organisatie opgevolgd, o.a. door Ingrid Vanhaevre, Marc Vandercammen en Catherine Grimonpont.

Officieel vertegenwoordigd:

OIVO neemt voor de verbruikersorganisaties verschillende mandaten op in raadgevende commissies en is betrokken bij de voedingsvoorlichting in Vlaanderen en Wallonië.

Banden met:

Platform Veilig Voedsel-campagne (zie verder)

TEST- AANKOOP

Contact:

C.V.B.A. Verbruikersunie Test-Aankoop
Gwendolyn Maertens: volgt biotechnologie op
gmaertens@test-aankoop.be
Hollandstraat 13 1060 Brussel
België
Tel: 02.542.32.11 Fax: 02.542.32.50
<http://www.testaankoop.be>

Werking:

Test Aankoop is een onafhankelijke consumentenvereniging met zowat 300.000 leden in België. Zij geeft meerdere tijdschriften uit met onafhankelijke en objectieve informatie hoofdzakelijk gebaseerd op vergelijkend warenonderzoek: bijv. Test-Aankoop Magazine en Test-Gezondheid

De doelstelling van Test Aankoop is de verbruikers van producten en de gebruikers van openbare en privé-diensten informeren, vertegenwoordigen en verdedigen. Niet alleen in hun hoedanigheid van koper, maar ook in die van spaarder, verzekerde, patiënt, gebruiker van openbare diensten, belastingplichtige ... Ons werkterrein is de consumptie. Elke consumptie, maar ook niet meer dan de consumptie.

Sinds 1957 streeft Test-Aankoop ernaar om de consument over voeding en andere onderwerpen informatie te verstrekken die nuttig en bruikbaar is, en die ook effectief gebruikt wordt. Hoe eet ik gezond en evenwichtig? Hoe kies ik mijn voedingswaren? Waar moet ik vooral op letten wanneer ik mijn inkopen doe? Hoe moet ik de etiketten lezen en interpreteren? Dit zijn nog maar enkele voorbeelden van praktische vragen waarop Test-Aankoop regelmatig antwoorden probeert te geven via de vergelijkende tests in de eigen tijdschriften, via de praktische gidsen die worden uitgegeven of via de website www.test-aankoop.be. Naast deze praktische informatie levert Test-Aankoop ook inspanningen op het gebied van lobby- en

persacties die erop gericht zijn om de nationale en Europese wetgevingen aangaande consumentenzaken in het belang van de consument te doen veranderen.

Ter illustratie hier enkele recente campagnes en acties opgesomd: een interactieve database over de additieven, diverse rekenbladen over dieetfactoren (de index van de lichaamsmassa, e.a.), biologisch kopen of niet?, honing en antibiotica, schoolmaaltijden, GGO's, de temperaturen in de voedingsdistributie, de gekkekoeienziekte, 200-pagina dikke brochure 'Vergif op uw bord?' omtrent voedingsadditieven, en nog vele andere.

Details organisatie:

Om haar reputatie van integriteit en onafhankelijkheid te waarborgen, onderwerpt TA zich aan verschillende regels, met als voornaamste:

→ TA behoort tot geen enkele politieke of filosofische strekking. Haar enige "partij" is die van de consument;

→ TA is financieel onafhankelijk. Haar budget stelt ze samen met de bijdragen en het abonnementsgeld van haar leden en met de verkoop van haar publicaties;

→ geen reclame: haar publicaties bevatten geen enkele regel tekst die door producenten of verkopers is betaald of ingegeven.

Scan

Jongerenmagazine van Test-Aankoop.

<http://www.scan.be>

Standpunten en Activiteiten omtrent GGO's:

1995 Test-Gezondheid, nr 5. Studie 'Genetisch gemanipuleerde tomaat' : "De Amerikaanse tomatenproducenten hebben een middel gevonden om de broosheid van tomaten te beperken. Op kunstmatige wijze wordt het enzym dat verantwoordelijk is voor de rijping onderdrukt. Wat te denken van deze techniek en de producten waarop dit wordt toegepast? Wat is de prijs van de nieuwe variëteit die de naam Flavour Savour draagt?"

1997 Test-Aankoop Magazine, nr 402. Dossier 'Genetisch Gemanipuleerd Voedsel' met vragen als welke voordelen bieden genetisch gemanipuleerde voedingsmiddelen? Waarin ze verschillen van de gewone? Zijn er risico's aan verbonden? Hoe zit het met het DNA en de GGO (genetisch gemodificeerde organismen)? Welke reglementering is hier van toepassing? Bestaat er reeds een wet in het buitenland, en meer bepaald in de VSA? Aan welke voorwaarden zouden deze voedingsmiddelen moeten onderworpen worden?"

1998 Tes-Gezondheid, nr 23. Dossier 'De vele gedaanten van soja', ingegeven door heisa omtrent gg soja en de verspreiding ervan in voedsel keten. "Welke herkomst heeft soja? Welke zijn de kenmerken van deze plant (boon)? Wat te denken van de verscheidene afgeleide producten: sojakaas of "tofu", sojaroomb, soja-filtraat of "tonyu", gefermenteerde melk of "yofu", desserts op basis van soja, sojameel, sojavlees, melk-surrogaten voor baby's, sojamayonaise of "sojanese", sojalecithine, soja-olie, sojamarine, sojascheuten, zwarte sojasaus, soja-isolaten en -concentraten, miso, tamari of shoyu en tempeh? Waaruit zijn ze samengesteld? Welke zijn hun voor- en welke hun nadelen? Biedt soja een goed alternatief voor wie allergisch is voor koemelk of lactose? Kan men allergisch zijn voor soja? Is genetisch gemanipuleerde soja gevaarlijk?"

1999 Test-Aankoop Magazine, nr 417. Test Genetische Manipulatie : "Eten wij reeds eetwaren die werden bereid met GGO's? Jawel. Wij onderzochten 53 producten bereid met min of meer grote hoeveelheden maïs of soja. In vier van die producten werden GGO's aangetroffen: in chips en in hespenworst. Volgens de huidige stand van de wetenschap houden de maïs en de soja die op de Europese markt zijn geen bekend risico in, noch voor de gezondheid van de consument, noch voor het leefmilieu. Maar Test-Aankoop eist dat de consument behoorlijk geïnformeerd wordt over de aangebrachte wijzigingen, dat er controle zou zijn door een onafhankelijke en bevoegde instantie en dat de producenten aansprakelijk zouden worden gemaakt voor de bestaande en de toekomstige risico's."

2000 Test-Aankoop Magazine, nr 435. Dossier 'GGO's: stand van zaken' : "De negatieve reacties die genetisch gemodificeerde organismen uitlokken bij consumenten, kunnen vooral worden verklaard door een gebrek aan duidelijkheid. Daarom eist Test Aankoop een nultolerantie op het vlak van etikettering. Het etiket moet dus op een ondubbelzinnige manier vermelden of het eindproduct al dan niet GGO bevat."

Test Aankoop vindt ook dat volledige en gestructureerde informatie moet worden verstrekt, zowel op nationaal als op Europees niveau. Tot slot moeten de zaadproducenten (en niet de boeren) verantwoordelijk worden gesteld voor alle schade die de ontwikkeling en de commercialisering van GGO eventueel met zich zouden meebrengen."

2000 Als lid van Vlaamse Land en Tuinbouwraad meegeschreven aan desbetreffend ggo-advies.

2001 Test-Gezondheid, nr 43. Dossier over voedingsadditieven, want "dioxinekippen, GGO, dolle koeienziekte, dierlijk veevoeder... De consument maakt zich terecht zorgen over de kwaliteit van zijn voeding. En wat met de talloze additieven? Welke worden gebruikt en waarom? Zijn ze allemaal onschadelijk?" Op de website is een mini-dossier over additieven met o.a. een interactieve databank met alle additieven die vandaag worden gebruikt. Welke daarvan zijn twijfelachtig, welke nutteloos, welke misleidend en welke aanvaardbaar? Je kan zoeken via de naam, het E-nummer of de categorie. Veel GGO's zullen er (nog) niet te vinden zijn natuurlijk.

2002 Test-Gezondheid, nr 47. 'GGO's in Europa', commentaar bij nieuwe Europese regelgeving:

"De consument beter informeren, het publiek raadplegen, de etikettering verbeteren, de traceerbaarheid verzekeren... De nieuwe Europese regels inzake genetisch gemodificeerde organismen komen tegemoet aan een aantal van onze verzuchtingen."

Officieel vertegenwoordigd:

België:

- Vlaamse Land en Tuinbouwraad.
- Platform Veilig Voedsel

Europees:

TA is lid en oprichter van vzw CONSEUR. Aangezien de consument steeds meer in een Europese leefomgeving terecht komt, nam TA in 1990 het initiatief om de Europese groep CONSEUR (Europese Consumenten)

op te richten. CONSEUR gaat in 5 Europese landen (achtereenvolgens in België, Spanje, Italië, Portugal en Frankrijk) op dezelfde manier te werk inzake de informatieverstrekking aan en de verdediging van de consument. Momenteel verenigt CONSEUR meer dan één miljoen Europese consumenten, publiceert ze 32 consumententijdschriften in 5 talen en heeft ze 620 medewerkers in dienst (ingenieurs, chemici, statistici, apothekers, artsen, economen, financieel analisten, redacteurs, ontwerpers enz.). Hiermee is CONSEUR de belangrijkste verbruikersvereniging in Europa geworden.

TA is lid en medeoprichter van het BEUC (Bureau Européen des Unions de Consommateurs), de spreekbuis van de Europese consumenten bij de Europese instellingen.

TA is verder actief lid van ICRT (International Consumer Research & Testing), die onafhankelijke verbruikersverenigingen samenbrengt om gezamenlijk vergelijkende tests te organiseren.

TA is tot slot lid en medeoprichter van Consumers International, de wereldorganisatie die de verbruikersverenigingen over de vijf continenten overkoepelt.

Banden met:

Europese en Belgische verbruikersconsumentenorganisaties

Via Platform Veilig voedsel en Vlaamse Land en Tuinbouwraad o.a. met landbouworganisaties, vakbonden, universiteiten, overheid...

Zo'n 300.000 leden.

PLATFORM VEILIG VOEDSEL

Campagne en tijdelijk samenwerkingsverband

Contact:

Platform Veilig Voedsel

Ingrid Vanhaevre, campagne verantwoordelijke OIVO

Riddersstraat 18 B-1050 BRUSSEL

Tel: 02/ 547 06 11 Fax: 02/ 547 06 01

<http://www.veiligvoedsel.org>

Werking:

Het Platform Veilig Voedsel is een samenwerkingsverband van de consumentenverenigingen, de vertegenwoordigers van de landbouworganisaties, de voedingsindustrie en de distributie, en de Ministeries van Volksgezondheid, Economie en Landbouw. Het is een samenwerking tussen alle instanties die betrokken zijn bij de voedselketen: van landbouw tot verbruik. Ze werd gerealiseerd in het kader van een informatie-campagne van de Europese Unie over veilig voedsel.

Voorbeeldactie: enquête bij jongeren over veilig voedsel.

Een bevraging van meer dan 300 jongeren gaf aan dat Belgische jongeren nuchter aankijken tegen voedselveiligheid. Ze kennen de mogelijke risico's en weten in zekere mate hoe ze zelf een rol kunnen spelen in voedselveiligheid. Toch vinden ze het garanderen van voedselveiligheid vooral een taak van de overheid. De tieners zien de Voedingsinspectie (74%) en de voedingsindustrie (53%) als de belangrijkste verantwoordelijken die voedselproblemen kunnen vermijden. Slechts 9% vindt de ouders daarvoor verantwoordelijk en 6% de jongeren zelf.

Details organisatie:

Vooral interessant omdat het veel actoren omtrent voedsel en gezondheid rond de tafel brengt.

Samenwerking van ABVV, ACLVB, Gezinsbond, KAV, Socialistische Mutualiteiten, Test Aankoop, OIVO, Verbruikersateljee, VSZ, FEVIA, FEDIS, VDV, Belgische Boerenbond, TWA, VAC, Federaal Agentschap Voedsel Veiligheid, Eetwaren Inspectie, Instituut voor Veterinaire Keuring, DG4, DG5, Economische Inspectie - CEL info, Wetenschappelijk Instituut voor Volksgezondheid, AGRINFO, vzw NUBEL (= Belgische voedingsmiddelentabel), Vlaams Instituut voor Gezondheids promotie.

Thema's en standpunten:

'Genetische Modificatie en Levensmiddelen' is één van de aangekondigde thema's.

Voorlopig nog geen acties of publicaties hieromtrent.

Activiteiten omtrent GGO's:

Voorlopig nog geen, maar acties rond het thema worden voorbereid.

Officieel vertegenwoordigd:

Onderdeel van EU campagne veilig voedsel.

Banden met: Zie leden.

Contact:

Directoraat Generaal SANCO

Robert Coleman, directeur

Woordvoerders:

→ Beate Gminder

(particular food safety, animal health)

200, rue de la Loi, B-1049 Brussels

Tel: 0032/2/2965694 Fax: 0032/2/2964284 Mobile: 0032/498/965694

e-mail: Beate.Gminder@cec.eu.int

→ Thorsten Münch

(particularly public health, juridical and economic protection of consumer rights)

200, rue de la Loi, B-1049 Brussels

Tel: 0032/2/2961063 Fax: 0032/2/2964384 Mobile: 0032/498/961063

e-mail: Thorsten.Muench@cec.eu.int

http://europa.eu.int/comm/dgs/health_consumer/index_en.htm

Werking:

De Europese Unie beschikt over een eigen dienst die zich speciaal met consumentenzaken bezighoudt: de Algemene Directie Gezondheid en Bescherming van de consumenten. Haar taak bestaat erin de gezondheid, de veiligheid en de economische belangen van de consumenten te verdedigen op het niveau van de Europese Unie.

De activiteiten van de DG SANCO die in het bijzonder met de gezondheid en de veiligheid van de consumenten te maken hebben, zijn:

- de reglementeringen betreffende veterinaire en fytosanitaire aangelegenheden voorstellen en controleren;
- de Europese wetenschappelijke comités coördineren die zich met de gezondheid van de consumenten bezighouden;
- de inspecties in de Europese Unie en erbuiten uitvoeren, teneinde erop toe te zien dat de regels inzake hygiëne en voedselveiligheid over de hele lengte van de voedselketen worden gerespecteerd;
- de gezondheidsrisico's van de consumenten op korte, middellange en lange termijn evalueren en analyseren;
- bijdragen aan de veiligheid van de producten en diensten die voor de consumenten bestemd zijn in de Europese Unie.

Details organisatie:

Thema's en standpunten:

Voedselveiligheid en menselijke gezondheid zijn twee van de belangrijkste thema's die worden onderzocht.

Activiteiten omtrent GGO's:

O.a. berichtgeving omtrent EU-bezigheden omtrent GGO's: wetgeving, discussies, persberichten, toespraken gebundeld.

Bijlage 1 - DG Sanco

Brussels, 3 July 2002

COMMISSION PROPOSALS FOR A TRUSTWORTHY AND ENVIRONMENTALLY SAFE APPROACH TO GMOS AND GM FOOD AND FEED BACKED BY EUROPEAN PARLIAMENT

The European Parliament completed today its first reading on two Commission proposals on genetically modified organisms (GMOs) which establishes a sound Community system to trace and label GMOs and to

regulate the placing on the market and labelling of food and feed products derived from GMOs. The new legislation is intended to further facilitate a trustworthy and environmentally safe approach to GMOs, GM food and GM feed and to ensure consumer choice through comprehensive labelling. The legislative package consists of a proposal(1) for traceability and labelling of GMOs and products produced from GMOs and a proposal(2) on regulating GM food and feed. It will require the traceability of GMOs throughout the chain from farm to table and provide consumers with information by labelling all food and feed consisting of, containing or produced from a GMO.

The European Parliament broadly supported the two proposals adopting a large number of amendments to the legislative package. The majority of amendments do not alter the general thrust of the Commission proposals. The Commission is pleased that Parliament rejected the more extreme amendments which would have required, for example, compulsory labelling of meat, milk and eggs obtained from animals fed on GM feed. This would not be workable in practice. Moreover, Parliament supported the Commission's proposals to require the labelling of all GM food and feed irrespective of the presence of transgenic DNA or protein. This will guarantee freedom of choice for consumers. However, the Commission is holding a firm line in rejecting those amendments which would put significant obstacles in the way of the practical implementation of the legislation and hamper international trade. In particular, the Commission cannot accept the amendment which would rule out tolerance of minute traces of unauthorised but scientifically positively assessed GM material. The same applies to an amendment which would require the precise identification (through a unique code) of GMOs which are not to be disseminated into the environment. These amendments would represent a high cost for the operators without providing significant benefits in terms of risk management.

Commissioners Wallström and Byrne welcome the completion of the first reading by the European Parliament.

Commissioner David Byrne said "I want all GM food and feed labelled and I am pleased to see the Parliament supporting my approach. Moreover, the comprehensive labelling will allow consumers to decide if they want to buy food produced from GMOs. The two proposals together strike a good and balanced compromise between differing views. I firmly believe that they also provide the right approach to foster

public confidence and social acceptance of the application of biotechnology in agri-food production.

They will also give legal certainty for business operators as well as facilitating trade"

Environment Commissioner Margot Wallström said: «By ensuring that GMOs can be traced at all stages in the production and marketing chain, we provide a robust safeguard system and the foundation for a comprehensive labelling system. In this way, we address some of the most critical concerns of the public regarding the environmental and health effects of GMOs and enable consumers to chose. I believe our proposals will build public confidence in new technologies. This in turn will facilitate business development and international trade »

The report of the European Parliament will now be transmitted to the Council. It is expected that the Council will adopt its Common Position this autumn.

(1) Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council concerning traceability and labelling of genetically modified organisms and traceability of food and feed products produced from genetically modified organisms.

(2) Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on genetically modified food and feed.

Bijlage 2 – DG Sanco : standpunt van EU-commissari

Alden Biesen, 18 September 2003

BYRNE AND FISCHLER CALL FOR POLITICAL LEADERSHIP ON GMO'S

Speaking at the Informal Agriculture Council in Alden Biesen/Belgium today, Franz Fischler, Commissioner for Agriculture, Rural Development and Fisheries and David Byrne, Commissioner for Health and Consumer Protection called upon policy makers to show leadership when it comes to the issue of Genetically Modified Organisms (GMOs). "As the heated public debate in Europe shows, it is of utmost importance to respond to the concerns of our society. This is what the Commission did by proposing clear labelling, traceability and a sound science based authorisation process. It is not my understanding of political leadership to echo popu-

list stances and play on fears in order to score cheap political points", said Fischler. David Byrne added: "A high level of protection, consumer choice and transparent, uniform and efficient authorisation procedures are key elements in fostering social acceptance and trust in the application of biotechnology to food and feed. Very often the debate on GMOs has generated more heat than light. We must ensure, as political leaders, that the unbiased facts on bio-technology are placed before our citizens to see and understand. Too many false claims has been made which do not reflect the science-based approach to food safety that I advocated. Therefore I call on all sides to have a rational debate and to take a balanced approach. In the minds of the European public, safety is the most important ingredient of their food. Compromising on food safety is not the way forward. The overarching principle of the existing and proposed legislation of the Commission on GMOs is that GM food and feed is not and must not present a risk for human health, animal health or the environment".

David Byrne presented to Agriculture Ministers for the first time the recently adopted proposals of the Commission on traceability and labelling of GM food and GM feed. He underlined: "The current EU labelling scheme provides that GM foods have to be labelled if traces of DNA or protein resulting from the genetic modification are detectable in the final product. I believe that we can do better than that. The choice that I want to give Europe's consumers is very simple - "I can choose whether or not to buy food produced from a GMO". For the very first time GM-feed will also need to be clearly labelled to give farmers a choice. And it will involve the European Food Authority in the authorisation process thus enabling Europeans to have a one door - one key approval process".

"The question of GMOs", Fischler went on, "is way too important, not only for the farmers and the industry or the scientific world, but also in job terms. We have to protect consumers from possible risks, we have to talk openly about the pros and cons of biotech. We should take a pro-active stance. We must explain to the people out there what they risk if we turn our back on this technology. We must make clear what benefits biotech can bring to them, from hunger-relief by making crops resistant against drought to its responsible application in the field of medicine. And here we, admittedly, must do better".

Fischler also underscored that one of the main challenges in the GMO context was to maintain the viability of both, conventional and organic farming. "Organic produce must remain GM-free. We have to ensure that contamination of organic production with GMOs does not take place".

VERBRUIKERSATELJEE

Contact:

Verbruikersateljee
Grasmarkt 105 bus 518 1000 Brussel
Tel.: 02/552.02.48 Fax: 02/552.02.55
E-mail: verbruikersateljee@skynet.be
Web: www.verbruikersateljee.be

Werking:

Het Verbruikersateljee is een kritische sociaal-culturele vereniging die zich toespitst op de belangenverdediging van de verbruikers, o.m. inzake gezondheid en veiligheid. Ze richten zich zoals Test-Aankoop rechtstreeks tot de verbruiker, door informatie te geven en te adviseren met betrekking tot individuele problemen. Met gerichte acties, publicaties, onderzoeken, informatiecampagnes en dergelijke wil het de verbruiker waarschuwen voor de verschillende valkuilen in ons "consumptieparadijs". Tevens tracht het de verbruiker te wapenen in geval van conflict. Dit kan de vorm aannemen van advies aan individuele verbruikers, maar vooral zal worden gestreefd naar collectieve oplossingen, door informatieverstrekking, acties, stappen naar het beleid toe, ...

Het Verbruikersateljee biedt ook ondersteuning aan alle verenigingen die activiteiten ontwikkelen die raakpunten hebben met het verbruik. Wij denken hierbij onder meer aan krediet en schuldproblemen, rechtstoevang, huurproblemen, patiëntenrechten, enz.

De CVB-Verbruikersateljee geeft het maandblad Link Bulletin uit.

Details organisatie:

Thema's en standpunten:

Algemeen: "In tegenstelling tot wat de publiciteit ons dagelijks voorhoudt bevindt de verbruiker zich veelal

in een onvrije en zwakke positie. Door advertentiecampaagnes en dergelijke wordt gepoogd zijn gedrag te beïnvloeden en te richten. Fabrikanten en handelaars beschikken bovendien over een monopoliepositie inzake informatie: zij kunnen beslissen welke informatie wordt verstrekt en op welke wijze dit geschiedt. Het Verbruikersateljee wil vooral kritisch optreden."

Inzake voeding staat de biologische landbouw en duurzame ontwikkeling bovenaan de agenda.

Activiteiten omtrent GGO's:

Geen bekend.

Officieel vertegenwoordigd:

O.a. Platform Veilig Voedsel.

Banden met:

Leden/verbruikers.

Andere consumentenorganisaties.

Via Platform Veilig Voedsel (en waarschijnlijk nog wel wat andere raden) met vakbonden, landbouworganisaties, overheid...

NICE

Het Nutrition Information Center verzamelt en verspreidt onder toezicht van een wetenschappelijke adviesraad objectieve, wetenschappelijke en opvoedkundige informatie over voeding en gezondheid. Banden met VLAM.

Walter Vandepitte, voorzitter

Hilde De Geeter, woordvoerdster

02/250 12 20

02/250 12 29

<mailto:nicevzw@skynet.be>

www.nicevzw.be

ELCKER- IK

Volkshogeschool

Contact:

Elcker-Ik Milieu (A'pen)

Breughelstraat 31-33 2018 Antwerpen

tel: 03 218 65 60 fax: 03 281 02 45

e-mail: volkshogeschool.elcker-ik@pandora.be

contactpersoon: Christel Grieten

Werking:

Elcker-ik Milieu maakt deel uit van de Volkshogeschool Elcker-ik Antwerpen. Elcker-Ik Milieu stelt zich als doel stelt om, via vorming, projecten, actie- en animatiewerk, de milieubeweging in Vlaanderen te ondersteunen. Zo werkt Elcker-Ik Milieu actief samen aan projecten rond voedselteams, autodelen, woongemeenschappen, burgerparticipatie, ... en ondersteunt het verschillende actiegroepen, buurtcomités, milieu- en basisgroepen.

Elcker-ik Voedselteams
Koning Albertlaan 2 3010 Kessel-Lo
tel: 016 35 05 51 of VeCo: 016 31 65 93 fax: 016 35 05 66
e-mail: elcker.ik@planetinternet.be
contactpersoon: Jeanneke van de Ven

Werking:

Voedselteams is een model van directe producent-consumentrelaties op voedselvlak. Op lokaal vlak worden groepen consumenten gevormd, die lange-termijn-overeenkomsten sluiten met producenten voor de afname van gezonde basisvoedselproducten uit eigen streek. Voedselteams streeft met dit model naar ondersteuning van een gezonde voedselproductie voor mens en milieu, naar duurzame landbouw en streekgebonden consumptie. Voedselteams bestaan in alle regio's van Vlaanderen.

B G J G

Bond van Grote en Jonge Gezinnen

Contact:

Bond van Grote en Jonge Gezinnen (BGJG)

Troonstraat 125 1050 Brussel

tel: 02 507 88 11 fax: 02 511 90 65

web: <http://www.gezinsbond.be>

Werking:

De Bond is een vzw, werkt volkomen onafhankelijk en verdedigt de belangen van de gezinnen uit alle levensbeschouwelijke en maatschappelijke kringen. De Bond wil, als grootste gezinsbeweging in Vlaanderen,

- de solidariteit tussen de gezinnen bevorderen,
- de belangen van de gezinnen behartigen,
- ijveren voor een gezins- en kindvriendelijk klimaat.

De consumentenwerking van de BGJG kaart in haar 150 verbruikersclubs actuele verbruikersproblemen aan. Jaarlijks worden in het vormingsprogramma verschillende thema's besproken, waaronder steevast een onderwerp aan bod komt dat nauw aansluit bij bewust verbruiken. De consumentenwerking geeft een tijdschrift *Koop Zo uit*, terwijl het tijdschrift van de BGJG de naam *De Bond* draagt

SVV

Socialistische Vooruitziende Vrouwen

Contact:

SVV

Agoragalerij, Grasmarkt 105 bus 43 1000 Brussel

Tel 02/5483211 Fax 02/5483377

E-mail socialistischevrouwen@sp.be

Werking:

Politieke vrouwenbeweging van de SP, die ijvert voor de opheffing van de ongelijkwaardige positie van vrouwen in de samenleving. Activiteit: dienstverlening, vorming, begeleiding, documentatiecentrum, politieke actie, uitgeven van audiovisuele en andere publicaties.

Activiteiten omtrent GGO's:

Organiseert studiedagen over het publiek debat omtrent GGO's in plaatselijke afdelingen.

KAV

Katholieke Arbeiders Vrouwen

Contact:

KAV

Poststraat 111 1210 Brussel

tel: 02 220 30 11 fax: 02 220 30 81

e-mail: pr@kav.be

web: <http://www.kav.be/>

Werking:

De Kristelijke Arbeidersvrouwenbeweging heeft als doel vrouwen kansen te bieden tot persoonlijke ontwikkeling om zo zichzelf en de maatschappij waarin ze leven beter te begrijpen en hun volwaardige deelname aan het maatschappelijke gebeuren te bevorderen. Als verbruikersvereniging maakt de KAV werk van kritische, milieubewuste consumentenvoorlichting en is al jaren pleitbezorger van duurzame ontwikkeling.

Details organisatie:

180.000 vrouwen in Vlaanderen zijn lid van de KAV.

A B V V

Algemeen Belgisch Vakverbond

Contact:

ABVV

Mia De Vits, voorzitter

Hoogstraat 42 1000 Brussel

tel: 02 506 82 11 fax: 02 506 82 67

web: <http://www.abvv.be/>

Werking:

Het Algemeen Belgisch Vakverbond is een ledenorganisatie die – via een uitgebreid kantorennet – ruim 1 miljoen leden helpt met deskundig advies inzake werkloosheid, arbeidsongevallen, pensioen, kindergeld, belastingen, consumptie ... Als vakbond verdedigt het ABVV de belangen van de werknemers op de werkplek, binnen de sectoren en in allerlei overlegorganen, o.a. het Raad voor het Verbruik. Tegenover de werkgeversmacht bouwt het ABVV een vakbondstegenmacht op, zowel binnen als buiten de bedrijfsmuren en -landsgrenzen. Maar het ABVV is meer dan een dienstverlenende organisatie: als beweging werkt het aan een menselijkere samenleving. Het ABVV blijft ijveren voor sociale verworvenheden, die door de concurrentie en mondialisering onder vuur komen te liggen.

Maandelijkse nieuwsbrief 'Echo'

Details organisatie:

Komt op voor de belangen van zo'n 1.200.000 werknemers.

Thema's en standpunten:

Organisatie die werknemers beschermd en strijd voor een rechtvaardiger wereld.

Activiteiten omtrent GGO's:

Specialiste GGO's is Annick Clauwaert. Zij zetelt in naam van ABVV in onder meer de MiNa-raad, SERV, VLTR en FRDO en ook in de Algemene Vergadering van het VIB.

ABVV (zijnde mevr. Clauwaert, en voor FRDO ook nog dhr. Dirk Van Everdooren) had dus een stem in meerdere van de 5 'genegeerde' adviezen, plus in die van de FRDO.

Officieel vertegenwoordigd:

MiNa-raad

Vlaamse Land en Tuinbouw Raad

SERV

Federale Raad Duurzame Ontwikkeling

11.11.11

VODO

Platform Veilig Voedsel

Contact:

ABVV-jongeren

Watteeuwstraat 10 1000 Brussel

tel: 02 513 07 74 fax: 02 289 01 89

e-mail: abvvjongeren@vlaams.abvv.be

web: <http://www.abvvjongeren.be>

Werking:

ABVV-Jongeren is de socialistische jongerenvakbond. Leden ontvangen het ledenblad 'Magik?'. De ABVV-jongeren verspreiden info om jobstudenten, schoolverlaters, studiebeursaanvragers, kortom scholieren en studenten, met raad en daad bij te staan. Daarnaast worden activiteiten georganiseerd rond jongerentoe-standen en doen ze er ook iets aan: zo doen de ABVV-jongeren nu mee aan de 5 opdrachten van Worldshake, een pluralistische jongerencampagne om de kloof tussen arm en rijk te dichten.

Contact:

Culturele Centrale
Hoogstraat 42 1000 Brussel
tel: 02 289 01 70 fax: 02 502 55 91
e-mail: cc@vlaams.abvv.be

Werking:

De Culturele Centrale is een organisatie die verbonden is met het ABVV. In heel Vlaanderen brengt zij plaatselijke groepen mensen bijeen rond socio-culturele activiteiten. Dit zijn veelal activiteiten met 'emancipatorische aspiraties': activiteiten die de deelnemers bewust, mondig en weerbaar maken rond allerlei problematieken. Op die manier probeert de Culturele Centrale mensen 'in beweging' te zetten, op weg naar een betere maatschappij.

A C L V B

Algemene Centrale van Liberale Vakbonden van België

Contact:

<http://www.aclvb.be>

Werking:

Details organisatie:

Komt op voor de belangen van zo'n 220.000 werknemers.

Activiteiten omtrent GGO's:

GGO-adviezen SERV, VLTR, MiNa-raad.

Officieel vertegenwoordigd:

SERV

MiNa-raad (Martine Lefèvre / Jan Vercamst)

VLTR

FRDO

11.11.11

ACV

Algemeen Christelijk Vakverbond

Contact:

Algemeen Christelijk Vakverbond (ACV)

Postbus 20 1030 Brussel

tel: 02 246 31 11 fax: 02 246 30 10

e-mail: acv@acv-csc.be

web: <http://www.acv-csc.be/>

Werking:

Het ACV (Algemeen Christelijk Vakverbond) is de grootste vakbond van België met 1,5 miljoen leden. Het ACV groepeert werknemers uit alle bedrijfstakken, zowel arbeiders als bedienden en kaderleden, uit de profit- en de non-profitsector, uit de privé-bedrijven en uit de openbare diensten. Het ACV is niet alleen een professionele organisatie, maar ook en vooral een vrijwilligersorganisatie. 80.000 militanten zetten zich vrijwillig in voor hun collega's in de ondernemingen en in de plaatselijke afdelingen. Het ACV hecht veel belang aan de ruimere solidariteit en emancipatie van de werknemers. Daarom werkt het ACV samen met andere christelijke arbeidersbewegingen die actief zijn op het sociaal-economisch terrein en op het sociaal-cultureel terrein. Al deze organisaties worden overkoepeld door het Algemeen Christelijk Werknemersverbond (ACW).

Details organisatie:

Grootse vakbeweging in België, met 1.500.000 aangesloten leden.

Activiteiten omtrent GGO's:

Specialiste GGO's was Lutgart Slabbinck, nu niet meer werkzaam bij het ACV. In september 2002 was zij nog

niet vervangen. Zij zetelde in naam van ACV in onder meer de MiNa-raad, SERV en VLTR en ook in de Algemene Vergadering van het VIB.

ACV (zijnde Lutgart Slabbinck) had dus een stem in meerdere van de 5 'genegeerde' adviezen,

Officieel vertegenwoordigd:

MiNa-raad

Vlaamse Land en Tuinbouw Raad

SERV

11.11.11

VODO

Platform Veilig Voedsel

Bijlage: handel en ontwikkelingslanden

WAT STAAT ER OP HET SPEL ?

Internationale handel is evenmin een wondermiddel dat ervoor zorgt dat een economie in een hoger stadium van ontwikkeling terecht komt. De cijfers zelf spreken boekdelen. Op 13 ontwikkelingslanden na is het aandeel van de resterende groep van ontwikkelingslanden in de werelduitvoer van industriële producten van '80 tot '98 gestagneerd en bedraagt het niet meer dan 3%.

Het argument dat internationale handel de ontwikkelingslanden toegang verleent tot afzetmarkten met enorme koopkracht gaat dus niet altijd op :

→ Om zich in de wereldeconomie te integreren (alsmede onder druk van IMF en Wereldbank) moeten ontwikkelingslanden hun eigen economie openstellen voor invoer. In de meerderheid van ontwikkelingslanden heeft dit tot gevolg gehad dat de eigen industrie en ondernemingen gewoonweg weggeveegd werden door buitenlandse concurrenten die productiever zijn, meer beroep doen op innovatieve productieprocessen en kapitaalkrachtiger zijn.

→ Omgekeerd werden die sectoren van economische activiteit waar de ontwikkelingslanden een zogenaamd 'comparatief voordeel' hebben door de geïndustrialiseerde landen afgeschermd (Multivezelaccord,

bescherming en/of subsidiëring van landbouw).

→ Activiteiten die nog wél resteerden voor ontwikkelingslanden (ontginning van grondstoffen) zijn dan juist activiteiten waarvan de prijs op de internationale markten de neiging vertoont om te dalen in vergelijking met de prijs van de goederen en diensten die ontwikkelingslanden moeten invoeren.

Ontwikkelingslanden moeten dus meer produceren enkel en alleen om zich eenzelfde volume aan invoer te kunnen bekostigen.

→ Het TRIPS - accoord (dat alle landen van de WTO de verplichting oplegt om een patentwetgeving af te dwingen met een patentbescherming van twintig jaar) is in de praktijk een mechanisme dat de bevolking van ontwikkelingslanden monopoliewinsten doet betalen aan multinationale ondernemingen.

WAT WILLEN WIJ ?

'Vrijhandel en niets anders dan dat' is géén principe waarop een succesvolle economische ontwikkeling gebaseerd kan worden. Om te bekomen dat vrijhandel in dienst staat van economische ontwikkeling moet er méér gebeuren. In Doha moet dus ook gesproken worden over een economisch beleid dat ontwikkelingslanden niet alleen vrijhandel maar ook reële kansen tot economische ontwikkeling biedt. Daarenboven mag de WTO - constructie geen obstakel zijn om voor ontwikkelingslanden die een actief beleid van economische ontwikkeling willen voeren.

HOE WILLEN WE DAT BEREIKEN ?

→ De armste ontwikkelingslanden (verdere) mogelijkheden bieden om jonge industriële activiteiten voorlopig af te schermen van internationale concurrentie.

→ Armere ontwikkelingslanden een preferentiële toegang geven tot de markten van de geïndustrialiseerde landen, mits fundamentele werknemersrechten gerespecteerd worden.

Het TRIPS - accoord herzien zodat rekening gehouden kan worden met de behoeften en de financiële mogelijkheden van ontwikkelingslanden (toegang tot betaalbare medicamenten, géén patentering van natuurlijke rijkdom, verbod op genetisch gemanipuleerde gewassen die landbouwers in de Derde wereld (én hier !) totaal afhankelijk maken van enkele multinationale bedrijven.

ACW

Algemene Christelijke Werknemersorganisatie

Contact:

ACW
Postbus 20 1031 Brussel
tel: 02/246.37.29 fax: 02/243.78.57
e-mail: acw@acw.be
web: <http://www.acw.be>
contactpersoon: Jo Laenen

Werking:

De koepel van Christelijke werknemersorganisaties in Vlaanderen, die vele sociale organisaties groepeerd, wil 12 fundamentele doelstellingen realiseren. Het bevorderen van duurzame ontwikkeling, met als pijlers solidariteit en rechtvaardigheid tussen de huidige en toekomstige generaties, tussen rijk en arm, tussen Noord en Zuid, is een belangrijk onderdeel van deze doelstellingen.

Details organisatie:

Thema's en standpunten:

ACW wil Duurzame Ontwikkeling bevorderen : "Een beleid van duurzame ontwikkeling voorkomt en biedt oplossingen voor economische problemen, milieuproblemen en armoede op wereldschaal. De pijlers van duurzame ontwikkeling zijn solidariteit en rechtvaardigheid tussen de huidige en de toekomstige generaties, tussen rijk en arm, tussen Noord en Zuid. De bouwstenen worden gevormd door internationale samenwerking, herverdeling, aandacht voor het milieu en zorgzaam omgaan met grondstoffen, energie, technische innovaties en biogenetische toepassingen, structurele hervormingen in landen in ontwikkeling."

NOG WERKNEMERSORGANISATIES

Arbeid en Milieu vzw

Arbeid & Milieu is als samenwerkingsverband tussen de arbeiders- en de milieubeweging: een werkgroep ter bevordering van een milieuvriendelijke economie. Arbeid & Milieu legt de klemtoon op de verdergaande democratisering van de besluitvorming inzake productie- en consumptieactiviteiten.

Arbeid & Milieu vzw (A&M)

Statiestraat 179 2600 Berchem

tel: 03 218 74 72 fax: 03 218 80 77

e-mail: secretariaat@a-m.be

web: <http://www.a-m.be/>

Kristelijke Werknemersbeweging

De KWB is een sociaal-culturele vereniging voor volwassenen. De KWB is actief in 950 lokale afdelingen. Eén van de thema's waarrond afdelingen actief zijn is "Onze leefomgeving". De meesten van onze leden (95.000) zijn nog géén Bewuste Consumenten. Dank zij het Netwerk kunnen we samen bewuster worden.

Kristelijke Werknemersbeweging (KWB)

Lakensestraat 76 1000 Brussel

tel: 02 210 88 11 fax: 02 210 88 93

e-mail: kwb@kwb.be

web: <http://www.kwb.be>

11.11.11

Koepel van de Vlaamse Noord-Zuid beweging

Contact:

11.11.11

Vlasfabriekstraat 11 1060 Brussel

02/536.11.11

02/536.19.10

info@11.be

<http://www.11.be>

Werking:

11.11.11 bestaat sinds 1966 (11 november, 11 uur 's morgens om precies te zijn) en wil 11.11.11 wil aandacht én steun te vragen voor 'de Derde Wereld'. Doorheen de jaren is de politieke impact gegroeid en inmiddels is het de grootste Belgische derdewereldorganisatie. Zo'n 350 gemeentelijke 11.11.11-comités en meer dan 100 verschillende organisaties (zie ledenlijst bijlage) vormen samen de Koepel van de Vlaamse Noord-Zuidbeweging - 11.11.11 v.z.w. Bij de jaarlijkse campagne steken zo'n 25.000 vrijwilligers de handen uit de mouwen.

Verder zijn er tal van campagnes, educatieve en politieke activiteiten die door 11.11.11 ondernomen worden. Hier enkele voorbeelden van recente campagne: actie voor Tobin-taks, voor vrouwenrechten, tegen analfabetisme...

Details organisatie:

Tot midden 2000 was de koepel bekend onder de naam NCOS (Nationaal Centrum voor Ontwikkelings-samenwerking). De naam 11.11.11 werd enkel gebruikt voor de jaarlijkse solidariteitsactie rond 11 november

en voor de basisbeweging van comités die in de eigen gemeente de 11.11.11-campagne organiseren. Dat leidde tot misverstanden bij de publieke opinie en bij de man en vrouw in de straat. Vanaf 1 september 2000 varen koepel en campagne onder dezelfde 11.11.11-vlag.

Thema's en standpunten:

De kloof tussen arm en rijk wordt dieper. 11.11.11 aanvaardt deze toestand niet. We weten immers dat onderontwikkeling geen onvermijdelijk 'natuurfenomeen' is, maar een gevolg van ongelijke verdeling van macht en middelen tussen landen en bevolkingsgroepen. De globalisering van de wereldeconomie heeft dat probleem alvast niet opgelost maar verscherpt.

Onze strijd tegen ongelijkheid en onrecht gaat uit van

Ontwikkeling is een mensenrecht. Het is gericht op bevrediging van materiële en niet-materiële basisbehoeften van de mens en op het versterken van de sociale positie van de zwakste groepen. Ontwikkeling moet duurzaam zijn, heeft oog voor de grenzen van het leefmilieu, en houdt rekening met de verschillende rol en positie van mannen en vrouwen.

- Armoede en onderdrukking in het zuiden en in onze eigen samenleving is geworteld in onrechtvaardige economische en politieke structuren.
- De mondialisering van financiën, markten en ondernemingen leidt tot een steeds sterkere concentratie van macht bij multinationale ondernemingen en grote financiële groepen, terwijl hun beleid en praktijk steeds meer aan de controle van nationale en internationale overheden ontsnapt. In de genadeloze economische concurrentiestrijd worden individuen, groepen mensen en landen met een zwakke positie uitgebuit en uitgesloten.
- Noord en Zuid kampen ook met een 'democratisch deficit'. Mensen verliezen steeds meer de mogelijkheid om hun eigen leven in handen te nemen. Belangrijke beslissingen, op nationaal en internationaal niveau, ontsnappen aan democratische controle of bijsturing. De overheid moet opnieuw meer greep krijgen op economie en ontwikkeling. Die overheid, nationaal en internationaal, moet dan wel democratisch worden gestuurd en een herverdelend beleid voeren.
- Vechten voor echte ontwikkeling betekent vaak dat tegenmacht wordt opgebouwd tegenover de heersers-

de belangengroepen en structuren. Die tegenmacht zal er komen door zelforganisatie van de betrokken groepen en door solidariteit.

- De derdewereldbeweging wil fundamentele veranderingen in de wereld. Ze moet onrecht aanklagen en de oorzaken ervan blootleggen, alternatieven ontwikkelen, druk uitoefenen voor een beter beleid en mee bouwen aan een wereldwijd bondgenootschap van progressieve krachten.

- 11.11.11 speelt hierin, als koepel van de Vlaamse Noord-Zuidbeweging een specifieke rol. Ze wil de krachten bundelen om drie grote opdrachten te realiseren: het sensibiliseren, informeren en mobiliseren van de publieke opinie, steun geven aan en samenwerken met zuidelijke partners en internationale netwerken en druk uitoefenen op politieke en economische machtscentra. Dit laatste vormt de belangrijkste hefboom om fundamentele veranderingen te realiseren.

Officieel vertegenwoordigd:

Actieplatform Palestina

Acuerdo de Londres, 14 Europese NGO's die werkzaam rond mensenrechten in Colombia.

Belgisch Sociaal Forum

CIFCA/Mexico, netwerk van 25 Europese NGO's vooral werkzaam rond Guatemala, handelsakkoorden met Mexico en de Europese Unie en opvolging van de werkgroep opgericht n.a.v. de orkaan Mitch.

Cocosnet, Vlaams informatienetwerk over het Zuiden

Coprogram, Vlaamse Federatie van NGO's voor ontwikkelingssamenwerking

CENTT, Coordination for European NGO Networking on Trade

CLONG, Comité de Liaison des ONG

Commissie Vrouwen en Ontwikkeling, adviescommissie voor de Belgische ontwikkelingssamenwerking

Dialogforum met de Civiele Maatschappij (bij minister Louis Michel).

EUROSTEP, European Solidarity Towards Equal Participation of People

EURODAD, European Network on Debt and Development

Europees overleg rond Tobin-taks (en gezamenlijk EU-project met War on Want)

Europees Sociaal Forum

FRDO, Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling

FWSCW, Federatie van Werkgevers van Sociaal-Cultureel Werk

Gendergroep

ICDA, International Coalition for Development Action

INFID, International NGO Forum on Indonesian Development

Nederlandstalige Vrouwenraad

OIDHACO, internationaal bureau voor de mensenrechten in Colombia

REC, Réseau Européen Congo

Vlaams en Belgisch netwerk tegen financiële speculatie

VVOB, Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand

VODO, Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling

WIDE, Women in Development Europe

WIO, Wereldcentrum Internationale Opvoeding

Bijlage 1 – 11.11.11 ledenlijst

Ngo-leden

→ ACT

→ AIB

→ Alians

→ ATOL

→ Belgisch Comité voor Hulp aan Eritrea

→ Bevrijde Wereld

→ Bolviacentrum

→ Broederlijk Delen

→ Caritas Internationaal Hulpbetoon

→ CDI/Bwamanda

→ Cemuvo

- Damiaanactie
- DZG-VSF Belgium
- FOS - Socialistische Solidariteit
- Ieder voor Allen
- KBA
- Kinderwereldatelier/Educatief Centrum
- KWIA
- LIVOS
- Medicus Mundi
- Mensenbroeders
- Miel Maya Honing
- Nationaal Comité voor Onthaal van Derde Wereldstudenten
- Oxfam Solidariteit
- Oxfam Wereldwinkels
- PHOS
- Protos
- Rode Kruis-Vlaanderen
- UCOS
- VIC
- VOLENS
- Vredeseilanden
- Wereldmediatheek
- Wereldsolidariteit
- Wereldwijd Mediahuis

Koepels

- BKHV
- CMI

→ Nederlandstalige vrouwenraad

→ OCIV

Derdewereldorganisaties

→ Dienst voor Buitenlandse Studenten en Stagiairs

→ Fair Trade Organisatie

→ GRESEA

→ Orbi Pharma

→ Socialisme zonder Grenzen

→ Solidariteit om Leven

→ Solidariteitsfonds

→ Stichting De Nieuwe Wereld

→ Trakomula

→ UNATA

→ VVN

Landencomités

→ Basisprojecten Haïti

→ Filipijnengroepen België

→ Guatemala Comité Vlaanderen

→ Shramadana België

→ Vlaams Palestina Comité

→ Vlaams Rwandese vereniging Umubano

→ WIZA

Vakbonden

→ ABVV

→ ACLVB

→ ACV

Vormingsorganisaties volwassenen

→ C.D.E.

→ Christenen voor het Socialisme

→ Davidsfonds

→ Dosfelinstituut

→ Elcker-Ik

→ Gezinsbond

→ Iteco

→ Jaycees

→ SVV

→ Vermeulenfonds

Jeugdorganisaties

→ Chiro-jeugd

→ Globelink vzw

→ KSJ--KSA-VKSJ

→ Steunpunt "jeugd" en jeugdraad

→ Vlaamse Federatie van Jeugdhuizen en Jongerencentra

Studiecentra

→ Paul Heymans Instituut

→ SEVI

→ Vlaams Nationaal Studiecentrum

→ Werkgroep Ontwikkelingssamenwerking Agalev

Politieke jongerenbewegingen

→ ANIMO

→ Jong CD&V

→ Jong VLD

→ PREGO

Vredesbewegingen

→ Forum voor Vredesactie

→ IKOVE

→ Pax Christi Vlaanderen

Bijlage 2 – 11.11.11 - Agribex-symposium: biotech-voorstander uit derde wereld

"KINDEREN KUNNEN NAAR SCHOOL DANKZIJ BT-KATOEN"

Dankzij genetisch gemodificeerd katoen, kunnen Afrikaanse boeren hun levensstandaard opmerkelijk verbeteren

Phineas Gumede is een 39-jarige kleinschalige katoenkweker in Kwazulu (Zuid-Afrika), met een academische opleiding. Van 1983 tot 1998 was hij landbouwverbindingsofficier in Mjindi. Hij is lid van de Board for Cotton van Zuid-Afrika, voorzitter van de provinciale Cotton Growers Association en lid van de National Cotton Producers Organisation. Hij baat een klein landbouwbedrijf (11 ha) uit in de halfdorre Makhathini-laagvlakte ten noorden van Durban. Sinds enkele jaren kweekt hij, naast maïs, Bt-katoen. Voordien kostte het hem 200 euro om zijn gewassen elk seizoen te besproeien. Nu betaalt hij slechts 20 euro. "We kunnen nu ook andere zaken doen dan enkel op het veld werken. Onze levensstandaard is merkkelijk verbeterd. We hebben nu geld om onze kinderen naar school te sturen."

KATOENTRADITIE

De kleine boeren op de Makhathini-vlakte (samen 4.500 landbouwersgezinnen) telen jaarlijks katoen zonder kunstmatige irrigatie met een totale oogst die zich ergens tussen de 2.500 en de 10.000 hectare bevindt.

Katoen is reeds meer dan 40 jaar een marktgewas in het gebied. In die periode hebben de boeren steeds te kampen gehad met aanhoudende problemen als gevolg van een arme infrastructuur en talloze plagen van ongedierte. Dit heeft aanleiding gegeven tot een stagnering van de oogstopbrengsten. Een scenario dat zich steeds herhaalde tot 1997.

De goedkeuring in 1997 van de GMO Act (Genetic Modified Organisms Act) in Zuid-Afrika en de invoering ervan maakten de weg vrij voor de toepassing van de nieuwe technologie door de Zuid-Afrikaanse landbouwers. In 1998 plantten kleine landbouwers in Makhathini hun eerste plantjes genetisch verbeterd katoen dat bestand is tegen insecten.

Effectievere gewasbescherming met minder pesticiden

Bt-katoen bevat een gen van een in de natuur voorkomend micro-organisme, *Bacillus Thuringiensis* (vandaar Bt), dat insectenverdelgende eigenschappen heeft. Dit beschermt de katoenplant tegen de bolworm, één van de meest voorkomende en hardnekkigste plagen op katoen. Zij is verantwoordelijk voor een oogstverlies tussen 60 en 90 percent.

"Op het moment dat we de schade vaststellen, is het al te laat om nog te sproeien," aldus Phinias Gumede. "Nu kan één Bollgard-katoenplant niet minder dan 40 gezonde bollen produceren met een minimale sproei-inspanning. Dat is een heel verschil in vergelijking met de traditionele variëteit met amper 10 bollen per plant".

Het herhaaldelijk besproeien was niet alleen een tijd- en energierovende bezigheid, ze was ook schadelijk voor hun gezondheid en het milieu (vervuiling van hun belangrijkste waterbron, de Pongola-rivier). Na het planten van Bt-katoen moesten de landbouwers uit de streek gemiddeld 5,8 keer minder sproeien dan voordien.

MEER OOGST

De telers van Bt-katoen hebben oogstverhogingen tot ongeveer 27% vastgesteld. De gemiddelde oogst van katoen in de streek is eveneens verhoogd sinds de invoering van het genetisch gewijzigd gewas. Voor het seizoen 99/00 bedroeg het hoogste oogstgemiddelde 620kg/ha, terwijl in 2000/01 het seizoensgemiddelde steeg naar 980kg/ha. Deze hogere oogst vertaalt zich in meer geld voor de landbouwers en dus ook een betere economische activiteit in de streek.

Na berekening van de oogstwinst en de sproeidaling en rekening houdend met de bijkomende kostprijs voor de technologie, leverde Bt-katoen een rechtstreekse winst op van 100 euro/ha en ook het milieu vaart er wel bij.

Contact:

VODO

Vlasfabriekstraat 11 B-1060 Brussel

Tel: 02/536.19.90 Fax: 02/536.19.43

<http://www.vodo.be>***Werking:***

Het Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO vzw) is een samenwerkingsverband tussen een belangrijk deel van de nieuwe sociale bewegingen in Vlaanderen. Het Overleg wil het maatschappelijk debat over duurzame ontwikkeling stimuleren door het opzetten van gezamenlijke initiatieven, beleidsbeïnvloeding, studiewerk. VODO is onder andere actief op het vlak van consumptie- en productiepatronen, landbouw, arbeid, ecologische belastinghervorming, indicatoren voor duurzame ontwikkeling, vorming over duurzame ontwikkeling, Lokale Agenda 21 en is lid van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling. VODO werd opgericht op 19 november 1990. Oorspronkelijk ging het om een informeel overleg tussen mensen uit de derdewereld-, de milieu-, de vredes-, de vrouwen- en de progressieve boerenbeweging. Zij werkten ten persoonlijke titel en vrijwillig aan een meer gecoördineerde werking rond duurzame ontwikkeling. Na de UNCED-conferentie (Rio de Janeiro, juni 1992) werd VODO van een overleg tussen individuen omgevormd tot een overleg tussen organisaties uit de nieuwe sociale bewegingen. Op 1 maart 1993 kreeg VODO een eigen secretariaat met drie halftijdse personeelsleden. VODO was lange tijd gestructureerd als een feitelijke organisatie. In mei 1998 werd VODO een vzw. VODO vzw wil het maatschappelijk debat over duurzame ontwikkeling stimuleren en mee vorm geven. De nadruk ligt daarbij op versterken van overleg tussen lidorganisaties, verrichten van studiewerk en beleidsbeïnvloeding.

Voorbeeld project:

Duurzame Landbouw. Het Landbouwbeleid van de Europese Unie is er meer en meer op gericht de Europese landbouw concurrentieel te maken op de wereldmarkt, om zo haar zogenaamde 'exportroeping' waar te maken. Dit beleid leidt naar een wedloop voor de laagste productiekosten, industrialisering van de landbouw, overproductie en concentratie, verlies aan rurale tewerkstelling, milieuverloedering, verlies aan kwaliteit en toenemende gezondheidsrisico's voor mens en dier. VODO kiest voor een ander landbouwbeleid en een ander handelsbeleid, voor boerenlandbouw en voedselsoevereiniteit.

Details organisatie:

VODO heeft momenteel 24 lidorganisaties: 11.11.11, Bond Beter Leefmilieu (BBL), Boliviacentrum, Broederlijk Delen, Centrum Voor Natuur- en milieu-educatie (CVN), Ecolife, Elcker-Ik Leuven, FOS Socialistische solidariteit, Forum voor Vredesactie, Instituut Politieke Ecologie (IPE), Iteco, Globelink, KWIA Steungroep Inheemse Volkeren, Mensenbroeders, Netwerk Vlaanderen, Oxfam Solidariteit, Oxfam Wereldwinkels, Plattelandsontwikkeling, Protos water maakt vrij, UCOS, Vrede, Vredeseilanden, Wereldsolidariteit, Werkgroep Rechtvaardige en Verantwoorde Landbouw (Wervel).

Activiteiten omtrent GGO's:

O.a. ondertekening aanklacht VIB tentoonstelling

Bijlage 1 – VODO

LANDBOUW MET GEZOND BOERENVERSTAND

VODO pleit voor boerenlandbouw en voedselsoevereiniteit

Het familiale inkomen in de land- en tuinbouw is in 1998 met ongeveer 20% gedaald tegenover 1997.

Daarmee valt het inkomen van een voltijdse arbeidskracht in de land- en tuinbouw terug tot de helft van het gemiddelde brutoloon van de loon- en weddetrekkenden in ons land. Boeren klagen altijd, zegt de volkswijsheid, maar deze keer lijkt het met reden te zijn. De huidige situatie is bovendien het gevolg van

een bewust beleid. Als de plannen van de Europese Unie en van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) doorgaan, blijft binnen enkele jaren nog weinig over van het platteland en van de familiale landbouw in het Noorden. In het Zuiden zal de lokale voedselvoorziening moeten wijken voor de import van de wereldwijde agro-industrie. De tewerkstelling in de landbouw, de kwaliteit van het milieu, de kwaliteit van het voedsel, ze zullen er de gevolgen van ondervinden. VODO heeft aansluiting gezocht bij de eisen van progressieve Europese en internationale boerenorganisaties om het debat over een ander landbouwbeleid ook bij ons op gang te brengen. Daarbij wordt gekozen voor een boerenlandbouw in plaats van voor de agro-industrie, en voor voedselsoevereiniteit in plaats van vrijhandel. De platformtekst (zie hiernaast) die daarover werd opgesteld, zal ruim verspreid worden.

De richting die het gemeenschappelijk landbouwbeleid van de Europese Unie de laatste jaren genomen heeft, is duidelijk: men zoekt wegen om de productiekosten in de landbouw zo laag mogelijk te maken en de productie te concentreren op minder en minder landbouwbedrijven. De landbouw krijgt zo steeds meer de kenmerken van elke industriële productie: er zijn veel arbeidsbesparende investeringen, er wordt gewerkt met veel vreemd kapitaal waarover boer en boerin nog weinig te zeggen hebben, de productie is intensief en extreem gespecialiseerd, gericht op zo hoog mogelijke winsten, los van natuurlijke kringlopen. Maar is er een alternatief voor dat soort productiemethoden? Want wordt de E.U. niet gedwongen in die richting onder invloed van de liberalisering die begonnen is in GATT en verder gezet wordt onder WTO? Een aantal kleinere boerenorganisaties meent dat een ander soort landbouw mogelijk is. Op Europees niveau zijn ze verenigd in de Europese Boerenvereniging (vooral bekend als CPE, Coordination Paysanne Européenne), op mondiaal vlak komen ze samen onder de koepel Via Campesina ('Het Boerenpad'). Hun alternatief valt samen te vatten in twee begrippen: boerenlandbouw en voedselsoevereiniteit. In Vlaanderen is het vooral het Vlaams Agrarisch Centrum (VAC) dat de ideeën van CPE aan de man brengt. De werkgroep landbouw van VODO wil meewerken om die ideeën ruimere bekendheid te geven en druk uit te oefenen op het landbouwbeleid.

CULTUUR OP HET LAND

Jan Vannoppen (Vredeseilanden-Coopibo) is één van de trekkers van de werkgroep landbouw: "CPE en Via Campesina stellen dat de landbouw meer is dan enkel een economische activiteit om zoveel mogelijk en zo

goedkoop mogelijk voedsel te produceren. Landbouw moet ook andere maatschappelijke doelstellingen dienen: werkgelegenheid creëren, kwalitatief goed voedsel voortbrengen, produceren met aandacht voor milieu en dierenwelzijn. Het gaat werkelijk om agri-culture: daarbij krijgt de tewerkstelling op het platteland en de milieu-, sociale en culturele functie van landbouw voorrang op het productie- en winst-voor-alles denken. Om dat te kunnen realiseren, vraagt CPE dat boeren en boerinnen een eerlijke prijs krijgen voor het werk dat ze doen, dat ze met andere woorden kunnen leven van de producten die ze voortbrengen. CPE is daarbij niet tegen ondersteuning van de Europese landbouw, zolang die ondersteuning niet bedoeld is om met landbouwproducten te kunnen concurreren op de wereldmarkt. Zij pleiten voor een Europese landbouw die zich in de eerste plaats richt op de voedselbehoeften van de E.U. "

Met dat standpunt gaan de boerenorganisaties wel recht in tegen de plannen van de Europese Unie in haar Agenda 2000. Het Europese landbouwbeleid na de tweede wereldoorlog was gericht op zelfvoorziening in voedsel. Daarin is men ruim geslaagd, zo goed zelfs dat al in de jaren '70 manieren gezocht werden om met de voedseloverschotten te kunnen concurreren op de wereldmarkt. Exportsubsidies maakten het mogelijk de overschotten te exporteren aan of onder de wereldmarktprijs. Maar dat Europese landbouwbeleid heeft ondertussen een groot deel van zijn maatschappelijk draagvlak verloren, door problemen zoals mestoverschotten, hormonen vlees of dollekoeienziekte, en niet in het minst door de hoge kost van het beleid.

Jan Vannoppen: "De E.U. wil nu het aandeel van landbouw in het Europese budget omlaag brengen. Het kostenplaatje kan omlaag door – in plaats van exportsubsidies te geven – de prijs die de boer krijgt rechtstreeks te verlagen en te richten op de wereldmarktprijs. Zo moet de Europese landbouw concurrentieel worden ten opzichte van bijvoorbeeld de Verenigde Staten en Canada. Natuurlijk beseft ook de Europese Commissie dat zo'n beleid voor veel boeren niet leefbaar is. Ter compensatie wil men directe inkomenssteun geven. Dat heeft grote ergernis opgewekt bij de boeren, niet alleen bij organisaties als CPE, maar ook bij bijvoorbeeld de Boerenbond. Ten eerste vreest men maatschappelijk gebrandmerkt te worden als 'steun-trekkers', en dus profiteurs. Ten tweede zijn veel boeren trots op hun stiel en zien ze het niet zitten dat ze niet vergoed worden voor de vruchten die ze afleveren, maar dat ze moeten leven van inkomenssteun. En ten derde is men bang dat die inkomenssteun maar tijdelijk is en dat kleinere bedrijven op termijn opgeslorpt zullen worden door de grotere. Dan krijg je situaties zoals in de VS, waar familiale bedrijven nauwelijks nog bestaan, maar waar je over echte industriële firma's moet spreken. Als we die weg op gaan,

zullen er alleen nog industriële bedrijven overblijven in de vruchtbaarste streken van Europa. Berggebieden, te koele of te warme streken mogen hun platteland dan wel vergeten."

HOLLYWOOD EN DE LANDBOUW

Europa zal dus moeten kiezen welke richting het uit wil met zijn landbouw. Kiest het voor boerenlandbouw, met prioriteit voor voedselzekerheid in de Europese Unie, gekoppeld aan werkgelegenheid, kwaliteit en milieuzorg? Of springt het op de kar van de wereldmarkt en de verdere liberalisering? De vraag is natuurlijk: is er nog een keuze? Zijn we niet gedwongen om mee te gaan in de afspraken die in 1992 in de GATT gemaakt zijn en in de onderhandelingen die vanaf eind 1999 in de WTO-Millenniumronde gevoerd gaan worden?

Jan Vannoppen: "In de huidige discussies zie je goed dat landbouw en voedselproductie niet enkel een economisch-technische aangelegenheid zijn, maar dat het gaat om politieke keuzes. Voor welk type van voedselproductie kiezen wij: voor industriële voedselproductie of voor boerenlandbouw? Als wij de mensen duidelijk kunnen maken dat deze abstracte politieke discussies heel aanwijsbare gevolgen hebben in het dagelijkse leven, dat ze de kwaliteit van het voedsel bepalen, onze gezondheid mee beïnvloeden, het uitzicht van het platteland, de werkloosheid, het milieu, dan denk ik dat de keuze voor de meeste mensen niet moeilijk is. Op dit moment speelt dat soort elementen echter nauwelijks mee in het debat over de toekomst van de landbouw. Een belangrijke reden daarvoor is dat de onderhandelingen in zeer besloten kring gebeuren. Het typevoorbeeld is de WTO, één van de meest ondemocratische internationale instellingen die er bestaan, maar bepalend voor het internationale handelsbeleid. De enige belangen waarmee in de WTO rekening wordt gehouden zijn de handelsbelangen van de grote machtsblokken en multinationale ondernemingen. De stem van boeren, consumenten of landen uit het Zuiden komt er niet aan bod."

"Je kan nu al voorspellen wat er zal gebeuren als in de Millenniumronde van de WTO ook landbouw onderhandeld wordt. Zoals altijd zullen verschillende economische sectoren tegelijkertijd onderhandeld worden en zal er gechanteerd worden met trade offs: de Indiërs mogen bijvoorbeeld hun filmindustrie afschermen voor Hollywood, als ze in ruil hun bescherming van de landbouw afbouwen. In dat soort spelletjes zijn het altijd de boeren en de gewone consumenten die verliezen, terwijl de multinationals met de prijzen gaan lopen."

EEN RUILOPERATIE

De ideeën van CPE en Via Campesina die ondersteund worden door VODO, gaan niet alleen in tegen de plannen van de Europese Unie, ze stroken ook helemaal niet met het idee van absolute vrijhandel dat gepromoot wordt in de WTO. Er wordt integendeel gepleit voor het recht om de eigen markt af te scherm en zo voor een belangrijk deel zelf in basisvoedsel te kunnen voorzien, en dat zowel in Noord als Zuid. Maar wordt dan ook niet het Zuiden getroffen in zijn afzetmarkten?

Jan Vannoppen: "Het Zuiden is vragende partij om een afzet te vinden in de Europese Unie voor zijn tropische producten, en dat aan een goede prijs. Voor bepaalde basisproducten, die we perfect in Europa kunnen verbouwen, zullen ze misschien markten verliezen. Ze hebben echter veel meer schrik van onze dumping dan van mogelijk verlies van afzetmarkten. Europese productieoverschotten van bijvoorbeeld tarwe en rundvlees worden aan zo'n lage prijzen gedumpt op de markten in het Zuiden dat ze ginds de lokale voedselproductie helemaal ontregelen."

"De hervormingen in landbouw en handel in voedsel die CPE en Via Campesina voorstellen, moet je eigenlijk zien als een soort ruiloperatie. CPE zegt: gebruik het geld dat je nu steekt in de industriële landbouw voor de ombouw naar een boerenlandbouw. Je gaat dus voedsel verbouwen voor de eigen markt, gekoppeld aan doelstellingen zoals kwaliteit van de voeding, milieu, dierenwelzijn. Dat kan alleen als de Europese markt afgeschermd wordt voor goedkope import uit de VS of van elders. In ruil voor het afschermen van de grenzen, stoppen de E.U. en andere industrielanden hun dumping op de wereldmarkt. Elk gebied krijgt op die manier de kans zoveel mogelijk basisproducten zelf te produceren en zelf voor zijn voedselzekerheid in te staan. We noemen dat voedselsovereiniteit: het recht van elk land om zelf, op democratische wijze, het eigen landbouwbeleid te bepalen in functie van de eigen noden. Om dat wat concreter te maken: op dit moment dumpt de Europese Unie vlees in Namibië, en geeft toch tegelijkertijd ontwikkelingshulp aan de uitbouw van de Namibische vleessector. Dat is natuurlijk absurd, want die jonge vleessector kan niet op tegen de dumping. Het alternatief is tot een akkoord te komen dat de E.U. haar vleesuitvoer afbouwt en dat de Namibiërs bijvoorbeeld de markten van Zuidelijk Afrika bevoorraden. De Europese veeteelt produceert dan in het vervolg voornamelijk voor de eigen markt en krijgt een goede prijs om ook rekening te kunnen houden met kwaliteit van het vlees, dierenwelzijn en milieuvorwaarden."

Bijlage 2 – VODO

DE VRIJHANDELSFREAKS VAN DE EUROPESE UNIE

NGO's willen geen nieuwe onderhandelingsronde in Wereldhandelsorganisatie

Binnen de ngo-wereld heerst grote ongerustheid over de derde ministeriële conferentie van de Wereldhandelsorganisatie (WTO), die plaatsvindt van 30 november tot 3 december in het Amerikaanse Seattle. Tijdens die conferentie wordt het werkprogramma van de WTO voor de volgende jaren bepaald. Door de Europese Unie wordt zwaar gelobbyd om een nieuwe grote onderhandelingsronde op te zetten over de vrijmaking van de wereldhandel, een zogenaamde Millennium Ronde. Terwijl steeds meer rapporten aangeven dat de wereldwijde liberalisering van de laatste jaren negatieve effecten heeft op sociaal en milieuvlak, wil de E.U. er dus nog een schepje bovenop doen. Wat bezielt de Unie en wat is het standpunt van de Belgische regering? We vroegen het aan Marc Maes van de studiedienst van het Nationaal Centrum Ontwikkelingssamenwerking (NCOS) en lid van de werkgroep landbouw van VODO.

Al sinds de tweede wereldoorlog worden er regelmatig grote internationale onderhandelingsrondes opgezet om de wereldhandel vrijer te maken. Vroeger verliepen die onderhandelingen binnen GATT (General Agreement on Tariffs and Trade). Sinds 1994 is GATT vervangen door de Wereldhandelsorganisatie (WTO, World Trade Organisation). De oprichting van een permanent orgaan zoals de WTO moest niet alleen een faire uitvoering van vroegere akkoorden garanderen, maar zou ook nieuwe uitgebreide onderhandelingsrondes overbodig maken. Het liberaliseringstempo dus lager liggen. Maar de Europese Unie heeft het zo niet begrepen, want in haar voorstel van Millennium Ronde wil de Unie op drie jaar tijd tot akkoorden komen over landbouw, diensten, intellectuele eigendomsrechten, investeringen, concurrentie, handelsprocedures, tarieven, milieu, overheidsaanbestedingen, technische handelsbelemmeringen, gezondheid en consumentenbelangen, handelsbeschermende maatregelen en sociale normen. Wordt de Europese Commissie misschien bevolkt door vrijhandelsfreaks?

SCHRIK

Marc Maes: "De Commissie meent dat het tijd is voor een nieuwe uitgebreide liberaliseringsronde om impulsen te geven aan de economische groei. Dat is een standpunt dat al decennia meegaat. De reden waarom de E.U. net nu met nieuwe voorstellen op de proppen komt, heeft te maken met de ingebouwde agenda van de laatste GATT-onderhandelingen. Die Uruguay Ronde liep van 1986 tot 1994 en de afgesloten akkoorden bepalen dat o.a. over landbouw en diensten nieuwe onderhandelingen moeten beginnen vóór eind 1999. De Europese Unie heeft schrik voor die onderhandelingen want ze weet bijna zeker dat ze op landbouwvlak toegevingen zal moeten doen. De Verenigde Staten en de landen van de CAIRNS-groep – landen zoals Canada en Australië die landbouwproducten kunnen exporteren zonder exportsubsidies – zullen eisen dat de Unie haar exportsubsidies en haar importbelemmeringen voor landbouwproducten afbouwt, en dat ze de interne steun aan de landbouw vermindert. De strategie van de Unie is om de onderhandelingen over landbouw aan te vullen met een hele reeks andere thema's, in de hoop door winst op die nieuwe terreinen het verlies op landbouwvlak te kunnen compenseren. De E.U. keist kiest daarbij voor de strategie van de single undertaking: als er na drie jaar geen akkoord is over het geheel, is er helemaal geen akkoord. De Unie wil zo haar economische macht gebruiken om nieuwe markten open te breken voor haar industrie en dienstensector."

Binnen de ngo-sector neemt de ongerustheid over de plannen van de E.U. hand over hand toe. Zeker voor ontwikkelingslanden zal het een zware dobber worden. Hun onderhandelingscapaciteit is zo al gering; vele landen hebben zelfs geen ambassade in Genève, waar het hoofdkwartier van de WTO gevestigd is, terwijl de Europese Commissie nu al bijkomende middelen heeft gevraagd om haar onderhandelingscapaciteit uit te breiden. Maar het ongenoegen zit veel dieper.

Marc Maes: "Wij willen dat er eerst een grondige evaluatie plaats heeft van de akkoorden en de uitvoering van de Uruguay Ronde én van de werking van de WTO zelf. Praktisch alle recente rapporten tonen aan dat onder de versnelde deregulering van de wereldeconomie zowel de milieudegradatie toeneemt als de kloof tussen arm en rijk groeit. De tijd is dus absoluut niet rijp voor nog meer liberalisering. Bovendien moet de werking van de WTO zelf stukken democratischer en doorzichtiger worden. De WTO is een gesloten club waarop nauwelijks controle uit te oefenen is."

INGEBOUWDE ACHTERPOORTJES

Kan je eens een voorbeeld geven van de negatieve effecten van de Uruguay Ronde?

Maes: "Het landbouwakkoord is een typevoorbeeld van een zeer onevenwichtig akkoord dat door de V.S. en de E.U. onderhandeld is en dan opgedrongen aan de anderen. Neem bijvoorbeeld de steunmaatregelen voor de landbouw. In theorie moet de steun in de industrielanden op zes jaar tijd met 20% verminderen, ontwikkelingslanden mogen meer tijd nemen en moeten minder afbouwen. Maar wat zie je in de praktijk? Er zijn al 61 ontwikkelingslanden die gewoon geen steun geven aan de landbouw; bij een hele hoop andere landen ligt de steun laag en moet die toch nog verder omlaag. Daartegenover staan de OESO-landen met een steun van 247 miljard dollar toen het akkoord afgesloten werd. Er zijn zoveel achterpoortjes ingebouwd in het akkoord dat de steun in '98 op 274 miljard dollar lag, dus meer dan vóór het akkoord! Hetzelfde zie je bij de markttoegang voor landbouwproducten. Het aandeel van de ontwikkelingslanden op onze markten is nagenoeg hetzelfde gebleven, maar de importrestricties die het Zuiden had ingesteld, zijn wél verlaagd. Bovendien – en dat is ook één van de grote bekommernissen van de werkgroep landbouw van VODO – zegt het akkoord enkel iets over de vrijmaking van de handel en niets over voedselzekerheid, toch een van de belangrijkste functies van landbouw. Ontwikkelingslanden hebben een veel grotere flexibiliteit nodig om voor hun eigen landbouw te kunnen kiezen. Zij moeten het landbouwakkoord naast zich neer kunnen leggen als het hun voedselzekerheid ondermijnt."

Op Belgisch niveau is de discussie ondertussen zo goed als onbestaande. Hoewel België één van de tiende-belangrijkste handelsnaties ter wereld is, heeft geen enkele bevoegde overheid al een standpunt geformuleerd ten aanzien van de Millennium Ronde. Ook in het parlement valt er geen beweging te bespeuren. Eigenlijk praat België gewoon de Europese Unie na. Marc Maes: "We hebben eind september een ontmoeting gehad met enkele topambtenaren, waaronder Jan Grauls, de directeur-generaal van buitenlandse handel. Grauls is op geen enkel moment echt ingegaan op onze opmerkingen. Hij heeft simpelweg de redenering van de E.U. herhaald. Een aantal ambtenaren hoorde onze kritieken over het landbouwakkoord zelfs pas voor het eerst."

"De Europese Unie probeert het ondertussen voor te stellen alsof de Millennium Ronde al een feit is, maar het lobbywerk rond de slotverklaring van Seattle is nog lang niet afgerond. De E.U. wil bijvoorbeeld de

goodwill winnen van het Zuiden door in Seattle te pleiten voor een 0%-tarief voor 'essentially all products' uit de minst ontwikkelde landen. Wat de Amerikanen gaan doen, is nog onduidelijk. Zij staan weigerachtig tegenover de E.U.-strategie van single undertaking, en lijken gewonnen voor wat zij noemen early harvest: zo snel mogelijk over afzonderlijke thema's akkoorden afsluiten. Maar ook dat heeft gevaren, want de V.S. brengt zijn eigen verlanglijstje mee, bijvoorbeeld vrijmaking van de houtkap en volledig vrij houden van de handel via internet. De grote vragen blijven dus nog open: komt er een uitgebreide ronde? Indien ja, hoe uitgebreid? Hoelang zal ze duren? Welke onderhandelsstructuur zal ze hebben? Het worden nog spannende weken."

Erik Paredis

C O P R O G R A M

Vlaamse Federatie van NGO's voor Ontwikkelingssamenwerking

Contact:

COPROGRAM vzw

Jean Reynaert, directeur

Vlasfabriekstraat 11, B-1060 Brussel

Tel: +32-(0)2-5361920, fax: +32-(0)2-5341438

info@coprogram.be

<http://www.coprogram.be>

Werking:

Coprogram is de Vlaamse federatie van NGO's voor ontwikkelingssamenwerking. NGO's zijn van nature zelfstandige organisaties die hun eigen programma's opstellen en hun eigen initiatieven ontwikkelen.

Vaak is het echter interessant om de krachten te bundelen en gezamenlijk, met de sector, op te treden.

NGO's bundelen hun krachten in koepels (11.11.11 voor de Vlaamse NGO's en CNCD voor de Franstalige NGO's) en federaties (Coprogram voor de Vlaamse NGO's en Acodev voor de Franstalige NGO's). De federaties verdedigen de belangen van de NGO's zelf, werken aan kwaliteit en onderhandelen over bestuurlijke aspecten.

Hoewel 11.11.11 en Coprogram twee aparte verenigingen zijn, hebben ze vaak dezelfde NGO's als lid en bestaat er in de praktijk regelmatig overleg. Ook is er regelmatig overleg en samenwerking met Acodev.

Details organisatie:

Omdat Coprogram beantwoordt aan overheidscriteria is de federatie door de overheid erkend als gesprekspartner van de NGO's. Naast deze rol als gesprekspartner voor de overheden over regelgeving, heeft Coprogram nog heel wat andere taken waarmee ze de NGO's ondersteunt.

Coprogram biedt aan haar leden o.a. dienstverlening, hulp bij personeelsbeheer, juridische ondersteuning, het verzamelen en verspreiden van informatie, een platform voor werkgevers binnen het Paritair Comité 329, de uitwisseling tussen de NGO-leden in werkgroepen...

Een aantal van de Coprogram werkgroepen werken ad-hoc, andere hebben vaste thema's:

- Partnerfinanciering over het opzetten of ondersteunen van projecten in samenwerking met lokale partners in het Zuiden
- Personeelsuitzending over het zenden van NGO-coöperanten of het ontvangen van beursstudenten als uiting van concrete solidariteit
- Educatie over hoe met onderwijs en campagnes mensen uit het Noorden bewuster kunnen gemaakt worden van de Noord-Zuid thematiek
- Dienstverlening over de ondersteuning van de hele NGO-sector via documentatie, studiewerk, technische hulp, methodologie...
- Human resource management en Financiële beheer over hoe NGO's kunnen werken op een transparante manier met gemotiveerd personeel dat kwaliteit levert

Coprogram neemt als belangenverdediger van NGO's zelf geen operationele taken op. De volgende activiteiten worden dus niet uitgevoerd door Coprogram, maar wel door haar leden: projecten in het Zuiden, sensibiliseringscampagnes, uitzenden van coöperanten naar het Zuiden, fondsenwerving...

Bijlage – COPOGRAM ledenlijst

Hieronder een volledige lijst van de NGO's die lid zijn van Coprogram. Klik op een naam om meer informatie te krijgen over de geschiedenis, doelstellingen en werking van deze organisaties.

Al deze en nog veel meer informatie kan je ook vinden in onze NGO-Atlas.

[- 11.11.11](#)

[- Act - Vereniging Voor Technische Samenwerking](#)

[- ACTEC - Association for Cultural Technical & Educational Cooperation](#)

- Alfa vzw
- Alians
- Artsen Zonder Grenzen
- Artsen Zonder Vakantie/Internationale Medische Samenwerking
- ATOL - Studie- en documentatiecentrum voor Aangepaste Technologie en projectbeheer in

Ontwikkelingslanden

- Balkanactie Van De Gemeenten
- Bevrijde Wereld
- Boliviacentrum Antwerpen
- Broederlijk Delen
- Brugs Fonds voor Ontwikkeling en Samenwerking
- Caraes - Caritate Aegrorum Servi
- Caritas Internationaal Hulpbetoon
- CDI Bwamanda - België
- Centrum Voor Mundiale Vorming - afdeling Jongeren
- Copal - Collegium pro America Latina
- Damiaanactie
- Delipro - Centrum Voor Ontwikkeling In Vrijheid En Vooruitgang
- Dierenartsen Zonder Grenzen
- DMOS/COMIDE - Dienst Missie En Ontwikkelingssamenwerking
- Esmeraldas
- Evangelische Leprazending - België
- FORM - Vereniging voor Vorming en Zelfstandige Ontwikkeling
- Fos - Fonds Voor Ontwikkelingssamenwerking
- Geneeskunde Voor De Derde Wereld
- Handicap International
- Horizon 2007, Liberalen voor Ontwikkelingssamenwerking

- Ieder Voor Allen
- Ipis - Internationale Vredesinformatiedienst
- Iteco
- KBA/FONCABA - Kadervorming voor Afrikanen/Formation de Cadres Africains
- Kinderwereldatelier/Educatief Centrum
- KWIA - Steungroep Inheemse Volken
- Max Havelaar België
- Medicus Mundi Belgium
- Medische Missiesamenwerking
- Mensenbroeders
- Muzieklabyrint
- Nationaal Komitee voor Onthaal derde wereld studenten en stagiairs
- Ninafri
- Oxfam Solidariteit
- Oxfam-Wereldwinkels
- PHOS - Platform Handicap En Ontwikkeling
- Plan International Belgium - Foster Parents Plan
- Protos - Projektgroep Voor Technische Ontwikkelingssamenwerking
- Rode Kruis - Vlaanderen Internationaal
- Samenwerking En Solidariteit
- Solidariteit Derde Wereld Studenten
- Soma
- Steunfonds Derde Wereld
- Stichting Antoon Spinoy
- Stichting Van De Belgische Rotaryclubs Voor Ontwikkelingssamenwerking
- Tearfund
- Tromefo - Tropisch Medisch Fonds
- Ucos - Universitair Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking

- Umubano
- Unicef - Belgisch Comité
- VIC - Vlaams Internationaal Centrum
- Volens
- Vredeseilanden
- Wereldmediateek
- Wereldsolidariteit
- Wereldwerkplaats
- Wereldwijd Mediahuis

BROEDERLIJK DELEN

Contact:

Broederlijk Delen
Huidevettersstraat 165 1000 Brussel
T. 02/502.57.00 F. 02/502.81.01
broederlijkdelen@broederlijkdelen.be
<http://www.broederlijkdelen.be>

Werking:

Broederlijk Delen is een christelijke organisatie die met beide benen in de wereld staat. Vanuit een evangelische motivatie werken ze aan een nieuwe wereldorde, waar plaats is voor iedereen. Hun belangrijkste streefdoel is 'de creatie van een wereldwijd bondgenootschap'. Respect en openheid voor de cultuur van de mensen in het Zuiden is daarbij een belangrijk richtsnoer.

Hun werking is gestoeld op politieke acties, educatie- en jongerenwerking, campagnes en contacten met partners in het Zuiden.

Tijdens de vastencampagne van de Vlaamse Kerkgemeenschap breekt Broederlijk Delen een lans voor een cultuur van het delen en een ethiek van het genoeg. De veertig dagen voor Pasen zien ze als een jaarlijkse periode van bezinning en genezing. Een tijd om af te kicken van de verdwazing van materialisme en dwangmatige consumptie.

Broederlijk Delen is een open huis waar plaats is voor al wie hun solidariteitsdromen deelt: gelovigen, zoekende mensen, niet-gelovigen. Verfrissende invloeden van buitenaf: de bevrijdingstheologie uit Latijns-Amerika, de Aziatische mystieke tradities en het kosmische ritme van Afrika. "Zij trekken onze spirituele horizon open en voeden onze christelijke bezieling."

Details organisatie:

Thema's en standpunten:

"De aarde behoort aan allen." Het wereldbeeld van Broederlijk Delen in vijf woorden samengevat. Alle mensen hebben recht op gelijkwaardige levenskansen. Als kinderen van God zijn we immers allemaal familie. De aarde is niet onze schepping of ons eigendom. Ze is het huis waar we mogen wonen. Ze behoort dus aan allen. Ook aan wie ver van ons woont of verdrukt wordt. Ze behoort ook aan de volgende generaties. Een aarde die kromtrekt van onrecht is een sociale en ecologische tijdbom. Alleen in samen delen ligt een toekomst.

DAMIAANACTIE

Contact:

Damiaanactie
Leopold II laan 263 1080 Brussel
tel: 02/422.59.11 - fax: 02/422.59.00
secret@damien-foundation.be
www.damien-foundation.be

Werking:

Damiaanactie is een niet-gouvernementele organisatie die strijdt tegen lepra en tuberculose in vijftien landen in Azië, Afrika en Zuid-Amerika. Geïnspireerd door leven en werk van pater Damiaan, dokter Hemerijckx en Raoul Follereau, stichter van de 'Werelddag voor de Melaatsen'. De drie belangrijkste projectlanden op vlak van budget en lokale werkrachten zijn Congo, India en Bangladesh.

Naast lepra-en tuberculosebestrijding heeft Damiaanactie ook een project voor leishmaniasis (berglepra) en geeft zij steun voor wetenschappelijk onderzoek.

Viermaandelijks verschijnt de 'Damiaanactiekraant'

Officieel vertegenwoordigd:

Lid van 11.11.11

Contact:

ATOL

Studie- en documentatiecentrum voor aangepaste technologie voor ontwikkelingslanden

Leuvensestraat 5/1 3010 Leuven

tel: 016/22.45.17 - fax: 016/22.22.56

info@atol.be

www.atol.be

Werking:

ATOL is een ongebonden en non-profit dienstencentrum, dat ondersteuning levert aan al wie op een professionele of ook andere actieve manier betrokken is bij de ontwikkelingssamenwerking en de Noord/Zuid problematiek.

Dienstverlening door:

- Informatie & Documentatiecentrum: ruime bibliotheek
- Vorming en opleiding, ook in het Zuiden
- Onderzoek, o.a. machtsverwerving door basisorganisaties , 'vergandering' van projectbeheer , kwaliteitsbewaking van ontwikkelingseducatie, technologiekeuze bij ontwikkeling van kleinbedrijf ...

Details organisatie:

De staf bestaat uit zeven medewerkers en een aantal vaste vrijwilligers.

Officieel vertegenwoordigd:

11.11.11

COPROGRAM

FWSCW - Federatie van werkgevers in de socioculturele sector

Banden met:

ATOL is voor een deel van zijn activiteiten erkend als NGO door de betreffende Belgische en Europese autoriteiten. Daarvoor als zodanig een subsidie voor dienstverlenende activiteiten vanwege de federale overheid (DGIS) en de provincie Vlaams Brabant. Er is een aanvullende financiering door 11.11.11 en Broederlijk Delen (uit de 11.11.11-campagne), een subsidie van de stad Leuven en de ondersteuning vanwege particuliere donateurs. De rest zijn voor eigen rekening.

FAIR TRADE ORGANISATION

Invoer en Verkoop van Derdewereldproducten

Contact:

Fair Trade Organisatie

Hoogstraat 35E

3360 Bierbeek

tel: 016/46.14.44 - fax: 016/46.19.45

post@fairtrade.be

www.fairtrade.be

Werking:

Derdewereldorganisatie. "Duizenden boeren en ambachtslieden uit Afrika, Zuid-Amerika en Azië werken met liefde voor Fair Trade. Want ze ontvangen respect. En een faire prijs. Duizenden klanten in Vlaanderen kopen Fair Trade met liefde. Om de zorg. Om de kwaliteit. En om de uitgangspunten van de Fair Trade Organisatie."

Details organisatie:

De Fair Trade Organisatie heeft een grote winkel (500 m²) in Bierbeek waar 2.500 geschenkartikelen en voedingsproducten worden verkocht.

- Geschenkartikelen: Sieraden, serviezen, maskers, speelgoed, sjaals, woonaccessoires en muziekinstrumenten. Fair Trade heeft ruim 2.000 verschillende producten in een snel wisselend assortiment. Geen dure sieraden of grote meubels.

- Voedingsproducten: Fair Trade heeft een breed assortiment kruidenierswaren. Wijn, thee, koffie, rijst, noten, chocolade, jams, sauzen en kruiden. Heerlijke ingrediënten voor ontbijt, lunch, diner of een tussendoortje.

- Koffie: "De Fair Trade Organisatie is in Vlaanderen marktleider op het gebied van eerlijke koffie in bedrijven en organisaties" Bizarre uitspraak.

Thema's en standpunten:

'Voor eerlijke handel en duurzame ontwikkeling.'

Officieel vertegenwoordigd:

Lid van 11.11.11

SOLIDARITEITSFONDS

Contact:

Solidariteitsfonds

Ledeganckstraat 20 2140 Antwerpen

tel: 03/272.47.54 - fax: 03/272.47.59

info@solidariteitsfonds.be

www.solidariteitsfonds.be

Werking:

Solidariteitsfonds vzw is merchandiser voor Oxfam Solidariteit. In Vlaanderen is Solidariteitsfonds voornamelijk bekend als de uitgever van de Solidariteitsagenda en als leverancier van solidariteitsproducten aan Wereldwinkels, organisaties en particulieren.

Solidariteitsfonds heeft 3 doelstellingen:

- Via de verkoop van solidariteitsproducten fondsen inzamelen ten voordele van Oxfam Solidariteit vzw.
- De aandacht vestigen op een aantal aspecten van de derde wereld problematiek.
- De naambekendheid van "OXFAM" vergroten

Details organisatie:

Ontstaan en ontwikkeling: In 1978 werd de eerste Solidariteitsagenda uitgegeven op initiatief van twee medewerkers van Oxfam wereldwinkel Antwerpen. De bedoeling was tweërlei. Enerzijds fondsen te werven en anderzijds aandacht te vragen voor de problematiek van de bezetting van de Westelijke Sahara door Marokko. Nog voor er in de wereld van NGO's sprake was van 'merchandising' of fundraising ontstond op die manier het eerste commercieel initiatief met humanitair doel. De solidariteitsagenda groeide uit tot een vaste waarde en de verkoopsactiviteiten vroeg na enkele jaren om een eigen structuur. Zo ontstond in 1985

de juridische vereniging zonder winstoogmerk (vzw) Solidariteitsfonds in Vlaanderen.

Solidariteitsfonds en Oxfam Solidariteit: een contract. Vanuit de behoefte aan eenvormigheid in de gesteunde initiatieven werd eind 1992 contact gezocht met een projectenorganisatie waarin wij ons konden terugvinden. Omwille van de historische verbondenheid en omdat we op een zelfde lijn zaten wat betreft visie op projecten en ontwikkelingssamenwerking, werd in de loop van 1993 een overeenkomst gesloten met Oxfam Solidariteit. De overeenkomst geeft Solidariteitsfonds het recht producten te verkopen onder de naam van Oxfam Solidariteit. Daar staat tegenover dat Solidariteitsfonds alle projectensteun primair aan projecten van Oxfam Solidariteit zal besteden. Bovendien heeft Solidariteitsfonds ook als opdracht de naam van Oxfam Solidariteit meer bekendheid te geven via een bredere distributie van de producten. Wij zijn op die manier een dienstverlener geworden voor Oxfam Solidariteit.

Producten. Naast de Solidariteitsagenda heeft Solidariteitsfonds een heel wat andere producten in het aanbod: kleding, papierwaren, campagneproducten,.... Om aan de vraag naar eerlijke derde wereld-producten te voldoen, werden projecten opgezet in Madagascar. De blikken recyclageautootjes en de rieten manden zijn wellicht de bekendste artikels uit dit gamma.

Een drietal jaren geleden werd een zeefdrukkerij "Les Baobab Amoureux" opgericht in Madagascar. Zij maken onze collectie "eerlijke T-shirts". Momenteel staan er zowat honderd producten in de catalogus van het Solidariteitsfonds.

Er werken een vijftal mensen bij Solidariteitsfonds.

Officieel vertegenwoordigd:

Lid van 11.11.11

Banden met:

Levert producten aan OXFAM

Contact:

Oxfam Solidariteit

Vier Windenstraat 60 1080 Brussel

tel: 02/501.67.00 Fax: 02/514.28.13

oxfamsol@oxfamsol.be

www.oxfamsol.be

Oxfam Wereldwinkels

Ververijstraat 17 9000 Gent

09/218.88.99 Fax: 09/218.88.77

oxfam.wereldwinkels@oww.be

www.oww.be

Werking:

Politiek lobbywerk, informatie, bewustmaking en mobilisatie van de Belgische publieke opinie rond ontwikkelingssamenwerking en gelijkberechtiging van de volkeren in het Zuiden waren altijd al een belangrijke taak van Oxfam.

In de loop van de jaren '70 droeg Oxfam ook zijn steentje bij tot de beweging voor rechtvaardige handel en was actief betrokken bij de oprichting van Oxfam-Wereldwinkels (in 1971) en Magasins du Monde-Oxfam (in 1976).

In 1976 ging de VZW Oxfam-Projectensteun van start met het oog op de cofinanciering van ontwikkelingsprojecten in het Zuiden met de steun van de Belgische regering en later van de Europese Unie.

In 1996 beslisten Oxfam-België en Oxfam-Projectensteun samen te smelten in Oxfam-Solidariteit. Tegelijk streefden de verschillende Oxfam families in ons land naar een betere samenwerking. Daarom werd de

organisatie "Oxfam-in-België" opgericht: binnen deze coördinatie worden de acties van Oxfam-Solidariteit, Oxfam-Wereldwinkels en Magasins du Monde-Oxfam beter op elkaar afgestemd.

Details organisatie:

Het Oxford Committee for Famine Relief (telegramadres: OXFAM) zag in 1942 het licht in Oxford en wilde op de eerste plaats hulp bieden aan de door hongersnood getroffen bevolking in Griekenland, dat door de Duitse nazi's was bezet. 1964 werd Oxfam in België opgericht. De stichters van de organisatie lieten zich inspireren door de actie van hun zusterorganisatie Oxfam in het Verenigd Koninkrijk. In België besteedden de stichters van Oxfam bijzondere aandacht aan de strijd voor de dekolonisatie in de landen van het Zuiden en zij steunden er consequent de pas onafhankelijk geworden staten.

"Ontwapenen om te ontwikkelen" en "De solidariteit is de tederheid van de volkeren" waren steeds twee belangrijke slagzinnen van Oxfam-België.

Oxfam-Solidariteit is ook aangesloten bij Oxfam-International, dat op dit ogenblik wereldwijd 11 ledenorganisaties telt: Oxfam Groot-Brittannië, Oxfam-Ierland, Oxfam in België, NOVIB (Nederland), Intermon (Spanje), Oxfam-America (VSA), Oxfam Canada, Oxfam-Quebec, Oxfam-Nieuw-Zeeland, Community Aid Abroad (Australië) en Oxfam-Hong Kong.

Thema's en standpunten:

Pro voedselveiligheid en biodiversiteit. Agerend tegen Noord-Zuid kloof en voor eerlijke wereldhandel.

Ivm GGO's o.a. :

De kolonisatie van het leven! Voor de grote commerciële ondernemingen is ons dagelijks voedsel een ware goudmijn. Door de hand te leggen op de sector van de agrobusiness trachten enkele multinationale bedrijven uit het Noorden de wereldvoedselproductie te controleren. Octrooien op levende organismen - en meer bepaald op zaaigoed - zijn een van de instrumenten waarmee deze multinationals de wereldvoedselketen monopoliseren.

Neen aan octrooien op levende organismen!

Een octrooi op zaaigoed komt uiteindelijk neer op de privatisering van de basis zelf van de voedselproductie.

Voor de boeren, die nog steeds een meerderheid vormen in de meeste landen van het Zuiden, betekenen octrooien:

- de plundering van hun grondstoffen, van hun uitvindingen en van hun genetische rijkdommen,
- een beperkte toegang tot zaaigoed, voorrang van de industriële landbouw op de kleine landbouwproductie,
- en een grotere afhankelijkheid van de internationale markt

Ivm debat: zowel in België als in Europa en wereldwijd nood aan degelijk publiek debat, gebaseerd op voorzorgsprincipe, informatie- en transparantieprincipes, het aansprakelijkheidsprincipe, voedselzekerheid...

Activiteiten omtrent GGO's:

Ondertekening aanklachten, o.a. tegen VIB tentoonstelling en politieke stilte rondom 5 adviezen.

Meegeschreven aan enkele GGO adviezen FRDO, met name Thierry Kesteloot, Raul Marc Jennar, Wendel Trio.

Officieel vertegenwoordigd:

Federale Raad Duurzame Ontwikkeling

11.11.11

Banden met:

Oxfam-International

Eerlijke handels organisaties

Derde Wereldbeweging, vredesbeweging

Vele andere NGO's

Bijlage 1 – OXFAM- Wereldwinkels persbericht

MARKTTOEGANG: ZEGEN OF VLOEK VOOR HET ZUIDEN?

Jan Versluys, vrijwilliger Oxfam Wereldwinkel Gent Centrum

"Een nieuw rapport over handel van Oxfam International ondermijnt de sociale bewegingen in de ontwikkelingslanden die Oxfam beweert te ondersteunen." Zo luidt het oordeel van de Amerikaanse organisatie Food First op het rapport "Knoeien met regels en meten met twee maten" van Oxfam International. Dit rapport begeleidt de campagne "Make Trade Fair" van de komende drie jaren. Het rapport weekt nogal wat kritiek los. Volgens Vandana Shiva van de Indiase wereldwinkelpartner Navdanya en volgens Walden Bello* van Focus on the Global South is het rapport een duw in de rug voor het vrijhandelskamp.

WAAROVER GAAT HET RAPPORT?

Het rapport ontmaskert de hypocrisie van het Noorden dat aan het Zuiden vraagt zijn markten te openen, terwijl het zelf haar markten blijft beschermen en bovendien oneerlijk concurreert door de dumping van zwaar gesubsidieerde producten. Op alle vlakken zie je regels die liberalisering opleggen wanneer dat de rijke landen en de multinationals past, terwijl beschermende maatregelen toegelaten zijn, eveneens wanneer het deze rijke landen en multinationals past. Tot zover krijgt het rapport enkel lof.

Het rapport stelt ook oplossingen voor. Er moeten meer en andere regels komen. Het TRIPS-akkoord (over patenten) moet hervormd worden. Een nieuwe internationale organisatie die diversificatie bevordert en overproductie tegengaat moet opgericht worden. Het Zuiden moet zijn landbouwsystemen kunnen beschermen om de voedselzekerheid te garanderen. Er moeten maatregelen komen op nationaal niveau m.b.t. toegang tot gezondheid, onderwijs, land en krediet. Dit laatste om de armen meer "kansen" te geven om te participeren aan de markt. Ook pleit men tegen de liberalisering of privatisering van basisdiensten en moeten er meer regels komen m.b.t. buitenlandse investeringen en tewerkstelling door investeerders.

Centraal in het rapport staat echter de eis van meer markttoegang voor producten uit het Zuiden op de markten van het Noorden. Het is dan ook Oxfams benadering van markttoegang die veel kritiek krijgt. De

discussie gaat over de vraag of het alternatief dat Oxfam voorstelt de juiste ingrediënten bevat en of het deze in de juiste verhoudingen en in de juiste volgorde toevoegt.

STRATEGISCHE VERGISSING

Walden Bello meent dat de campagne verwarring veroorzaakt door haar sterke nadruk op markttoegang. Deze eis blijft immers binnen de lijnen van een (theoretisch) vrijhandelsdenken. Bovendien impliceert meer markttoegang als belangrijk wapen tegen armoede het geloof dat meer export armoede kan bestrijden. Dit lijkt sterk op het oude paradigma van export-georiënteerde groei, de armoedebestrijdingsbenadering van onder andere Wereldbank en IMF. Dit model staat in scherp contrast met de opvattingen van vele bewegingen in het Zuiden die pleiten voor kleinschalige productie, hoofdzakelijk voor de lokale markt en beschermd tegen dumping door het Noorden met behulp van tarieven en quota. Er wordt niet aan getwijfeld dat Oxfam zich blijft verzetten tegen dit model van groei door specialisatie en productie voor de wereldmarkt. Komt dit echter ook zo over bij de vrijwilligers van de wereldwinkels, bij hun klanten en bij het bredere publiek? Kan het rapport niet misbruikt worden door de vrijhandelsadepten?

Dat Oxfam zich concentreert op een eis die perfect past binnen de vrijhandelsideologie is volgens Walden Bello een strategie om op korte termijn concrete doelstellingen te kunnen verwezenlijken. De vraag is of er een tegenstelling bestaat tussen een haalbaarheidsstrategie en de aansluiting bij een bredere, diepgaande beweging die vrijhandel als zodanig in vraag stelt en niet enkel de onvolmaakte wijze waarop deze gerealiseerd wordt.

Wanneer haalbaarheid inhoudt dat men zich grotendeels beperkt tot eisen die passen binnen de vrijhandelsideologie, bestaat er inderdaad een tegenstelling. Immers, wordt dan niet de idee dat vrijhandel een oplossing is, gepromoot? Voorzichtigheid is dus geboden bij het naar voor schuiven van concrete campagnedoelen. Ook wanneer Oxfam zich in realiteit geen voorstander verklaart van de vrijhandel, kan men verwachten dat de finesses van haar boodschap doorheen velerlei verspreidingskanalen verloren zullen gaan. Het is dan ook aannemelijk dat een aanzienlijk aantal mensen Oxfams boodschap opvat als het onderschrijven van de vrijhandelsideologie.

Walden Bello vermeldt dat de Washington Post dit laatste ook letterlijk deed. En er vielen reeds meer interpretaties van het rapport te rapen. Mike Moore, directeur-generaal van de Wereldhandelsorganisatie, "verwelkomde" het rapport van Oxfam als "gezond en bruikbaar". Verder stelt een ongenueanceerd liberaal artikel in de Vacature van 8 juni laatstleden dat ook Oxfam de stelling ondersteunt dat meer wereldhandel een wapen is tegen armoede.

Bovendien geldt binnen de WTO in de praktijk het principe "voor wat hoort wat". Het valt dan ook te vrezzen dat een eventuele vergroting van de markttoegang door de landen van het Noorden enkel doorgevoerd zal worden in ruil voor een engagement door de landen van het Zuiden om hun markten eveneens verder open te stellen, bijvoorbeeld op het vlak van diensten. Of in ruil voor afspraken over competitie en investeringen, onderwerpen waarover men vanaf de volgende Ministeriële Conferentie wil gaan onderhandelen. Wanneer dat gebeurt, is niets gewonnen, integendeel. Dit mag niet het resultaat zijn van een campagne. Een strategie met als doel op een volgende Ministeriële Conferentie van de WTO een akkoord over meer markttoegang te bewerkstelligen, kan enkel dit resultaat hebben volgens Walden Bello. Volgens hem moeten we op die conferentie dan ook helemaal niet streven naar een consensus tussen de landen van het Zuiden en het Noorden (d.w.z. markttoegang in ruil voor iets anders). Er moet voor gezorgd worden dat de landen van het Zuiden het been stijf houden, zodat niet tot een overeenkomst gekomen kan worden, zoals in Seattle gebeurde. In plaats van de illusie te verspreiden van een grotere markttoegang voor hun producten, moet de weerstand van de ontwikkelingslanden tegen verdere liberalisering versterkt worden.

In Walden Bello's visie is de haalbaarheidsstrategie minder realistisch dan ze lijkt: meer markttoegang is misschien haalbaar, maar enkel in ruil voor allerlei andere toegevingen die absoluut onwenselijk zijn en waaraan Oxfam niet medeplichtig mag worden.

De fundamentele vraag is er dan ook een naar de toegevingen die men van het Zuiden zal eisen in ruil voor markttoegang, d.w.z. de vraag naar de machtsverhoudingen tussen de verschillende spelers. In welke mate kunnen de landen van het Noorden, de landen van het Zuiden, maar ook de niet-gouvernementele spelers, NGO's, andersglobalisten en bedrijfswereld hun stempel drukken op de onderhandelingen? Is het realistisch

te verwachten dat Oxfam het publieke debat in die mate kan beïnvloeden dat de machtshebbers meer markttoegang zullen toekennen zonder daar onaanvaardbare eisen tegenover te stellen?

Walden Bello wijst de campagne af als een strategische vergissing, maar laat in het midden of meer markttoegang op de markten van het Noorden als zodanig positief kan zijn voor het Zuiden. Vandana Shiva's kritiek gaat een stap verder: ze stelt dat markttoegang in de huidige context (ook zonder de "neveneffecten" waarover Walden Bello het had) nefast is voor de bevolking in het Zuiden.

MARKTTOEGANG KAN SCHADELIJK ZIJN

Voor Vandana Shiva is het pleidooi voor markttoegang sowieso synoniem met een pleidooi voor exportgerichte productie. In elk geval maakt het Oxfam voorstander van meer export. Ze stelt:

"... het [rapport] gaat voorbij aan het feit dat, op het vlak van landbouw, meer consumptie in rijke landen gebaseerd is op minder consumptie van basisgoederen en dus op meer armoede in arme landen. Omdat landbouw gestoeld is op grond, water en biodiversiteit en de aanwezigheid van grond en water beperkt is, onttrekt een exportgerichte landbouwpolitiek grond en water aan de productie van basisgoederen voor lokale consumptie. Exportdominantie verschuift het gebruik van natuurlijke hulpbronnen naar de productie in arme landen, tegen lage kosten, van luxegoederen voor rijke consumenten in rijke landen. Het verplaatst de controle over hulpbronnen van kleine boeren en vissers naar bedrijven uit de agro-industrie, vernietigt de natuurlijke hulpbronnen door een niet-duurzaam gebruik. Het vernietigt ondertussen de inkomstenbron van kleine producenten en creëert armoede in plaats van deze uit te roeien."

Meer markttoegang voor landbouwproducten maakt grond, water en biodiversiteit interessanter voor de agro-industrie. Het zal dan ook weinigen verbazen wanneer deze agro-bedrijven erin slagen zich deze schaarse hulpbronnen, die kleine producenten toebehoorden, toe te eigenen, zeker wanneer de overheid een handje toesteeft. Dit geldt ook voor andere industrietakken. Denk aan de vele voorbeelden van onteigeningen van gebieden van hele gemeenschappen om tegemoet te komen aan investeerders, bv. voor de bouw van stuwdammen, oliepijpleidingen of ontginningsbedrijven.

Wanneer agro-industrie de plaats inneemt van kleinschalige landbouw, komen er niet gewoon arbeidsplaatsen bij, er gaat ook arbeid verloren en wel een soort arbeid die heel wat meer meerwaarde creëert voor de arme bevolking. De gecreëerde jobs compenseren niet voor de vernietigde inkomens. De import compenseert niet voor de verloren lokale productie. De koopkracht van een arme, die nu meer geïmporteerde producten op zijn bord zal krijgen, wordt lager, de opbrengst van de export gaat nu immers grotendeels naar de agro-industrie en wordt vaak uit het land gerepatriëerd.

Het valt op dat het rapport het heeft over jobcreatie, over meer afzet voor producenten, maar niet over vernietigde inkomens. Het gaat over arbeiders in exportbedrijven en over kleine exporteurs, d.w.z. de potentiële partners van Oxfam, niet over kleine boeren die enkel produceren voor de lokale markt.

Verder stelt Vandana Shiva dat "verhoogde export van landbouwproducten en markttoegang ook verhoogde consumptie impliceert in landen waar niet-duurzame consumptie reeds meer vraagt van de beperkte hulpbronnen dan de aarde kan dragen." Ook dreigen de prijzen verder te dalen door de toenemende concurrentie op de internationale markten als gevolg van een verhoogde export.

Kortom, volgens Vandana Shiva betekent markttoegang op het gebied van landbouwproducten een verdere ecologische achteruitgang en zorgt het voor sociale en economische catastrofes.

HANDEL IN HET VOORDEEL VAN KLEINE BOEREN

Volgens mij hoeft uit deze kritiek niet geconcludeerd te worden dat handel sowieso slecht is, ook niet de handel in landbouwproducten. Het uitgangspunt van het Oxfam-rapport is juist: handel is niet goed of slecht als zodanig. Echter, volgens Oxfam is meer markttoegang wel goed als zodanig, als meer markttoegang verkregen wordt zou dat een reden om te juichen zijn. Dit is niet zo wanneer tegelijk het Zuiden zijn markten verder moet openen of wanneer kleinschalige productie voor de lokale markt verdrongen wordt door de agro-industrie, wanneer voedselzekerheid en milieu bedreigd worden. In die zin ziet de campagne van Oxfam enkele dingen over het hoofd, is er sprake van een onvoldoende voorzichtige en onvolledige benadering van markttoegang.

Wanneer er garanties kunnen worden geboden dat kleine boeren niet bedreigd worden in hun bestaan, dat de voedselzekerheid in de landen van het Zuiden niet bedreigd wordt, dat de wereldconsumptie niet verder in niet-duurzame patronen geduwd wordt, dat overproductie vermeden kan worden, enz., kan markttoegang wel positief zijn, ook voor de kleine boer in het Zuiden.

De vraag moet gesteld worden welke voorwaarden vervuld moeten worden, welke omkadering vereist is om van handel een positief gegeven te maken. De kritieken van Vandana Shiva en Walden Bello suggereren dat minstens nog wat gesleuteld moet worden aan het door Oxfam voorgestelde recept en dat in dat recept markttoegang sterker verbonden moet worden aan allerlei andere eisen.

Er kunnen eisen bijkomen. Ik denk dan aan regels of instellingen die prijsdalingen en verhoging van de consumptie in het Noorden werkelijk kunnen tegengaan. Bijvoorbeeld door, ik zeg maar wat, tegenover een verminderde bescherming voor producten uit het Zuiden een verhoogde bescherming voor producten uit rijkere landen te plaatsen. Ik denk ook aan een radicale herverdeling van grond en middelen en niet enkel een betere toegang tot krediet.

Verder, moet niet eerst deze extra omkadering gerealiseerd worden, voor men het over markttoegang kan hebben? Dit geldt ook voor de reeds door Oxfam voorgestelde eisen naast markttoegang. Zo moeten er eerst regels komen over buitenlandse investeringen, dan pas kan sprake zijn van markttoegang. Deze eis moet ook concreet worden: hij moet het hebben over de exploitatie van grondstoffen, over tewerkstelling door de investeerder, over de milieu-aspecten van de investering, over repatriëring van winsten, over de bedreiging van lokale producenten.

Het pleidooi van Oxfam voor markttoegang zonder meer is niet de enige uitweg uit het dilemma van de globofobie en globofilie waarover het rapport spreekt. Pleiten voor een zekere handel wanneer aan bepaalde voorwaarden m.b.t. binnenlandse en internationale regelgeving voldaan is, maar voor concentratie op productie voor de lokale markt wanneer daar niet aan voldaan is, is niet onverenigbaar.

Over dit onderwerp valt ongetwijfeld nog veel te discussiëren. Wanneer kiezen we voor handel en markttoegang en wanneer niet? Welke alternatieven moeten we naar voor schuiven en welke strategie? Deze tekst bood wat suggesties, meer niet. Laat de discussie maar losbarsten, vooral ook binnen wereldwinkelkringen.

* De kritieken van Walden Bello en Vandana Shiva en een reactie van Oxfam Groot-Brittannië kan je vinden op de website van de campagne (www.maketradefair.com klik op "the issues" en vervolgens op "report provokes debate"). Je kan ook terecht op www.focusweb.org, de website van Focus on the Global South.

Bijlage 2 – OXFAM-Solidariteit persbericht

PERSBERICHT

(Brussel, 18 maart 1999) Oxfam-Solidariteit bracht vanmorgen een bioprospectie contract aan het licht tussen een Vlaams farmaceutisch bedrijf, Janssen Pharmaceutica, de Universiteit van Gent en een Filippijnse universiteit, West Visayas State University. Het contract betreft het verzamelen van plantenmateriaal, zoals fruit, hout bloemen, bladeren, wortels etc. voor medische doeleinden. SEARICE, de Filippijnse NGO die het confidentiële document in handen kreeg en Oxfam-Solidariteit klagen hiermee de plundering aan van de grondstoffen van het Zuiden, door de multinationals van het Noorden. Volgens de bepalingen van het contract betaalt Janssen Pharmaceutica 10\$ per stuk voor deze monsters aan de Filippijnse universiteit, in ruil daarvoor verwerft deze Belgische onderneming de exclusieve rechten op het plantenmateriaal en al zijn mogelijke derivaten, bestanddelen, hun synthetische versies en de diverse mogelijke toepassingen van al deze producten. Deze twee NGO's zijn van mening dat een dergelijk contract de landen van het Zuiden nog verder verarmt, aangezien ze definitief de controle en het beheer over hun eigen grondstoffen kwijtspielen. Deze soevereine controle is nochtans een onmisbare voorwaarde voor een duurzame structurele ontwikkeling.

België heeft de Conventie over Biodiversiteit (CBD) ondertekend en geratificeerd. De CBD voorziet in een juiste en eerlijke verdeling van de opbrengsten die voortkomen uit biodiversiteit met de plaatselijke gemeenschappen. Dit contract voorziet echter geen enkel voordeel voor deze plaatselijke gemeenschappen

in ruil voor de vruchten van hun natuurlijke rijkdommen (de planten) noch voor hun voorouderlijke kennis (de traditionele remedies die de basis zijn voor het onderzoek door de multinationals).

Katlijn Demuyne, woordvoester voor Oxfam-Solidariteit verklaart: "het is net een massale uitverkoop in de supermarkt: de grote noordelijke ondernemingen haasten zich met het leeghalen van de rekken zolang het nog kan. Ze betalen een belachelijk lage prijs voor hun afgeladen karretjes. Ze nemen octrooien op de producten die ze wegroofden en het Zuiden blijft achter met definitief lege rekken. Het is hoog tijd dat België de nodige maatregelen treft om haar engagement te respecteren voor een juiste en eerlijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit genetische rijkdommen" !

DOSSIER: BELGISCHE PIRATEN IN DE FILIPPIJNEN: BIOPROSPECTIE IN VRAAG GESTELD

OF "HOE PLUNDER JE DE BIODIVERSITEIT VAN HET ZUIDEN?"

SEARICE, een Filippijnse partner organisatie van Oxfam-Solidariteit, interpeleerde ons onlangs over een bioprospectie contract tussen een Belgische onderneming en een Filippijnse universiteit. SEARICE heeft ons ondertussen een kopie van het contract in kwestie doorgespeeld: de betrokken partijen zijn Janssen Pharmaceutica NV. uit Beerse en de College of Arts and Sciences van de West Visayas State University in de Filippijnen (ILOILO). Er is een derde belangrijke acteur in het spel, die optreedt in naam van Janssen maar die als "guest researcher" verbonden is aan de Universiteit van Gent, een zekere Mr. Luc Van Puyvelde. De bedoeling van het contract is bioprospectie, of beter het verzamelen van plantenmateriaal zoals fruit, hout, bloemen, bladeren, wortels etc. voor medische doeleinden. SEARICE is na een plaatselijke enquête op basis van getuigenissen tot de volgende constatacie gekomen: Van Puyvelde is in September 1997 in de Filippijnen, samen met de vertegenwoordiger van de Filippijnse universiteit, Dr. Penecilla, met de prospectie begonnen.

"We zoeken voornamelijk medicinale planten, bekend bij de plaatselijke bevolking, maar die nog niet het onderwerp zijn geweest van een wetenschappelijke publicatie", dat vertelde men ons in het laboratorium van Mr. Van Puyvelde. "Wanneer er al een publicatie is geweest, kunnen we geen octrooi meer nemen en interesseert de plant ons niet."

Volgens de bepalingen van het contract betaalt Janssen Pharmaceutica 10\$ per stuk voor deze monsters aan Dr. Penecilla. In ruil daarvoor verwerft deze Belgische onderneming de exclusieve rechten op het plan-

tenmateriaal en al zijn mogelijke derivaten, bestanddelen, hun synthetische versies en de diverse mogelijke toepassingen van al deze producten.

Het laboratorium van Luc Van Puyvelde liet ons verder weten dat dit contract slechts een onderdeel is van een uitgebreid bioprospectie programma, grotendeels actief in Vietnam, China, Rusland, Bulgarije, Kenia en ander Afrikaanse landen. In Juli 1998 trok Janssen Pharmaceutica zich terug uit het programma, ten voordele van een andere Vlaamse onderneming met dewelke ze verbonden is: TIBOTEC NV (een antiviraal onderzoeksinstituut te Gent); Mr Van Puyvelde werd behouden als contactpersoon. Janssen Pharmaceutica beweert dat het contract met de Filippijnen nooit is toegepast geweest, maar Mr Van Puyvelde hoopte dat de nieuwe versie van het contract (met TIBOTEC deze keer) zeer binnenkort getekend en toegepast zou worden.

EEN EENZIJDIG CONTRACT

Het contract is een fundamenteel eenzijdige constructie tussen aan de ene kant wat eenvoudigweg als een leverancier van materiaal beschouwd en aan de andere kant de koper die het goed verkrijgt zonder de minste aankoopverplichting. We hebben vijf heel concrete bezwaren bij de bepalingen in het contract.

1. 10\$, of ongeveer een Belgisch uurloon, dat is de prijs die het Westerse privé bedrijf betaalt, niet alleen voor de grondstof (het monster) maar ook voor de erbij horende soms eeuwenoude gebruikskennis (de medicinale waarde van de plant), van generatie op generatie beproefd, verbeterd en doorgegeven door de lokale bevolking. Een wel heel magere beloning voor onderzoekswerk dat erg ondergewaardeerd wordt in vergelijking met het werk dat wordt verricht in westerse laboratoria.

2. Bovendien verwerft het bedrijf in kwestie met deze armtierige som, ook de exclusieve rechten op alle verdere ontwikkelingen van het materiaal en/of de kennis. Het contract stipuleert letterlijk dat Janssen Pharmaceutica onafhankelijk en soeverein beslist over een eventuele commercialisatie van de onderzoeksresultaten. Ze kunnen m.a.w. een patent erop nemen, tenminste als hen dat commercieel interessant lijkt. Er is immers geen enkele verplichting om de resultaten te commercialiseren of in gebreke daarvan tenminste ze openbaar te maken, zelfs indien de toepassing ervan heel nuttig zou kunnen zijn voor een bepaalde

bevolkingsgroep. Wij zijn van mening dat een dergelijk contract de landen van het Zuiden nog verarmt, aangezien ze definitief de controle en het beheer over hun eigen grondstoffen kwijtspelen. Deze soevereine controle is nochtans een onmisbare voorwaarde voor een duurzame structurele ontwikkeling.

3. Er is ook zo goed als geen retour naar de Filippijnse universiteit, en vooral geen enkele naar de lokale gemeenschappen: enkel en alleen in geval van commercialisatie van een bepaald product, voorziet het contract een bepaald maximum bedrag ter compensatie voor de Filippijnse universiteit en laat het volledig aan deze laatste over om een "correct" deel van deze opbrengst aan eventuele lokale gemeenschappen door te spelen. Deze bepaling is volledig in strijd met de Conventie over Biodiversiteit. Die voorziet bij dergelijke bioprospectie contracten een duidelijke samenwerking en uitwisseling van zowel wetenschappelijke en technologische kennis en onderzoeksresultaten, met speciale consideratie voor de kwetsbare positie van ontwikkelingslanden en een retour naar de plaatselijke gemeenschappen.

4. Er wordt de Filippijnse universiteit ook een zwijgplicht opgelegd over de bepalingen van het contract van maar liefst 10 jaar. Maar de Filippijnse universiteit is een staatsuniversiteit en dus volgens de Filippijnse wet valt dit document onder de regeling voor publieke documenten die openbaar en toegankelijk gemaakt moeten worden voor het publiek.

5. De volledige verantwoordelijkheid om te voldoen aan alle vereisten van de internationale en Filippijnse wet wordt door Janssen volledig afgeschoven op de Filippijnse universiteit. Dit is een wel heel dubieuze manier om zich te ontdoen van bepaalde wettelijke verplichtingen van het internationaal en het Filippijnse recht. Bovendien moeten de Belgische autoriteiten op het moment van invoering van alle plantaardig materiaal, nagaan of de wetgeving van het uitvoerende land is gerespecteerd.

De Conventie over Biodiversiteit met de voeten getreden

België heeft de Conventie over Biodiversiteit (CBD) ondertekend en geratificeerd. Zij voorziet in een evenredige verdeling van de opbrengsten die voortkomen uit biodiversiteit. Volgens de bepalingen van de CBD, bezitten Naties het soevereine recht de toegang tot hun natuurlijke rijkdommen wettelijk te reglementeren

en de rechten van collectiviteiten zoals lokale gemeenschappen te beschermen ten opzichte van het privé-belang. In het voorbeeld van de Filippijnen hebben we een nauwkeurige uitgewerkte en erg strikte nationale wetgeving (EO 247:) die echter, zo informeert SEARICE ons, onophoudelijk met de voeten getreden wordt door buitenlandse en binnenlandse ondernemingen.

Het kan best zijn dat het contract tussen Janssen Pharmaceutica en de Filippijnse universiteit niet illegaal is, maar wij stellen dat zelfs als het overeenstemt met de letter van de wet, het zeker niet in overeenstemming is met de geest van de Conventie (CBD).

EEN NIEUWE KOLONISATIE

Dit contract is voor ons het zoveelste voorbeeld van de diepgewortelde sociale onrechtvaardigheid in de Noord-Zuid relatie wat betreft de verdeling van 's werelds rijkdommen. Het gaat hier om een nieuwe kolonialisering: de rijke landen met hun economisch overwicht kapen na de grondstoffen, nu ook het biologische en genetische materiaal weg van de landen in het zuiden, met de duidelijke intentie hun voor de resultaten te laten betalen. De kloof tussen arm en rijk, zuid en noord kan zo alleen maar vergroten.

WAT WIJ EISEN

1. Aan de Belgische regering vragen we dat zij de nodige wettelijke regelingen treft om de CBD, die zij getekend heeft, ook te kunnen uitvoeren. We vragen de Belgische autoriteiten ook stelling te nemen tegen het octrooien nemen op levende organismen zowel op Europees niveau als op mondiaal niveau. Octrooien op zaailingen, planten en dieren impliceert een privatisering van het genetisch erfgoed van de hele mensheid, ten voordele van enkele grote commerciële bedrijven. Hierin volgen wij het Filippijnse voorbeeld van SEARICE die op nationaal vlak dezelfde strijd voert.

2. Aan de privé bedrijven vragen we respect voor de CBD, zowel als respect voor de nationale wetgevingen, zoals de Filippijnse die de toegang tot natuurlijke rijkdommen regelt. Zij moeten hierin het soevereine recht van de staten erkennen om te waken over hun natuurlijke rijkdommen. Bovenal moeten dergelijke bioprospectie contracten een evenwichtige retour garanderen naar de plaatselijke gemeenschappen voor de rijkdommen die voortkomen uit hun kennis en natuurlijke rijkdommen.

3. Aan de universiteiten hier in het Noorden, vragen we bovendien om hun onafhankelijke te bewaren ten opzichte van commerciële bedrijven, zowel in hun onderzoeksobjectieven als in hun prospectie activiteiten. In hun capaciteit als publieke onafhankelijke instelling moeten zij er ons inziens over waken dat hun bevoorrechte positie in onderhandelingen met andere universiteiten in ontwikkelingslanden, niet misbruikt wordt voor puur commerciële doeleinden.

Voor meer Informatie, contacteer:

In België: Katlijn DEMUYNCK, Oxfam Solidariteit op 02/501.67.22

In de Filippijnen: Neth DANO, Searice 00 (63-44) 691.2218 (op 18 maart)

SOUTH EAST ASIA REGIONAL INSTITUTE FOR COMMUNITY EDUCATION

De Conventie over Biodiversiteit dateert van 1992 en werd getekend door meer dan 150 landen op de Rio top. De Conventie is een wettelijke bindende overeenkomst, door België ondertekend in 1992 en geratificeerd in 1996.

Sectie 5 van de Republic Act 6713, the Code of Conduct and Ethical Standards for Public Officials and Employees.

Filippijnse wet: "Prescribing guidelines and establishing a regulatory framework for the prospecting of biological and genetic resources, their by-product and derivatives, for scientific and commercial purposes and for other purposes." Deze wet bevestigt dat "het is de verantwoordelijkheid van de staat de prospectie van genetische en biologische rijkdommen te reglementeren, opdat ze beschermd en geconserveerd zouden worden, dat ze ook ontwikkeld moeten worden en dat het duurzaam gebruik ervan ten dienste wordt gesteld van het publieke belang." (sectie 1); de wet voorziet ook dat er voor prospectie vooraf toestemming moet worden gevraagd van de lokale bevolking (sectie 2) en dat het moet gebeuren in het kader van een onderzoekscontract waaraan Filippijnse wetenschappers deelnemen (sectie 3) Geen enkel biologische substantie mag het land verlaten, zonder dat er een staal van gedeponeed wordt in het Nationaal Museum (sectie 5). Deze wet legt bovendien de nadruk op het delen van eventuele winsten die uit zo'n onderzoek kunnen voortvloeien, met de plaatselijke gemeenschappen.

Octrooien op levende organismen: in 1998 accepteerde de EU het principe van octrooien op levende organismen (planten, dieren en delen van het menselijk lichaam), om zo te Amerikaanse wetgeving ter zake dichterbij te benaderen. Nederland en Italië betwisten de wettelijkheid van deze richtlijn (98/44/EEC) en hebben klacht ingediend bij het Europese Hof van Justitie. Het debat zal nu op internationaal vlak verder worden gezet (TRIPS akkoorden van de WHO).

EEN EXPERT AAN HET WOORD:

Eric ROBERT

Centrum voor Internationaal Recht, ULB

In algemene termen voldoet het contract tussen de Belgische farmaceutische onderneming en de Filippijnse universiteit niet aan de vereisten van de Conventie over Biodiversiteit: namelijk een juiste en eerlijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit de exploitatie van genetische grondstoffen. De Conventie concretiseert deze notie van "juiste en eerlijke" verdeling niet verder. Zij moet dus geval per geval gedefinieerd worden. Niettemin dwingt ze het respect af voor de procedure regels (anders gezegd, verplichtingen van wijzen) om tot een dergelijk juist en eerlijk resultaat te komen.

In dit geval, was de juiste en eerlijke verdeling van de voordelen die resulteren uit de exploitatie van genetische grondstoffen moeilijk te realiseren, aangezien twee verplichtingen van de CBD blijkbaar niet gerespecteerd zijn: 1) het akkoord van de Staat die de grondstoffen verstrekt en niet alleen maar die van de Filippijnse universiteit, en 2) het voorafgaandelijk informeren van de Staat over de details van het hoe en waarom van de hele operatie, opdat zij haar gefundeerde toestemming kan geven (artikel 15, alinea 4 en 5 van de CBD).

Brussel, 17 maart 1999

Contact:

KWIA

Contactpersoon : Christine Savat

Breughelstraat 31-33 2018 Antwerpen

België

tel 0032(0)3 218 84 88 fax 0032(0)3 230 45 40

E-mail : kwia@glo.be

<http://www.kwia.be>

Werking:

KWIA is een mensenrechtenorganisatie die opkomt voor de collectieve rechten van inheemse volkeren over de hele wereld. Op vraag van deze inheemse volken en hun organisaties zet KWIA hier activiteiten op om de belangen van deze volken te verdedigen, in concreto hun recht op zelfbeschikking, hun recht om zelf te bepalen hoe ze hun toekomst vorm willen geven. Door de verschillende problematieken waarmee ze geconfronteerd wordt, heeft de KWIA werking raakpunten met de derde wereldbeweging, de milieubeweging, de vredesbeweging.

De algemene doelstellingen van KWIA worden vertaald in concrete werkdoelen met betrekking tot vier terreinen :

1. beleidsbeïnvloedende acties, gericht op de Belgische overheden, de internationale instellingen en op de buitenlandse regeringen met inheemse volken binnen hun landsgrenzen;

2. studiewerk te verrichten over de problemen van inheemse volken en een uitgebreid netwerk van contacten met inheemse volken en organisaties tot stand te brengen;
3. informatie te verschaffen over de inheemse problematiek op cultureel, politiek en socio-economisch vlak, te werken aan de beeldvorming over inheemse volken, en de problematiek van de inheemse volken aan te kaarten bij de Vlaamse nieuwe sociale bewegingen, de Vlaamse politieke partijen en parlementsleden, Europarlementsleden en de Vlaamse media;
4. projecten van inheemse organisaties te ondersteunen, en te werken aan het projectenbeleid van de Belgische overheden en NGO's, met betrekking tot de inheemse volken.

Voorbeeld activiteiten:

- petitie tegen illegale houtkap
- cursussen over 'vergeten volkeren'
- campagne tegen martelingspraktijken in Birma

Details organisatie:

In de eerste plaats een vrijwilligersorganisatie, die een aantal thematische werkgroepen heeft, een documentatiecentrum, cursussen geeft en een tijdschrift uitgeeft.

Thema's en standpunten:

Bescherming van inheemse volkeren (zoals Indianen in Noord-Amerika of Aborigines in Australië) en hun oorspronkelijke cultuur.

GGO's gezien als mogelijke verdere inbreuk op hun cultuur en zelfbeschikkingsrecht.

Activiteiten omtrent GGO's:

- Stemgerechtigd lid van FRDO (Johan Bosman)
- O.a. ondertekening aanklacht VIB tentoonstelling.

Officieel vertegenwoordigd:

FRDO

11.11.11

VODO (Johan Bosman ook daarin erg actief)

Verder banden met:

derde wereldbeweging, de milieubeweging, de vredesbeweging

Inheemse volkeren en landbouwers uit Verenigde Staten, Birma e.a.

WERVEL

Werkgroep voor een Rechtvaardige en Verantwoordelijke Landbouw

Contact:

Wervel

Gaucheretstraat 164 1030 Schaarbeek

tel: 02/203.60.29

wervel@pi.be

<http://www.wervel.be>

Werking:

"De werkgroep probeert een draaischijf te zijn tussen mensen en tussen organisaties die het thema 'landbouw' vanuit een verschillende hoek benaderen. Er zijn de consumenten; er is de milieubeweging die met de regelmaat van de klok haar zegje wil doen over 'de landbouw'. Ook mensen die sterk betrokken zijn bij de noord-zuid problematiek hebben specifieke ideeën rond landbouw. En natuurlijk zijn er de boeren en boerinnen zelf die dag in dag uit in het vak zitten. Vaak leiden deze verschillende invalshoeken op het thema 'landbouw' tot conflicten en oppervlakkige tegenstellingen. Door het uitdiepen van de problematiek en het werken aan alternatieven, tracht Wervel deze tegenstellingen te overbruggen."

Wervel is geen massabeweging, maar probeert bij mensen en organisaties een belletje te doen rinkelen. Dit gebeurt door vormingsdagen en debatten te organiseren, Voedselteams te helpen oprichten, met stands op allerlei manifestaties te staan, de pers te bespelen, studiereizen te organiseren, themakranten te maken, op internationaal vlak lobbywerk te verrichten in verband met WTO of patenten, enz. In de voorbije jaren voerde Wervel actie rond diverse punten: het rBST-hormoon in de melk, voedselteams, gentechnologie, patentrechten, mestproblematiek, ruimtelijk structuurplan, consumenten.

Details organisatie:

Wervel ontstond in november 1989 in de abdij van Averbode naar aanleiding van een bezinningsweekend van boeren, boerinnen en geïnteresseerden in de landbouw, na gezamenlijke lezing van het boek "In boeren handen" van de Nederlandse priester-politicus Herman Verbeek. Er diende iets aan die noodlijdende landbouw gedaan te worden en vanaf dan vertaalde die inzet zich in Wervel. In 1993 maakte Wervel zijn rol als draaischijf waar, door 51 zeer diverse organisaties achter een petitietekst te krijgen naar aanleiding van de ondertekening van het GATT-akkoord. De petitietekst bracht een duidelijke visie voor een landbouw met toekomst.

Wervel is op de eerste plaats een beweging bestaande uit vrijwilligers die begaan zijn met rechtvaardige, duurzame landbouw en gezond voedsel. Er zijn 3 mensen in dienst die -deeltijds betaald- zich volledig inzetten voor de beweging. Wervel heeft als organisatie zeker geen mooi afgelijnde structuur. Er zijn enkele basisgroepen die regelmatig samenkomen. Hier is er plaats voor vorming, worden er acties klaargestoomd, beslissingen genomen, enz... Ook is het een plaats waar boeren of boerinnen even op verhaal kunnen komen. Een kleinere groep geïnteresseerden werken mee aan de denktank. Hier worden losse hersenspinsels tot een samenhangend geheel gekneed en op papier gezet. Dat worden dan, in overleg met de basisgroepen, de brochures en andere teksten van Wervel. Er is de Raad van Bestuur die het geheel een beetje tracht in de hand te houden. Een paar keer per jaar komen we met de hele groep samen voor vormingsdagen, een Wervel-weekend of een reis.

Belangrijk in de hele structuur zijn de contacten met andere bewegingen. Daarom de naar buiten uit gerichte structuur.

Thema's en standpunten:

Zie bijlagen. Grote twijfels omtrent zin van GGO's en goede bedoelingen van GGO-producenten.

Naast 'anti-globalisme' algemeen, is biotechnologie, GGO's en landbouw het dominerende onderwerp geworden in de organisatie.

Activiteiten omtrent GGO's:

Reeks publicaties en dossiers waarin wordt ingegaan op GGO's, o.a.

- Mexico's mega-diversiteit bedreigd? (2002)
- Gentechnologie, met de pap in de mond, hebben we er nog iets in te brokken? (1998)
- Patent op 1996. Verslagkrant (1997)
- Gentechnologie, een hapklare brok op ons bord (1997)
- Gentechnologie...een brug te ver? (1996)

Ondertekening van meerdere aanklachten, o.a. tegen VIB-tentoonstelling 'Eet es genetisch' en tegen politieke stilte omtrent de bekende 5 adviezen.

Banden met:

Tal van ngo's en landbouworganisaties.

Bijlage 1 - Wervel

MEXICO'S MEGA-DIVERSITEIT BEDREIGD?

In de maand oktober werd een ophefmakend artikel gepubliceerd in het wetenschappelijk tijdschrift Nature, door een Mexicaans onderzoeker van de universiteit van Berkeley, California: een uitgebreid genenonderzoek op stalen van traditionele maïssoorten in de Mexicaanse staten Oaxaca en Puebla, bevestigde dat deze genetische fragmenten bevatten van commerciële, transgene maïsvariëteiten. De stalen werden verzameld op plaatsen die meer dan 20 km van de dichtsbijzijnde verkeersweg gelegen zijn. Een mexicaanse maïsstaal uit 1971 en een recente Peruaans maïsvariëteit (waar nog geen proefvelden of massale import van transgene maïs hebben plaatsgevonden tot op heden) dienden als bevestiging: ze bleken geen van de gevonden 'gemanipuleerde' genen te vertonen. De opschudding is te wijten aan het feit dat in Mexico, sinds 1998 een moratorium op veldproeven en commerciële teelt van transgene maïs van kracht is. Niemand controleert echter de import van omstreeks 6 miljoen ton maïs vanuit de VSA, waar één derde van de maïssteelt al bestaat uit commerciële gemanipuleerde maïssoorten. Hoewel vooral voor de verwerkende industrie en deels voor consumptie bedoeld, is het onvermijdelijk dat boeren het zaad accidenteel ook

gebruiken om uit te zaaien op hun velden. Sinds kort weten we dus dat niet alleen de maïs in het veld ernaast kan besmet worden, maar dat het verspreidingsgebied door bestuiving op heel korte tijd kan uitdeinen. Het oorsprongsgebied van eeuwenoude maïsvariëteiten, continu gekweekt door autochtone volkeren, wordt hierdoor in het hart getroffen. Ook de mexicaanse overheid was hier reeds een tijdje van op de hoogte door eigen gelijkaardig onderzoek, dat gelijktijdig bekendgemaakt werd.

GGO'S: WHAT'S IN A NAME?

Het fenomeen van de transgenen, in dit artikel verder genetisch gemanipuleerde of gewijzigde organismen (GGO's) genoemd, is intussen geen nieuwigheid meer. De manipulatie of de overschrijding bestaat erin dat een gen dat op natuurlijke wijze niet in het genetische bestand van een organisme voorkomt of kan opduiken, doordat het behoort tot het DNA van een andere soort, door de mens kunstmatig wordt ingebracht. Als bijvoorbeeld een gen van een schimmel in een aardappel kan worden ingebracht, wordt dit een transgene aardappel. Een aardappel kan van nature uit slechts genetisch materiaal uitwisselen met pollen van een soortgenoot of door kruising met een sterk verwante variant. De natuurlijke uitwisseling tussen een aardappel en een schimmel is uitgesloten. Als drager voor dit overdrachtsproces gebruiken biotechnici het DNA van een bacterie die plantencellen en hun kern kan binnendringen en genetisch materiaal ermee kan uitwisselen. Deze techniek is mogelijk geworden doordat de wetenschap op spectaculaire wijze het proces om de chemische structuur van DNA te ontrafelen, heeft kunnen versnellen in de jaren negentig. Door de sequentie van de moleculen te kennen, kunnen ze op een gerichte plaats een gen opsplitsen en met hun knip- en plakwerk van stukken genen beginnen. Men kan ook genetische fragmenten met een soort kanon in de cellen schieten, en hopen dat één ervan op de goede plaats terechtkomt zodat het gen tot uitdrukking komt in de gewenste eigenschap. In het vakjargon wordt het knip-, plak- en overdrachtsproces de "recombinante DNA techniek" genoemd. Die brengt doorgaans niet alleen die genen in die gewenst zijn om een bepaalde eigenschap van het organisme te wijzigen of toe te voegen. Bijvoorbeeld, genen die resistentie voor antibiotica veroorzaken, worden vaak mee met het actieve gen ingebracht. Dit om na het overdrachtsproces die cellen die het gen succesvol hebben opgenomen te kunnen selecteren (het zijn de enige cellen die een toediening van antibiotica overleven).

MINDER BESTRIJDINGSMIDDELEN DOOR "AANGEBOREN" RESISTENTIE?

Er zijn op dit moment twee soorten transgene maïs die ontwikkeld zijn door multinationale ondernemingen om op grote schaal te commercialiseren, en waar het debat in Mexico nu in eerste instantie om zal draaien. De meest verspreide soort (in de VS) is de Bt-maïs, dat een bio-toxine produceert doordat het een gen van een bepaalde bacterie (*Bacillus thuringiensis*) bevat, een bacterie die soms zelfs in de biolandbouw gebruikt wordt in poedervorm om kevers te bestrijden.

Een tweede variant, net als de eerste vooral gecommmercialiseerd door de Amerikaanse agrochemiegigant Monsanto, bevat een gen dat het resistent maakt tegen een bepaald herbicide (glyfosfaat), natuurlijk geproduceerd door hetzelfde bedrijf, onder de commerciële naam Roundup. Hoewel de laatste jaren het absolute aantal gebruikte bestrijdingsmiddelen door de massale introductie (vooral in de VS, Canada en Argentinië) van dit soort gewassen daalt, heeft de beloofde daling van het gewicht aan toegediend chemisch spul zich niet doorgezet in de meeste streken, integendeel.

Het debat tussen voor- en tegenstanders van de transgene maïs centreert zich ook in Mexico rond de mogelijke kosten en baten van dergelijke introductie. De introductie van een nieuwe technologie op de markt heeft altijd voor- en nadelen, die redelijk in te schatten en te bewijzen zijn. Het is echter moeilijk aan te tonen dat een technologische vernieuwing geen schadelijke verband met iets vertoont: hoe ga je het "iets" kennen? Zelfs voor een relatief simpele innovatie als de draagbare telefoon is er (voorlopig) geen sluitend bewijs dat ze geen schade toebrengt aan de gezondheid. Hoe zouden we dan bewijzen dat een transgeen organisme niet schadelijk zou zijn? Dit bewijzen is praktisch onmogelijk omdat de interacties ervan met het de samenleving en het ecosysteem zo complex zijn dat men onmogelijk alle experimenten zou kunnen uitvoeren om de onschadelijkheid ervan te onderbouwen. Het is nu éénmaal het basisparadigma waarop de wetenschap haar conclusies trekt: iets wordt als waar aangenomen, totdat in de hooiberg van fenomenen die met elkaar in verband staan de schadelijke speld wordt gevonden en het omgekeerde kan bewezen worden.

WANNEER DE VOS DE PASSIE PREEKT...

De rechtstreekse voordelen van Bt-maïs (conform de argumentatie van de bedrijven die gewassen met deze 'karaktertrek' commercialiseren) zijn de volgende: de productie stijgt omdat de vraat door allerlei insecten

vermindert (in het bijzonder die van de stengelboorder, die zoals doet vermoeden de stengel opvreet waardoor de maïsplant bij het minste omvalt); er moeten minder andere, klassieke insecticiden gebruikt worden, die trouwens steeds minder effect beginnen te hebben door resistentie van de insecten ertegen; het biedt een oplossing voor het wereldvoedselprobleem, grotere winsten en een opluchting voor de landbouwers die veel minder complexe toedieningen van insecticiden moeten uitvoeren om insectenplagen het hoofd te bieden.

DE STENGELBOORDER

Door de grootschalige introductie in Latijns-Amerika, zo zeggen de agro-bedrijven, kan de regionale landbouwproductie aldaar zijn "achterstand" inhalen.

Het voordeel van de Roundup maïs zou erin bestaan dat de competitie van onkruiden wordt verminderd doordat het glyfosfaat lustig kan worden gebruikt om alle vegetatie uit te roeien zonder dat de maïsplant zelf daar last van heeft.

Voordelen op korte termijn aangetoond in de USA betekenen nog geen voordelen op lange termijn, en zeker geen voordelen voor Mexico. Ten eerste is er nog niet nagegaan of het Bt-toxine ook tegen de insectenplagen in Mexico een doeltreffende oplossing is: de stengelboorder en kevers die in de VS het grootste probleem vormen voor de maïssteelt zijn dat niet noodzakelijk in Mexico. Daarenboven gebeurt veel van de maïsproductie in Mexico nog op kleinschalige wijze, waar in tegenstelling tot de 'great plains' van Amerikaanse monocultuur nog andere mechanismen van gewasbescherming bestaan, zoals de vruchtwisseling en de combinatie van gewassen in hetzelfde veld, of het bestaan van méér natuurlijke insectenpredatoren (doordat maïs een gewas is dat sinds duizenden jaren geselecteerd is geweest, waardoor het in evenwicht met zijn natuurlijke vijanden staat binnen complexe lokale agro-ecosystemen). De opkomst van hoog productieve maar kwetsbare "hybride" Groene-Revolutie zaden gedurende de laatste decennia (sinds de 'groene revolutie') erodeert wel dit proces van natuurlijke resistentie. Ook voor de herbicidetolerante soort zijn de voordelen in Mexico nog niet op afdoende wijze aangetoond. Het is best mogelijk dat het gemiddelde Mexicaanse klimaat en de bodem andere condities scheppen die het herbicide-effect teniet doen. Zo tolereren kleinschalige Mexicaanse landbouwers in bepaalde gewasgroeiastadia vaak het onkruid, omdat het verkoeling brengt, vocht vasthoudt, en de residu's het veld in goede staat bewaren voor het volgende

groeiëizoen. Zodoende staan de kwantitatieve voordelen vast noch voor de Mexicaanse samenleving, noch voor de boer.

MAÏS IN MEXICO: KIEZEN VOOR DIVERSITEIT OF PRODUCTIVITEIT?

Traditionele maïsvariëteiten zijn vaak droogteresistent. Het "habitat" van gemanipuleerde maïs: monocultuur in lange, veelvuldig bespoten rijen. De keerzijde van de medaille: naast deze al of niet vermeende voordelen zijn er de mogelijke nadelen, die kunnen onderverdeeld worden in risico's voor de mens en risico's voor de ecosystemen. Alhoewel bijvoorbeeld het Bt-toxine in alle delen van de gemodificeerde maïsplant voorkomt, schijnt het niet direct een probleem te vormen voor de menselijke gezondheid. Wel is al vaak gewezen op het mogelijke risico van de reeds vernoemde antibiotica-resistentiegenen. Reeds lang is het aangetoond dat bacteriën zeer gemakkelijk genetisch materiaal uitwisselen (hoe lager een organisme op de evolutieladder staat, hoe gemakkelijker het dit doet als middel om te overleven). Het gevaar dat (kwaadaardige) bacteriën in onze darmflora DNA opnemen via transgene maïs en schrikwekkende proporties gaan aannemen in onze samenleving wiens geneeskunde op antibiotica gebaseerd is, is verre van denkbeeldig. Een andere complicatie is dat het ingebouwde gen door reacties de structuur van het bestaande DNA kan veranderen. Het grootste deel van het DNA van levende wezens is inactief, en we kennen er de mogelijke functie niet van. Activering van dit 'slapende' afval in het genetische materiaal, waardoor het zou kunnen leiden tot de productie van eerder onbestaande eiwitten bijvoorbeeld, zou bijvoorbeeld allergische reacties kunnen uitlokken.

Het effect op de natuur is van dezelfde aard. Recent hebben wetenschappers vermoedens geuit omtrent een mogelijk versnelde resistentie van de insecten tegen het toxine. In de natuurlijke vorm komt de bacterie slechts voor in verzwakte, giftige vorm aan de oppervlakte van de plant. Het insect komt direct ermee in aanraking waardoor het toxine zich vastzet op de wand van het spijsverteringskanaal. Bij de Bt-maïs bevindt het toxine zich echter in verdunde vorm in alle cellen van de plant. Het insect komt hierdoor op veel constanterere wijze in aanraking met het toxine, waardoor de kans dat een bepaald insect het contact overleeft en de voorloper vormt van een resistent ras, veel groter wordt. Door het feit dat de maïsoort ook veel langer op de markt zou kunnen blijven dan de klassieke insecticiden (door de hogere investering die teruggewonnen moet worden), is de kans op insectenresistentie groter. Onevenwichten in de insectenpopulatie

kunnen ook leiden tot schade aan andere gewassen.

Deze resistentiemechanismen zijn misschien nog de grootste directe bedreiging voor het milieu in een mega-biodivers land als Mexico. Door milieubewegingen als Greenpeace wordt meestal als grootste gevaar aangehaald dat de transgene maïs zal kruisen via het pollen met de natuurlijke voorouder van de maïs, teosinte, en deze genetisch zal 'vervuilen'.

Maïs en teosinte, zijn directe voorouder

Het risico van verdwijning van teosinte of dat deze tot een soort gemuteerd superonkruid uitgroeit, lijkt onwaarschijnlijk volgens wetenschappers. Cultuurmaïs is duizenden jaren lang om zijn grote kolf en voedingswaarde geselecteerd geworden, terwijl teosinte tegenwoordig door boeren beschouwd als een hardnekkig onkruid dat zijn zaden niet op een kolf vasthoudt maar laat vallen. Het is mogelijk dat de herbicide-resistentie wordt overgedragen op de wilde variant door bestuiving (dat werd bevestigd door de studie in Nature). De teosinte zou echter ook de kolf-eigenschappen van de cultuurmaïs overerven en zich dus niet meer op natuurlijke wijze kunnen voortplanten. Hierdoor zou de gemuteerde teosinte niet buiten zijn huidige huidige niche kunnen treden. Insekten die belangrijk zijn voor ecosysteemevenwicht en eventueel zouden kunnen sterven door het Bt-toxine (zoals in enige mate kon worden aangetoond voor de monarchvlinder, die in aanraking komen met het stuifmeel), zijn natuurlijk niet zozeer geografisch beperkt tot één ecologische niche.

MÉXICO GENÉTICO

Erger dan de invloed op de natuurlijke voorouder van de maïs is in eerste instantie nog de invloed op de zowat 300 variëteiten van cultuurmaïs, elk aangepast aan de lokale omstandigheden van bodem en klimaat. Dit omvat een enorm genenreservoir, dat door lokale landbouwers in stand wordt gehouden, en waar ten allen tijde kan teruggegrepen worden om een "modernere", hoogproductieve maïsoort die kampt met bijvoorbeeld virusziektes te redden.

Het CIMMYT tracht al decennialang met –traditioneel- verbeterde hybridevariëteiten de mexicaanse maïsoorten te verbeteren. Vermoedens dat hun enorme maïszaadbank ook met gemanipuleerde genen zou besmet zijn, worden voorlopig ontkend.

De variatie aan omstandigheden waar dit patrimonium door zijn genetische diversiteit aan aangepast is,

kan nooit evenaard worden door een kunstmatige genenbank (zoals er één bestaat in Mexico, het CIM-MYT). Hoe goed zulke genenbank ook beheerd wordt, het kan nooit tippen aan de constante evolutie en dynamiek waaraan gewassen in de vrije natuur blootstaan. Op zijn beurt staat zulke zaadbank trouwens zelf bloot aan genetische vervuiling, waardoor een deel van de traditionele maïseigenschappen verloren gaan voor toekomstige veredeling.

Hoewel we nog niet weten welke genen juist worden overgedragen naar de traditionele variëteiten, en welke effecten deze transferts hebben, is het onvermijdelijk dat traditionele eigenschappen zullen verdwijnen of veranderen. Dit fenomeen noemt men genetische erosie: een gen dat een lokale maïsoort bijvoorbeeld bestand maakt tegen droogtestress, zou kunnen verdwijnen door een genoverdracht van een hoogproductieve transgene maïs die juist heel gevoelig is, die steeds "in de watten" moet worden gelegd met irrigatiewater, kunstmest en pesticiden. Deze genetische erosie komt bovenop het reeds bestaande verlies aan maïsvariëteiten door introductie van hoogproductieve niet-gemanipuleerde "hybriden": momenteel zaaien boeren slechts 20% van de variëteiten waarover ze in de jaren dertig van de vorige eeuw beschikten: de rest is gewoonweg verdwenen, in onbruik geraakt en verdrongen door de modernere variëteiten. En met hen alle specifieke eigenschappen die op dat moment niet zo interessant meer leken, maar in de toekomst vitaal hadden kunnen blijken voor de genetische "verjonging" van een gewas, en als het gaat over een gewas als maïs, vitaal voor de voedselvoorziening van een belangrijk deel van de wereldbevolking.

De traditionele variëteiten vormen ook het enige volwaardig lokaal alternatief voor de kapitaalsintensieve monocultuurvariëteiten die de autonomie van de boer in gevaar brengen, hem afhankelijk maken van zijn kapitaalcracht om zaad en inputs te kunnen kopen, en het ecosysteemevenwicht verstoren. De druk op het gezinsbudget van kleine landbouwers en dalende gewasprijzen onder invloed van de globalisering vertalen zich recentelijk in landen als Mexico en India in een schrikwekkende stijging van zelfmoorden onder hen.

De boeren aan handen, voeten én portemonnee gebonden

Het is duidelijk dat Monsanto de boer afhankelijk wil maken als een bewuste verkoopsstrategie. Door zijn patenten op de eigenschappen die het heeft ingebracht in de genen van zijn zaadvariëteiten, is het illegaal geworden een deel van de opbrengst van dit jaar te behouden om volgend jaar te herzaaien. Daardoor zijn boeren verplicht elk jaar nieuw zaad te kopen. Vanuit handelsstrategisch oogpunt heeft het transgeen gewas duidelijke voordelen op traditionele gewassen: een boer moet het elk jaar aankopen om er gebruik

van te kunnen maken (dit systeem zou zelfs in de plant zelf kunnen ingeprint worden, via het beruchte "terminator" gen, dat het zaad steriel maakt – dus onmogelijk te herzaaien; volgens sommige wetenschappers zou dit ook de oplossing zijn voor de genetische vervuiling zelf!!). Daarom dat de Amerikaanse regering de zaadindustrie ook subtiel én openlijk heeft gepromoot, als vaandeldrager van hun vrijhandelsbeleid van de jongste twintig jaar. Noord-amerikaanse voedsel(nood)hulp naar Latijns Amerika bleek de voorbije jaren vaak een aanzienlijk deel genetisch gemanipuleerd zaad te bevatten. Alle verantwoordelijke overheidsdiensten hebben ook met klem het gebod om een label voor transgene ingrediënten in voedingswaren op verpakkingen te vermelden, bestreden, hoewel er wel zeer strenge verplichtingen gelden voor ingrediënten zelf en de voedingswaarde ervan.

Sinds 1998 is er vanuit Europa, uitdeinend naar Azië, een golf ontstaan van onrust over het mogelijke effect van gemanipuleerde genen op de menselijke gezondheid. Hoewel nog zeer omstreden, heeft het voorzorg-principe vaste voet gekregen: van Europese supermarktketens, Japanse bierbrouwerijen, tot Amerikaanse babyvoedingsfabrikanten en zelfs een Mexicaanse tortillaproductent, allemaal hebben ze door de druk van verontruste consumenten maatregelen genomen om transgene maïs of soya (nog een "succesvol" produkt van Monsanto) te bannen uit hun productieketens. Ontwikkelingslanden vrezen ook voor de politieke afhankelijkheid: wat zijn de implicaties van een boerenpopulatie die elk jaar nieuw zaad moet kopen?

Milieu- en consumentenbewegingen trachten op alle –ook cynische- manieren aan de consumenten duidelijk te maken dat de verspreiding van GGO's in voedsel verregaand is zonder dat zij er weet van hebben of een bewuste keuze kunnen maken het te eten of niet.

BAAS OVER EIGEN DIVERSITEIT ÉN EIGEN BUIK

Monsanto heeft intussen wat van zijn arrogantie en agressieve marketingpolitiek ingeboet onder druk van ongeruste aandeelhouders, en sinds kort is het genetisch gemanipuleerde gewasareaal in de USA terug ingekrompen omdat boeren ongerust zijn over onzeker afzetmarkten in het buitenland. Maar de strijd om de heerschappij en uitbuiting over alles wat van levensbelang is voor overleving van de mens gaat door. Miljoenenverslindende reclamecampagne's moeten de publieke opinier ervan overtuigen dat de GGO's milieuvriendelijker en veiliger zijn. Heel wat wetenschappers, ook in de ontwikkelingslanden, zijn loyaal aan de biotechnologische industrie, en gaan in de tegenverdediging met wetenschappelijke onderzoeken of

minder wetenschappelijke argumenten. Studies over het schadelijke effect van gemanipuleerde maïspollen op monarchvlinders, mogelijke resistentieverschijnselen bij insecten..., worden steevast afgekraakt door een resem tegenartikels die wijzen op de zwakke punten van de studie om dan in één adem te argumenteren dat: "r-DNA technology does not harm the environment or cause risk to the biodiversity but on the contrary, aids and promotes the reduction of toxic wastes that would otherwise be generated from massive application of pesticides and herbicides to protect the crops." Lees goed: de biodiversiteit zou dus verhogen! In hun tegenaanval gaan ze cynisch voorbij aan het recht van de Mexicanen om het voorzorgprincipe en hun soevereiniteit te handhaven. Autochtone volkeren wijzen daarenboven op het totaal gebrek aan respect tegenover hun cultureel erfgoed én dagelijkse overlevingsbron dat de lokale maïs voor hen is.

In hun ijver om te wijzen op de uitdagingen om de wereldbevolking binnen twintig jaar te voeden, en de voor hen primordiale rol die de GGO's daarin spelen, vergeten zij het hele scala aan andere lokale oplossingen waaraan NU kan gewerkt worden, en niet in het minste de sociale verdelings- en prijsmechanismen die de problemen van de hongerigen vandaag kan ledigen. Zij worden daar in bijgetreden door het jongste rapport van het UNDP (United Nations Development Programme), dat de "magische" rol van nieuwe technologieën in de bestrijding van de armoede benadrukt, alsof arme aziaten zitten te wachten op genetisch gemanipuleerde rijst die zelf het vitamine A zou produceren die ze nu tekort komen, (met veelvoorkomende blindheid tot gevolg). De meerderheid van hen verkiest ongetwijfeld de problemen van hun éézijdige dieet op te lossen door de middelen te hebben om dagelijks één mango en één wortel te kunnen kopen, dan door 2 kilo rijst te moeten eten.

Hoewel een strenge wetgeving rond GGO's (genetisch gemodificeerde organismen) vorm krijgt op bijvoorbeeld Europees niveau, is in vele ontwikkelingslanden de wetgeving onbestaande, of ten hoogste embryo-naal en niet efficiënt afdwingbaar. Bescherming van het genetisch patrimonium is weliswaar als een recht ingeschreven in de Conventie voor de Biodiversiteit, maar niet echt juridisch doorgedrukt door de boycot van enkele grote graanexporterende landen. Mexico is nu druk bezig met zijn biodiversiteit te inventariseren, want naast de "genetische vervuiling" die het milieu bedreigt, duiken ook meer en meer gevallen van "biopiraterij" op, het oneigenlijk toeëigenen door een bedrijf van lokale variëteiten en kennis vergaard gedurende duizenden jaren door de plaatselijke bevolking, om het te patenteren en landbouwers ervoor te doen betalen. Zo kon Mexico recentelijk maar ternauwernood een patent op een West-Mexicaanse gele

boonvariëteit ongedaan maken van een Amerikaan die zei de boon zelf veredeld te hebben.

Als we de logica van de patenten verder doortrekken, kan elke Mexicaanse boer trouwens de dupe ervan worden: als inderdaad GGO-genen in grote maten verspreid zijn onder de traditionele variëteiten, kunnen al deze boeren in theorie door Monsanto voor de rechtbank gesleept worden. Zelfs al is Monsanto's patent niet erkend in Mexico, dan nog zouden zij het recht hebben de export van de mexicaanse maïs naar een land dat het wel erkent, te blokkeren...

VAN ZAAD NAAR WATER

Alle middelen zijn goed voor biotech-bedrijven om de deur open te zetten naar de levende hulpbronnen van een land. Onlangs lekte het geheime akkoord tussen het Amerikaanse bedrijf Diversa en UNAM (Universidad Nacional Autónoma de México) uit: in ruil voor enkele duizenden dollars materiaal en trainingen om stalen van bacteriën te nemen, verwierf het bedrijf het recht op geneeskundige en andere patenten voortvloeiend uit de staalnames, mits betaling van een halve (!) percent op de inkomsten ervan. Dit betekent "cru" uitgedrukt dat de mega-diversiteit van Mexico twintig keer minder waard zou zijn dan die van Amerika, waar een gelijkaardige deal voor staalnames in een nationaal park zou worden afgesloten in ruil voor 10% van de winsten. Alle wetgeving rond compensatie van autochtone volkeren of individuen werd met de voeten getreden, en privébelangen kregen een voet (of beter gezegd breekijzer) binnen om een onbestaand recht op Mexico's genetische rijkdom te claimen. In Costa Rica verwierf een agro-bedrijf enkele jaren geleden het recht om twee jaar lang ALLE biodiversiteit in het oerwoud van het land te exploiteren, voor de prijs van één miljoen dollar. Niet moeilijk dat autochtone volkeren beginnen te protesteren voor deze flagrante schendingen van hun rechten en bestaansmiddelen; en ook de ethische dimensie van de problematiek wordt meer en meer aangkaart. Naast de vraag of publieke natuurbronnen geprivatiseerd kunnen worden ter winstbejag, zullen ook fundamentele principes een rol beginnen spelen: in hoeverre kunnen we nog aanvaarden dat b.v. kouderesistente genen uit poolvissen worden ingebracht in aardbeiplanten zodat deze beter kunnen ingevroren worden...? Als mensen niet wakker liggen van het overschrijden van soortgrenzen op zich, maken velen zich toch wel bedenkingen rond het mixen van planten- met dierengen. En voor elke duizend pogingen die de wetenschappers ondernemen om het in hun (beperkte) ogen gewenste gewas of dier te verkrijgen, zijn er 999 "gedrochten" die onverwachte eigenschappen vertonen. Doordat wetenschappers zich richten op verandering van één aspect van een heel complex

organisme, krijgen de andere aspecten niet de tijd om zich mee aan te passen (die ze door klassieke, veel trage-re, veredelings- en kruisingstechnieken van planten of dieren, wél krijgen). Het gen wordt opgedrongen, geforceerd, zonder dat de natuurlijke omgeving door evolutie met het organisme in evenwicht kan komen.

Wat dit betreft, is het hele gentechnologische debat kenmerkend voor het absurde geloof van de mens, en in het bijzonder van de politici en wetenschappers (en sociologen!), in de maakbaarheid van de wereld. In de natuur, in de samenleving, zijn veel complexere mechanismen en processen geldig, waarop wij nooit geheel vat zullen hebben. Door de verregerende specialisering van de wetenschap, is een algemeen beeld op de impact van menselijke ingrepen op de natuur, in zich onmogelijk. Wat wetenschappers doorgaans doen, is een abstractie maken door een deelaspect (één gen) af te zonderen, en dan een uitspraak doen over het geheel (een organisme of een ecosysteem).

De stijgende controverse en onzekerheid rond de korte-termijntoekomst van GGO's zal bedrijven als Monsanto niet beletten om ook andere natuurlijke levensbronnen de wetten van het marktsysteem op te leggen. Één van de nieuwe potentiële cash cows is voor het bedrijf de monopolisering van het water en de aquacultuur. Met de hulp van publieke investeringen en internationale ontwikkelingsfinancierders, willen ze controle verwerven over zowat de meest cruciale basisconditie van het leven, dat zodoende verdingd en vermarkt kan worden. Lokale groepen hebben decennialang naar gelijke waterrechten en een autonome waterverdeling gestreefd in landen als Mexico en India, en zo simpele mechanismen gecreëerd om water efficiënt te gebruiken en misbruik te voorkomen. Vele vissoorten vormen de basisbron voor proteïnen van arme mensen. Water moet blijvend als een gemeengoed kunnen beheerd worden zonder controle door een biotech bedrijf dat iedere Mexicaan met een fles water wil doen rondlopen.

TOT SLOT

Hoe meer agrobedrijven greep krijgen op het modificeren van nieuwe gewassen door genetisch materiaal te verzamelen, en ze te testen en verspreiden door het ontwijken van regulering in landen die niet de middelen hebben om controle-organismen te implementeren, hoe groter hun macht zal worden om boeren die de middelen niet hebben om de GGO's aan te kopen uit de markt te drukken, en te bepalen wat de consument in de toekomst op zijn bord krijgt. Of zoals een biotech consultant, Don Westfall, het uitdrukt: "The hope of the industry is that over time the market is so flooded [with GMOs] that there's nothing you can do about it. You just sort of surrender"

Mexicanen die in hun rijke eetcultuur zo trots zijn op hun enorme variatie aan chilipepers, (witte, blauwe, gele...) maïssoorten, bonen, cactusplanten... zullen zij toegeven aan verketchupte eenheidsworst? Greenpeace voerde reeds meerdere protestacties en startte in samenwerking met enkele NGO's alvast een campagne getiteld "Tortillas de las buenas, tortillas de maíz mexicano, libres de transgénicos". De Mexicaanse consumenten zouden zoals elders in de wereld wel eens de doorslaggevende factor kunnen worden en de agrobusiness een toontje lager doen zingen. Ondertussen roeren bioboeren zich uit vrees voor verlies van GM-vrije markten zoals Europa. In Canada zijn de eerste processen begonnen rond de contaminatie van biogewassen door GGO's. Is de Frankenstein-maïs soms een geschenk van Bush om het "autochtone ras" te verbeteren? Om productiever te worden! Stel je voor, bionische tortillas, genomische tamales, moleculaire pozole.... een genetisch gemanipuleerd basisvoedselpakket!

De roep van civiele organisaties, opdat de "Food and Agriculture Organization" van de VN (FAO) en de "Consultative Group on International Agricultural Research" (CGIAR) grondige studies zouden doorvoeren naar de potentiële gevaren van GGO's in hun respectievelijke biodiversiteitscentra van oorsprong, wordt luider. Landen moeten ter bescherming van deze centra het Voorzorgsprincipe kunnen invoeren en een effectief moratorium tegen introductie van GGO's doorvoeren. De ernst van de huidige genetische roulette met de wereldvoedselzekerheid moet aangekaart worden op de Biodiversiteitsconventie in Den Haag (in april), de Wereldvoedseltop (in juni), en op de RIO+10 top in Johannesburg.

Voorlopig gaan de massale importen/dumping van goedkope, deels gemanipuleerde, VS maïs in Mexico echter door (à rato van zo'n 4-5 miljoen ton per jaar), daarbij gesteund door de overheidspolitiek die de NAFTA-vrijhandel wil stimuleren. De toekomst zal uitwijzen of de Mexicanen een voorkeur geven aan hun potentieel 18 miljoen ton eigen, meerwaardige maïs met superieure eigenschappen om de échte mexicaanse tortilla's te bereiden. Intussen laait het debat om het symbolische gewas verder op... In Mexico, zijn de mensen de maïs en... de maïs is de mensen.

REFERENTIES (VOOR MEER INFO)

<http://www.laneta.apc.org/biodiversidad/transgen.htm>

<http://www.etcgroup.org> (communiqué # 74: Contaminated Corn and Tainted Tortillas - Genetic Pollution in Mexico 's Centre of Maize Diversity)

Bijlage 2 – Wervel

GRAAN VAN ALLE MARKTEN THUIS

Je moet geen taco of loempia eten om thuis te komen in de wereld. Met één beet in een sneetje acht-granenbrood met vleessla dragen de gevolgen van je eetlust onmiddellijk tot in Canada, Afrika en het tropisch regenwoud in Brazilië...

Vis bij rijst

Reeds 10.000 jaar geleden betekende het ontstaan van de landbouw een ingrijpende culturele revolutie.

Tarwe, rogge en gerst hebben gedurende eeuwen niet alleen mens en vee, maar ook de ganse maatschappij in al haar economische, sociale en culturele aspecten gevoed. Graan is nog steeds de ruggengraat van onze voeding en -tot voor kort- ook van de Vlaamse landbouw.

Ook in andere culturen vormen rijst, maïs, gierst, quinoa of andere zetmeelteelten zoals maniok of kookba-naan nog steeds de centrale as van de lokale samenleving.

In vele landbouwsystemen over de hele wereld is de teelt van graangewassen een geïntegreerd productie-systeem waarbij ook plantaardige en dierlijke eiwitten en vitaminesupplementen gewonnen worden om een evenwichtige voeding te verzekeren. In de traditionele Centraal-Amerikaanse velden is maïs letterlijk de kapstok waaraan andere gewassen zoals bonen zich fysiek kunnen optrekken. In vele delen van Azië wordt er in de rijstpadies³ vis gekweekt. Zo staat de productie van basisgranen onrechtstreeks in voor een integrale voeding.

Ook het bereide graan, de 'boterham' in onze traditie, staat niet op zich. Het is als een houder voor de 'toe-spijs'. Hetzelfde gaat op voor de diverse koeken, broden, beignets en loempia's die wereldwijd als verpak-king of drager dienen voor eiwitrijke aanvullingen.

LEVENGEVEND GRAAN

In vele culturen identificeert de mens zichzelf met zijn belangrijkste graangewas en stelt men het begin van

het scheppingsverhaal gelijk met het ontstaan van de landbouw en de eerste teelt van graan.

Ook het verwerken van graan via kook-, kiem- of bakproces door de vrouw, naar analogie met zwangerschap en geboorte, en tot bier via fermentatie door de man, is een universeel gegeven waar het doorgeven van het leven centraal staat. Onze traditionele verjaardagstaart (die we nog graag zelf bakken) heeft dezelfde connotatie. De positieve invloed van (volkoren)brood op de vrouwelijke vruchtbaarheid verwoorden we nog stellig: "van korstjes krijg je dikke borstjes!"

GRAAN ALS HANDELSPRODUCT

Met de recente ontwikkelingen in landbouw en voedselverwerking heeft het graan heel wat te verduren. In de naoorlogse periode werd de landbouw ondersteund om voor voldoende voedsel te kunnen zorgen en nieuwe sociale onrusten te vermijden. De chemische industrie die ook de wereldoorlogen had gevoed met munitie en strijdgassen, wierp zich op de productie van kunstmest en bestrijdingsmiddelen. Dit bepaalde in grote mate de modernisering van de landbouw met militaire principes zoals uniformiteit, controle en bestrijding. Tijdens de Vietnamoorlog schakelde Monsanto moeiteloos terug op ontbladeringsmiddelen. De teelt van graan werd geautomatiseerd in grote monoculturen en met de nodige chemie gevoed en behoed voor ongedierte en ziekte. Vooral het milieu en de voedselzekerheid van de kleine boeren - hoe tegenstrijdig het ook mag lijken - moesten wereldwijd plaats ruimen voor de enorme productieverhoging. Maar ook sociale waarden zoals samenwerking en solidariteit bij het zaaien en oogsten, gingen verloren. De culturele aspecten van zingeving – graan als levensbrenger – worden verplaatst door brute economische beschouwingen: graan als wereldwijd handelsproduct en als wapen van Noord naar Zuid. Ook de bereiding van graan onderging grote veranderingen. Het malen en familiale bakken en brouwen met lokaal voortgezette fermenten werd stilaan door de voedingsindustrie overgenomen. Gist werd biotechnisch en genetisch gemanipuleerd en aan bloem en bier werden 'verbeteraars' toegevoegd. Het is een mondiaal verhaal. Tot voor kort werden de traditionele tortilla's⁴ in Mexico door de vrouw bereid in een rituele handeling die verder ging dan enkel het materiële voeden. Nu worden de Mexicaanse tortilla's machinaal aangemaakt met tarwebloem. De voedselkwaliteit (minder eiwit en calcium) daalt aanzienlijk en de voortzetting van het leven van dag op dag is niet langer in handen van de vrouw.

UIT HANDEN

We hebben uiteindelijk veel uit handen gegeven, met de bedoeling te specialiseren, samen te werken en te verbeteren. Ons broodgraan komt nu uit Canada en de V.S., maar het respect voor graan en meer algemeen voor voedsel is uit de boot gevallen... De oplossing moet – niet alleen volgens Wervel – veel ruimer zijn dan de biologische teelt. Het respect herstellen gaat verder dan teelttechnische factoren.

Ook sociale aspecten spelen mee. Voedselproductie en de productiefactoren grond en zaad moeten terug in boerenhanden gegeven worden. Voedselverwerking moet als eerste bezorgdheid een gezonde voeding hebben en niet winst. Ook kortere distributieketens zijn essentieel voor de zoektocht naar rechtvaardige en verantwoorde voeding.

Politieke en culturele aspecten zijn mogelijk nog belangrijker. Elk volk moet het recht hebben op het zichzelf voorzien van cultuur-eigen voedsel dat zin geeft aan het leven en dat evenwichtig voedt op een materiële en spirituele manier. Dit noemen we voedselsoevereiniteit : het zelfbeschikkingsrecht van een volk over eigen voedselproduct

NOORD-ZUID

In dit kader verdiepen we volgende Noord-Zuid interacties die integraal deel uitmaken van de landbouwproblematiek hier:

HONGER VOOR DE HONGERIGEN

Uitvoer van graan is niet alleen een oplossing voor een lokale overproductie. Graan-dumping is een wapen om controle te krijgen over andere markten en nationale regimes. Officieel wordt het ingezet tegen honger en ook wel tegen sociale onrust. "Food for Peace" noemde het in 1955 opgestarte V.S.-project voor graanexport naar het Zuiden. Sinds de jaren '80 voert ook de E.U. eenzelfde graan-exportpolitiek.

De lokale voedselzekerheid en de kleine boer zijn echter bij de indirecte slachtoffers te rekenen. Goedkoop ingevoerd graan ontwricht de lokale markt en induceert een verschuiving van de lokale productie van basisvoedsel naar exportgewassen. De boer komt in een afhankelijke en kwetsbare positie brengt voor de afzet van zijn product en de consument wordt afhankelijk van ingevoerd basisvoedsel.

De introductie van tarweteelt of van 'verbeterde' rijstsoorten betekende wereldwijd ook voor de teloorgang

van de integrale productiesystemen en voedingspatronen.

Daarbij komt nog dat men samen met graan of brood ook een gans cultureel gedachtegoed dumpst en men zo de lokale cultuur ondermijnt en de kracht om weerstand te bieden aan het stofzuigereffect van de globalisering. Het zachte en zoete brood uit het Westen is een voorgekauwde bijtklare hap om te ontkomen aan de marginale status en de discriminatie die lokale culturen toegedeeld krijgen wereldwijd.

Uiteraard mogen we niet vervallen in paternalisme en denken dat wij beslissen of Afrika baguette eet of niet. Dat recht hebben we niet, wel de plicht om lokale culturen, lokale landbouw uit de marginaliteit te halen - ook hier in België – en de ruimte te vrijwaren die de boeren toekomt om de eigen landbouwproductie en -verwerking leven te geven en dynamisch te houden.

De verbroken cyclus

Ons consumptiegedrag en onze landbouw plegen roofbouw op ons land, maar ook, en vooral, op andere streken. Eén van de duidelijkste voorbeelden is de massale invoer van soja uit het Zuiden. In tientallen voedselproducten wordt soja of sojaolie verwerkt. Ook aan brood wordt het meestal toegevoegd. Voor de verwerking in veevoeders wordt soja massaal ingevoerd uit Brazilië. Wat vroeger een integraal landbouwsysteem was (graan voor veevoeder en stro voor mestverbetering), is nu opgesplitst. Daarmee is een voor de landbouw wezenlijke kringloop verbroken. Mest en nitraat zijn bij ons een overlast en mestexport wordt als een ernstige oplossing besproken. In Brazilië werden eerst de beste gronden ingenomen voor de teelt van deze eiwitrijke boon, en nu moet het regenwoud wijken. De teelt van soja in deze streek heeft meer van mijnbouw dan van landbouw en na enkele jaren blijft de naakte ondergrond onvruchtbaar achter. Vergeten wordt bovendien dat plantaardig eiwit energetisch gemiddeld zevenmaal efficiënter wordt geproduceerd dan dierlijk eiwit.

Belangrijke graanteelten zoals rijst en maïs trekken de aandacht van industrie en onderzoeksinstituten. Daar liggen grote economische belangen. Bedrijven werpen zich op zaadveredeling via hybridisering en genetische manipulatie. De handel in maïszaad bedraagt in de VS jaarlijks 4 miljard \$ ten laste van de boeren. Ook hier spreken we dus beter van 'roof' dan van 'handel'.

Traditionele landbouwers die eeuwen hebben ingestaan voor de veredeling ervan, noemen zichzelf geen 'eigenaar' van hun teelten, maar uiten zich wel duidelijk tegen het misbruik ervan of het gebrek aan respect voor het basisvoedsel en zijn lange geschiedenis van zorgvuldige selectie en zorgzame teelt. Het genetisch

manipuleren en patenteren van granen druist in tegen de leven-gevende functie die graan toekomt. Dan spreken we nog niet over het gebruik van maïszetmeel in andere industriële producten zoals autobanden of springstoffen.

Zo voorspellen de Q'eqchi, bij aanhoudend gebrek aan respect, grote plagen die gans de maïsteelt zullen 'binnenhalen'.

ZAAD VOOR DE TOEKOMST?

Bio-graai is in dit alles een belangrijke toetssteen voor de biologische landbouw. Tegenstanders durven beweren dat de biologische landbouw nooit de wereldbevolking zal kunnen voeden. Graan maakt het belangrijkste aandeel uit van dat werelddieet.

Een zeer groot deel van de wereldgraanproductie (en andere zetmeelteelten) wordt nochtans biologisch gerealiseerd, volgens traditionele landbouwsystemen, en bovendien dikwijls met hoge rendementen. Deze systemen kunnen ons veel leren in verband met ecologische, sociale, culturele en economische duurzaamheid. De boeren in deze systemen verdienen onze steun. Ze bieden alternatieven aan tegenover het oprukkende moderne landbouwsysteem en de geglobaliseerde uitsluiting.

De wereldvoedselproductie zou meer gebaat zijn bij een wereldwijde verbreiding van de manier waarop vele boeren in het Zuiden tegenover levengevend graan aankijken dan bij een globalisering van lokale graansoorten als dood product.

VREDESEILANDEN

Contact:

Vredeseilanden

Blijde Inkomststraat 50 3000 Leuven

Tel.: +32(0)16/31.65.80 Fax: +32(0)16/31.65.81

info@vredeseilanden.be

<http://www.vredeseilanden.be>

Werking:

Vredeseilanden is een ongebonden ontwikkelingsorganisatie die programma's steunt in veertien landen in Afrika, Latijns-Amerika, Azië en in Vlaanderen.

Ze komen zelf niet in actie, maar maken initiatieven van 150 organisaties, boeren- en vrouwengroepen mogelijk. Vredeseilanden geeft hun de kans hun plannen tot een goed einde te brengen. De aandacht gaat vooral uit naar programma's die rechtstreeks of onrechtstreeks met voedselzekerheid te maken hebben; het recht van iedereen om over voldoende en gezond voedsel te beschikken.

Er is een jaarlijkse 'help de honger de wereld uit' Vredeseilanden-campagne (altijd in januari). In de loop van het jaar worden nog andere, variërende campagnes opgezet, dit jaar o.a. omtrent het World Social Forum, Ecuador, de Wereldvoedseltop e.a.

Details organisatie:

De organisatie is oorspronkelijk ontstaan uit het activisme van Dominique Pire, die in 1958 de Nobelprijs voor de Vrede kreeg voor zijn werk met vluchtelingen en oorlogsslachtoffers van Wereldoorlog II. Vanuit de idee dat ontwikkeling zonder vrede onmogelijk is, sticht Dominique Pire in 1962 een eerste "vredeseiland" in Gohira, BanglaDesh. Die streek lag op dat moment in puin door een cycloon. In India, Centraal-Afrika en Latijns-Amerika werden de volgende decennia nog 'Iles de Paix' gesticht.

Maar in 1980 maakt Vredeseilanden maakt zich los van het Iles de Paix en wordt een onafhankelijke, pluralistische ontwikkelingsorganisatie. Haar hoofdactiviteiten bestaan erin fondsen te werven en campagne te voeren in Vlaanderen ter ondersteuning van projecten in Afrika en Zuid-Amerika.

Vredeseilanden kan rekenen op de steun en actieve medewerkers van talloze vrijwilligers.

- 350 vrijwilligers organiseren de lokale comités
- 200 jeugdgroepen nemen deel aan de straatactie
- 1300 vrijwilligers brengen Vredeseilanden in hun school of vereniging
- 8000 vrijwilligers voeren campagne voor warenhuizen en op pleinen
- 17000 trouwe donatoren maken geregeld giften over
- 200.000 mensen kopen wenskaarten of sleutelhangers tijdens de campagne

De 'Vredeseilanden' organisatie is recent gefusioneerd met enkele andere ngo's. In 1998 met Coopibo (Coöperatie Internationale Bouworde), een onafhankelijke pluralistische niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisatie, gespecialiseerd in genderproblemen, kleine boeren, duurzame landbouw in Vlaanderen en in het Zuiden. In 2001 kwam daar ook FADO bij, de Flemish Organisation for Assistance in Development, een organisatie actief rond gezondheidszorg, armoedebestrijding en duurzame landbouw in Zuid-Oost Azië (Indonesië, Filippijnen, Vietnam...).

Thema's en standpunten:

Voedsel is een mensenrecht. Honger moet de wereld uit.

Maar ze geloven niet in het verhaal dat GGO-voedsel de honger de wereld zal helpen en een zegen zou zijn voor de Zuiderse en arme boeren.

Thematiek steeds benaderd vanuit Noord-Zuid problematiek en wereldvoedselvraagstuk.

Activiteiten omtrent GGO's:

O.a. ondertekenen van protest tegen VIB tentoonstelling 'Eet es genetisch'.

Banden met:

11.11.11 en andere ontwikkelingsorganisaties

Organisaties op andere continenten; landbouwers in Afrika, Latijns-Amerika en Azië.

Bijlage – Vredeseilanden

Uit De Morgen, Opiniemakers, 17 augustus 2002

GEEN ECOLOGIE ZONDER GELIJKWAARDIGHEID

Jan Vannoppen, Vredeseilanden

Eind deze maand vindt in Johannesburg de Wereldtop over duurzame ontwikkeling plaats. De Belgische organisaties voor ontwikkeling en milieu kijken met grote belangstelling en scepsis naar die nakende topbijeenkomst. Zal het minder gegoede deel van de wereldburgers eindelijk perspectief geboden worden op een eerlijk aandeel van de aarde? Jan Vannoppen vreest dat het bij 'business as usual' zal blijven. Want tien jaar na de hoopvolle top over milieu en ontwikkeling in Rio is er nog veel werk aan de winkel en is de politieke wil steeds kleiner.

Kuierend langs de Molenbeek in het Vlaams-Brabantse Beisem op een van de hete zomerdagen, denk ik aan mijn grootvader en aan Rosita. Als kind zwom mijn bompa hier bij het brugje, ergens vorige eeuw. Toen hij me dat vertelde, was hij al oud en de beek dood, een open riool. Mij rest niet veel meer dan het verhaal door te vertellen aan mijn eigen kinderen. Al hebben zij aanzienlijk meer mogelijkheden en luxe dan de eenvoudige boerenjongen anno 1920, de vrijheid gratis beekplezier te beleven in hun eigen dorp hebben ze niet. Was hier maar iemand als Rosita Angulo geweest, dan was het misschien proper gebleven.

In Rosita's dorp in Costa Rica zijn de beekjes en het grondwater van levensbelang. Veel mensen komen er rond dankzij de opbrengst van hun velden en tuinen. De groene valei oogst als een oase, want het kustgebied is voor de rest erg droog. Costa Ricaanse basisorganisaties, zoals Fedeagua, waar Rosita voor werkt, leggen dan ook veel nadruk op het duurzame gebruik van natuurlijke rijkdommen zoals water, grond en biodiversiteit.

Toen op een dag graafmachines en grote buizen verschenen, waren ze dan ook snel om te reageren. Het gemeentebestuur had aan een groot hotel een vergunning gegeven om water op te pompen. Stiekem verkochten ze een belangrijke bestaansbron en een basisrecht van de bevolking. Alle inspanningen voor duurzaam waterbeheer dreigden een maat voor niets geweest te zijn. Maar toen kwam Rosita op te proppen. Met honderdvijftig man uit twaalf dorpen bezette ze wekenlang de buizen, tot de aannemers weggingen. Later haalde de actiegroep gelijk bij het hooggerechtshof. De gemeente had de waterrechten van haar inwoners niet mogen verkwan-selen, en de vergunning werd nietig verklaard.

Rosita en de mensen achter haar krijgen op 15 oktober in Geneve de 'prijs van de plattelandsvrouw'. Er zal feest zijn om dit lokale succes - en vele andere - in de strijd voor duurzame en gelijkwaardige ontwikkeling. Gelijkwaardigheid betekent dat elke burger kansen moet krijgen om een leefbaar bestaan op te bouwen door de natuurlijke hulpbronnen duurzaam te gebruiken. Een hotelketen mag dan wel massaal meer koopkracht hebben dan een boerendorp, het geeft hen nog niet het recht om alle water voor zich op te eisen en ze mogen het zeker niet uitputten. Dat zou bijzonder unfair zijn.

Ook op mondiaal vlak is meer fairness nodig om onze fragiele planeet leefbaar te houden, stelt de Heinrich Böllstichting in een memorandum naar aanleiding van de Wereldtop over duurzame ontwikkeling die eind deze maand plaatsvindt in Johannesburg. Meer fairness houdt in dat de 1,2 miljard mensen die minder dan een euro per dag verdienen, beter hun recht kunnen laten gelden op de hulpbronnen in hun leefomgeving. Maar dan moeten ook de rijken minder aanspraak maken op die hulpbronnen, want de milieuruimte is beperkt. Zonder gelijkwaardigheid moet je niet dromen van ecologie. Of in termen van de voedselproblematiek: het is een illusie te denken dat we de aarde kunnen redden zonder de mensen die erop wonen de kans te geven zich te voeden.

De Belgische organisaties voor ontwikkeling en milieu kijken met grote belangstelling en scepsis naar die nakende topbijeenkomst. Zal er op wereldvlak reden zijn tot feesten? Zal men een wereldomvattend kader scheppen waarin de strijd van Rosita minder moeizaam zal verlopen? Zal het minder gegoede deel van de wereldburgers eindelijk perspectief geboden worden op een eerlijk aandeel van de aarde? Wij vrezen dat

het bij business as usual zal blijven. Want tien jaar na de hoopvolle top over milieu en ontwikkeling in Rio is er nog veel werk aan de winkel en is de politieke wil steeds kleiner en negatiever.

Een treffend voorbeeld is het Kyoto-klimaatverdrag over de vermindering van broeikasgassen die leiden tot de opwarming van de aarde. Specialisten zeggen dat klimaatsverandering een van de grootste bedreigingen is voor onze voedselvoorziening: "Droge gebieden worden droger, natte worden natter, er is vijf keer meer inspanning nodig dan wat in Kyoto afgesproken is." Is het in dat licht niet totaal onbegrijpelijk dat de VS nu zware druk uitoefenen om dat verdrag ongedaan te maken, en dat men ook de verklaring van Rio en het bijbehorende actieplan Agenda 21 uit 1992 probeert opzij te schuiven in de onderhandelingen over een nieuw, concreter actieplan?

De voorbereidende besprekingen in juni liepen spaak en er is nog veel discussie over het voorgestelde actieplan. Dat heeft allemaal te maken met de vraag wie welke verantwoordelijkheid wil opnemen.

Ontwikkelingslanden stellen dat milieu en ontwikkeling onlosmakelijk met elkaar verbonden moeten blijven, zoals destijds afgesproken in Rio en herhaald op de daaropvolgende topbijeenkomsten, bijvoorbeeld de millenniumconferentie. Maar de rijke landen wollen op deze top niet weten van duidelijke doelstellingen en tijdschema's voor het financieren van ontwikkeling, en benadrukken dat het hier veeleer over milieu gaat en over 'goed beheer' in ontwikkelingslanden.

Voor ons staat het principe van 'gemeenschappelijke maar gedeelde verantwoordelijkheid' centraal. Alle staten, bedrijven en burgerorganisaties moeten concrete inspanningen doen om minder op het leefmilieu te wegen, om hun zogenaamde ecologische voetafdruk te verkleinen. In woord en daad, in beleid en gedrag. En ze moeten dat solidair doen, dat wil zeggen: de grote verbruikers en vervuilers moeten meer terugschroeven, de vermogendste landen moeten meer doen om ontwikkeling te financieren.

De Johannesburg-top werd aangekondigd als dé grote bijeenkomst van staatshoofden in het jaar 2002. Velen redeneerden: "We gaan niet naar de Wereldvoedseltop in Rome in juni, maar zien elkaar in september in Johannesburg." Maar president Bush wil niet naar Johannesburg komen, en veel andere regeringshoofden volgen zijn voorbeeld. In plaats van de verwachte honderdvijftig zal er slechts een honderdtal leiders

zijn. De Zuid-Afrikaanse president Thabo Mbeki, die de topbijeenkomst voorzit, is er naar eigen zeggen in geslaagd standpunten dichterbij elkaar te brengen, zodat een internationaal breed gedragen slotverklaring en actieplan er toch nog in zitten. Hij roept de delegaties twee dagen vroeger naar Johannesburg om verder te onderhandelen.

Wij hopen dat noch Mbeki, noch de onderhandelaars te veel water in de wijn doen. We hopen vooral dat de Europese en Belgische delegatie tot het uiterste zullen gaan voor een actieplan dat concreet bijdraagt tot een duurzaam en menswaardig bestaan voor de mensen waar Rosita symbool voor staat.

Jan Vannoppen is stafmedewerker advocacy voor Vredeseilanden.

Deze bijdrage wordt mede onderschreven door Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling.

MEER DERDEWERELDBEWEGING

Protos

Projectgroep voor Technische Ontwikkelingssamenwerking

Limburgstraat 62

9000 Gent

tel: 09/225.27.93 - fax: 09/225.66.07

protosbe@xs4all.be

www.protos.ngonet.be

UCOS

Universitair Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking

VUB gebouw Y, Pleinlaan 2

1050 Brussel

tel: 02/629.23.05 - fax: 02/629.23.06

ucos@vub.ac.be

www.ucos.be

AIB

Anti Imperialistische Bond / Steunfonds Derde Wereld

Kazenestraat 68

1000 Brussel

tel: 02/504.01.40. - fax: 02/513.98.31

g3w@ngonet.be

www.lai-aib.org/

ACT

ACT is een ngo voor ontwikkelingssamenwerking die bestaat sinds 1985. Haar missie is 'samen met mensen uit het Zuiden voorwaarden te creëren en een bijdrage leveren tot zelfontwikkeling, bestaanszekerheid en ethisch en duurzaam ondernemerschap'.

ACT

Handelsstraat 20 b14 1000 Brussel

tel: 02/513 75 34 fax: 02/512 05 02

e-mail: act@actngo.be

web: <http://www.actngo.be>

contactpersoon: Guido Lamote

Max Havelaar

Max Havelaar is een ongebonden keurmerkorganisatie. We geven een keurmerk aan koffie en bananen, als die producten tenminste aan onze voorwaarden voldoen. Die voorwaarden hebben te maken met hoe er geproduceerd wordt en welke prijs de producent krijgt. Een eerlijke, rechtvaardige prijs. Ons keurmerk is voor de consument een garantie: het bewijs dat de boeren een rechtvaardige prijs krijgen voor hun oogst en de landarbeiders in het Zuiden in correcte omstandigheden werken. In totaal zijn een half miljoen boerenfamilies en arbeiders bij deze rechtvaardige productie en handel betrokken.

Max Havelaar België

Leopold II-laan 184 d 1080 Brussel

tel: 02 411 64 62 fax: 02 411 60 05

e-mail: info@maxhavelaar.be

web: <http://www.maxhavelaar.be>

Bond Beter Leefmilieu

Contact:

Werking:

BBL is eerst en vooral de koepel van ruim 125 Vlaamse natuur- en milieuverenigingen. BBL ondersteunt de milieubewegingen met raad en daad. In de behartiging van de belangen van zoveel natuurverenigingen fungeert de BBL als een belangrijke politieke spreekbuis voor de Vlaamse milieubeweging, die streeft naar beleidsbeïnvloeding en –advisering. Via zijn beleidswerking adviseert BBL het beleid van de Vlaamse, federale en Europese overheden.

BBL maakt deel uit van de milieubeweging als een nieuwe sociale beweging. De Bond is verder een milieudrukkingsgroep. Bond Beter Leefmilieu is zo'n 30 jaar actief rond de bescherming van natuur en landschap, streeft naar een duurzame ontwikkeling van woonkernen, komt op voor het behoud van stedenschoon en verzet zich tegen de aantasting van het leefmilieu. BBL is hiervoor mee actief op het terreinen zet juridische- en persacties op.

BBL probeert ook via campagnes en doelgroeprojecten werken aan de uitbouw van een draagvlak voor een verbetering van de milieuprestaties en aan de noodzakelijke culturele veranderingen die noodzakelijk zijn om een duurzame ontwikkeling op de sporen te krijgen. Elk jaar opnieuw organiseert Bond Beter Leefmilieu diverse publieksgerichte campagnes, met zeer verscheiden thema waarin steeds de zorg voor de leefomgeving naar voor komt. O.a. de Week van de Biologische Landbouw, Dag van de Aarde, campagnes rond Energiebesparing, Verkeer...

Details organisatie:

Sinds 1971 houdt de BBL de kwaliteit van het leefmilieu in Vlaanderen in het oog en de organisatie is inmiddels uitgegroeid tot een volwassen milieukoepel. Bond Beter Leefmilieu is de federatie van 120 natuur- en milieuorganisaties in Vlaanderen: zowel grote nationale verenigingen (o.a. Greenpeace, WWF Vlaanderen, Natuurpunt), als regionale organisaties en tientallen lokale natuur- en milieuverenigingen. Op de organisatie zelf zijn, los van de raad van bestuur, zo'n 30 mensen werkzaam.

Inhoudelijk zijn de verschillende werkvelden zijn de volgende:

1. MILIEU EN DEMOCRATIE
2. MILIEU EN ECONOMIE
3. ECO-EFFICIËNTIE
4. MILIEU EN GEZONDHEID
5. LANDBOUW EN MILIEU
6. MILIEU EN RUIMTE
7. MILIEU EN HINDER
8. MOBILITEIT EN INFRASTRUCTUUR

Thema's en standpunten:

Zie 'mission statement', persartikels en campagnebrochures. Pro Biologische Landbouw en Duurzame Ontwikkeling.

Activiteiten omtrent GGO's:

Meeschrijven GGO-adviezen MiNa-raad en aan 2 van FRDO. Met Name: Marcel Poppe en Katrin Bilmeyer (nu Vita Vitalis); momenteel in MiNa-raad: August Feyen, Erik Grietens, Bart Martens, Saar Van Hauwermeiren, Christiaan van Hoorebeke.

Ook relevant: Week van Biologische Landbouw, Campagne Duurzame Ontwikkeling...

Officieel vertegenwoordigd:

- in de Milieu- en Natuurraad Vlaanderen (Mina-Raad)
- de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)

Banden met:

- met meer dan 120 gewestelijke (Greenpeace, WWF Vlaanderen, De Wielewaal, Natuureservaten vzw, ...), provinciale, regionale en lokale natuur- en milieuverenigingen
- Bond Beter Leefmilieu werkt eveneens rechtstreeks samen met de overige drie gewestelijke milieukoepels in België: Inter-Environnement Wallonie (IEW), Brusselse Raad voor het Leefmilieu (BRAL) en Inter-Environnement Bruxelles (IEB).
- BBL is eveneens aangesloten bij het Europees Milieubureau (EEB).

Bijlage 1 - BBL

MISSION STATEMENT VAN DE VLAAMSE MILIEUKOEPSEL

DE UITDAGING VAN EEN "DUURZAME ONTWIKKELING"

Bond Beter Leefmilieu (BBL) staat voor een maatschappelijk project dat invulling geeft aan de behoeften van alle mensen, hier en nu, elders en later. Zo'n duurzame ontwikkeling vereist een dermate verdeling, aanwending en beheer van de verschillende milieuvorraden (de bronfuncties, opvangfuncties en ondersteunende functies van het milieu) dat niet alleen huidige generatie, maar ook alle toekomstige generaties er blijvend aanspraak op kunnen maken.

De druk van de maatschappelijke activiteiten op het milieu moeten daartoe binnen bepaalde grenzen blijven. Deze grenzen - die een maximale belasting met verontreinigende stoffen, een maximale exploitatie van eindige of vernieuwbare grondstoffen en een maximale aantastging van ondersteunende en regulerende natuurlijke systemen opleggen - bepalen de milieugebruiksruimte ("scale") waarbinnen onze economie zich moet ontwikkelen.

ECOLOGISCHE SIGNAALFUNCTIE

Het is de taak van de milieubeweging om aan te geven dat de milieuvorraden beperkt zijn en dat het te groot beslag op deze voorraden leidt tot onomkeerbare schade aan mens en natuur en tot het ontnemen van ontwikkelingskansen voor de toekomst. De milieubeweging moet mee helpen bepalen waar deze grenzen liggen, welke milieubelasting nog kan gedragen worden, op welk beslagrecht wij aanspraak kunnen maken zonder de eindige grondstofvoorraden uit te putten.

Het beperkt "beslagrecht" op de schaarse milieugebruiksruimte, stelt ons meteen voor een rechtvaardigheidsvraagstuk ("equity"). Het zal er immers op aankomen op een rechtvaardige manier de rechten op en vruchten van de aanspraak op de schaarse milieugoederen te verdelen tussen en binnen de verschillende generaties.

SOCIALE WAAKFUNCTIE

Binnen onze huidige wereldsysteem van nationale democratieën, is een rechtvaardige verdeling van het "beslagrecht" op de milieugebruiksruimte niet evident. Parlementaire democratieën dienen in de eerste plaats de belangen van de huidige kiezers, met een afwenteling van bepaalde milieuproblemen in tijd (naar de toekomstige generaties) en in ruimte (naar andere regio's) als mogelijk gevolg. Het is daarom essentieel dat de milieubeweging, als voorvechter van een "duurzame ontwikkeling", ten aanzien van het rechtvaardigheidsvraagstuk een sociale waakfunctie vervult.

Opdat onze economie zich inderdaad op een eerlijke manier binnen de milieugebruiksruimte zou ontwikkelen, is een veel efficiëntere benutting van de milieuvorraden noodzakelijk ("efficiency"). Diensten en pro-

ducten moeten verregaand worden "gedematerialiseerd", wat wil zeggen dat ze met veel minder grondstoffen en energie moeten worden voortgebracht. Technologie speelt hier een belangrijke rol. Maar we moeten oppassen voor "terugslageffecten".

Als de daling in het grondstof- of energieverbruik in de productie of het gebruik van bepaalde producten of diensten ook leidt tot een prijsdaling, kan dit leiden tot een bijkomende consumptie (van dezelfde of andere goederen) die de milieuwinst van de technologische innovatie teniet doet. Daarom moeten naast technologische veranderingen, ook maatschappelijke reorganisaties en cultuurveranderingen plaatsvinden, om met minder producten en diensten tegemoet te komen aan de rechtmatige maatschappelijke behoeften ("sufficiency").

MILIEUBEWEGING ALS INITIATOR, KATALYSATOR, EDUCATOR EN SENSIBILISATOR

Ten aanzien van het promoten van milieusparende technologieën en de uitdoving van te milieubelastende producten en processen, heeft de milieubeweging een belangrijke katalyserende rol. De milieubeweging moet onder meer nieuwe producten en processen onder de aandacht brengen die aan bepaalde behoeften tegemoet komen met een lagere inzet van energie en grondstoffen. Tevens moet via educatie en sensibilisering ingespeeld worden op de waardepatronen van mensen.

Duurzame ontwikkeling vereist dat de prioriteiten van de traditionele economie (eerst efficiëntie, dan verdeling en dan pas respect voor natuur en milieu) worden omgedraaid. De uitdaging van een "duurzame ontwikkeling" bestaat erin eerst de grenzen af te bakenen waarbinnen het maatschappelijk-economisch systeem zich kan ontwikkelen (de milieugebruiksruimte), vervolgens het "beslagrecht" op de milieugebruiksruimte eerlijk te (her)verdelen en tenslotte via technologische en culturele veranderingen en maatschappelijke reorganisaties met de beperkte toegewezen milieuvorraden de verschillende behoeften zo efficiënt mogelijk tegemoet te komen.

Deze uitdaging is enorm. De tot nog toe geboekte successen - de goedkoopste en gemakkelijkste - zijn zeer bescheiden in vergelijking met de efficiëntieverbeteringen die noodzakelijk zijn om een duurzame ontwikkeling te bereiken.

"LUIS IN DE PELS"-FUNCTIE

Het is echter de taak van de milieubeweging vanuit een onafhankelijke positie steeds aan de de uiteindelijk te bereiken (milieu)doelstellingen te blijven herinneren. Om terdege te kunnen waken over de noodzakelijke inter- en intragenerationele solidariteit moet de milieubeweging zijn rol als "tegenbeweging", als een "luis in de pels" kunnen spelen ("countervailing power"). Dit heeft gevolgen voor de methode die de milieubeweging moet volgen, de houding ten opzichte van het beleid. Zo kan de milieubeweging - in tegenstelling tot klassieke belangengroepen - zich niet inschakelen in neocorporatistische vormen van besluitvorming. Deze kunnen wel op korte termijn leiden tot bescheiden succesjes, maar zouden het eindperspectief uit het oog doen verliezen.

De "countervailing power" ofwel tegenbewegingsfunctie van de milieubeweging zou ondergraven worden indien ook de milieubeweging zich zou bekeren tot een pacificatieoverleg op kabinettenniveau. Zulke besluitvorming zet transparante adviesorganen als de MiNa-Raad, alsook het parlement buiten spel. De 'halve maatregelen' die kenmerkend zijn voor de vrij complexe en ondoorzichtelijke gesloten- kamertjes concencussen, halen de effectiviteit van het gevoerde beleid drastisch naar beneden en maken het beleid veel minder voorspelbaar. Een voortvarend, duidelijk en voorspelbaar milieubeleid heeft dan ook enkel kans op slagen als komaf gemaakt wordt met de huidige vormen van besluitvorming. Er moet meer ruimte gegeven worden aan het parlementair debat, dat uitgaat van een lange termijn visie en bevrucht wordt met adviezen van maatschappelijke adviesorganen die duidelijkheid verschaffen omtrent de consequenties van bepaalde beleidskeuzes.

Bijlage 2 – BBL e.a. als reactie op VIB tentoonstelling

WIE WIL ER GGO'S? HET VERSCHIL TUSSEN VERLEIDELIJKE PROPAGANDA EN EEN MAATSCHAPPELIJK DEBAT.

De Vlaamse en regionale milieu-beweging en ontwikkelings-ngo's vinden de tentoonstelling van het Vlaams Interuniversitair Instituut voor Biotechnologie (VIB) te Gent problematisch, en eisen een echt maatschappelijk debat over de vraag: wie wil nu eigenlijk ggo's in landbouw en voeding, en waarom?

De Vlaamse overheid geeft jaarlijks een miljard aan het VIB, met als opdracht zowel de biotechnologie te ontwikkelen, te promoten - ondermeer via spin-off bedrijfjes DevGen en CropDesign - en ook het maatschappelijk debat te stimuleren. Maar tegelijk rechter en partij zijn mag men aan niemand vragen, ook niet aan het VIB.

Niet te verwonderen dus dat de tentoonstelling gebukt gaat onder deze belangenvermenging: kritiek op genetische manipulatie komt wel ter sprake, maar wordt geminimaliseerd. Dé fundamentele maatschappelijke vragen komen niet op de voorgrond: wie heeft nu eigenlijk belang bij het ontwikkelen en commercialiseren van ggo's die op ons bord en in onze velden terecht komen?

De consumenten alleszins niet: Meer en meer distributieketens verklaren hun voeding ggo-vrij, om hun klanten niet te verliezen. Dat wijst erop dat de consument geen vragende partij is;

Noordamerikaanse boeren eigenlijk ook niet, want het financieel voordeel gaat naar de grote biotechnologie concerns, die zowel de transgene gewassen als de bijbehorende pesticiden verkopen;

De biologische boeren (die in Europa méér en méér officiële steun krijgen als duurzaam alternatief) niet, omdat hun gewassen 'besmet' kunnen raken vanuit transgene gewassen in de omgeving;

De kleine boeren in de derde wereld niet, daar bij het gebruik van genetisch gemanipuleerde zaden hun recht op kweek met eigen zaden verliezen. Zo worden ze nog afhankelijker van multinationals;

De hongerigen in de derde wereld niet, want de aangekondigde mééropbrengsten per hectare kunnen niet wetenschappelijk worden bewezen. Bovendien is honger in de wereld eerder het gevolg van onrechtvaardige machtsverhoudingen;

Het milieu niet, want het overgrote aandeel genetisch gemanipuleerde gewassen moet gebruikt worden samen met de bijpassende onkruidverdelger, zodat het pesticidegebruik niet afneemt.

De tentoonstelling laat uitschijnen dat ggo's veel voordelen hebben. Maar er zijn nergens duidelijke aanwijzingen dat die zogezegde voordelen ook waar zijn.

Daartegenover staan de grote onzekerheden over de grootte van de risico's voor schadelijke gevolgen voor mens en milieu. DDT was een ramp, het heeft decennia geduurd om deze vergissing te ontdekken en we zijn er nu nog niet vanaf – dit geeft ook het VIB toe. Maar experimenteren met ggo's in open systemen zoals de landbouw, de ecosystemen en de voedselketen is niet minder riskant, en allicht onomkeerbaar. Zovele vragen in verband met de ecologische gevolgen zijn momenteel onbeantwoord – besmetting van natuurlijke gewassen, disruptie van eco-systemen, resistentieopbouw, verlies aan biodiversiteit, genetische vervuiling - of zijn nog niet eens gesteld!

Er is enorm veel risicokapitaal geïnvesteerd in de biotechnologiesector, waarvan de investeerders nu de opbrengst willen zien. Maar tegenover hun druk om méér ggo's op veld en in onze voeding is er maar één redelijk antwoord voor de maatschappij: de strikte toepassing van het voorzorgsbeginsel. Dat staat inmiddels in talloze wetteksten, van gewestelijk over Europees tot internationaal. Als er dikke mist is, pas je je snelheid aan. En de toepassing van dit voorzorgsbeginsel leidt vanzelf naar een eerlijk maatschappelijk debat op grote schaal, waaraan alle betrokken actoren en geïnteresseerde burgers kunnen aan deelnemen, waar voor en tegen wordt gewikt en gewogen op een objectieve, verantwoorde manier. Het komt aan de overheid toe dit op te zetten – het is ten andere één der taken van het Instituut voor Technologie Aspecten Onderzoek dat bij het Vlaams Parlement in de startblokken staat. Een heus publiek debat is wel héél wat anders dan een verleidelijke tentoonstelling, met hier en daar een kritische voetnoot.

Bijlage 3 – BBL e.a. – protestbrief tegen VIB tentoonstelling "eet 's genetisch"

HET VERSCHIL TUSSEN VERLEIDELIJKE PROPAGANDA EN EEN MAATSCHAPPELIJK DEBAT

Deze tekst verscheen in het onderwijsblad Klasse naar aanleiding en als protest tegen de tendentieuze tentoonstelling "eet 's genetisch".

In Gent loopt de tentoonstelling 'eet es genetisch' van het Vlaams Instituut voor Biotechnologie (VIB). Met dit initiatief wil het VIB vooral jongeren informeren over genetisch gemanipuleerd voedsel. Een groot aantal organisaties vinden echter de tentoonstelling misleidend. Om dit toe te lichten werd op 23 februari een platformtekst via een persconferentie bekendgemaakt. Willy Weyns (BBL) lichtte de tekst toe, Luc Vankrunkelsven (Wervel) benadrukte dat ook boeren niet gebaat zijn bij gentechnologie, Vlaams parlements lid Dirk Holemans schetste het politieke kader. Hieronder vindt u een samenvatting van de platformtekst. Wil u meer informatie, een kritische toelichting bij de tentoonstelling of zelfs een alternatieve rondleiding? Neem dan contact op met Wervel (tel. 02/2036029, info@wervel.be).

SAMENVATTING PLATFORMTEKST

Een groot aantal milieubeweging- en ontwikkelingsorganisaties vinden de VIB-tentoonstelling problematisch. Daarom eisen ze een echt maatschappelijk debat over de vraag: wie wil nu eigenlijk ggo's in landbouw en voeding, en waarom?

De Vlaamse overheid geeft jaarlijks een miljard aan het VIB, met als opdracht zowel de biotechnologie te ontwikkelen als het maatschappelijk debat te stimuleren. Maar tegelijk rechter en partij zijn is een onmogelijke opdracht! Dit komt ook tot uiting op de tentoonstelling: kritiek op gentechnologie wordt geminimaliseerd. Dé fundamentele vraag komt niet op de voorgrond: wie heeft er belang bij?

- De consumenten alleszins niet. Meer en meer distributieketens verklaren hun voeding ggo-vrij, om hun klanten niet te verliezen;
- Noord Amerikaanse boeren amper, want het financiële voordeel gaat naar de grote biotechnologie concerns;
- De biologische boeren niet, omdat hun gewassen 'besmet' geraken vanuit transgene gewassen in de omgeving;
- De kleine boeren in de derde wereld niet, daar ze bij het gebruik van genetisch gemanipuleerde zaden hun recht op kweek met eigen zaden verliezen;
- De hongerigen in de derde wereld niet, want de aangekondigde mééropbrengsten worden niet wetenschappelijk bewezen;
- Het milieu niet, vele transgene gewassen bestendigen het gebruik van pesticiden

Anders dan de tentoonstelling ons voorspiegelt, zijn er geen duidelijke aanwijzingen dat de voorgeschotelde voordelen van ggo's waar zijn. Daartegenover staan de grote onzekerheden over de risico's voor mens en milieu. DDT was een ramp, dit geeft ook het VIB toe. Maar experimenteren met ggo's in open veld en in de voedselketen is niet minder risicovol, integendeel. Zovele vragen over de ecologische gevolgen blijven onbeantwoord: super-onkruiden, verstoring van eco-systemen, resistentieopbouw, verlies aan biodiversiteit, ... Er is enorm veel geld geïnvesteerd in biotechnologie. De investeerders willen nu winst. Maar tegenover hun druk om méér ggo's in onze voeding is er maar één redelijk antwoord: de strikte toepassing van het voorzorgsbeginsel. Als er dikke mist is, pas je je snelheid aan. Dit betekent o.m. een eerlijk maatschappelijk debat, waar alle betrokken actoren en geïnteresseerde burgers kunnen aan deelnemen, waar voor en tegen wordt gewikt en gewogen op een verantwoorde manier. Het komt aan de overheid toe dit te organiseren – het is ten andere één van de taken van het Instituut voor Technologisch Aspecten Onderzoek dat bij het Vlaams Parlement in de startblokken staat. Een heus publiek debat is wel héél wat anders dan een verleidelijke tentoonstelling, met hier en daar een kritische voetnoot.

Namens: BBL, GMF, JNM, Oxfam Solidariteit, Oxfam Wereldwinkels, Velt, Voor Moeder Aarde, Wervel, Broederlijk Delen, Vredeseilanden, Wereldwijd

Bijlage 4 – BBL e.a. ivm Europese Landbouwtop GGO's

'PROPAGANDATOP' LANDBOUWMINISTERS ROND GENETISCH GEMANIPULEERDE VOEDINGSGEWASSEN VERWORPEN DOOR BREDE COALITIE NGO'S

Brussel, 17/18 september 2001 –

Vandaag start een 'informele top' van de Europese Landbouwministers in Alden Biesen. Terwijl de Europese publieke opinie en de consumenten, moe van de vele dioxine- en BSE-crisissen, hunkeren naar voeding uit duurzame landbouw, slaagt het Belgisch Voorzitterschap er in deze vraag volledig te negeren. Zoals ex-landbouwminister Gabriëls heeft aangekondigd, gaat alle aandacht op de informele raad naar genterchnologie in de landbouw. Onder de aangezochte experts vinden we enkele harde promotoren van deze betwistbare toepassingen van genterchnologie. Kritische geluiden, zoals verwoord in de adviezen van de vijf

Raden, gericht aan de Vlaamse Regering n.a.v. een motie van 9-2-2000, zullen de landbouwministers niet te horen krijgen. Hetzelfde geldt voor het resultaat van het door VIB op 17-4-2001 gehouden debat, waarbij wezenlijke argumenten zijn aangevoerd om het moratorium voor teelten in open veld te handhaven. In een gezamenlijk antwoord aan minister Neyts hebben de Niet-Gouvernementele Organisaties (NGO's) laten weten in dit kader geen enkele vorm van legitimering aan de top te willen verlenen. Wel pleiten zij voor het verder zetten van het maatschappelijk debat, zonder vooringenomenheid en op basis van tegensprekelijkheid.

De NGO's, actief op het gebied van leefmilieu, duurzame landbouw en Noord-Zuid relaties, beschouwen de top als een dubbel-gemiste kans. Een gemiste kans om een stap te zetten naar werkelijk duurzame landbouw. En een gemiste kans om een open en tegensprekelijk debat te voeren over de (on)zin van het invoeren van genetisch gemanipuleerde gewassen in de Europese landbouw rekening houdende met de mening van de consumenten, die GGO's weigeren.

Opeenvolgende crisissen hebben de Europese landbouw ernstig in diskrediet gebracht en hebben het belang aangetoond om deze op een duurzame wijze aan te pakken. Het vertrouwen van de consument in de producten van de intensieve veeteelt is bijzonder laag. Bovendien is de industriële landbouw verantwoordelijk voor een aantal zeer ernstige milieuproblemen. Indien België de lessen had getrokken uit de dioxine-crisis, dan was het Europees Voorzitterschap een uitgelezen kans geweest om - met de consumenten - na te denken en om richtlijnen uit te werken voor een duurzame landbouw. Duurzame landbouw, en het stimuleren van de moderne biologische landbouw in het bijzonder, zijn de uitdagingen waar het Europese landbouwbeleid voor staat.

Niets van dit alles wordt door het Belgisch voorzitterschap ter sprake gebracht op de informele raad van Landbouwministers. Toen hij nog landbouwminister was, decreeteerde Gabriëls dat hij het Belgisch voorzitterschap zou gebruiken om het introduceren van Genetisch Gemanipuleerde Gewassen in de Europese landbouw ter bespreking aan te brengen. Toen reeds uitten Niet-Gouvernementele Organisaties de vrees dat deze top dreigde te verworden tot een propagandameeting ten voordele van de GGO-industrie. Na kennis

genomen te hebben van de lijst van 'experts' die door het Belgisch Voorzitterschap in Alden Biesen zijn uitgenodigd, wordt deze indruk meer dan bevestigd. Onder de vier experten bevinden zich onder meer Prof. Zhangliang Chen, de voornaamste pleitbezorger van de gentechnologie in China en Professor Philip Dale, hoofd van het John Innes Centre (UK), dat onder meer gesponsord wordt door Zeneca, Dupont en Agrevo. Beiden staan bekend om hun onwrikbaar geloof in de technologie. Ofschoon de twee andere experten een minder uitgesproken profiel hebben, kan geen van hen beschouwd worden als een kritische stem. Van een ernstig debat kan dan ook geen sprake zijn.

De Niet-Gouvernementele Organisaties betreuren deze gang van zaken en hebben hun ongenoegen ook geuit in een rechtstreeks gesprek met Minister Neyts. Ze beschouwen de houding van het Belgisch Voorzitterschap als een stap achteruit in het noodzakelijke maatschappelijke debat rond gentechnologie. In andere fora (parlementaire zittingen, Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling) werd het debat wel gevoerd met respect voor diverse visies en invalshoeken. Het initiatief van ex-landbouwminister Gabriëls plaatst zich buiten dit maatschappelijk debat en kan dus moeilijk anders worden geïnterpreteerd dan als een poging om gentechnologie kost wat kost ingang te doen vinden. Dat het Belgisch Voorzitterschap deze rol heeft aanvaard kan enkel krachtig worden veroordeeld.

De ondertekenende organisaties onderstrepen dat de verspreiding van genetisch gemanipuleerde organismen in het milieu een onverantwoorde daad is, gezien de gevaren voor de biodiversiteit en het gebrek aan kennis wat de andere mogelijke negatieve gevolgen betreft, en herinneren eraan dat elke genetische vervuiling onomkeerbaar is. Bovendien zijn biologische landbouw en transgene culturen onverenigbaar. Biologische velden zullen besmet raken door transgene planten in de buurt. Het gebruik van transgene planten die Bt-toxine produceren zal er ook toe leiden dat insecten opduiken die resistent zijn. Elke behandeling in de biologische landbouw zal hierdoor vruchteloos worden.

De Niet-Gouvernementele Organisaties roepen de regering op om in de resterende periode van de legislatuur te antwoorden op de vraag van boeren en consumenten, en om te verzekeren dat het moratorium op de introductie van transgene gewassen op Europees niveau behouden blijft. Duurzame landbouw nastreven

en rekening houden met de vraag van burgers, door hen te laten deelnemen aan het debat over de landbouwpolitiek, blijven essentieel wil de Europese landbouw nog een toekomst hebben. Maar op dat vlak kan nu al gesteld worden dat het Voorzitterschap de bal volledig heeft gemist.

Lijst van ondertekenaars:

- Collectif d'Action GènEthique (CAGE), Sébastien Denys
- Collectif Stratégies Alimentaires (CSA), Marek Poznanski
- Foodfirst Information & Action Network (FIAN), Anne Vereecken
- Friends of the Earth Europe, Gill Lacroix
- Front Uni des Jeunes Agriculteurs (FUJA), Louis Nicodème
- Greenpeace Belgium, Roland Moreau
- Inter-Environnement Wallonie, Hugues Bedoret
- Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (JNM), Liesbeth Janssens
- Mouvement d'Action Paysanne (MAP), Pierre Desquenes
- Nature & Progrès, Marc Fichers
- Oxfam-Solidariteit, Thierry Kesteloot
- Pesticides Action Network Europe (PAN Europe), Catherine Wattiez
- Réseau de Consommateurs Responsables (RCR), Jean-Pierre Viseur
- Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO), Leida Rijnhout
- Vlaamse Steungroep voor Inheemse Volken (KWIA), Johan Bosman
- Voor Moeder Aarde, Lieve de Kinder
- Vredeseilanden, Jan Vannoppen & Gert Engelen
- Werkgroep voor een Rechtvaardige en Verantwoordelijke Landbouw (WERVEL), Luc Van Krunkelsven

Contact:

GREENPEACE BELGIUM vzw
Haachtsesteenweg 159 - 1030 Brussel
Tel. 02/274.02.00 Fax. 02/201.19.50
e-mail: info@be.greenpeace.org
<http://www.greenpeace.be/>

Werking:

Greenpeace is een internationaal actieve organisatie voor milieu-activisme.

De aanpak van Greenpeace is er allereerst één van beelden en daden. Deze aanpak maakt Greenpeace erg media-geniek. Aan de acties gaat wel serieuze dossierkennis vooraf, gebaseerd op wetenschappelijke gegevens. Na de acties volgt het werk achter de schermen in talrijke internationale milieucmissies. Op die manier proberen ze de acties in duurzame internationale wetgeving om te zetten.

Details organisatie:

Greenpeace ontstond in 1971, toen de Verenigde Staten een zoveelste atoomproef wilden uitvoeren voor de kust van Alaska. Natuurbeschermers en wetenschappers vreesden voor de gevolgen. Een kleine groep Canadezen waren zo verontwaardigd dat ze een oude vissersboot charterden en richting proefzone voeren. Ze raakten nooit ter plaatse, maar toch was de wereld op de hoogte. Deze kleine groep doopte zich Greenpeace : gewelddoos vechten voor het milieu. Ze evolueerde de voorbije decennia tot een wereldwijde, onafhankelijke milieu-organisatie. Greenpeace is blijven protesteren tegen kernproeven, kernenergie, transport van kernafval ...

Aanvankelijk concentreerde Greenpeace zich sterk op oceanen, zeeën en rivieren - en hun bewoners: zeehonden, walvissen,... Van de spontane inzet voor walvissen en zeehonden, die vanwege Greenpeace het

symbool gingen vormen voor de wijze waarop de mens met de natuur omgaat, is de organisatie overgegaan tot de vraag: wat zijn de belangrijkste bedreigingen voor onze planeet?

Het actieterrein van Greenpeace is inmiddels uitgebreid: campagnes tegen giftige stoffen (chloor om papier te bleken, CFK's die de ozonlaag aantasten, dioxines die vervuilen tot aan de Noordpool...) Recente belangrijke campagnethema's: klimaatverandering en de oorzaken ervan, mobiliteit, dierenwelzijn, genetische manipulatie van planten, dieren en mensen en de risico's ervan.

Thema's en standpunten:

Algemeen: Greenpeace heeft tot doel het ecosysteem aarde te beschermen tegen ernstige beschadiging of vernietiging. D.w.z. dat Greenpeace haar aandacht in de eerste plaats richt op grootschalige, grensoverschrijdende vervuiling of vernietiging met effecten op lange termijn. De doelstellingen van Greenpeace in een notendop;

- De bescherming van de biodiversiteit in al haar vormen
- De preventie van vervuiling en misbruik van water, land en lucht
- Het wegnemen van de nucleaire bedreiging

Specifiek GGO's:

GGO's zijn volgens Greenpeace een onzinnig risico. "Ons milieu is een aaneenschakeling van ecosystemen. Die ecosystemen hebben zich over miljoenen jaren ontwikkeld en staan borg voor een bijna onbegrensde rijkdom aan variëteiten in de planten en dierenwereld, de 'biodiversiteit'. Sinds eeuwen gebruikt de mens die biodiversiteit om, bijvoorbeeld via kruisingen van verschillende verwante soorten tot sterkere gewassen te komen. Daarbij bleef één grens altijd overeind: kruising tussen niet-verwante soorten was in de natuur onmogelijk. Die barrière is nu door de biotechnologie doorbroken. Door genetische manipulatie kan een gen van een vis in een aardbei worden ingeplant, of een menselijk gen in een vis. Zolang dit soort proeven in laboratoriumomstandigheden gebeurt is daar weinig risico aan verbonden. Maar onder financiële druk is de industrie begonnen met deze genetisch gemanipuleerde gewassen massaal in het milieu te verspreiden. De risico's voor de biodiversiteit zijn enorm. Bovendien zijn ze onomkeerbaar. Eens in het milieu ontsnapt, kan het gen niet meer worden teruggeroepen."

De oplossing? Stap voor stap van chemische naar biologische landbouw. "Genetische manipulatie op grote schaal doet zich vandaag voor in de landbouw, vooral wat betreft maïs en soja. Andere projecten, zoals genetisch gemanipuleerd koolzaad, bieten of vissen, bevinden zich nog in de proeffase. Het is dus nog mogelijk om deze zinloze en gevaarlijke ontwikkeling te stoppen. Vooral omdat in 2000 de groei van de sector zo goed als stilgevallen is. Een heel andere ontwikkeling is mogelijk. We zullen zeker nog een tijd lang geplaagd worden door de intensieve chemische landbouw die zich in de twintigste eeuw in het Westen heeft doorgezet. Maar meer en meer verlangt de mens naar een gezonde en milieuvriendelijke landbouw. De moderne biologische landbouw biedt een volwaardig alternatief, dat op termijn een duurzame oplossing biedt."

Greenpeace verzet zich echter niet tegen fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en voert ook geen campagne tegen medische toepassingen van biotechnologie, zelfs al roepen die laatste belangrijke ethische vragen op waarover ongetwijfeld een maatschappelijk debat moet worden gevoerd.

Activiteiten omtrent GGO's:

Grootschalige anti-GGO-campagne. Doel: De verspreiding van genetisch gemanipuleerde gewassen in het milieu stoppen. "Sinds de industrie in 1996 voor het eerst genetisch gemanipuleerde gewassen in omloop bracht, heeft Greenpeace er alles aan gedaan om deze ontwikkeling te stoppen. Er werd publiek aan de noodklok getrokken en voor het eerst ontstond maatschappelijke aandacht voor het debat rond GGO's. Terzelfdertijd startte Greenpeace een campagne om voedingsproducenten ervan te overtuigen om geen GGO's in hun producten op te nemen. Maar de GGO-industrie trachtte de toegang tot GGO-vrije alternatieven te verhinderen, onder meer door kleine hoeveelheden GGO's te mengen in grote ladingen GGO-vrije soja of maïs. Greenpeace heeft dus hard gevochten om sommige landen te overtuigen om GGO-vrij te blijven produceren. Dit is grotendeels gelukt, waardoor steeds meer voedingsproducenten vandaag de GGO's de rug toekeren. Via campagnes naar de consument wil Greenpeace deze tendens nog versterken. Daarbij zal ook aandacht gaan naar genetisch gemanipuleerd veevoeder."

Publicatie rapport: 'GGO – tijdbom voor het milieu.' (Zie bijlage)

Officieel vertegenwoordigd:

Federale Raad Duurzame Ontwikkeling, met name Jean François Fauconnier

Zeer bewust NIET in MiNa-raad

Banden met:

Greenpeace wereldwijd

Andere milieu- en natuurverenigingen, o.a. via BBL

Hun miljoenen donateurs

Media

Bijlage 1 – Greenpeace

GGO'S : TIJDBOM VOOR HET MILIEU

STANDPUNT VAN GREENPEACE

GREENPEACE VERZET ZICH TEGEN DE VERSPREIDING VAN GGO'S IN HET MILIEU

Greenpeace beschouwt de verspreiding van genetisch gemanipuleerde organismen in het milieu als een onverantwoorde daad. Ze bedreigt de biodiversiteit. Bovendien zijn de mogelijke negatieve gevolgen onvoldoende gekend. Genetische vervuiling is onomkeerbaar, onvoorspelbaar en brengt een kettingreactie aan gevolgen voor ecosystemen met zich mee.

Greenpeace is tevens van oordeel dat de langetermijneffecten die de consumptie van GGO's op de menselijke gezondheid kunnen hebben onvoldoende bestudeerd werden en dus onzeker zijn. Genetische manipulatie brengt de productie van voeding ook steeds meer onder controle van een beperkte groep multinationale ondernemingen.

Nooit verliep er zo weinig tijd tussen een wetenschappelijke ontdekking en de technische toepassing ervan. Nieuwe technische toepassingen van biotechnologische uitvindingen volgen elkaar in zo'n snel tempo op, dat men de tijd niet meer heeft alle mogelijke gevaren ervan in te schatten.

Greenpeace is daarom voorstander van het voorzorgsprincipe en verzet zich tegen de verspreiding van GGO's in het milieu. Zelfs bij kleinschalige veldproeven bestaat het risico van kruisbestuivingen. Deze moeten dan ook worden verboden.

Greenpeace is van oordeel dat de theoretische voordelen van deze technologie in de landbouw, de voedingsindustrie, de bosbouw en de visteelt in geen geval opwegen tegen de opeenstapeling van negatieve effecten ervan. De risico's worden bovendien gedragen door de gehele samenleving, de winsten gaan naar een beperkt aantal ondernemingen.

Greenpeace verzet zich echter niet tegen fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en voert ook geen campagne tegen medische toepassingen van biotechnologie, zelfs al roepen die laatste belangrijke ethische vragen op waarover ongetwijfeld een maatschappelijk debat moet worden gevoerd.

Bijlage 2 – Greenpeace

GGO-ACTIE IN SUPERMARKT

DRIE KWART VAN DE OPGENOMEN VOEDINGSWAREN KOMEN NU VOOR OP DE 'GROENE LIJST'

Brussel, 16 juni 2000: Greenpeace voert dit weekend een originele actie in vestigingen van de drie grootste distributieketens in België : GB, Delhaize-de-Leeuw en Colruyt: consumenten krijgen van Greenpeace-medewerkers hulp om GGO-vrije aankopen te doen. Deze 'geleide bezoeken' zijn georganiseerd ter gelegenheid van de publicatie van de derde druk van de Productgids « met/zonder GGO's ». De grondig bijgewerkte derde druk was nodig gezien de sterke evolutie in het aanbod van GGO-vrije voeding sedert de publicatie van de gids op 10 maart jl. In maart konden producenten slechts voor de helft van de onderzochte produc-

ten garanderen dat zij GGO-vrij waren, vandaag is dit aandeel gegroeid tot drie kwart. Bij deze geleide bezoeken wordt de aandacht van de consumenten gevestigd op de etikettering, de biologische voeding en voeder voor dieren (waarvan zij het vlees, de eieren, ... eten).

Voor driekwart van de producten die op basis van genetisch gemanipuleerde organismen kunnen zijn geproduceerd (of op basis van derivaten van GGO's) garanderen de producenten nu dat ze niet van GGO's afkomstig zijn. Op 10 maart jl. kwam slechts de helft van de opgenomen voedingsmiddelen op de groene lijst (gegarandeerd GGO-vrij) voor. Wegens gebrek aan garanties staan nog een honderdtal producten op basis van GGO's of afgeleiden ervan (olies, lecithine, zetmeel...) in de rode lijst.

De druk van de consumenten was duidelijk voelbaar, de Productgids « met/zonder GGO's » betekende hierbij een belangrijk hulpmiddel. Unilever, Nestlé, Danone, Kraft Jacobs Suchard, Master Foods hebben rekening gehouden met de wensen van de Europese consumenten, stelt Jean-François Fauconnier, verantwoordelijke voor de GGO-campagne bij Greenpeace België.

Ook de grote Belgische distributieketens hebben gereageerd. Wat betreft de eigen merken van de supermarktketens was de reactie van de sector positief. De GB-groep heeft zich geëngageerd haar cliënteel gegarandeerd GGO-vrije producten aan te bieden vanaf eind juni. Delhaize-de-Leeuw en Aldi bieden deze garantie reeds. Bij Colruyt zijn de wijzigingen aan de gang. Via de gids van Greenpeace hebben de Belgische consumenten ertoe bijgedragen dat in Europa GGO's uit de voeding worden gebannen. Een mooie overwinning, zeker in het licht van het feit dat de genetisch gemanipuleerde organismen totaal buiten ons weten in onze borden belandden.

Het is nu nog een kwestie van tijd om de markt van de menselijke voeding zo goed als volledig GGO-vrij te krijgen besluit Jean-François Fauconnier. Nauwelijks zes maanden terug werd dit nog als een utopie beschouwd.

De eerste twee edities van de gids, verspreid op 110.000 exemplaren, waren snel uitgeput. De aanhoudende vraag van het publiek maakte ook een derde editie noodzakelijk. Op het speciale telefoonnummer van

Greenpeace (0900/22.202 - 18 fr/min) zijn reeds 8000 aanvragen binnengelopen. De website van Greenpeace België (www.greenpeace.be) biedt een voortdurend aangepaste versie van de lijst. 13.000 bezoekers hebben tot nu toe de Internet versie van de gids geraadpleegd.

De gunstige reacties zijn er, en dat is positief. Toch mogen we niet vergeten dat genetisch gemanipuleerde organismen een bedreiging blijven vormen voor het milieu: genetische vervuiling, verhoogde weerstand tegen insecticiden/herbiciden, bedreiging van de biodiversiteit. Genetisch gemanipuleerde organismen blijven bovendien op de voedingsmarkt aanwezig, vooral via het voeder voor dieren -de belangrijkste afzetmarkt voor transgene soja en maïs.

Bijlage 3 - Greenpeace

NIEUWE STUDIE TOONT AAN DAT TRANSGENE SOJA VAN MONSANTO MEER PESTICIDEN NODIG HEEFT.
MONSANTO "TUSSEN MISLEIDENDE INFORMATIE EN ONEERLIJKHEID"

Brussel, 7 mei 2001 - Een argument dat de genetische industrie het vaakst aanhaalt - transgene soja vraagt minder onkruidverdelger - is door een nieuwe, onafhankelijke studie van tafel geveegd, zegt Greenpeace (1). De nieuwe gegevens van het Amerikaanse ministerie van Landbouw (USDA) bewijzen dat Roundup Ready (RR) soja van Monsanto grotere hoeveelheden herbiciden vergt - gemiddeld 11,4% - dan traditionele soja. In veel gevallen ligt de dosis onkruidverdelger zelfs 30% hoger en meer (2). Het rapport slaat ook alarm over de ontwikkeling van resistentie van onkruid tegen Roundup en bevestigt dat het rendement van RR soja gemiddeld 5 tot 10% lager ligt dan met vergelijkbare conventionele sojasoorten.

Het rapport van Dr. Charles Benbrook, van het Northwest Science and Environmental Policy Center beschuldigt Monsanto ervan vergelijkingen tussen de aanwending van onkruidverdelger bij RR en natuurlijke soja te vervalsen. Monsanto balanceert daarbij "tussen misleidende informatie en oneerlijkheid". Monsanto beweert dat minder herbiciden gebruikt worden voor transgene soja. Het bedrijf vergeet erbij te vermelden dat het enkel vergelijkt met een klein aantal verouderde soorten natuurlijke soja, die zware doses onkruidverdelgers vergen.

Het rapport onderstreept ook dat onkruid al resistentie aan het opbouwen is, zodat een behandeling met glyphosaat (het actieve bestanddeel van Roundup) niet meer efficiënt is. Sojatelers moeten dus bijkomende onkruidverdelgers gebruiken om de onvoldoende werking van glyphosaat goed te maken. Dr. Benbrook schat dat de teelt op grote schaal van RR soja het komende seizoen de aanwending van 9 miljoen extra kilo herbiciden nodig zal maken. Tenslotte toont het rapport ook aan dat transgene soja 5 tot 10% minder opbrengt dan natuurlijke sojasoorten.

"Eens te meer, onderstreept Jean-François Fauconnier, GGO-campaigner voor Greenpeace in België, wordt het gebrek aan wetenschappelijkheid van Monsanto aan het licht gebracht. De bewijzen zijn er: de beloften van de transgene industrie zijn vals. Transgene soja vergt niet minder, maar méér onkruidverdelger."

Monsanto geeft niet alleen foute informatie over het gebruik van onkruidverdelger. Op 19 februari van dit jaar diende Greenpeace een klacht in bij het Gentse parket. Greenpeace klaagt Monsanto aan voor het indienen van een dossier vol onregelmatigheden. Zo komt de genetische kaart van de gecommmercialiseerde soja niet overeen met die van de in de Europese Unie vergunde soja. (3). Al negen maanden vraagt Greenpeace aan het ministerie van Landbouw om een einde te maken aan de invoer van niet toegestane transgene soja. Ook de verschillen in fyto-oestrogeen en lignine- vastgesteld in verschillende onafhankelijke studies - ontbreken in het dossier.

In België wordt RR soja in grote hoeveelheden gebruikt in diervoeder (varkens, runderen, pluimvee). Greenpeace vraagt de producenten en verdelers van dierlijke producten met aandrang om Roundup Ready soja van hun dierenmenu te schrappen. Dat is de wens van de consument en het komt het milieu ten goede.

Het volledige rapport (in het Engels) onder de titel "Troubled Times Amid Commercial Success for Roundup Ready Soybeans" vindt U bij [Troubled Times Amid Commercial Success for Roundup Ready Soybeans](#) .

Contact:

Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming

Kortrijksepoortstraat 192 9000 Gent

Tel.: 09/2 234 781 Fax.: 09/2 232 805

E-mail: info@jnm.be

<http://www.jnm.be>

Werking:

Organiseren kampen en hebben 45 afdelingen verspreid over Vlaanderen.

JNM is een groep jonge mensen, tussen de 8 en 25 jaar oud. Aangesloten kinderen worden spelenderwijs in contact gebracht met natuur en milieu. De oudere leden zorgen ervoor dat zij zich goed amuseren door spelletjes te combineren met het bestuderen van de natuur. Naarmate de leeftijdscategorie vordert zijn er steeds minder spelletjes, en meer excursies, natuurstudie en acties voor het milieu!

Onder de noemer Natuurstudie vallen o.a. volgende activiteiten: het bestuderen, herkennen en inventariseren van vogels, zoogdieren, insecten, plantjes. Het uiteindelijke doel van deze natuurstudie is, behalve het verrijken van de eigen kennis, het in kaart brengen van waar welke dieren leven, en zo bepaalde groepen dieren te lokaliseren en er meer over te weten te komen.

Onder de noemer Milieubescherming acties voor het behoud van ons leefmilieu, zoals daar zijn het strijden voor vrede, zuinig omspringen met energie, afval sorteren, enz... Bijv. heidestruiken weghalen (afbranden) of overwoekerende zaadlagen verwijderen (plaggen), zodat andere, bedreigde planten de kans krijgen er te groeien.

Voorbeeld project:

'Viva Bio!' wil het doelbewust consumeren van biologisch fruitsap in Vlaanderen bevorderen. Viva bio richt zich daarbij in de eerste plaats naar het secundair onderwijs en meer algemeen naar jonge mensen. Dit project van de JNM is gekoppeld aan een bewustmakingscampagne rond biologische fruitteelt onder de vleugels van de campagne '10 op 10 voor de biologische landbouw' van de BBL. Het project is gericht op scholen en eigen leden en stelt grote vragen bij de conventionele landbouw, de 'drink coca cola en eet McDonalds'-cultuur bij jongeren.

Details organisatie:

Zo'n 45 afdelingen over geheel Vlaanderen vormen de basis van de jeugdbond. Het is daar dat je elk weekend weer op tocht kan met mensen uit je eigen streek. Het bestuur van zo'n afdeling bestaat volledig uit jonge vrijwilligers en alle hulp wordt trouwens geapprecieerd. Afdelingen organiseren ook kampjes tijdens de schoolvakanties, weekendjes in de natuur, milieu-acties enz...

Activiteiten omtrent GGO's:

Ondertekening van enkele aanklachten (zie bijlage)

Recent anti-ggo campagne !

Banden met:

BBL en andere GGO's

Scholen

Kinderen en jongeren

-Bijlage - JNM

GENTECHBEDRIJF BEZOCHT DOOR ANDERSGLOBALISTEN

Perswoordvoerder: Jonas Hulsens (tel.: 0497 18 52 40)

Een 40-tal andersglobalisten hield deze namiddag een piraattentoonstelling in de inkomhal van het gentechnologiebedrijf CropDesign te Zwijnaarde. In solidariteit met de internationale boerenbeweging Via Campesina, eisten de actievoerders een verbod op het kweken van genetisch gemanipuleerde organismen (GGO's) in open velden en serres en een halt aan patenten op zaden, gewassen en andere levende organismen. Een duurzame landbouw is een GGO-vrije landbouw, vinden ze. De mobiele tentoonstelling beeldde deze eisen uit met foto's van boerenprotesten in het Zuiden, krantenknipsels van eerdere acties tegen GGO's en cartoons over patenten op leven. Het personeel kwam al gauw een kijkje nemen bij de tentoonstelling en sloeg aan het discussiëren met de actievoerders. Na een uurtje doekten de andersglobalisten de tentoonstelling op. De actie verliep zonder incidenten.

CropDesign, een bedrijf dat onder andere genetisch gemanipuleerde rijst, maïs en tarwe ontwikkelt, werd door de actievoerders verrast op de piraattentoonstelling "Gepatenteerde Arrogantie". De andersglobalisten beschouwen genetisch materiaal als een gemeenschappelijk erfgoed van de hele mensheid. Natuurlijke genen aanpassen en dan voor veel geld verkopen, is volgens de actievoerders een vorm van bio-piraterij. Het gebruik van GGO's in de landbouw werkt bovendien de industrialisering en de monopolisering van de voedselvoorziening in de hand. Langs allerlei wegen trachten gentechnologiebedrijven de boeren aan zich te binden en de mogelijkheid om zelf zaaigoed te selecteren in te perken. Duurzame landbouw wordt op die manier onmogelijk.

Landbouwers zijn wereldwijd het slachtoffer van deze ontwikkelingen: ze worden steeds meer afhankelijk van de gentechnologische bedrijven. Zodra een oogst mislukt komen ze in de schulden en worden daarvoor door het gentechnologiebedrijf vervolgd. Regeringen en bedrijven hebben nauwelijks oren naar de problemen van landbouwers. En da's knap arrogant volgens de andersglobalisten.

Om deze gepatenteerde arrogantie aan te klagen, bouwden de andersglobalisten vandaag om 13.30u hun

tentoonstelling op in het gebouw van CropDesign. Daarmee wilden ze wijzen op de gevolgen van GGO's en patenten op leven voor boeren en het milieu. De gentechnologiesector ontloopt haar verantwoordelijkheid als ze beweert dat de situatie van de boeren een politiek probleem is waarmee ze niets te maken heeft. Volgens de andersglobalisten werken GGO's en patenten op leven de ongelijkheid tussen Noord en Zuid in de hand en houdt de verspreiding ervan ernstige milieurisico's in. Genetisch gemanipuleerde eigenschappen kunnen naar soortgenoten of verwante soorten overgaan, evenwichten in de natuur aantasten en soorten doen uitsterven. De winst verdwijnt in de zakken van de gentechnologiebedrijven, maar de problemen worden doorgeschoven naar de samenleving. Dit kan niet, vinden de andersglobalisten. Bedrijven zijn zelf verantwoordelijk voor de gevolgen van hun activiteiten. Er moet dus een juridische aansprakelijkheidsregeling komen.

De Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (JNM), MilieuActieForum (MAF), Jong Agalev Gent en Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (BBL) willen dat GGO's resoluut uit de landbouw worden geweerd. Met de actie ondersteunden de milieugroepen de Internationale Dag van Boerenstrijd van de boerenorganisatie Via Campesina. In verschillende landen vonden vandaag acties plaats voor een duurzame landbouw, tegen GGO's en tegen patenten op leven. De Internationale Dag van Boerenstrijd staat ook in het teken van de repressie tegen boeren. Op 17 april 1996 werden immers 19 landloze boeren door de politie vermoord tijdens een landbezettingsactie in de Braziliaanse deelstaat Paraná. Voor informatie over de acties in Nederland - in Den Haag vindt momenteel COP 6 van de Biodiversiteitsconventie van de Verenigde Naties plaats - verwijzen we graag naar de websites www.resistanceisfertile.org en www.indymedia.nl.

NOG EVEN DE ARGUMENTEN VAN DE ACTIEVOERDERS OP EEN RIJTJE:

1. Genetische manipulatie is onomkeerbaar in tijd en ruimte. De gevolgen ervan zijn niet precies te voorspellen. De introductie van GGO's kan leiden tot de verstoring van natuurlijke evenwichten en zelfs tot het uitsterven van soorten. Daarom is het kweken van GGO's in open velden en serres volgens de andersglobalisten in strijd met de zorg om het behoud van de biodiversiteit en het voorzorgsprincipe.

2. Het genetisch materiaal is een gemeenschappelijk erfgoed van de hele mensheid. Patenten op leven brengen dit gemeenschappelijk erfgoed in de privé-handen van bedrijven die de winsten opstrijken, maar de verantwoordelijkheid voor de gevolgen afwentelen op de samenleving.

3. GGO's zijn geconcentreerd in de handen van privé-bedrijven. De introductie van GGO's maakt landbouwers, en de voedselvoorziening in het algemeen, steeds meer afhankelijk van bedrijven die winstbelangen laten primeren op sociale en ecologische belangen. Voedsel is echter geen handelswaar, maar een mensenrecht, en dus té belangrijk om over te laten aan de grillen van winstbeluste multinationals.

4. Patenten op leven versterken de ongelijkheid tussen Noord en Zuid. Via patenten op zaden, planten en andere organismen wordt de technologische voorsprong van het Noorden ten opzichte van het Zuiden vastgespijkerd. GGO's zullen de honger niet uit de wereld helpen. Honger is geen gevolg van onderproductie, maar van een ongelijke verdeling van grond, voedingswaar en financiële middelen.

5. De GGO-landbouw ligt in het verlengde van de milieuvernietigende, industriële landbouw. Het hoge energieverbruik en de monoculturen van de industriële landbouw staan lijnrecht tegenover iedere vorm van duurzaamheid. Ongelijke handelsverhoudingen en de agressieve verspreiding van GGO's brengen lokale landbouwsystemen in de verdrukking. Een duurzame biologische landbouw wordt eenvoudigweg onmogelijk in een omgeving van GGO-velden.

1. De andersglobalisten willen een duurzame en eerlijke landbouw. Die is enkel mogelijk als de regering het kweken van GGO's in open velden en serres verbiedt en zo'n verbod ook in de Europese Unie nastreeft. De patentwetgeving moet patenten op leven uitsluiten. Duurzame landbouw moet absolute prioriteit krijgen op alle niveaus. Stop GGO's! Viva Bio!

Contact:

VELT

Uitbreidingstraat 392 C B-2600 Berchem

tel (03)281 74 75 fax (03)281 74 76

E-mail : info@velt.be

<http://www.velt.be>**Werking:**

Velt is de Vereniging voor Economische Leef- en Teeltwijze. Velt wil de ecologische leefwijze concreet gestalte geven: in huis, tuin, keuken en daarbuiten.

Velt predikt de biologische landbouw. Velt informeert het brede publiek over nieuwe ontwikkelingen en producten. Velt promoot ook zelf producten uit de biologische landbouw. Zo stellen ze bijvoorbeeld biologisch geteelde zaden ter beschikking aan hun leden.

Naast het informatieve, sensibiliserende luik doet Velt ook lobbywerk, langdurige publiekscampagnes en beleidsbeïnvloeding – stappen richting een doorgedreven ecologische consumentenwerking is meer nodig.

Velt is momenteel ook een soort consumentenorganisatie voor biologische voeding. Met het netwerk van 100 afdelingen, 13.500 leden, zo'n 80 lesgevers plus 80 Bioschakels en een staf van 15 medewerkers kunnen we hierover informeren en sensibiliseren.

De honderd plaatselijke afdelingen van Velt organiseren veel activiteiten: voordrachten, cursussen, bedrijfsbezoeken, wandelingen.

Maar "ook wantoestanden worden aangeklaagd, de wetgeving wordt opgevolgd, artikelen en lezersbrieven geschreven, misbruiken worden opgevolgd en aangeklaagd tot ze opgelost zijn."

Details organisatie:

Velt vzw is een vereniging met zo'n 14.000 leden die actief is in Vlaanderen en Nederland. De rol van Velt is, mensen te informeren over prettige en bruikbare ecologische alternatieven. Daarvoor ontwikkelen ze kennis en dragen die uit: in publicaties, in het tijdschrift Seizoenen en in de werking van de afdelingen.

In 'Seizoenen', het tijdschrift van Velt. Daarin zitten vaste rubrieken: voeding, maar ook de ecologische moes- en siertuin, groene consumentennieuwtjes, milieubeleid.

Thema's en standpunten:

Algemeen:

Velt fundeert haar werking op het respect voor de samenhang van alle dingen op aarde. Velt gelooft, dat de oplossing voor milieu- en natuurproblemen en voor de rechtvaardige wereldwijde verdeling van voedsel dichterbij komt, als mensen in hun dagelijks leven een duurzame levensstijl kunnen ontwikkelen.

Velt is ervan overtuigd dat bio-landbouw de oplossing biedt voor de milieu- en andere problemen van de gangbare landbouw: een garantie voor duurzame ontwikkeling.

Specifiek GGO's:

"GGO's, een zaak van multinationals? Zaadbedrijven en gentechnologische onderzoeksinstituten worden opgekocht door chemische multinationals die bestrijdingsmiddelen produceren. Dat betekent dat de producenten van bestrijdingsmiddelen nu ook de zaadveredeling in handen hebben. Het gevolg van deze evolutie is dat over de criteria van veredeling nu beslist wordt door dezelfde mensen die bestrijdingsmiddelen maken. Zo verdient de firma aan de verkoop van zaad en aan de verkoop van herbicide. Bovendien moet de boer het zaad elk jaar opnieuw aankopen. De boer is in de macht van de multinational.

Meerwaarde van deze ontwikkeling? Biotechnologie bestaat ongeveer een kwart eeuw en kent toepassingen in tal van domeinen zoals geneeskunde, landbouw, veeteelt. In de geneeskunde kan gentechnologie een belangrijke methode zijn om zieken te helpen.

Voor landbouwproducten is er geen vraag vanuit de boeren, noch vanuit de consument. Dit is een ontwikkeling waarmee multinationals zichzelf in stand willen houden.

Een van de belangrijkste argumenten van de gentechnologische industrie om ggo's in landbouw toe te laten

is de honger uit de wereld te helpen. Dit argument gaat niet op. Honger is niet te wijten aan een tekort aan levensmiddelenproductie. Deelt men het wereldwijd beschikbare voedsel door het aantal op dit moment levende mensen, dan zou iedere wereldburger elke dag genoeg kunnen eten. Honger is veeleer het gevolg van machtsconflicten en van oneerlijke verhoudingen."

Activiteiten omtrent GGO's:

'GGO-vrije gemeenten' – recent opgestarte anti-GGO-campagne. "Het is de bedoeling om het maatschappelijke debat over ggo's te starten op gemeentelijk vlak. Een recente EU-studie toont immers aan dat het niet mogelijk is om biologische en transgene landbouw in eenzelfde gebied naast elkaar te laten bestaan. Besmetting van de biologische landbouwgewassen is onvermijdelijk! We nemen de belangrijkste conclusies van deze studie in dit dossier op." Met een brief aan Vlaams egemeentebesturen, waarin gevraagd wordt of er op hun grondgebied GGO's voorkomen, wordt gepoogd de verspreiding van GGO's – zelfs al is het maar louter in proefvelden - in kaart te brengen.

Voor persbericht en brief: zie bijlage.

Verder (zie ook opsomming in werking): cursussen, voordrachten, opiniestukken, ondertekenen aanklachten, zelfs 'omarming' van ggo-proefveld (zijnde vreedzaam, niet vernietiging van gewassen)

Banden met:

Leden

Sector bio-landbouw

BBL, Natuurpunt, JNM, Greenpeace e.a.

Bijlage 1 - VELT

EERSTE ZEVEN VLAAMSE GEMEENTEN WENSEN GEEN GGO-PROEFVELDEN OP HUN GRONDGEBIED

9 JULI 2002

Na amper één maand verklaren zeven Vlaamse gemeenten dat ze geen ggo-proefvelden tolereren op hun grondgebied. De gemeenten Geraardsbergen, Hasselt, Herk De Stad, Lint, Lo-Reninge, Ravels en Tessenderlo reageerden als eersten op de oproep van Velt en ondertekenden de verklaring 'geen ggo's in mijn gemeente'.

DE CAMPAGNE 'GGO-VRIJE GEMEENTEN'

Bij de start van de Week van de Biologische Landbouw lanceerde Velt haar campagne 'ggo-vrije gemeenten'. Doel van de campagne is dat zoveel mogelijk Vlaamse gemeenten hun grondgebied vrij verklaren van proefvelden met genetisch gemodificeerde planten (ggo's). Hiermee wil Velt de maatschappelijke discussie over genetische manipulatie aanzwengelen. Uit Europees onderzoek blijkt immers overduidelijk dat de consument geen vragende partij is voor ggo's in de voeding.

En er is meer: de biologische landbouw wijst ggo's af. Vanuit ggo-gewassen kan er besmetting optreden naar andere teelten. Een bioboer lijdt hierdoor schade. Als consumentenorganisatie voor de biologische landbouw wil Velt dat biologische landbouwgewassen gevrijwaard kunnen blijven van besmetting door ggo's.

Alle Vlaamse gemeenten kregen begin juni een brief toegestuurd met de vraag te bevestigen dat zij geen ggo-proefvelden willen op hun grondgebied. Gemeentebesturen hebben geen juridische bevoegdheid over de inplanting van ggo-proefvelden op hun grondgebied. Dat is een bevoegdheid van het ministerie van Volksgezondheid en Consumentenzaken. Toch vraagt Velt de gemeenten een standpunt in te nemen omdat Velt een debat over ggo's wil op gang brengen en duidelijk wil maken dat ggo's een bedreiging vormen voor de biologische landbouw. We willen ook dat de overheid rekening houdt met het standpunt van deze gemeenten. Kiezen voor een ggo-vrije gemeente moet een recht worden van elke gemeente!

ZEVEN GEMEENTEN ONDERTEKENEN NA AMPER ÉÉN MAAND

Geraardsbergen, Hasselt, Herk De Stad, Lint, Lo-Reninge, Ravels en Tessenderlo plaatsten de oproep onmiddellijk op de agenda van hun College van Burgemeester en Schepenen en ondertekenden de verklaring. Dat is een begin, de campagne zal immers over verschillende maanden lopen. Een 10-tal gemeenten vroeg inmiddels naar meer informatie of meldden ons de campagne te zullen bespreken.

De bevoegde overheid

Onlangs liet minister Magda Aelvoet een transgeen koolzaadproefveld in Salles vernietigen omdat het niet voldeed aan de opgelegde normen. Velt is verheugd over deze beslissing.

Maar er zullen nieuwe transgene proefvelden ter goedkeuring voorgelegd worden. Velt vraagt dat de minister het voorzorgsprincipe toepast en deze nieuwe proefvelden verbiedt.

Info bij Velt vzw

03 281 74 75

nadia.tahon@velt.be of luk.naets@velt.be

Bijlage 2 -VELT

Berchem, 7 juni 2002

Aan de Milieuambtenaar

Betreft: Oproep 'GGO-vrije gemeente'

Geachte Milieuambtenaar,

Over heel Vlaanderen worden sinds enkele jaren proefvelden met ggo-gewassen opgezet. Multinationals die deze proeven uitvoeren zeggen dat er aan deze proeven geen risico's (bijvoorbeeld op besmetting van andere gewassen) verbonden zijn. De communicatie over ggo's laat veel te wensen over. Veel mensen weten niet eens dat er ggo-proeven gebeuren.

Verschillende onafhankelijke wetenschappers betwisten of genetische manipulatie zo onschuldig is.

Ook consumenten verwerpen ggo-voeding. De laatste Eurobarometer van de Europese Commissie (2001)

toonde aan dat 94,6% van de Europese burgers het recht wil hebben om al dan niet voor ggo's te kunnen kiezen en 70,9% wil geen ggo-producten in de voedselketen.

Uit recent onderzoek blijkt dat de producent (bioboeren en gangbare) het gelag betaalt van anderomans keuze voor ggo-gewassen. De kosten (bv. voor certificering of afscherming) door de introductie van ggo's kunnen voor die boeren oplopen tot 40% meer voor koolzaad en tot 10% voor aardappel en maïs. Uit datzelfde Europees onderzoek komt de biologische landbouw bedrogen uit: biologische landbouw kan niet ggo-vrij blijven als ggo's massaal worden geteeld.

Velt is de consumentenorganisatie voor de biologische landbouw. Biologische landbouw heeft ongetwijfeld troeven voor duurzaamheid. Deze landbouwmethode is gereguleerd op Europees vlak (Verordening 2092/91) en houdt onder meer de uitsluiting van ggo's in. Deze norm maakt dat de bio-producent onafhankelijk kan werken, los van toeleveringsconcerns die producenten binden aan hun producten en dat de negatieve impact op milieu en gezondheid tot een minimum wordt beperkt.

De introductie van ggo-proefvelden wordt gecontroleerd. Maar dat neemt niet weg dat er besmetting kan optreden in omliggende natuur en landbouwakkers. Genetische vervuiling is onomkeerbaar en onvoorspelbaar. Ze is een bedreiging voor nuttige insecten, ze kan allergieën uitlokken en werkt antibioticaresistentie in de hand.

De biologische landbouw kan niet bestaan naast deze zogenaamde transgene culturen omdat de biologische landbouw streeft naar een ecologisch evenwicht. Genetische manipulatie is een methode om tot een overwicht, tot een monocultuur te komen die al wat haar in de weg staat, respectloos verdelgt. Een Europese studie (2002: Institute for Prospective Technological Studies) toonde aan dat een co-existentie gewoonweg uitgesloten is! Het wordt onmogelijk om biologische voeding vrij te houden van ggo's.

Consumenten die kiezen voor biologische voeding verwachten dat biovoeding totaal ggo-vrij is. Dat kan alleen als er een stop wordt gezet op ggo-proefvelden.

Voor 2002 zijn er goedkeuringen voor ggo-proefvelden in 10 Vlaamse gemeentes.

Sinds 1999 werd in meer dan 10% van de Vlaamse gemeentes minstens 1 ggo-proefveld geïntroduceerd. In 2001 was dat goed voor een areaal van 90 ha genetisch gemanipuleerde gewassen als rapzaad, maïs, biet. Ondanks de maatregelen die de Minister van Volksgezondheid en Consumentenzaken oplegt om het risico zo klein mogelijk te houden bij de exploitatie van ggo-proefvelden, blijven de milieurisico's bestaan.

Het gemeente- of stadsbestuur kan de consument, de biologische landbouw en de gangbare boeren die geen ggo's willen beschermen door de implementatie van ggo-proefvelden te weigeren in de gemeente. We vragen daarom in deze campagne publiek te melden dat het College van Burgemeester en Schepenen deze proefvelden weigert op het grondgebied. In Wallonië loopt een gelijkaardige campagne: 55 Waalse gemeenten hebben aan de oproep een positief gevolg gegeven.

Aan de Milieudienst en de Milieuraad vragen we om deze campagne mee te ondersteunen en ze op de agenda te brengen. Op aanvraag kunnen we een klein artikel voor publicatie in het infoblad leveren.

Onze vraag is dringend, gelet op de actualiteit. Velt vraagt om voor 30 juni te antwoorden door bijgevoegde verklaring op het College van Burgemeester en Schepenen goed te keuren en ons terug te bezorgen. Op de website van Velt zal u een up to date overzicht krijgen van gemeentes die deze oproep ondertekenen en in september zullen we met de verklaringen naar de pers en de federale overheid stappen.

Als u meer informatie wenst, zullen wij u die graag verstrekken.

Met vriendelijke groeten,

Nadia Tahon en Luk Naets,

stafmedewerkers Velt

→ bijlage 1: wat is biologische landbouw

→ bijlage 2: procedure GGO-proefvelden en stand van zaken in Vlaanderen

→ bijlage 3: wat zijn GGO's

→ bijlage 4: Velt, de consumentenorganisatie voor de biologische landbouw

Verklaring: GGO-vrije gemeente

Het College van Burgemeester en Schepen van
de gemeente/stad verklaart
geen ggo-proefvelden toe te staan op haar grondgebied.
Het College wil de biologische landbouw een eerlijke kans geven
en ggo-vrij houden.

Datum:

Handtekening Burgemeester:

Terugsturen of faxen naar
Velt vzw o Uitbreidingstraat 392c o 2600 Berchem

Werking:

Details organisatie:

Het Forum Natuur en Landbouw werd opgericht in 1997 in de aanloop van de goedkeuring van het decreet natuurbehoud. In dit forum zetelen vertegenwoordigers van de natuurverenigingen (Natuurreservaten vzw en Wielewaal) en de landbouworganisaties (Boerenbond en Algemeen Boerensyndicaat). Op 8 juni 1999 werd het Forum Natuur en Landbouw definitief ingesteld bij beslissing van de Vlaamse regering. Het forum moet de dialoog tussen natuur en landbouw op gang te brengen. Het forum is evenwel geen adviesraad en doet geen afbreuk aan de bevoegdheid van de bestaande adviesraden. Alle aangelegenheden in verband met de relatie landbouw en natuur die binnen de bevoegdheid vallen van de minister van leefmilieu kunnen er worden gesproken. Het gaat hier over de ruilverkavelingen, het reservatenbeleid, de uitvoering van het decreet natuurbehoud, het gebiedsgericht beleid van het Mestactieplan ...

NATURE & PROGRÉS

Association Européenne d'Agriculture Biologique

Contact:

Nature et Progrés Belgique

Rue de Dave 520 5100 Jambes

tel: 081/30.36.90 fax:: 081/31.03.06

natpro@skynet.be

<http://www.natpro.be>

Werking:

Franstalige organisatie.

Doel van Nature & Progrés is het onderzoeken van, experimenteren met en via alle mogelijke wegen bekend maken van ecologisch land- en tuinbouwtechnieken. Dit met het oog op de biologische verbeteringen van de akkerlanden en hun producten, het opvoeden van de productie- en consumptiewereld omtrent de voordelen van natuurlijke, biologische, niet chemische noch nucleaire methoden toegepast in de landbouw en het leven, het dynamisme (en alle krachten) van de natuur.

Veel van de activiteiten zijn gericht op informatieverstoring en opleiding van de professionele wereld.

Details organisatie:

Belgische groepering in 1976 opgericht in een klein Waals dorpje. Inmiddels vertakking van vrij gereputeerde bio-product certifiëringsorganisatie.

Nature & Progrés Belgique vertegenwoordigt momenteel meer dan 5.500 leden, verbruikers, landbouwers e.a. actief in biologische landbouw.

PAN

Pesticide Action Network

Contact:

Pesticide Action Network UK
Eurolink Centre
49 Effra Road London, SW2 1BZ
England
Tel: +44 (0)20 7274 8895 Fax: +44 (0)20 7274 9084
pan-uk@pan-uk.org
<http://www.pan-uk.org>

Werking:

Voorlichtings- en adviesinstelling

Doelpubliek: Preventieadviseurs , Milieuoördinatoren

Vorm van de informatie: FAQ, Nieuwsbrief/ mailing lijst , Databank, Dossiers en rapporten

Details organisatie:

PAN International - <http://www.pan-international.org>

PAN is een netwerk van zo'n 600 ngo's, instituties en individuen verspreid over 60 landen die zich inzetten voor het vervangen van schadelijke chemische pesticiden door ecologische alternatieven. Van oorsprong Amerikaans (?), maar nu op alle bevolkte continenten een regionaal centrum.

Internationale campagnes:

- PAN international conferences : (laatste in 2000, zie bijlage)
- Day of No Pesticide Use : In 1998, PAN declared that December 3rd each year is a Day of No Pesticide Use.

As the anniversary of the Bhopal pesticide factory toxic gas leak, this is an appropriate point to mark this and other pesticide tragedies.

- Campaigns on pesticide use
- Research and advocacy on agrochemical corporate activities
- Research and advocacy on food security without pesticides

Regionale Centra: Africa, Asia/Pacific, Europe, Latin America, North America

PESTICIDES ACTION NETWORK EUROPE - [HTTP://WWW.PAN-EUROPE.NET](http://www.pan-europe.net)

Formed in 1983, PAN Europe is a network of European non-governmental organisations (NGOs) promoting sustainable alternatives to pesticides. A major focus of PAN Europe's work involves initiating Europe-wide measures to facilitate a broad-based reduction in pesticide use. PAN Europe's activities include:

- Supporting national pesticide reduction programmes,
- Promoting targets for organic and sustainable agriculture,
- Tackling insufficiencies of the EU pesticide approval system,
- Publishing a quarterly PAN Europe newsletter,
- Facilitating an email network on European pesticides issues,
- Arranging an annual PAN Europe conference.

Thema's en standpunten:

Ageren tegen chemische bestrijdingsmiddelenindustrie. Ook actief in België, o.a. mee geprotesteerd tegen VIB tentoonstelling.

Activiteiten omtrent GGO's:

Denktank en protestbeweging. Zie bijlagen.

Bijlage – PAN International

PESTICIDE ACTION NETWORK FIFTH INTERNATIONAL CONFERENCE

THE DAKAR DECLARATION

We, 120 participants from 40 countries, representing farmers, workers, agricultural trade unions, women, scientists and health, environmental, consumer and development activists belonging to the international Pesticide Action Network (PAN) and its partner organizations, have gathered in Dakar, Senegal for the Fifth International PAN Conference from May 18 to 21, 2000.

We view with grave concern the developments that threaten the people's food security, health and livelihood and the environment around the world. Pesticide use continues to wreak havoc on people's health and well being, and on the environment. At the same time, transnational corporations are developing and marketing genetically engineered organisms and food that threaten the environment, biodiversity and people's health, jobs and livelihoods. This technology will consolidate corporate control over agriculture and food production, increase pesticide use and undermine farmer control over seeds and technology. The process of globalization promotes the corporate agenda for profit. This is undermining local food production and increasing the practice of food dumping, especially on poor countries, the sale of unnecessary and dangerous agricultural inputs, the concentration of monopoly corporations in agrochemical, food and seed industries, the development of genetic engineering and the corporatization of agriculture.

We are deeply concerned with the resultant loss of access and self-sufficiency in food, loss of local and indigenous knowledge and seeds, displacement of farming and fishing livelihood, break-up of rural communities, increased indebtedness for farmers, forced migration of people, greater misery for women, hunger and malnutrition, especially for rural populations, land concentration and marginalization of sustainable agriculture.

We commit ourselves to fight for the elimination of pesticides, the termination of genetic engineering of organisms in food and agriculture, the end of corporate globalization and the realization of food sovereignty and sustainable agriculture worldwide.

We will:

- 1.** Advance sustainable agriculture as a holistic, scientific approach and a movement for social transformation that integrates local and indigenous knowledge, participatory research, empowerment of women, farmer control over land, water, seeds and forests, protection of workers' rights and of rural communities, appropriate technology, bio-diversity conservation, access to and equitable distribution of food, equitable sharing of benefits and food self-sufficiency respecting ecological integrity.
- 2.** Contribute actively in the generation, innovation and promotion of ecological alternatives to pesticide use, especially organic agriculture.
- 3.** Continue to fight for local, national and international agreements to restrict, reduce and eliminate pesticide dependence and to phase out and ban synthetic chemical pesticides, especially those that cause acute, chronic and endocrine disrupting effects.
- 4.** Campaign to stop the development and use of genetically modified organisms in food and agriculture through national, sub-regional and international coordinated actions.
- 5.** Launch and join campaigns against globalization of agriculture and the international institutions and instruments that promote it, like transnational corporations, the International Monetary Fund, multi-lateral development banks, structural adjustment programs and the World Trade Organization Agreement on Agriculture and Trade-Related Intellectual Property Rights.
- 6.** Increase protests against injustices perpetrated by agrochemical, food and fiber transnational corporations and campaign for corporate and government accountability.

PAN will achieve this by:

- 1.** Developing participatory research and monitoring, resource base-building, education and mobilization, and advocacy work in order to strengthen grassroots and national capacity.
- 2.** Developing nationwide, regional and international networks and alliances and strengthening grassroots peasants and women's movements as their foundation.
- 3.** Launching coordinated campaigns with farmers, waged agricultural workers, food industry workers and environmentalists; women's, human rights and consumer movements; and many others.

4. Influencing, through coordinated actions and activities, the policies and practices of government, inter-governmental organizations, and other institutions at national, regional and global levels.

We, the participants of the Fifth PAN International Conference, challenge the paradigm that the world can only be fed with pesticides and genetic engineering. We demand that our collective voice be heard and we commit ourselves to realize our goal to feed the world without poisons through sustainable agricultural practices, controlled and managed by communities.

Dakar, Senegal

May 21, 2000

Bijlage 2 – PAN International

INTERNATIONALE KARAVAAN TREKT DOOR AZIË

ACTIES TEGEN LANDBOUWGIF-CONCERNS

Landbouw en voedsel zonder gif, dat is het ideaal van de 'Volkskaravaan 2000' die door Azië trekt (1). Op initiatief van het Pesticide Action Network en verschillende vrouwen-, boeren- en plattelandsorganisaties uit India, Bangladesh, de Filipijnen, Indonesië, Japan, Korea en Amerika trekken enkele tientallen activisten en boeren uit vijf verschillende Aziatische landen door het continent.

Half november begon de tocht in Tamil Nadu (Zuid-India). Daarna bezocht de karavaan Bangladesh, terwijl er gelijktijdig acties waren in Japan, Korea en Indonesië. Eind november was de groep een week op de Filipijnen. Daar spraken de activisten op bijeenkomsten met boeren, gaven persconferenties, namen deel aan een 'Veilig Voedsel Festival' en hielden een picket line bij een kantoor van Monsanto en een nachtwake bij het ministerie van Landbouw.

Op de laatste dag van hun bezoek demonstreerde de karavaan samen met zo'n 1500 Filipijnse boeren bij de Amerikaanse ambassade tegen globalisering en voor een werkelijke landhervorming die gericht is op sociale rechtvaardigheid, het voorkómen van honger en op voedsel zonder gif.

Volgens de activisten en boeren van de karavaan stimuleren grote en meestal Westerse concerns het gebruik van veel landbouwgif in combinatie met kostbare (gentech) zaden, die een hoge opbrengst zouden garanderen.

Rafaël Mariano, voorzitter van de KMP (Filippijnse koepel van organisaties van kleine boeren), verklaarde: "Een jaar geleden barstten er in Seattle massale protesten los tegen de WTO. Wij zullen ons blijven verzetten tegen vrijhandel, privatisering en deregulering, zolang deze een ravage blijven aanrichten in het bestaan van kleine boeren." En doelend op de karavaan: "Wij hebben een internationaal samenwerkingsverband gesmeed tegen de agrochemie-multinationals om onze strijd tegen deze bedrijven voort te zetten."

Noot

1. De 'People's Caravan 2000' wordt georganiseerd door: = het Pesticide Action Network Asia and the Pacific (PAN-AP),
 - het Tamil Nadu Women's Forum, de Society for Rural Education and Development, CIKS en PREPARE uit India,
 - de UBINIG (Policy Research for Development Alternatives), de Nayakrishi Andolon (New Agriculture Movement) en de SHISUK uit Bangladesh,
 - de Kilusang Magbubukid ng Pilipinas (KMP) uit de Filippijnen,
 - Gita Pertiwi uit Indonesië,
 - NESSFE uit Japan,
 - CACPK uit Korea en
 - Food First uit de Verenigde Staten.

Bijlage 3 – PAN Asia & Pacific

THE UNDP EXPLOITS THE POOR AND HUNGRY TO PUSH GENETIC ENGINEERING
BY PESTICIDE ACTION NETWORK ASIA AND THE PACIFIC (PAN AP); JULY 24, 2001

The Human Development Report 2001, 'Making Technologies Work For Human Development,' commissioned by the United Nations Development Programme (UNDP), reads like PR dossier full of pro-corporate

technology propaganda, gift wrapped in the guise of helping the developing world 'harness the tremendous potential' of information technology and biotechnology.

The Pesticide Action Network Asia and the Pacific (PAN AP) objects to the exploitation by the UNDP of the image of the poor and hungry as a public relations strategy to push biotechnology and the use of genetically engineered (GE) crops.

'Genetic engineering is unsafe, environmentally unfriendly, of no benefit socio-economically to small-marginalised farmers and it will not feed the world', asserts Sarojeni V. Rengam, PAN AP Executive Director.

People in developing countries don't want genetic engineering

The UNDP report ignores the concern and opposition to genetic engineering by farmers, agricultural workers, consumers groups, and concerned fisherfolk, scientists, and indigenous peoples in both developing and developed countries.

→ Kilusang Magbubukid Ng Pilipinas (KMP), the Peasant Movement of the Philippines, with a membership of 800,000 landless peasants, small farmers, agricultural workers, fisherfolk, rural youth and peasant women, have been actively protesting the development of GE rice by the International Rice Research Institute (IRRI) and are against the field-testing of other GE crops in the country.

→ Some 800 farmers and other anti-GE advocates from all over Indonesia rallied on the International Day of Farmer's Struggles Against GMOs on April 17, 2001, in front of Monsanto and the Ministry of Agriculture in Jakarta. The farmers called for the destruction of Indonesia's first GMO field trial of Monsanto's Bt cotton and other GE products in the country, no further releases of Bt cotton seeds by the government, and the eviction of Monsanto from the country.

→ Thousands of farmers and other anti-GE advocates participated in the Long March for Biodiversity, principally against GE rice, which travelled across Thailand for 11 days during September 2000. Farmers in the Thung Kula Ronghai area, well known for the cultivation of jasmine rice, said they were very worried that the introduction of GE crops into the country would have a serious impact on the poor rural majority.

→ In 1998 Monsanto and the State Government of Karnataka, India, carried out experiments in farmer's

fields of GE crops without the knowledge of the majority of farmers. On November 28 thousands of farmers occupied three fields and burnt the illegal crops. This action marked the beginning of a campaign of civil disobedience called Operation "Cremate Monsanto" in Karnataka and other Indian States.

HOW CAN THE UNDP NOT LISTEN TO THE VOICES OF FARMERS, AGRICULTURAL WORKERS AND FISHERFOLKS IN THE DEVELOPING WORLD?

The UNDP report also conveniently ignores actions taken against genetic engineering by some developing world governments. This includes governments in Asia that have developed or are developing regulations to stop the importation of GE seeds and foods across their borders. Others have taken positions on labeling, traceability and producer liability.

The recent ban against the importation of GE food by the Sri Lankan government has been described as one of the toughest restrictions against GE food in the world.

WHAT HAPPENED TO THE RIGHT TO SAFE FOOD?

The UNDP report asserts that un-nourished poor people can not afford to indulge in the unrealistic notion of health concerns? People need food no matter what the cost!

Everyone has a right to safe food whether they are from developing or developed countries. The UNDP has no right to push an unproven and unsafe technology on the developing world.

Dr. Arpad Pusztai, one of the world's foremost experts on nutritional studies with 12 scientific books and close to 300 primary peer-reviewed scientific papers published, says there has been little scientific study into the health risks associated with GE foods. He argues the safety testing of GE foods is inadequate to assess potential harm, that GE foods can carry unpredictable toxins and that they may increase the risk of allergic reactions.

A worst case scenario of what can possibly go wrong with GE food has already been indicated in the US and Europe in 1999 when a batch of the amino-acid food supplement L-tryptophan manufactured using GE microbes entered the market. It killed 37 people and permanently crippled some 1,500 others with a new nervous system disorder—eosinophilia myalgia syndrome (EMS)

Moreover, the UNDP report perpetuates the myth that technological fixes such as genetic engineering will alleviate poverty and feed the world. Unfortunately, the solution to world hunger is not so simple.

In many developing countries there is in fact an over supply of food, which is not readily accessible to the poor -- they simply can't afford it. In a country like India, that fully embraced the miracle of Green Revolution farming, some 320 million people go hungry when 60 million tonnes of grain lie idle in grain stockpiles.

The problem of poverty and hunger is not technological in nature, but is rooted in basic socio-economic and political realities, including inadequate food distribution, the lack of resources to grow food, the lack of farmers rights and land rights, and political will.

Genetically Engineered crops offer no benefits to farmers

Contradictory to the UNDP report that farmers may need to use less chemical inputs, the reality is that the use of herbicide tolerant and insect resistant crops will create more dependence on expensive chemicals and will increase the chemical poisoning of our bodies, food and the environment.

In 1996, nearly half of about two million acres of Bt cotton planted in the United States became heavily infested. Farmers were advised to salvage the crop with emergency spraying. A legal firm representing 17 of the farmers claimed Monsanto misrepresented the product.

Biotechnology expert Dr. Charles Benbrook (of the US Northwest Science and Environmental Policy Centre), in a recent report on Roundup Ready soybeans, not only reaffirms previous studies that weeds are growing resistant to Roundup, but that farmers are using considerably more herbicide than farmers cultivating non-GE varieties. Benbrook's study also found that Roundup Ready soybeans produce less of a yield (5-10 per cent) than conventional soybeans.

In the article "Transgenic Insecticidal Corn: Beyond Insecticidal Toxicity to Ecological Complexity," published in the May 2001 edition of the journal *BioScience*, it is reported that several studies show that the use of Bt corn in the United States has not significantly reduced insecticide use or increased yields.

In India a study by the New Delhi based Research Foundation for Science, Technology and Ecology (RFSTE) estimates that farmers' expenses would increase by as much as nine times if they switched from traditional

seeds to GE cotton seeds. Bt cotton is currently under field trial in India. An application by Mahyco/ Monsanto for the commercialisation of its Bt cotton was recently rejected by the Indian government based on insufficient data as to the agronomic advantage of the commercialisation of the Bt cotton and insufficient environmental safety and socio-economic studies. In Indonesia Monagro/ Monsanto's Bt cotton field trials failed to out-perform the indigenous variety in all but one of nine districts in South Sulawesi. The Bt cotton also succumbed to drought and pest infestations. Indonesian farmers have protested against the Bt cotton and the NGO Coalition for Biosafety and Food Safety representing 72 NGOs has taken legal action against a government decree allowing the limited release of the Bt cotton seed in South Sulawesi.

While herbicide tolerant and insect resistant crops exacerbate the continuation of the pesticide-treadmill, the genetic engineering industry is also working on the development of GE seeds that render crops sterile (terminator technology) and/ or control their growth and development via chemicals (traitor technology). Sterile, chemically dependent crops trap farmers into an expensive seed and chemical package with no alternatives.

Sterile seeds will deny farmers the right to save seeds for replanting -- crucial for the food security of communities. Approximately 1.4 billion farmers rely on saved seeds.

Another GE product enthusiastically promoted in the UNDP report, as helping to alleviate malnutrition, is golden rice. The development of this is far off in the future with many doubts as to if it really offers any significant solutions to nutritional problems. Many believe this is simply another PR strategy by a morally bankrupt genetic engineering industry.

The reality is that the genetic engineering industry has funnelled the vast majority of its investment into the development and commercialisation of a limited range of products, which are of little relevance to the needs of the world's poor and hungry. One hundred per cent of the area planted to GE crops in 2000 were dominated by herbicide tolerant (73 per cent) and insect resistant crops (22 per cent) or the two traits combined into the one crop (5 per cent).

Instead of looking to as yet unproven as well as non-existent biotechnology breakthroughs, the UNDP should be looking into the many proven examples of ecological agriculture in developing countries based

on pro-people technologies that work for resource poor communities and not against them, maintains Rengam.

It is all too evident that genetic engineering and GE foods and crops serve the short-term capital interests of a multi-billion dollar industry at the expense of our health and the environment.

Corporations basically have only a financial motive in developing genetic engineering -- to create a new round of capital accumulation. It is deeply disturbing that the UNDP has become a conduit for this motive. The needs and wants of the poor and hungry have been ignored yet again.

VITA VITALIS VZW

Biotechnologie en maatschappij

Contact:

VITA VITALIS vzw

Katrin Bilmeyer

Smyrnaplaats 4 2018 Antwerpen

tel: 03 281 55 78 fax: 03 281 57 24

Marcel Poppe

Route de la belle vue 38 6833 Ucemont

tel: 061/ 46 78 13 fax: 061/46 78 13

e-mail: marcel.poppe@skynet.be

Werking:

Kleine goed geïnformeerde en actieve vrijwilligersorganisatie, gebeten door biotechnologie – maar dan op een hoogst kritische zin. Toen in 1995 gemanipuleerde soja plots stof deed opwaaien, hadden zij al zo'n 10 jaar in de woestijn hun waarschuwingen gepredikt. Sindsdien is Vita Vitalis "als een luis in de pels" van biotechnofielen en -technofoben aanwezig.

Voorlichtingsorganisatie. Activiteiten: opstellen dossiers, leveren van commentaren en adviezen omtrent ggo-gebeurtenissen, deelnemen aan debatten, zetelen in adviesraden en BBL.

Details organisatie:

Thema's en standpunten:

Niet zonder meer tegen GGO's.

Activiteiten omtrent GGO's:

Marcel Poppe actief op 1001 debatten.

MIRA-T rapport, thema ggo's 1998-2001. Co-auteur en lector: Katrin Bilmeyer.

Adviezen FRDO en MiNa-raad

Binnen BBL o.a. Actie "Technology Assessment en Genetische manipulatie" o.l.v. Katrin Bilmeyer

Met deze actie wordt beoogd het maatschappelijk debat rond de kansen en bedreigingen van de genetische manipulatie van voedings- en energiegewassen aan te trekken. Dit zou uiteindelijk moeten leiden tot een visie van de milieubeweging ten aanzien van de genetische manipulatie. Deze visie kan de basis vormen voor beleidsadviserend werk ter zake en voor het opzetten van acties (juridische e.a.). Tegelijk zal in het kader van deze actie onderzocht worden hoe methodes voor "technology assessment" kunnen worden uitgewerkt. "Technology assessment" zou in het beleid zijn plaats moeten krijgen voor de introductie van nieuwe technologieën, producten of diensten die mogelijk verregaande gevolgen hebben voor het leefmilieu, de economische zelfvoorziening van bepaalde regio's of het economisch of politiek zelfbeschikkingsrecht.

Officieel vertegenwoordigd:

BBL

MiNa-raad

FRDO

Bijlage 1 – Vita Vitalis : forumcommentaren bij Nederlands debat 'Eten en Genen'

16-10-2001 22:09:36

OP AFSTAND BEKEKEN

We volgen via 'www.etenengenen.nl' met argusogen de commissie Terlouw (dat is het nuttig gebruik maken van 'mondialiserende' technieken) het debat biotechnologie in Nederland.

Als we de verschillende bijdragen in dit 'debat' lezen is hier sprake van een NON-debat. Er ontwikkelt zich geen debat maar een soort geloofsoorlog. Mensen geloven of geloven niet in biotechnologische mogelijkheden. Weinig of geen met argumenten onderbouwde stellingen. Weinig inspirerend. Is dit misschien het 'mosterd na de maaltijd effect'? Vanuit het zuiden willen we een knuppel in het hoenderhok gooien. Een paar nieuwe mogelijkheden en denkpijpen aanreiken.

Lees het rapport 2 van 'Plant Research International' 'Effecten van grootschalige toepassingen van transgene herbicidenresistente rassen'. Een onderzoeksinstituut in jullie eigenste Wageningen.

Een hint: neusel eens op de website van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (<http://biosafety.ihe.be>) Hier is informatie te vinden bestemd voor het publiek. Je kan deze vinden door op de website 'Environmental Releases in Belgium' aan te klikken en op deze pagina 'New Notifications 2001'. Als je een dossier aanklikt kan je de publieke informatie openen. Het bedrijf dat een vergunning heeft gekregen voor een veldproef met genetisch gemanipuleerde gewassen moet hier kenbaar maken waar de proefvelden liggen, waar ze mee bezig zijn en met welk doel. Ook hun zienswijze op de sociaal-economische aspecten moeten ze uiteenzetten. Ieder bedrijf geeft naam en adres van de verantwoordelijke die is te contacteren. Hier zitten ook Nederlandse bedrijven bij die proefvelden in België hebben.

Het lijkt ons de moeite dat onze Noorderburen hier op ingaan en de bedrijven bevragen. Het is duidelijk dat er andere belangen zijn dan alleen winst en marktposities. Dat de bezorgdheid van het publiek mede voortkomt uit de vele blinde vlekken die door de wetenschap nog niet opgelost zijn en de vaak tegenstrijdige berichten uit die wetenschappelijke wereld. Dit zonder te beseffen dat dit juist de basis is van wetenschap bedrijven.

Een tweede hint: Ook de Europese Commissie wenst de burger te betrekken bij haar beleid over biotechnologie. Ze roept op om commentaar te leveren op haar beleidsdocument inzake biotechnologie. Meer informatie en het beleidsdocument kan je vinden op website <http://europa.eu.int/comm/biotechnology/index.html>

Het viel wat tegen toen bleek dat we als mens nauwelijks meer genen hebben dan de *Drosophila* (fruitvlieg), die tussen de dertien- en veertienduizend genen heeft, en de rondworm, de *C. elegans*, met maar 959 genen en iets meer dan negentienduizend genen. Vanwege de complexiteit werd de 'homo sapiens' geschat op een aantal van ruim 100 000 genen. Zelf een precies getal van 142 634 was in omloop. Het was ontvondend toen bij de ontrafeling van het menselijk genoom ons aantal genen nauwelijks anderhalf maal zoveel bleek te zijn als dat van de rondworm. Het viel tegen en was ver beneden de wetenschappelijke verwachting. Conclusie die we hieruit kunnen trekken is dat onze complexiteit niet samenhangt met ons aantal genen. Er moet dus iets anders aan de basis liggen van onze complexiteit. Zou hier sprake kunnen zijn van een onderlinge relatie tussen onze genen die de basis vormt voor onze complexiteit? Die onderlinge betrekkingen tussen onze genen is nog een onbekend terrein. Het zijn de 'zwarte dozen' in de bestaande kennis. De vraag is nu: hoe gericht is genetische manipulatie van planten? Welke zwarte dozen zijn daar nog te onderzoeken? Welke verrassingen kunnen we hier in de toekomst van verwachten?

Dat het over macht en markt gaat mag blijken uit het feit dat de VS niet akkoord gaat met de EU-regels voor etikettering. De VS minister van landbouw Veneman verklaarde dat de nieuwe EU-regels te ver gaan. Ze beschouwt het EU-beleid als een verkapte manier om producten uit de VS van de Europese markt te blijven weren. Ze zal dit zonedig bij de WTO aanhangig maken. Waar blijft dan de keuzevrijheid?

De suggestie van jullie minister van ontwikkelingssamenwerking mevr. Herfkens, en anderen, dat biotechnologie het voedselprobleem in de anders ontwikkelde landen (derdewereldlanden) zou oplossen, is voorbijgaan aan de realiteit. Hetzelfde geldt voor die van Louise Fresco van de wereldlandbouworganisatie FAO, die zegt dat biotechnologie ook de armoede kan bestrijden. Dit in een overigens leesbaar artikel in het Agrarisch Dagblad van 12 oktober j.l.

Enige bemerkingen bij deze standpunten. Dat je armoede kunt bestrijden door middel van een techniek lijkt ons onwaarschijnlijk zolang je de kennis en de winst niet in eigen hand hebt. Weet mevr. Herfkens vanuit haar internationale ervaring dat: Ten eerste: voedsel betaalbaar moet zijn Ten tweede: er een infrastructuur moet zijn en een degelijke logistiek om het op tijd en stond op de juiste plaats te krijgen. Ten derde: er goede bewaar- en opslagvoorzieningen aanwezig moeten zijn. Maar daar heeft Albert Heijn misschien wel 'allerhande' oplossingen voor. Laat weten hoe je over onze inmenging denkt.

Bijlage 2 – Vita Vitalis : het voorbije decennium alomtegenwoordig op ggo-debatten

PERSMEDELING NATUURWETPARTIJ, DECEMBER 1996.

Dinsdagavond was er een debat in de biologie-afdeling van de Rijksuniversiteit Gent over Monsanto's genetisch gemanipuleerde soja. In het panel van 'Soja So nee So WHAT!?' zaten ondermeer de heer Poecke van Monsanto, de heer Poppe van Vita Vitalis en de heer De Greef van het Vlaams Instituut voor Biotechnologie. De Vlaamse Natuurwetpartij had de heer Jan Storms, directeur van het wetenschappelijk bureau van de Nederlandse Natuurwetpartij, uitgenodigd om het debat vanuit de zaal bij te wonen.

Het debat ging van start zonder de vertegenwoordiger van Monsanto. Deze moest nog uit Den Haag terugkomen, waar hij eerder op de dag een presentatie gaf. De eerste vraag van de avond: 'Wat is nu eigenlijk met die soja gebeurd?' bleek geen van de aanwezige panelleden te kunnen beantwoorden. De heer De Greef, die het publiek namens de Vlaamse overheid voorlicht, mompelde iets over kanamycine-resistentie.

De gemanipuleerde soja van Monsanto is echter juist niet resistent tegen dit antibioticum.

Toen de heer Poecke aankwam en op geofefende wijze de zegeningen van de gemanipuleerde soja aanpreef werd hij door de overige panelleden niet echt in moeilijkheden gebracht. De meesten kenden elkaar en dat leidde meer tot een familiaal gesprek dan tot een debat. Dit veranderde pas toen het publiek aan het woord kwam.

De heer Poecke van Monsanto antwoordde op de vraag waarom de gemanipuleerde soja niet gescheiden werd aangevoerd, dat dit nu niet mogelijk was. Maar de heer Jan Storms reageerde hierop met te zeggen

dat er aanzienlijke hoeveelheden gegarandeerd niet-gemanipuleerde soja op de markt zijn, en dat gescheiden aanvoer gewoon gebeurt. Dit werd beantwoord met: "Alleen speciale soja bestemd voor soja-productie voor de Japanners". Maar de vertegenwoordiger van de Natuurwetpartij hield voet bij stuk: ook de industriële soja was gegarandeerd gentechvrij beschikbaar, zo wist hij.

Plotseling bleek dit dan toch te bestaan. Maar het zou dan gaan om 'piepkleine bedrijfjes', die helemaal geen garantie konden leveren. Daarop antwoordde Jan Storms dat één van de grootste sojainzamelaars van de Verenigde Staten zich bezig houdt met gescheiden inzameling.

Nu herinnerde de heer Poecke zich plotseling dat zelfs Cargill een gedeelte van de niet-gemanipuleerde oogst gescheiden houdt, maar, betoogde hij, een garantie is niet te geven omdat er geen test beschikbaar is waarmee gemanipuleerde van niet-gemanipuleerde oogst te onderscheiden is. Hierop wist Jan Storms te vertellen dat het Amerikaanse laboratorium GeneticID een zeer gevoelige en rigoureuze test aanbiedt waarmee het mogelijk is partijen soja te laten testen. Binnen de 48 uur verkrijgt men uitsluitel of een partij sojabonen met gemanipuleerde bonen verontreinigd is of niet. Op basis hiervan is het zeer wel mogelijk gescheiden aanvoer te controleren en de door de consument gewenste etikettering door te voeren, die zelfs tot in het Europees Parlement zeer sterk wordt verdedigd! Opnieuw viel de vertegenwoordiger van chemiereus Monsanto door de mand: hij was reeds van het bestaan van deze test op de hoogte...

Aan het eind van het debat kwam de heer Poppe nog even aardig uit de hoek toen de heer Poecke het belang van openheid onderschreef en benadrukte. Volgens Poppe had Monsanto namelijk Canadese ambtenaren voor twee en een half miljoen dollar proberen om te kopen om een produkt zonder verdere tests op de markt toe te laten. Dit werd door de heer Poecke niet tegengesproken.

Men kan zich afvragen wat er in Den Haag zoal verteld werd door Monsanto, en wat niet, en verder: wat 'Den Haag' hier allemaal geneigd is van te geloven. Hetzelfde als 'Brussel' ? In Gent weten de biologen intussen al beter.

NOG MILIEUBEWEGING

KONINKLIJKE VERENIGING VOOR NATUUR- EN STEDESCHOON

Gespecialiseerd in natuurbehoud en monumentenzorg. Activiteiten: inventarisatie van landschappen en monumenten, voorlichting van het publiek, geleide bezoeken, voordrachten, tentoonstellingen, congressen, tijdschrift, enz.

KONINKLIJKE VERENIGING VOOR NATUUR- EN STEDESCHOON

Carnotstraat 47 bus 3, 2060 Antwerpen

Tel 03/2323531 Fax 03/2267187

E-mail info@kvns.be

Website <http://www.kvns.be>

NATUURPUNT

Natuurpunt is de fusievereniging van De Wielewaal en Natuurreservaten. Haar doelstellingen zijn: natuurbeleving, natuurstudie, natuureducatie, natuurbehoud, natuurbeheer en beleidsbeïnvloeding.

NATUURPUNT

Kardinaal Mercierplein 1, 2800 Mechelen

tel: 015-29 72 20 fax: 015-42 49 21

e-mail: info@natuurpunt.be

web: <http://www.natuurpunt.be>

PLATTELANDSONTWIKKELING VZW

Stad en platteland hebben elkaar nodig. De band tussen ons voedsel en de boer(in) moet opnieuw zichtbaar worden. Directe verkoopkanalen ondersteunen het vertrouwen en staan borg voor een eerlijke prijs. Zo kan kleinschaligheid en natuurlijke kwaliteit samengaan met duurzame landbouw, in noord en zuid.

Plattelandsontwikkeling vzw

Nieuwvaart 117, 9000 Gent

tel: 09 233 51 51 fax: 09 233 94 54

e-mail: platteland@skynet.be

contactpersoon: Jef Geldof

STOF EN AARDE

Onderneming in dienst van de aarde. Verwerft ENKEL inkomsten op een ecologisch en sociaal verantwoorde wijze en vervult tegelijk een a-commerciële functie als consumptiegedrag-bewustmaker!

Stof en Aarde

Kasteelstraat 44, 8531 Hulste-Harelbeke

tel: 056/ 72 73 94 fax: 056/ 72 63 15

e-mail: stofenaarde@skynet.be

contactpersoon: Christine Moreel

VOOR MOEDER AARDE

Contact:

Voor Moeder Aarde

Maria Hendrikaplein 5, 9000 Gent.

Tel.: +32-9-224.87.52 Fax: +32-9-242.87.51

email: belgium@motherearth.org

<http://www.motherearth.org>

Werking:

FOR MOTHER EARTH is een pacifistische ngo die initiatieven neemt om mensenrechten, ontwapening en milieu- en dierenbescherming te bevorderen. Deze organisatie is één van de eerste die grootschalig gebruik maakte van internet en e-mail in haar activiteiten.

De belangrijkste internationale campagne is die tegen kernwapens en –energie. De aandacht gaat naar sociale, medische, ecologische, economische en politieke gevolgen van het Atoomtijdperk. In België heb je o.a. de jaarlijkse poging tot 'bombspotting' in de legerkazerne van Kleine Broghel. Een groot deel van de campagne bestaat is het aandragen van alternatieven, met een nadruk op geweldloosheid, duurzame levensstijlen en hernieuwbare energiebronnen.

Er zijn ook vele nationale en regionale campagnes van FOR MOTHER EARTH, campagnes die enkel in dat land plaatsvinden. In Gent baat de Voor Moeder Aarde vzw o.a. een biologisch restaurant uit, waar ook tal van cursussen en lezingen worden gehouden.

Details organisatie:

'For mother earth' is een internationaal netwerk, met afdelingen in België, Wit-Rusland, Bulgarije, Finland, Frankrijk, Duitsland, Roemenië, Slovakije, Sri Lanka en de Verenigde Staten. Eén maal per jaar komen vertegenwoordigers van alle nationale afdelingen samen.

Thema's en standpunten:

De hele organisatie is gestoeld op de premisse dat de aarde een creatie is die geëerd en gerespecteerd dient te worden als onze Moeder.

Activiteiten omtrent GGO's:

Een aantal lezingen in het Gents Ecologisch centrum over ggo's.

Ondertekening aanklacht VIB tenetoonstelling 'Eet es genetisch'

Banden met:

Internationaal netwerk milieu- en mensenrechtenactivisme

Anti-nucleaire beweging

Human Rights Watch e.a.

Anti-globalisten beweging

Bijlage – Voor Moeder Aarde

FROM: INTERNATIONAL@MOTHEREARTH.ORG

DATE: SUN MAR 21 21:05:07 1999

FME SUPPORTS ACTION AGAINST GMO'S

ACTION AGAINST GENETIC MANIPULATION

BRUSSELS, MARCH 18TH 1999: CONCERNED CITIZENS ARRESTED AT CONFERENCE OF MONSANTO

This morning 25 concerned citizens and representatives of NGO's were arrested at a Conference organised by Monsanto and The European Voice, a newsletter sponsored by the European Commission. 21 people were taken in custody by the Brussels police at about 10 a.m. as they refused to leave the lobby of the luxurious Hotel Radisson SAS in Brussels, the venue for the conference on GMO's (Genetically Manipulated Organisms). The concerned citizens and NGO representatives asked access to the conference, but this was

refused by the organisers. They were arrested instead and were released after the end of the conference. The concerned citizens had asked for the organisers to waive the discriminating 25.000Bfr. (625 Euro's) entrance fee. "By asking such a high entrance fee the organisers keep critical voices outside of their conference. "NGO's can not afford to pay such a fee" declared Laurence Van de Walle, a spokes person for the critics of Monsanto's policy. "We have the impression that the conference is a closed get-together between the influential industry and the European Commission". Both Emma Bonino and Franz Fischler, resigning members of the European Commission, were special guests.

According to the NGO's representatives the production of GMO's is part of globalisation, where people are experiencing a growing dependency to big multinational companies. The arguments of the industry that GMO's would solve the food-security problem in the South is a lie. They want to increase the dependency of farmers to the seeds of companies as Monsanto, and only target increasing profits for the company. The NGO's and concerned citizens demand a political debate around GMO's, and not just a technical and scientific debate as proposed by multinational companies. Phil Angels, director of Monsanto communications declared on October 25th 1998 to the New York Times: "It is not our task to get involved in the issue of food-security. Our business is to sell as much we can".

The action received the active support of Per Gahrton and Vincent Decroly, both Members of Parliament, and For Mother Earth.

NOG VREDESBEWEGING

FORUM VOOR VREDESACTIE

Al zo'n 30 jaar uitgave van 'Magazine voor Vredesactie' (9 maal per jaar). Huidige campagnes: tegen kernwapens (o.a. bomspotting Kleine Broghel) en wapenproductie, en voor legerdienstweigering en vredesopvoeding.

Patriottenstraat 27, 2600 Antwerpen

tel: 03/281.68.39 - fax: 03/281.68.79

forum@vredesactie.be

www.vredesactie.be

IKOVE

IKOVE spitst vanuit marxistische inspiratie (?) haar activiteiten toe op de vredesproblematiek in Europa en de wereld.

Initiatiefkomitee voor de Verdediging van de vrede in Europa

Kazernestraat 68, 1000 Brussel

tel: 02/513.66.26 - fax: 02/513.48.31

PAX CHRISTI VLAANDEREN

Pax Christi Vlaanderen zet zich vanuit christelijke visie al meer dan 50 jaar in voor vrede, mensenrechten en verzoening. Werking gericht op bewustmaking van de publieke opinie en op beïnvloeding van het beleid.

17verde o.a. jaren voor wettelijk verbod op anti-persoonsmijnen. In België uiteindelijk met succes.

Italiëlei 98A, 2000 Antwerpen

tel: 03/225.10.00 - fax: 03/225.07.99

paxchrvl@paxchristi.be

www.paxchristi.be

VERENIGING VOOR VREDE EN VERDRAAGZAAMHEID (VAKA)

De organisatie heeft tot doel vorming, info en actie te bieden en te ondersteunen inzake vrede, antiracisme, democratie en verdraagzaamheid in de samenleving.

Breughelstraat 31, 2018 Antwerpen

Tel 03/2811505 Fax 03/2185085

E-mail info@vaka-handinhand.org.

<http://vaka-handinhand.org>

VREDE

Studie- en informatiecentrum voor internationale politiek, vredes- en ontwikkelingsproblematiek.

Activiteiten: tijdschrift, bibliotheek en documentatiecentrum, educatieve uitgave, begeleiding, ondersteuning, advies.

Galgenberg 29, 9000 Gent

Tel 09/2334688 Fax 09/2335678

E-mail vrede@ngonet.be

Website <http://www.democratisch-links.be/vrede>

COLOFON

redactie:

L Goorden, S Van Gelder, M Deblonde, J Vandenabeele
STEM-UA i.o.v. viWTA

eindredactie:

Willy Weyns
Wim Peeters

Taaladvies:

Erik Derycke

Lay-out:

Belgian Advertising

Druk:

Drukkerij Michiels

verantwoordelijke uitgever:

Robert Voorhamme, Voorzitter viWTA
Vlaams Parlement
1011 Brussel

viwta@vlaamsparlement.be

www.viwta.be <<http://www.viwta.be>>

gedrukt op chloorvrij papier

*vlaams instituut voor **wetenschappelijk** en **technologisch** aspectenonderzoek*

viWTA | VLAAMS PARLEMENT | 1011 BRUSSEL | TEL. 02 552 40 50 | FAX 02 552 44 50 | EMAIL viWTA@VLAAMSPARLEMENT.BE | WWW.VIWTA.BE

v.u. Robby Berloznik, directeur viWTA, Vlaams Parlement, 1011 Brussel